

Református oktatási intézmények értékelése a keresztyén szellemiség tükrében

Követéses vizsgálat: 2006-2024

Írta: Bánné Mészáros Anikó, RPI, 2025.

Tartalom

1. A Kutatás relevanciája	4
2. A református közoktatás helyzete akkor is most	4
3. A magyarországi református oktatás rövid története	6
3.1. Történet 1989 előtt	6
3.2. Történet 1989 után	7
3.3. Az iskolaindítás két változata	7
4. A református oktatási rendszer jövőbeni tervei	8
5. A kutatásunk története	9
5.1. Az RPI szaktanácsadói látogatásainak forgatókönyve	10
5.2. A látogatások menete	11
5.3. A meglátogatott intézmények	11
6. A vizsgálat hipotézise	13
7. Eredmények összegzése	13
7.1. A feldolgozás menete	13
7.2. Tanulói létszámok alakulása	14
7.3. Felekezeti összetétel	18
7.3/a Tanulók felekezeti megoszlása	18
7.3/b Tantestület felekezeti megoszlása	21
7.4. Gazdasági mutatók	24
7.5. Dokumentumok elemzése	24
7.5/a Pedagógiai Program	24
7.5/b Helyi Tanterv	27
7.5/c Éves Munkaterv	30
7.5/d Továbbképzési Terv	30
7.5/e Házirend	32
7.6. SWOT analízis az intézmény működésére vonatkozóan	34
7.7. Az alapműködés feltételei	54
7.8. Stratégiai elemek	57
7.9. Személyi feltételek	60
7.10. Keresztyén nevelés lehetőségei tételesen	62
7.11. Pedagógusok munkáját elismerő díjak	64
7.12. A tanulók számára alapított díjak	65

7.13. Arculati elemek.....	67
7.14. Az intézmény bejárása	79
7.15. Interjúk eredményei	84
7.15/a A szaktanárokkal.....	84
7.15/b A hitoktatókkal	99
7.15/c A fenntartóval	108
8. A református szellemiség változása az elmúlt 20 évben	120
9. Az intézmények adottságai	125
10. Az intézmények eredményei.....	134
11. Összegzés.....	144
12. Felhasznált irodalom.....	146
13. Melléklet: Látogatási dokumentum	147

1. A Kutatás relevanciája

A Református Pedagógiai Intézet kezdeményezésére 2005-ben református szaktanácsadók egy csoportja kidolgozott egy kutatási tervet. Célul tűztük ki, hogy a 2006/2007-es tanévben – a református szellemiséget megítélésünk szerint jól megjelenítő 19 intézményben átfogó látogatást végzünk, melynek fókuszában az áll, hogy a református szellemiség hogyan mutatkozik meg az intézményi dokumentumokban, az intézmény arculatában és az iskola szakmai munkájában. Kíváncsiak voltunk arra is, hogy hogyan látja az intézmény helyzetét és jövőjét az intézmény vezetője és a fenntartója.

A 2006/2007-es adatokat akkor Bánné Mészáros Anikó egy szakdolgozat keretében feldolgozta és szűk körben publikálta.

Közel 20 év elteltével ugyanezekkel az iskolákkal megismételtük a kutatást. Az adatfelvételt most is a Református Pedagógiai Intézet irányítása alatt álló szaktanácsadók végezték. Az adatokat rögzítettük, szövegelemzést követően feldolgoztuk és az eredményeket jelen írásunkban mutatjuk be.

2. A református közoktatás helyzete akkor is most

A 2006/2007-es tanévet megnyitó beszédében Dr. Papp Kornél, a Magyarországi Református Egyház Zsinati Oktatási Irodájának vezetője az alábbiak szerint írta le a református iskolák helyzetét:

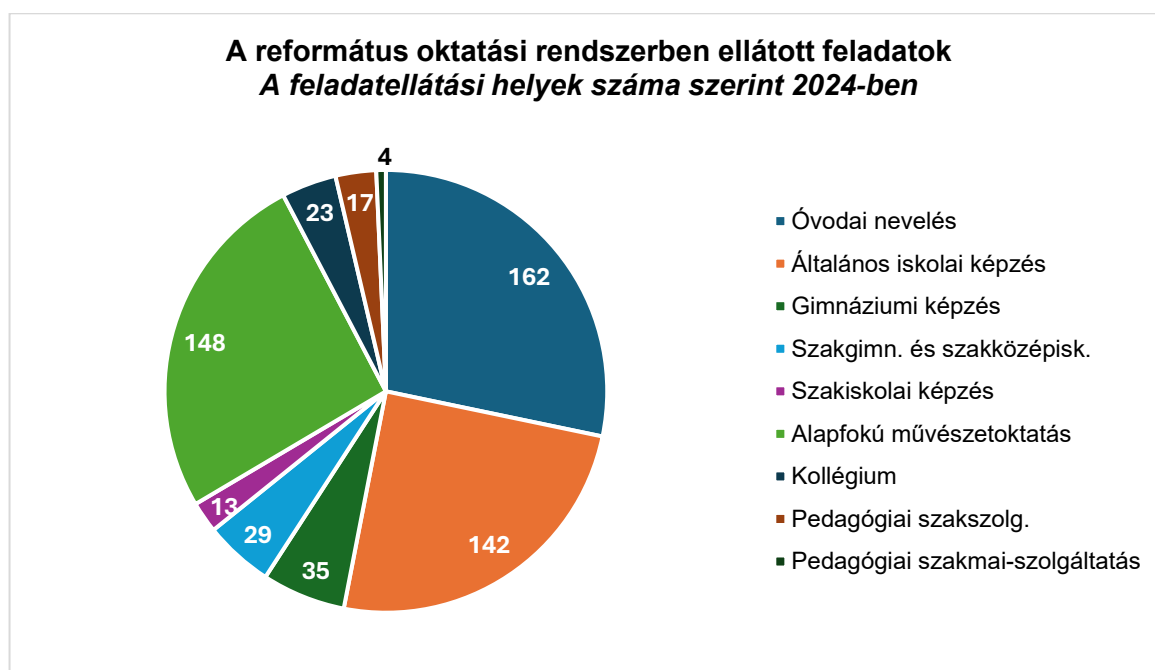
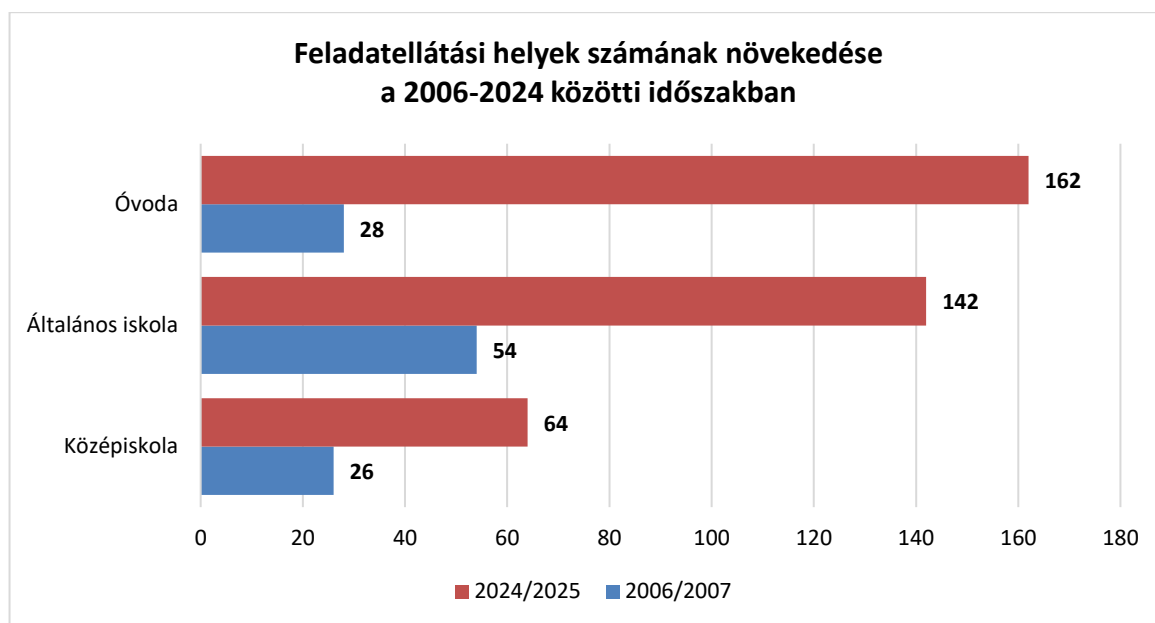
A református oktatási rendszer ez évben a 476. tanévét kezdte meg. Az egyház négyes hivatása: az oktatás-nevelés, a szeretetszolgálat, a misszió és a gyülekezetépítés helyzete a következőképpen alakul: Az oktató-nevelő munka minimális anyagi feltételeit az állam már nem biztosítja az intézmények számára. Eszközfejlesztésre és beruházásra csak saját forrásból, sokszor a működtetés rovására nyílik csak lehetőség. A szeretetszolgálat gyakorlására bővült a lehetőségek köre, de a szociálpolitikai intézkedések valódi terhét az intézményeknek kell viselniük. Az egyházi iskolákban a három- és többgyerekes családok aránya magasabb, mint más állami intézményekben. A missziói munka az egyház egyik legfőbb feladata. Ennek realizálódott eredménye a gyülekezetépítés.

Az egyházi oktatás minden tekintetben megfelel a kormányprogramban rögzített elvárásoknak. Megvalósul az esélyegyenlőség és az egyenlő bánásmód elve. Megvalósul az oktatási intézmények fenntartásában a hatékonyság, hiszen nagyon alulfinanszírozott helyzetben is működőképesek az iskoláink. Eredményességünket mutatják az országos tantárgyi versenyeken OKTV-n elért eredmények. A harmadik elv a minőség, a teljesítmény szerinti értékelés. Ez erkölcsi oldalról megvalósul, anyagi vetülete a kormányzati megszorítások miatt tarthatatlan. A negyedik kormányzati elvárás, az intézményrendszer törvényes működtetését OKÉV, államkincstári és egyéb hatósági vizsgálatok eredményei bizonyítják hosszú évek óta.¹

¹ Papp Kornél: A református közoktatás a 2006/07-es tanévben cikke alapján
Magyar Református Nevelés VII. évf. 4-5. szám 8-9. old. https://matarka.hu/cikk_list.php?fusz=168348

A 2006/2007-es tanév óta eltelt időszakban a református oktatási rendszer dinamikus fejlődésen ment keresztül. Az intézmények és az ellátott feladatok száma nagymértékben nőtt. Míg 2006 őszén 153 köznevelési (akkor közoktatási) feladatot láttak el 108 intézmény keretei között, addig 2024 őszén ez már 381 feladat és 212 intézményre bővült.

	Óvoda	Ált.isk.	Közép-isk.	Szakisk.	Alapf. műv. okt.	Gyógyped.	Internátus	Szakszolg.	Össz.
2006/2007	28	54	26	5	11	6	21	1	153
2024/2025	162	142	64	13	148	12	23	17	381

A református oktatási rendszerben 2024-ben a 212 intézmény közül 63-ban kizárólag óvodai nevelés folyt. 94 intézményt általános iskolaként tartunk számon, melyek többsége óvodai feladatellátási hellyel is rendelkezik, vagy akár AMI-t is működtet. 43 középfokú intézményben folyik/folynak gimnáziumi, szakgimnáziumi, szakközépiskolai vagy szakiskolai képzések, és van olyan intézmény is, amelyik még ennél is szélesebb palettával működik. 3 középiskola a SZIR² rendszerben van nyilvántartva. A 43 középiskola közül 5 oktatási központként működik.

30 intézményben folyik alapfokú művészeti oktatás. Közülük 7 olyan intézmény, melyek kizárólag alapfokú művészeti oktatással foglalkoznak (számos feladatellátási helyen). A többi iskolában az alapfokú művészetoktatás az általános iskolai feladatellátás mellett van jelen.

Kollégiumi ellátást 23 helyen biztosítanak a tanulóknak. A Református EGYMI 17 feladatellátási helyen végzi a feladatait, míg a Református Pedagógiai Intézet 4 helyen.

3. A magyarországi református oktatás rövid története³

3.1. Történet 1989 előtt

A reformáció megindulása előtt, már a XI-XII. századtól működtek Magyarországon nagyobb plébániák és apátságok mellett ún. plébániai és kolostori iskolák, sőt később megjelentek a városi iskolák is. Ezek az intézmények főként a papi utánpótlás ügyét szolgálták, hisz az igazgatás "adminisztratív" részét is jórészt papi személyek végezték. A reformáció megsokszorozta az iskolák számát, hiszen lényeges tanítása: mindenkinek magának, személyesen kell eljutnia az igazság ismeretére, a Biblia olvasása által.

A XVI. században a Magyarországon működő 168 latin iskola közül 134 protestáns kézen volt. Nevezetesebb református iskolák voltak Tolnán, Abaújszántón, Cegléden, Mezőtúron, majd Pápán, Sárospatakon, Debrecenben, Kolozsvárt, Marosvásárhelyt, Gyulafehérvárt, Nagyváradon, Nagykőrösön, Kecskeméten. Néhány hírneves kollégium:

A Sárospataki Református Kollégiumot az obszerváns ferences rendi szerzetesek szervezték meg 1531-ben, a pataki vár akkori urának, Perényi Péternek elrendelésére, már akkor a reformáció szellemében. Itt tanított és dolgozott Comenius, aki minden idők egyik legkiválóbb pedagógusa volt.

A Debreceni Református Kollégium: Debrecen az 1530-as években vált protestánssá. A városi iskolát is a reformátori vezetés jellemezte már 1538-ban, ezért a hagyomány a Debreceni Református Kollégium alapítását ehhez az évhez köti.

A Debreceni Kollégium az 1989-es politikai fordulat után ismét bekapcsolódott az újraindult egyházi iskolák és az Universitas szellemi vérkeringésébe.

Pesten már a XVI. században volt református gyülekezet. Török Pál, későbbi püspök munkássága nyomán 1855. október 10-én kezdhette meg munkáját a mai Kálvin téren a Dunamelléki Egyházkerület Teológiai Intézete. 1912-ben új helyen nyitotta meg kapuit a Budapesti Teológia.

² <https://szir.nive.hu/publikus>

³ Dusicza Ferenc: Az ősi kollégiumok Kálvin Kiadó, 1999. alapján <https://regi.reformatus.hu/mutat/5428/> 2025.03.10.

A Károli Gáspár Református Egyetem (KRE) Hittudományi, Bölcsészettudományi Karain és a Nagykovácsi Tanítóképző Főiskolai Karán évente mintegy ezer hallgató folytatja tanulmányait évente.

Az 1531-ben alapított Pápai Református Kollégium 1585-től már kéttagozatos (teológia és gimnázium) főiskolaként működött, majd 1790-től nagy fellendülésnek indult. 1991-ben újra megnyithatta kapuit a 460. tanévét kezdve.

A református kollégiumok szellemiségét meghatározták a műveltség nyíltsága, európai tájékozottsága s a nevelés sokoldalúsága, a tradíció és a haladás egységének szemlélete.

A XVI-XVIII. századihoz képest a XIX-XX. században csökkent a református iskolák szerepe Magyarországon.

A reformátusok 1868-tól az ún. Eötvös-féle kultuszreform idejétől részesedtek támogatásban, nem kifejezetten egyházi tevékenységük vagy pl. az oktatás támogatására. A református egyház anyagi függetlenségét ebben az időben azonban már kezdte elveszíteni.

Az 1848-49-es szabadságharcot követő megtorlás - amellet, hogy számos egyházi személyt is meghurcolt - ismét szervezett támadást indított a protestánsok autonómiája ellen.

Az 1948-ban bekövetkezett államosítás után a Magyar Református Egyháznak 2 kisdóvából, 1024 elemi (általános) iskolából, 3 férfi és 1 női tanítóképző-intézetéből, 19 fiú és 5 leánygimnáziumából (mindegyik internátussal), 3 gazdasági szakközépiskolájából, 1 felsőkereskedelmi szakiskolájából, 1 jogakadémiájából, 4 teológiai (lelkészképző) főiskolájából csak 4 lelkészképző intézete maradt és négy középiskolát tarthatott meg. 1951-ben 2 teológiai akadémiáját (Pápa és Sárospatak) fel kellett számolnia, 1952-ben pedig csupán a debreceni gimnázium maradt református kézen.

3.2. Történet 1989 után

A Minisztertanács 66/1989. számú rendelete kibővítette a művelődésügyi miniszter feladatkörét: mindazon jogokat, amelyeket az egyházakkal kapcsolatban az állam gyakorolhat, a művelődési miniszterre ruházta át. A törvénymódosítás megszüntette az állam iskolaalapítási és -fenntartási monopóliumát.

1990. szeptember 1-jével nyithatták meg kapukat az első újrainduló református iskolák a Budapesti Református Gimnázium (Baár-Madas), a Kecskeméti Református Kollégium Gimnáziuma és a Sárospataki Református Kollégium Gimnáziuma. A volt egyházi ingatlanok tulajdonjogi rendezéséről szóló törvény (1991/XXXII. tv.) kihirdetésével 1991-ben megkezdődött a református iskolák rendszerének újjászervezése.

3.3. Az iskolaindítás két változata

1990 után fokozatosan megindult a régi egyházi ingatlanok tulajdonba vétele. Először a nagyhírű kollégiumokat és felsőoktatási intézeteket kapta vissza a református egyház. Ezután következtek a kisebb települések iskolái. A jelenben is iskolaként funkcionáló épületek esetében az ún. táblacserés átvétel lett a járható út.

A **táblacserés** iskolaátvételt hosszú egyeztető folyamatok kellett, hogy megelőzzék. Meg kellett nyerni az adott időszakban, az iskolában tanuló gyerekeket és szüleiket, hogy ne változtassanak iskolát, még abban az esetben sem, ha egy nagyobb település esetében ez kivitelezhető megoldás lenne a család számára. Ez létkérdés volt, hiszen nehéz úgy fenntartani egy iskolát, ha nincsenek benne gyerekek. Ez az egyezkedés sok kompromisszummal járt. A

gyerekeknek biztosítani kellett az iskola jellegéből fakadó kötelező hittan oktatás helyett az etika tantárgy választhatóságát. Az egyházi iskolákban természetes kötelező templomba járást nem lehetett rögtön és mindenre kiterjeszteni. El kellett fogadni a kettős erkölcsben nevelkedett szülők kezdeti bizalmatlanságát. A tantestület kérdése sem volt egyszerű. A tantestületek tagjai általában vállalták az egyházi keretek között történő oktatást. Kevés volt az emiatt munkahelyet változtató kolléga. Az egyház elvárásai sem voltak túlzottak irányukban. Csupán lojalitást, a református eszmék elfogadását kérték. Ilyen átmeneti időszakban az iskola lelkészének és vallásánárainak kitartóan kellett dolgozniuk, hogy az iskola egyházi jellege az évek folyamán egyre erősödjön. Ezt segítette az a természetes folyamat, hogy az elballagó gyerekekkel évről-évre csökkent az „átvett” gyerekek száma és az újonnan beiratkozókkal egyre nőtt a református szellemiségű oktatást tudatosan választók száma. A tantestület átrendeződését is természetes folyamatok segítették. Ilyen a nyugdíjaztatás, családi változások, hitoktatók felvétele az egyre növekvő hittanórák miatt. A táblacserés iskolák egy más típusú gonddal is küzdöttek. Ez az átvett épületek állaga.⁴

A másik lehetőség, amikor egy régi, újjáépített, vagy egyházi tulajdonban lévő ingatlanon új iskola indítását kezdte el az egyház. Ezek az **alulról építkező** iskolák.

Az alulról építkező iskolák sajátosságai voltak, hogy új vagy felújított épületben kezdték meg munkájukat egy évfolyammal. A szülőket hajtotta a tenni akarás, hisz felemelő érzés a semmiből valamit teremteni. A tantestület megszervezésére évek álltak rendelkezésre. A kollégák kiválasztása nagy körültekintéssel történhetett, szakmai, emberi és lelkiismereti szempontból is a legmegfelelőbbeket lehetett alkalmazni. Nem véletlen a sorrend. A református iskolákban végzett felmérések szerint a szakmai, szaktárgyi tudás a fő szempont és az ehhez adott plusz a vallás. Az alulról építkező iskoláknak a tanulók kis létszáma miatt évekig jelentős anyagi nehézségekkel kellett megküzdeniük.

4. A református oktatási rendszer jövőbeni tervei

2018-ban dr. Ábrám Tibor vezetésével elkészült a Református Oktatási Stratégia⁵ (ROS), amely első ütemének megvalósítása 2019-ben el is kezdődött.

Első körben a református köznevelési intézményhálózat rendszerszintű fejlesztésére, az intézményvezetők szakmai támogatására, a keresztyén szellemiségű és korszerű módszertani anyagok és tananyagok fejlesztésére, a református pedagógusok hivatásmodelljének kidolgozására, valamint a keresztyén nevelőtestületek támogatására koncentráltak.⁶

Jelenleg Dr. Szontagh Pál vezetésével készül a következő időszakra szóló oktatási stratégia RefHáló néven.

Ez öt nagy szakterületet foglal magában: fenntartói struktúra és intézményhálózat; az oktatás minősége; a hitéleti nevelés tartalmi és szervezeti keretei; a pedagógusképzés, -továbbképzés és vezetőképzés; szakképzés. Ezt az öt területet nem elszeparáltan kezelik, hanem öt szempont folyamatos figyelembevételével: református identitás, az egyház küldetése, missziós szempontok; társadalmi beágyazottság; a református nevelés-oktatás Kárpát-medencei

⁴ Papp Kornél: Az egyházi közoktatás finanszírozása cikke alapján Educatio 2005/03 Egyházak és az oktatás https://folyoiratok.oh.gov.hu/sites/default/files/article_attachments/papp_k_05_03.pdf

⁵ Magyar Református Nevelés 2019/1 6-12. oldal <https://refpedi.hu/mrn/vezeto/>

⁶ <https://reformatus.hu/egy hazunk/hirek/elindult-a-reformatus-oktatasi-strategia-megvalositasa/> Letöltés: 2025.03.10.

dimenziója; a nevelés és oktatás méltányossága; a református tanulói életutak biztosítása és védelme.⁷

5. A kutatásunk története

2006-ban a tervezett kutatást azzal indokoltuk, hogy a rendszerváltozást követően a magyar közoktatás intézményei szakmailag önállóak lettek, ugyanakkor a szakfelügyeleti rendszer felszámolásával megszűnt a rendszeres szaktárgyi felügyelet. A szaktanácsadó az új szabályozás szerint csak akkor látogathatta az intézményt, ha erre felkérték – és erre ritkán volt példa.

A Református Pedagógiai Intézet (továbbiakban RPI) akkori igazgatója (Márkus Gábor) összehívta a szaktanácsadókat egy 3 napos bentlakásos együtt munkálkodásra. Az így együtt töltött kb. 270 munkaóra alatt a résztvevők kidolgozták egy intézménylátogatási rendszert, ami jelen kutatásunknak is az alapját adta. A látogatások vezéreszméje az intézményben megvalósuló keresztyén értékrend kifejeződésének felmérése lett. Ennek az intézményi külsőségekben és a gyerekek, tanárok, vallástanárok és az intézményfenntartó viselkedésében megnyilvánuló jeleit vizsgálták. Az intézménylátogatásokhoz elkészült egy 25 oldalas forgatókönyv. Külön változat az iskolák és külön az óvodák vizsgálatához. A több mint 100 intézményt négy féléves ciklusban terveztük meglátogatni. Az előzetes ismereteik alapján az RPI vezetése az intézményeket két kategóriába sorolta. Az elsőbe kerültek azok, amelyekben megítélésük szerint jól haladt a keresztyén szellemiség kialakítása, a másodikba pedig, ahol különböző okok miatt ez még csak gyermekcipőben járt. A látogatások első ütemében a jól működő intézményeket látogattuk meg, hogy az ott tapasztalt jó ötleteket majd publikálva inspiráljuk a többi intézményt is. A tervezett, minden református intézményre kiterjedő intézménylátogatás végül nem valósult meg. A keresztyén szellemiséget jól prezentáló 19 intézmény meglátogatása és adataik feldolgozása, publikálása után ez a munka forráshiány miatt félbemaradt.

2011-ben megjelent az új köznevelési törvény (2011. évi CXCV. tv) és ezzel elindult a köznevelés átalakítása. Ennek keretében többek között megjelent a rendszerben az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés⁸ (tanfelügyelet) és létrejött az új típusú szaktanácsadói rendszer. Az intézmények tanfelügyeleti ellenőrzése 5 évenként ismétlődő eljárás lett, melynek során az intézmény megmutathatja a helyi sajátosságait is, de ez az országos standard eljárás nem tér/nem térhet ki a speciálisan református sajátosságokra, így indokoltnak láttuk, hogy ebben a témában a 2006-os kutatást megismételve rendszerszinten próbáljunk képet nyerni a református iskolákban közel 20 év alatt bekövetkezett változásokról.

Az RPI szakmai irányítása alá tartoznak a református oktatási intézményekben tanító, szaktanácsadói képesítéssel rendelkező szaktanácsadó mesterpedagógusok.⁹ Közülük 7 fő pedagógiai mérés-értékelés, 12 fő intézményfejlesztési szakterületen működik,¹⁰ így őket is

⁷https://reformatus.hu/oktatas/hirek/novelni-a-hozzaadott-reformatus-ertekeket-uj-reformatus-oktatasi-strategia-keszul/?fbclid=IwY2xjawI71d9leHRuA2FlbQIxMAABHdl_xjB5dvWO12u0wfi7irQ-e8VZBRWR9Bn_IykK3bfZq3TQ7xGSdLoPWg_aem_bM8Kd251zFbvKk38D-G0XA

⁸https://www.oktatas.hu/koznevelés/tanfelügyelet/jogszabalyi_hatter

⁹<https://refpedi.hu/pedagogia-szolgáltatások/szaktanácsadások/szaktanácsadók-bemutatása/>

¹⁰<https://szvn.kir.hu/Szakerto/SzakertoFilter.aspx?type=4>

bevonva az adatfelvételbe, rendelkezünk a kutatás lefolytatásához szükséges emberi erőforrással.

5.1. Az RPI szaktanácsadói látogatásainak forgatókönyve

A 2006-ban készült anyag neve „Szaktanácsadói látogatás forgatókönyve” volt. Az anyagot összeállító csoport idegenkedett mind az ellenőrzés, mind az értékelés szó használatától. A látogatások során összegyűjtött anyagok feldolgozása során viszont már kikerülhetetlen volt az „értékelés” szó. Mivel intézményeink a 2014-től kezdődő tanfelügyeletok okán már hozzászórtak az értékelő folyamatokhoz, így 2024-ben már nem idegenkedtünk ettől a kifejezéstől és a látogatási dokumentum a „Református oktatási intézmények értékelése a keresztyén szellemiség tükrében” címet kapta.

A látogatási forgatókönyv az alábbi elemekből állt:

Dokumentumok vizsgálata: A dokumentumok előzetes megtekintése során megvizsgáltuk, hogyan él az intézmény a szakmai autonómiájával. Hogyan tudja meghatározni önmagát a Pedagógiai Programban. Helyesen ismeri-e fel az egyedi helyzete adta lehetőségeket és elvárásokat? Adevát módon tűzi-e ki a céljait, a feladatait? Hogyan alakította ki Helyi tantervét, Házirendjét, Szervezeti és Működési Szabályzatát, Éves munkatervét, Továbbképzési tervét? Milyen célkitűzései vannak annak érdekében, hogy a tanulók oktatása és nevelése során a jövő nemzedék tagjait keresztyén szemléletűre formálja?

Arculat: Megfigyeltük és minősítettük az arculati elemeket: A szimbólumrendszert, a kiadványokat, az arculati jelentőségű rendezvényeket és helyeket. Az intézménybejárás során megfigyeltük a keresztyén szellemiség megjelenését többek között a köszönésben, a jelképekben, az osztálytermek dekorációjában és a könyvtár felszereltségében is.

Óralátogatások 2006-ban: Két tanítási óra látogatása során az általános pedagógiai jelenségeket kellett kísértük figyelemmel. Hogyan valósultak meg a keresztyén pedagógia elvei és módszerei a tanár és a diákok közös munkája során?

2024-ben az óralátogatásokat kivettük a forgatókönyvből. Úgy ítéltük meg, hogy két óra meglátogatásának nincs akkora hozadéka, mint amekkora terhet ró az intézményre ezek előzetes megszervezése.

Interjúk: Interjú készítettünk az intézmény vezetőjével, és az általa delegált tanárok csoportjával (2-3 fő), a hitoktatókkal, vallásanárokkal (1-2 fő) és az intézmény fenntartójával.

2024-ben a fenntartói interjút nem a szaktanácsadók, hanem telefonon az RPI pedagógiai szakértő munkatársa vette fel.

Az igazgatói interjú során 2006-ban az akkor „divatos” Comenius II. minőségbiztosítási program elvei szerint megkérdeztük azt, hogy az intézmény a minőségbiztosítási folyamatban hogyan viszonyul partnereihez? Hogyan viszonyulnak hozzá a partnerei? Milyen az intézmény megítélése? Tisztában vannak-e az intézmény erősségeivel, gyenge pontjaival, lehetőségeivel és az intézmény fejlődését veszélyeztető tényezőkkel?

Ezek a kérdések 2024-ben már nem Comenius alapon, de ugyanúgy aktuálisak voltak.

Ezután következett az **Összegző lap** kitöltése. A szaktanácsadók a látogatás során tapasztaltak alapján az intézmény adottságait és eredményeit értékelték egy 8 fokozatú skálán.

Az intézményektől előzetesen kértük az ún. **Adatlap** kitöltését, melybe statisztikai adatokat vártunk a látogatás tanévét (2006/2007) megelőző három tanévről. Így lett a kutatásunk kezdő éve egyes területeken a 2003/2004 tanév – és így a 2024-hez képest 20 évnyi időintervallum.

5.2. A látogatások menete

A kutatásba bevont református oktatási intézményeket e-mailben tájékoztattuk, felkértük a kutatásban való közreműködésre. Mind a 18 intézmény készségesen együttműködött.

- Az iskolák megkapták a látogatás forgatókönyvét és a dokumentumelemzési, valamint interjú kérdéseket.
- A látogatással megbízott szaktanácsadókat a kutatás vezetője (Bánné Mészáros Anikó, pedagógiai szakértő, RPI) tájékoztatta, felkészítette a látogatás lefolytatására
- Az RPI egyeztetette a látogatások dátumát az intézményekkel és a hozzájuk látogató szaktanácsadóval
- Az előzetesen kitöltendő Adatlapot elküldtük az intézményeknek
- A szaktanácsadó előzetesen elemezte az iskolai dokumentumokat
- A szaktanácsadó lebonyolította a látogatást
- A kitöltött látogatási dokumentumot a szaktanácsadó megküldte az RPI-nek
- Telefonos interjú a fenntartóval
- Adatok feldolgozása

5.3. A meglátogatott intézmények

A kiválasztás szempontjai: A 2006/2007-es tanévben az RPI vezetősége szerint a keresztyén szellemiséget jól kommunikáló iskolákat látogattuk meg és 2024-ben ugyanezeket kerestük fel, így lett követéses a vizsgálatunk.

Név ¹¹	Település	Indítás/ Reformátussá válás éve	Táblacserés/ Alulról építkező
Baár-Madas Református Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium	Budapest	1990	a.é.
Karácsony Sándor Rózsatéri Református Általános Iskola és Óvoda	Budapest	1993	tcs.
Szenczi Molnár Albert Református Általános Iskola	Budapest	2003	tcs.
Aranyalma Református Általános Iskola, Óvoda és Mini Bölcsőde	Csajág	2005	tcs.
Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola	Debrecen	1994	tcs.
Debreceni Református Kollégium Általános Iskolája	Debrecen	1992	a.é.
Debreceni Református Kollégium Gimnáziuma és Diákotthona	Debrecen	folyamatosan működő	

¹¹ Az intézményeket a 2024-es nevükön szerepeltettük.

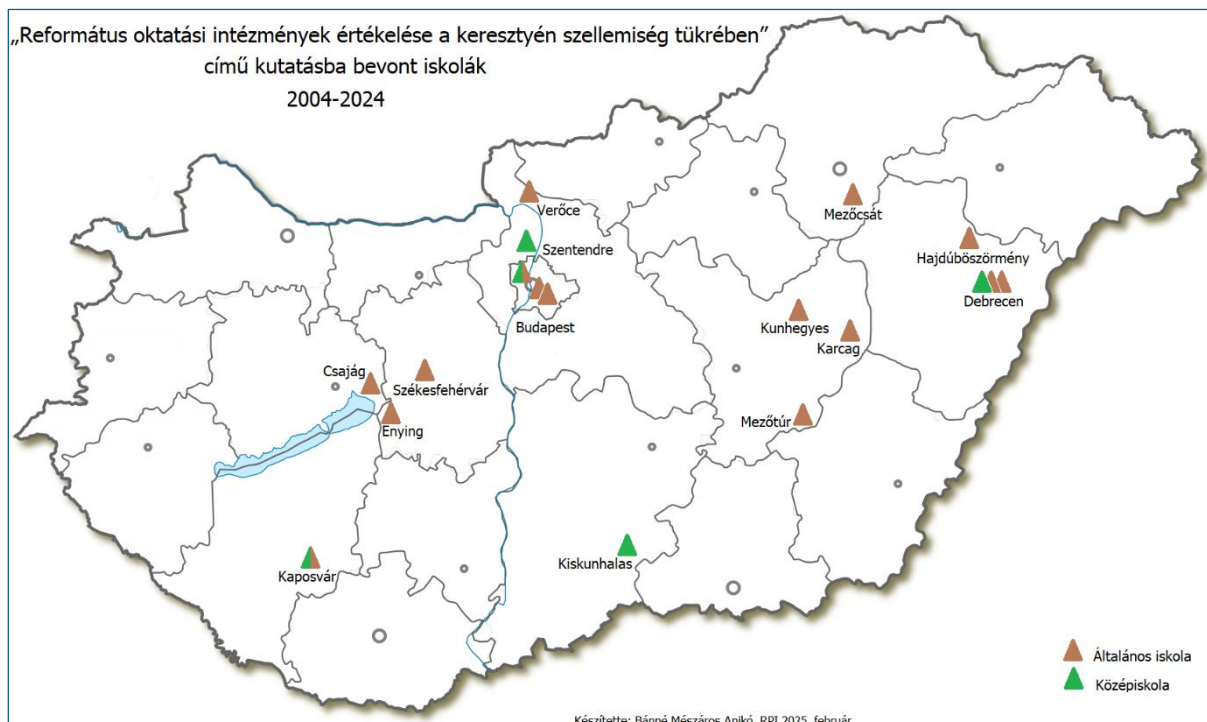
Tinódi Lantos Sebestyén Református Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	Enying	2002	a.é.
Baltazár Dezső Református Általános Iskola	Hajdúböszörmény	1995	a.é.
Lorántffy Zsuzsanna Református Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium	Kaposvár	1992	a.é.
Karcagi Nagykun Református Általános Iskola és Talentum Óvoda	Karcag	1996	a.é.
Kiskunhalasi Református Kollégium Szilády Áron Gimnázium és Kollégium	Kiskunhalas	1993	a.é.
Kunhegyesi Református Általános Iskola, Óvoda és Családi Bölcsőde Hálózat	Kunhegyes	2003	a.é.
Dr. Enyedy Andor Református Általános Iskola, Óvoda és Bölcsőde	Mezőcsát	1992	a.é.
Mezőtúri Református Kollégium, Gimnázium, Technikum, Általános Iskola, Óvoda és Bölcsőde	Mezőtúr	1992	tcs.
Talentum Református Általános Iskola	Székesfehérvár	2002	a.é.
Szentendrei Református Gimnázium	Szentendre	1999	a.é.
Géza Fejedelem Református Általános Iskola, Óvoda és Bölcsőde	Verőce	2004	tcs.

Ez úton is hálás szívvel köszönjük minden iskolának a közreműködését!

(A továbbiakban az iskolákat nem mindig fogjuk teljes nevükön említeni, mert ezek a hosszú nevek nagyon elvinnék a hangsúlyt a tartalmi mondanivalónkról. Ezért az iskoláktól elnézést kérünk!)

(A 2006-os kutatásban 19.-ként szereplő dévaványai Szügyi Dániel Református Általános Iskola 2014-ben a békési Szegedi Kis István Református Gimnázium, Technikum, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium tagintézménye lett, majd 2022-ben végleg megszűnt.)

A meglátogatott intézmények földrajzi elhelyezkedés szempontjából jól reprezentálják a református iskolákat.

A 18 intézmény közül 13-ban általános iskolai, 3-ban középiskolai, további 2-ben pedig általános és középiskolai képzés is folyik.

A látogatásokat 9 szaktanácsadó végezte el 2024. május, június és szeptember hónapokban.

6. A vizsgálat hipotézise

A hipotézisünk 2006-ban az volt, hogy a vizsgált 19 iskola, különböző földrajzi, társadalmi és gyülekezeti környezetben működik. Működésük megkezdése óta hosszabb-rövidebb idő telt el, ami meghatározza református jellegük kialakultságát is. A vizsgált intézmények mindennapjait áthatja a keresztyén szellemiség. Egyik iskolában sincs akut probléma. Működésük kiegyensúlyozott, tervszerű és tudatos. Kialakult jó gyakorlataik adaptálhatók más református intézményekben is.

2024-ben ezt a hipotézist úgy módosítottuk, hogy a vizsgált intézmények a 2006-os eredményeikhez képest még láthatóbban és még inkább dokumentáltan jelenítik meg a református szellemiséget.

7. Eredmények összegzése

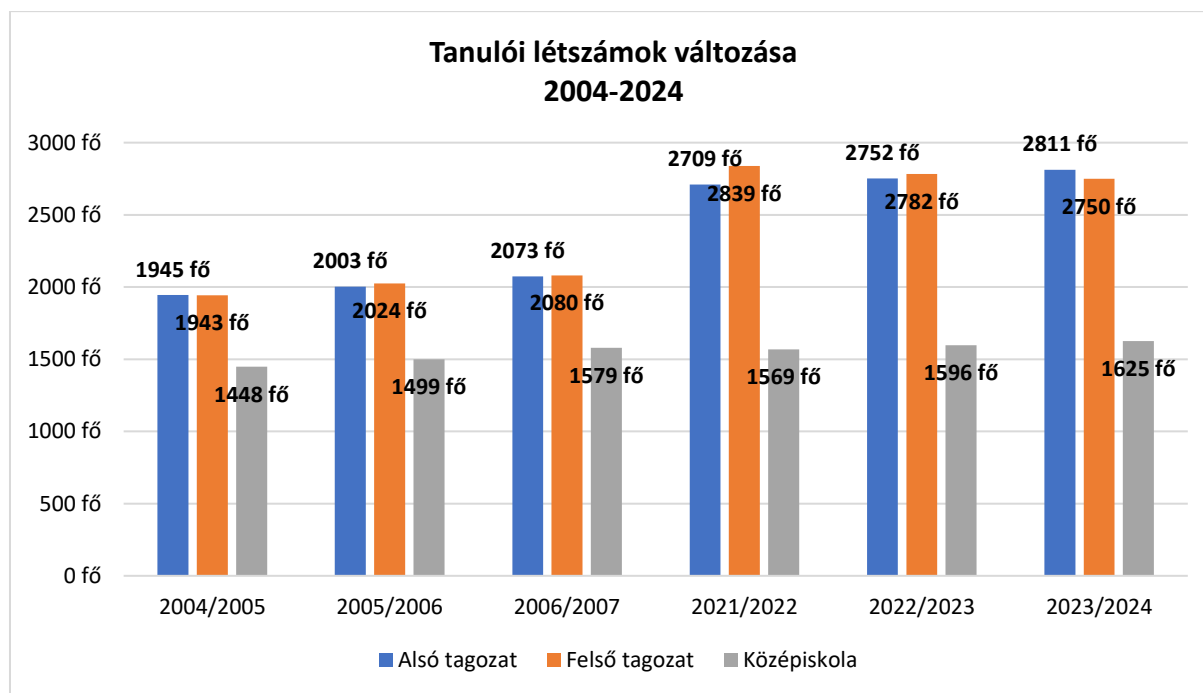
7.1. A feldolgozás menete

A feldolgozáshoz megkaptam a 18 iskolában, a helyszíni látogatás során a szaktanácsadók által kitöltött a „**Református oktatási intézmények értékelése a keresztyén szellemiség tükrében**” című dokumentumot. Az adatokat szöveges vagy számszerűsíthető formában táblázatkezelő programban rögzítettem. Az így nyert adatbázisból az adatokat különféle szempont szerint csoportosítva elemeztem. A szöveges válaszok esetében a tartalmuk alapján kategóriákat képeztem, a válaszokat ezekbe soroltam, a tipikus válaszok gyakoriságát vizsgáltam. A számszerű adatokat a vizsgálat konkrét tárgyától függően vagy összegeztem,

átlagukat, szórásukat, szélsőértékeket számoltam. Kialakítottam a meglátogatott iskolák sorrendjét. A kapott adatokat a jobb áttekinthetőség érdekében grafikonokon ábrázoltam.

7.2. Tanulói létszámok alakulása

Az iskoláktól előzetesen bekért **Adatlapon** kértük az aktuális és az azt megelőző két tanév tanulói és pedagógus létszám – és felekezeti összetétel adatukat is.

A **2006-os megállapítások** a (2004-2006-os időszakra) a következők voltak:

„A tanulói létszámok alakulása nagyon változatos képet mutat. Ennek oka sok mindenben keresendő. Vannak pár éve alapított iskolák, melyek most vannak kiépülőben, itt a gyereklétszám fokozatosan nő (Pl. Kunhegyesi Református Általános Iskola, Csajági Református Általános Iskola). Vannak iskolák, ahol az épület nagysága szab határt a létszám bővítésének. Iskolafejlesztésre szűkösek az anyagi lehetőségek. Az évek óta működő, már beállt létszámmal bíró iskolákban a demográfiai apadást követve stagnál a tanulói létszám, vagy akár kis mértékben csökken (Pl. Debreceni Református Kollégium Általános Iskolája; Debreceni Református Kollégium Gimnáziuma; Kölcsey Ferenc Gyakorló Általános Iskola, Debrecen; Lorántffy Zsuzsanna Református Általános Iskola és Gimnázium, Kaposvár; Géza Fejedelem Református Általános Iskola Óvoda és Bölcsőde, Verőce). A szülők iskolaválasztását településszerkezetenként más-más megfontolások irányítják. Kis településeken általában két iskola közül választhatnak: az önkormányzati (jelenleg állami) vagy a felekezeti. Ilyen helyzetekben nagy jelentőséggel bírnak a személyes tapasztalatok. Egy-egy jó, vagy adott esetben rossznak tartott tanár sokat ronthat az intézmény megítélésén. A két iskola dolgozói között komoly kenyérharc alakulhat ki – a fogyó gyermeklétszám mellett – az iskola fennmaradásáért. Nagyobb településeken már sok iskola közül válogathatnak a szülők. Itt

gyakori, hogy az iskola kiválasztásánál nem a felekezeti jelleg, hanem az iskolában folyó szakmai munka és az iskola jó megközelíthetősége a meghatározó.

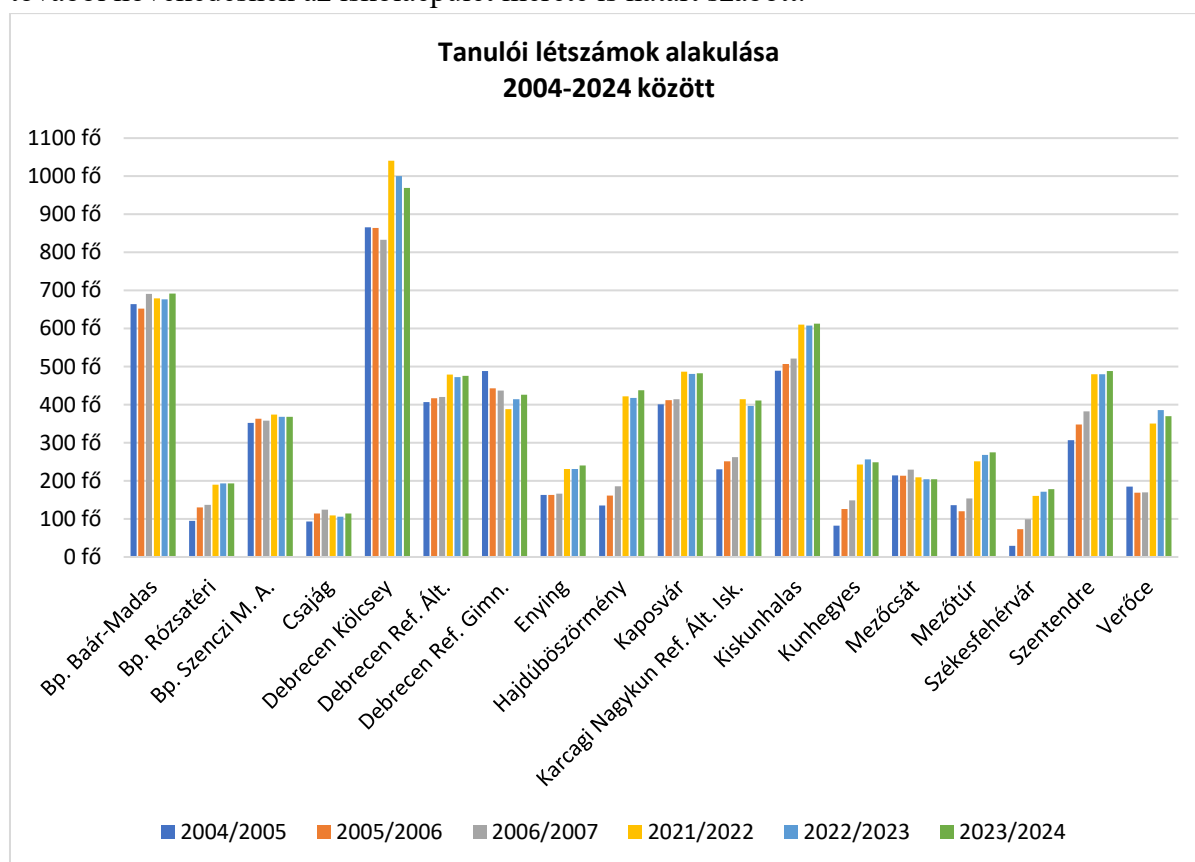
Az összesített tanulói létszámok a vizsgált három év során egyenletes növekedést mutattak a vizsgált 19 intézményben.”

Áttekintve a **2004-2024-es időszakot** az alábbi megállapításokat tettük:

A 2006-ban már országosan tapasztalható demográfia visszaesés ellenére a vizsgált 18 iskolában a tanulói létszám minden iskolafokon folyamatosan nőtt. (A diagramon a fokozatosság nem követhető nyomon, mert a 2006/2007-es tanévet követően egy nagy időbeli ugrással már a 2021/2022-es tanévet látjuk.)

Ez a növekedés mind alsó, mind felső tagozaton, mind középiskolában jellemző volt. Alsó tagozatban a vizsgált időszakban 2004-ről 2024-re bekövetkezett növekedés 144%-os, felső tagozatban 140%-os és a középiskolákban 112%-os volt. Az általános iskolai létszámok növekedésének oka lehet, hogy a 2006 előtt nem sokkal táblacserével átvett Szenczi, Csajági és Verőcei iskolákban folyó munka elnyerte a szülők tetszését, és a következő években egyre nagyobb lett ezen iskolák iránt az érdeklődés. Az alulról építkező iskolákban 2006-ot követően is folytatódott az „építkezés” és a létszámadatok alakulása szerint ez az építkezés eredményes volt.

A középiskolai létszám változott a legkisebb arányban, mert mind az öt – középiskolai képzést folytató – intézmény már 2006-ra is kiépült, teljes létszámmal „működtek”, ahol a további növekedésnek az iskolaépület mérete is határt szabott.

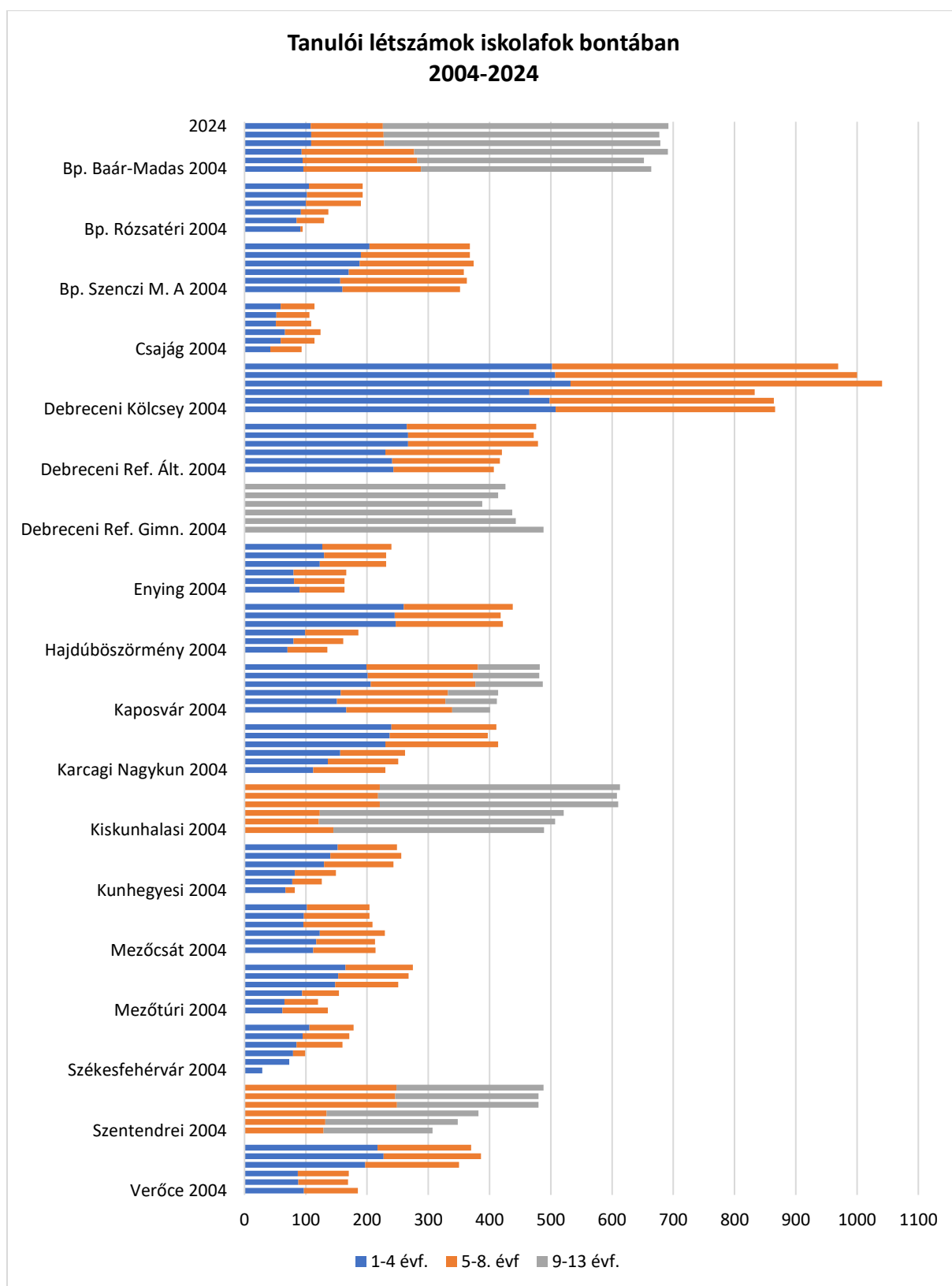

A **2004-2024** közötti időszakban a 18 iskola többségében (10 intézmény) dinamikus tanulólétszám növekedést látunk (Rózsatéri, Enying, a Hajdúböszörményi, Karcagi Nagykun, Kiskunhalas, Kunhegyes, Mezőtúr, Székesfehérvár, Szentendre és Verőce).

Stagnált, vagy csak nagyon minimális volt a létszámnövekedés 6 intézmény esetében (Baár-Madas, Szenczi, Csajág, Debrecen Ref. Ált. Isk., Kaposvár és Mezőcsát).

A Kölcsey és a Debreceni Református Gimnázium helyzete speciális. A Kölcseyben a 2006-os létszámhoz képest 2021-ben több tanuló tanult, de az elmúlt 3 évben a létszámuk folyamatosan csökkent. Ennek oka, hogy a városban folyamatosan csökken a beiskolázandó gyermekek létszáma.

A Debreceni Református Gimnáziumban a 2006-os tanév tanulói létszámához mért visszaesés már a 2021/2022-es tanévben megmutatkozott, de úgy tűnik, hogy ezt sikerült megállítani, sőt kismértékben megfordítani is.

A diagramon az tanulói létszámok alakulását mutatjuk be a 2003/2004-es, 2004/2005-ös, a 2005/2006-os (a kutatás első fázisa) és a 2021/2022, a 2022/2023 és a 2023/2024-es tanév (a kutatás második fázisa) adatai alapján. (A diagramon a zsúfoltság elkerülése miatt az iskoláknál csak a kezdő – a 2004-es évszámot írtuk ki, valamint a Baár-Madasnál jelöltük a befejező, 2024-es évet is.)

Az iskolafokok szerinti összesítésen jól nyomon követhető azon iskolák létszámnövekedése, ahol 2006-ban még folyt az alulról építkezés. A budapesti Karácsony Sándor Rózsatéri, a Kunhegyesi és a Székesfehérvári iskolákban még alig (Székesfehérváron még egyáltalán) nem voltak felső tagozatos tanulók.

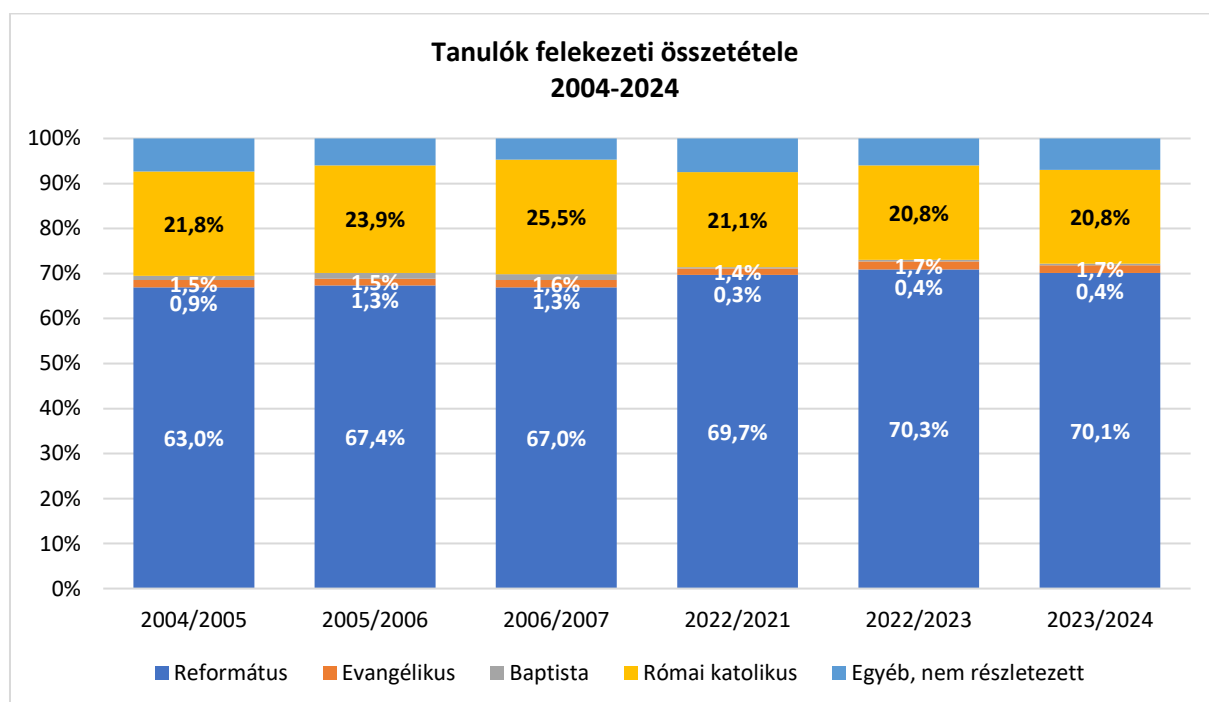
Az Enyingi, a Hajdúböszörményi, a Karcagi Nagykun, a Mezőtúri és Verőcei iskolákban az elmúlt időszakban egyaránt nőtt az alsó és a felső tagozat létszáma is.

Hasonló növekedést látunk Kaposvár, Kiskunhalas és Szentendre esetében is, ahol minden előforduló iskolafokon nőtt a tanulók létszáma.

A Baár-Madasban minimális létszámnövekedés a gimnáziumi korosztályban volt, míg az 5-8. évfolyamosok létszáma 2006-hoz képest 2021-re némileg csökkent.

7.3. Felekezeti összetétel

7.3/a Tanulók felekezeti megoszlása

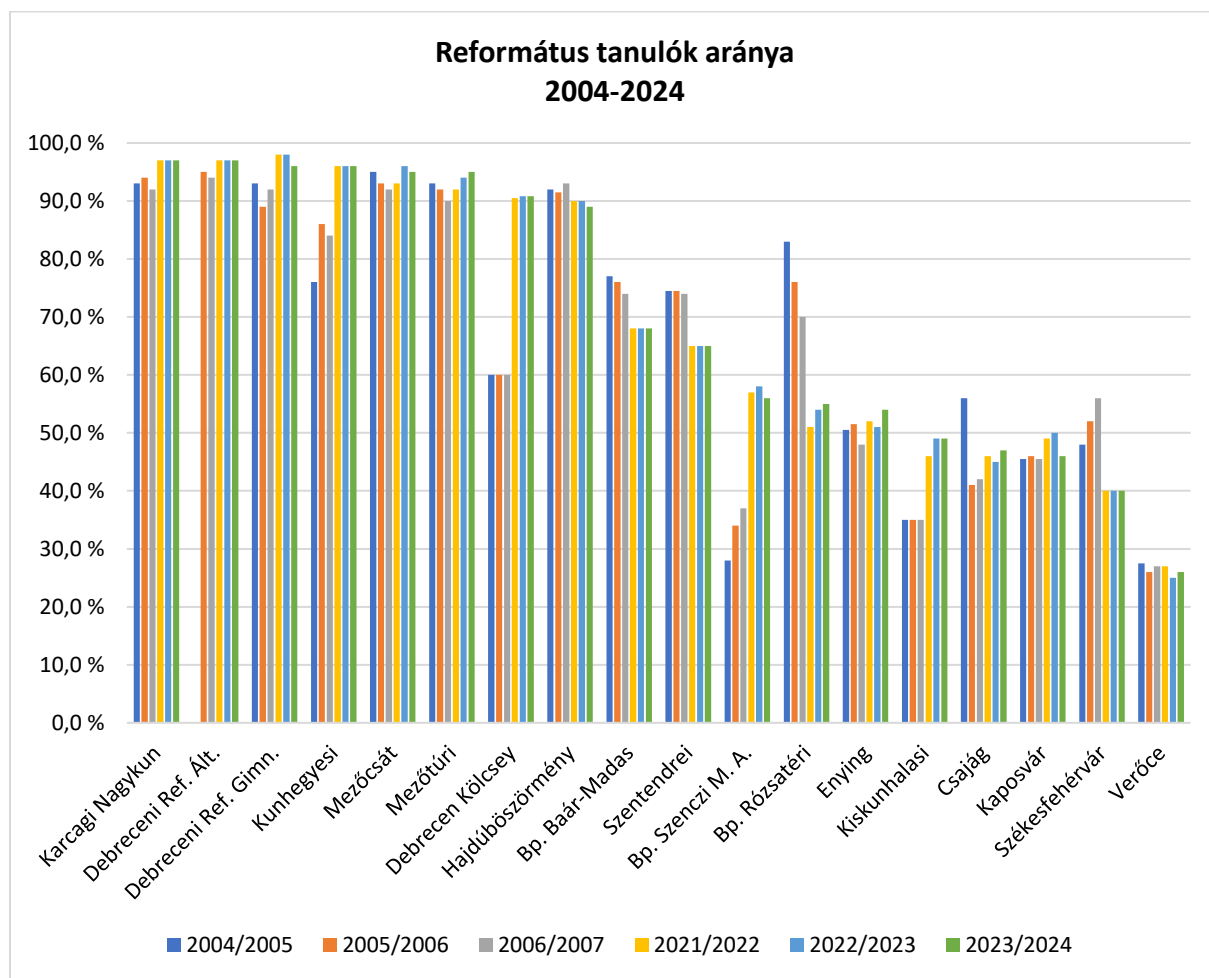
A 18 iskola tanulóinak felekezeti arányaiban a **2004-től 2024-ig** tartó időszakban nem látunk nagy változást. A 2004/2005-ös tanévben a református tanulók aránya 63% volt. Ha ehhez hozzávesszük még a 0,9% evangélikus és 1,5% baptista felekezetű tanulókat, akkor a protestáns tanulók aránya 65% körüli. Ezek az arányok az évek során egy minimális emelkedést mutattak és 2024-ben a reformátusok aránya 70,1%, a másik két protestáns felekezeteké 0,4%, illetve 1,7% volt. Így összességében a protestáns tanulók aránya a 2023/2024-es tanévben 72,2%-nak adódott.

Minden évben jelentős, legalább 20% volt a római katolikus tanulók aránya.

2024-ben – ahogy 2004-ben is – az intézmények a tanulók felvétele során általában előnyben részesítették a református vallású tanulókat, de ez nem volt feltétele az iskolába való bekerülésnek. Néhány helyen lelkeszi ajánlást is kérnek a gyerekektől. Ha egy-két intézményben konkrétan nem is, de a református iskolák összességében megvalósul az a fenntartói igény, hogy a református iskolákban a más felekezetekhez tartozókhöz képest

többségben legyenek a református vallásúak. „Meg kell őrizni intézményeink hagyományos nyitottságát, de felvételkor törekedni kell a református tanulók meghatározó többségére.”¹²

Ennek az elvárásnak mind a 18 intézmény igyekszik megfelelni.

A felekezeti megoszlásról **2006-ban** így írtunk:

A felekezeti megoszlás az egyes iskolákban nagyon változatos. Magas a reformátusok aránya a már régóta működő, református környezetben lévő iskolákban (Debreceni Református Általános Iskola, Debreceni Református Gimnázium, Karcagi Nagykun Református Általános Iskola, Mezőtúri, Mezőcsát, Hajdúböszörmény).

Alacsonyabb a reformátusok aránya a kistelepülésen lévő Csajági és Verőcei iskolák esetében. A debreceni Kölcsey és a kaposvári iskolákban az iskolaválasztást nem a református jelleg, hanem az iskola kiváló oktatási színvonala határozza meg. A budapesti Szencziben a 3 évvel azelőtti táblacserés átvétel miatt volt ilyen kis arányú a reformátusok száma.

2024-ben az 2006-os sorrend némileg átalakult.

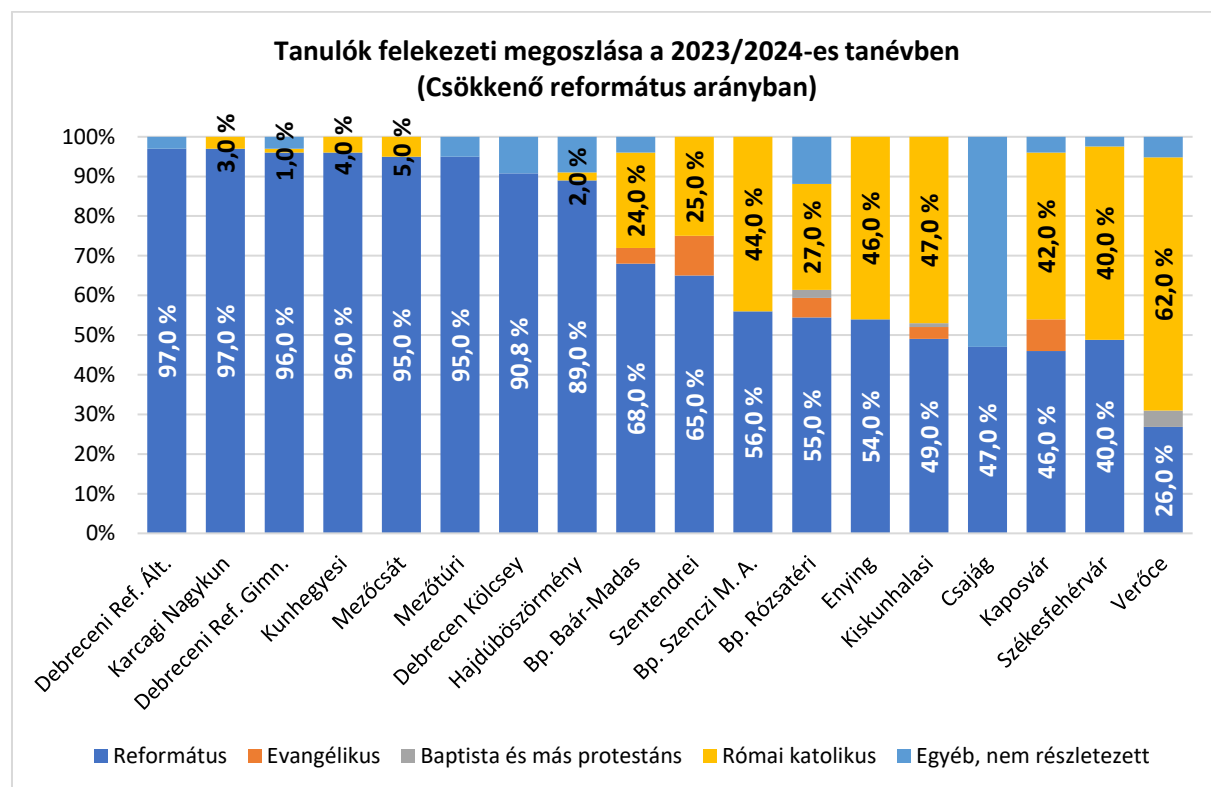
A már 2006-ban is magas református tanulói aránnyal működő intézmények közé bekerült a Kunhegyesi iskola, ahol a 2004-es 76%-os arány 2024-re 96%-ra nőtt. Hasonló tendenciát látunk a Kölcseyben is, ahol a 2004-es 60%-os arány 2024-ben 90,8%-ra nőtt.

¹² 1995. évi I. törvény a Magyarországi Református Egyház köznevelési törvénye 34. § (2)
<https://net.jogtar.hu/reformatus-jogszabaly?docid=995R0001.ETV&dbnum=575&getdoc=1&searchUrl=/reformatus>

A 2006-os arányokhoz képest az évek során a Budapest Szencziben és Kiskunhalason is jelentősen megnőtt a református tanulók aránya. A Szencziben a kezdeti 28%-ról 2024-ben duplájára, 56%-ra, Kiskunhalason 35%-ról 49%-ra.

Néhány iskolában kismértékű csökkenés volt jellemző (Hajdúböszörmény, Baár-Madas, Szentendre). Jelentősebb mértékű csökkenést tapasztaltunk a budapesti Rózsatéri és a székesfehérvári iskolákban. A Rózsatériben 83%-ról 55%-ra, a székesfehérvári iskolában 48%-ról 40%-ra csökkent a református tanulók aránya. (Székesfehérvár esetében eleve alacsony volt a református tanulók aránya.)

Terveztük, hogy a tanulók felekezeti megoszlását elemzés céljából párhuzamba állítjuk az adott település lakosainak felekezeti összetételével. Sajnos ez nem volt járható út, mert a legutóbbi (2022-es) népszámlálás során a felekezeti hovatartozásra irányuló kérdésre az egyes települések lakosainak 50-60%-a vagy nem válaszolt, vagy felekezeten kívülként határozta meg magát – így nem rendelkezünk releváns országos adatokkal.

A 2023/2024-es tanévben a 18 közül 7 intézményben volt 90% feletti a református tanulók aránya. Ezen iskolák mindegyike nagy múltú és jellemzően református településeken működő iskola. A hajdúböszörményi iskolában ezektől alig lemaradva 89% a reformátusok aránya.

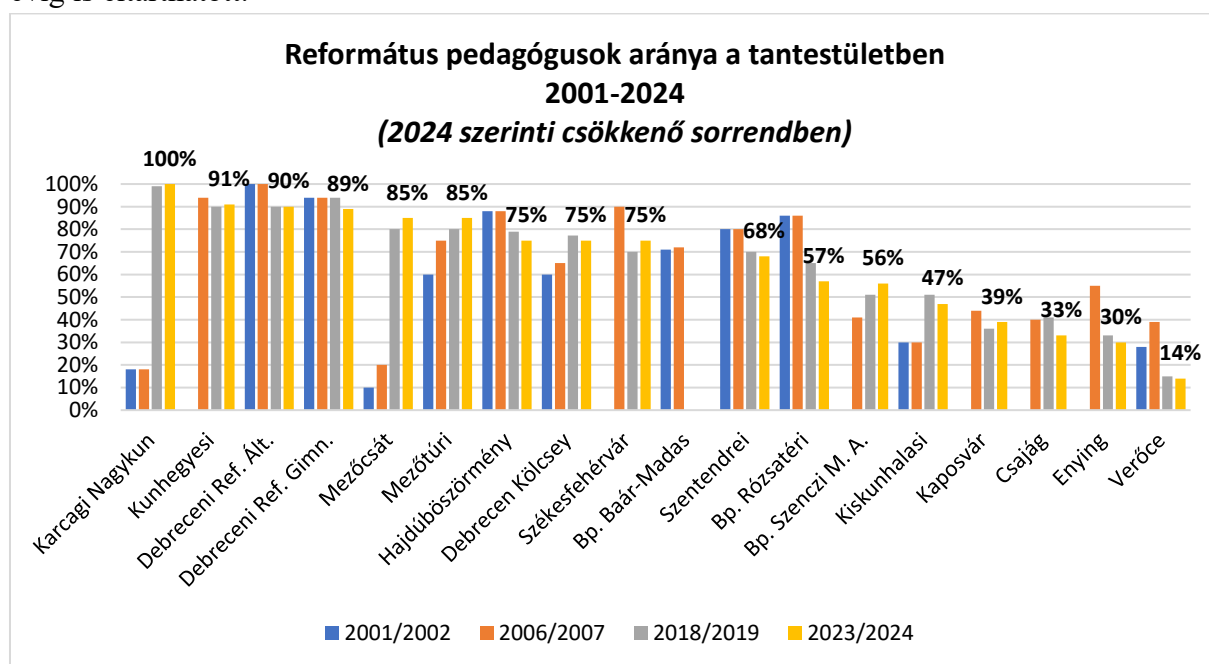
68% és 50% közötti a református tanulók aránya a három budapesti, a szentendrei és az enyingi iskolákban. 40% és 50% közötti arányt kiskunhalasi, a csajági, a kaposvári és székesfehérvári iskola mutatott. A sort Verőce zárja 26%-os református tanulói aránnyal. A verőcei református iskola a település egyetlen iskolája egy katolikusok lakta környéken.

7.3/b Tantestület felekezeti megoszlása

A tantestületekben a felmérés évében és az azt 5 évvel megelőző évben mutakozó arányokat vizsgáltuk.

2006-ban voltak olyan iskolák, amelyek öt évvel azelőtt még nem református fenntartásúak voltak. Ezekben értelemszerűen erre az időszakra vonatkozóan nem rendelkezünk adatokkal. A többi intézményekben a református pedagógusok aránya egyértelműen nőtt. Alulról építkező iskolákban a tanárok felvételénél fontos szempont volt a felekezethez hovatartozás a szakmai megfelelésen túl. Átvett iskolák esetében alapvetően más volt a helyzet. A táblacserés iskolákban a fenntartó egyházi intézmény átvette az átvétel idején az iskolában dolgozó tanárokat és a tanulókat is. A tanulói összetétel az évek során folyamatosan változott. Nyolc év alatt gyakorlatilag kicserélődött a teljes gyermeklétszám, a teljes gyermekközösség.

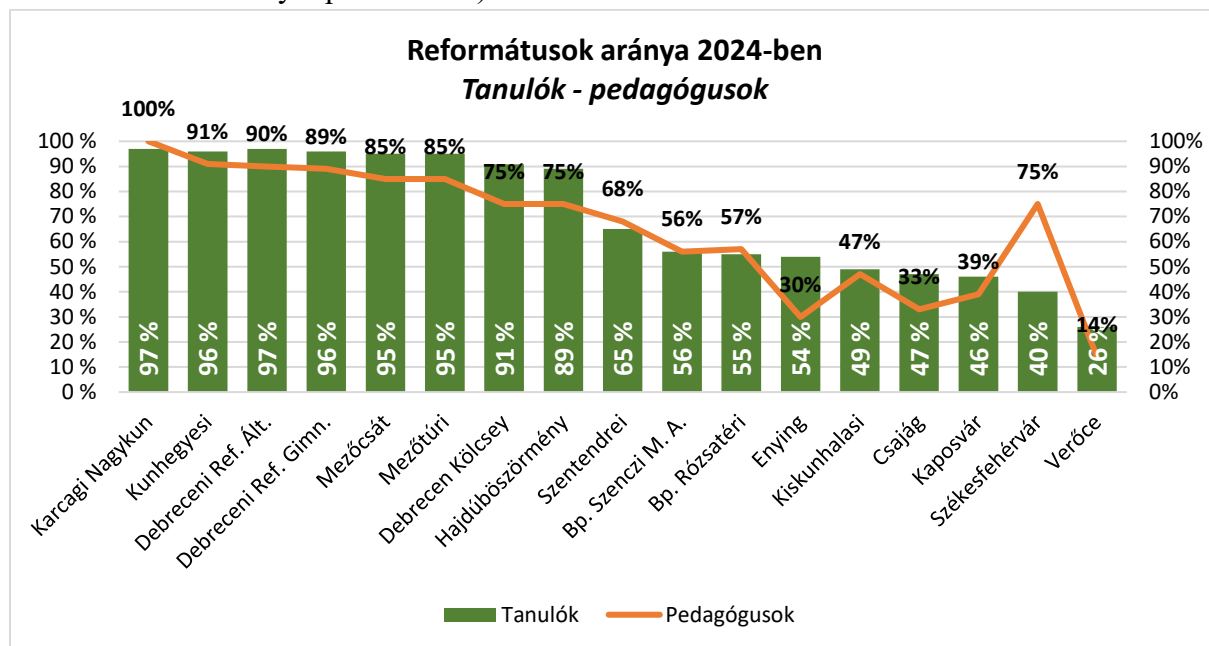
A tantestületnél már más a helyzet, ott nincs ilyen automatizmus. Az „átvett” pedagógusok vállalták a keresztyén szellemben való tanítást. Az átvett iskoláknál a fenntartó is tisztában volt az átmenet sajátosságaival és tudta, hogy az iskola keresztyén szellemiségének kialakulása egy hosszabb folyamat. E folyamatot már megtapasztaló tantestületek szerint ez az időszak akár 10 évig is eltarthatott.

Sorrendbe állítottuk az iskolákat aszerint, hogy 2024-ben a tantestületben hány százalék a református pedagógusok aránya.

A diagramon az első 7 helyen szereplő iskolák a tanulói összetétel szerint is az első hétben szerepeltek. Ez azt jelzi, hogy mind a tanulók, mind a pedagógusok körében magas a reformátusok aránya, de 4 iskolában ez néhány százalékkal elmarad a tanulói arányok mögött (90% alatti, 89% – 75%). Hajdúböszörményben, a Kölcseyben és Székesfehérváron a pedagógusok háromnegyede reformátusnak vallja magát. Szentendrén, a Rózsatériben és a Szencziben is a tanárok legalább fele, a Kiskunhalasiban a tanárok közel fele református vallású. Kaposváron, Csajágon és Enyingen hozzávetőlegesen a tantestület harmada református. Verőcén a református pedagógusok aránya csupán 14%.

(A Baár-Madas Gimnázium 2024-ben nem rendelkezett adatokkal, így a diagramon ennél az iskolánál adathiány tapasztalható.)

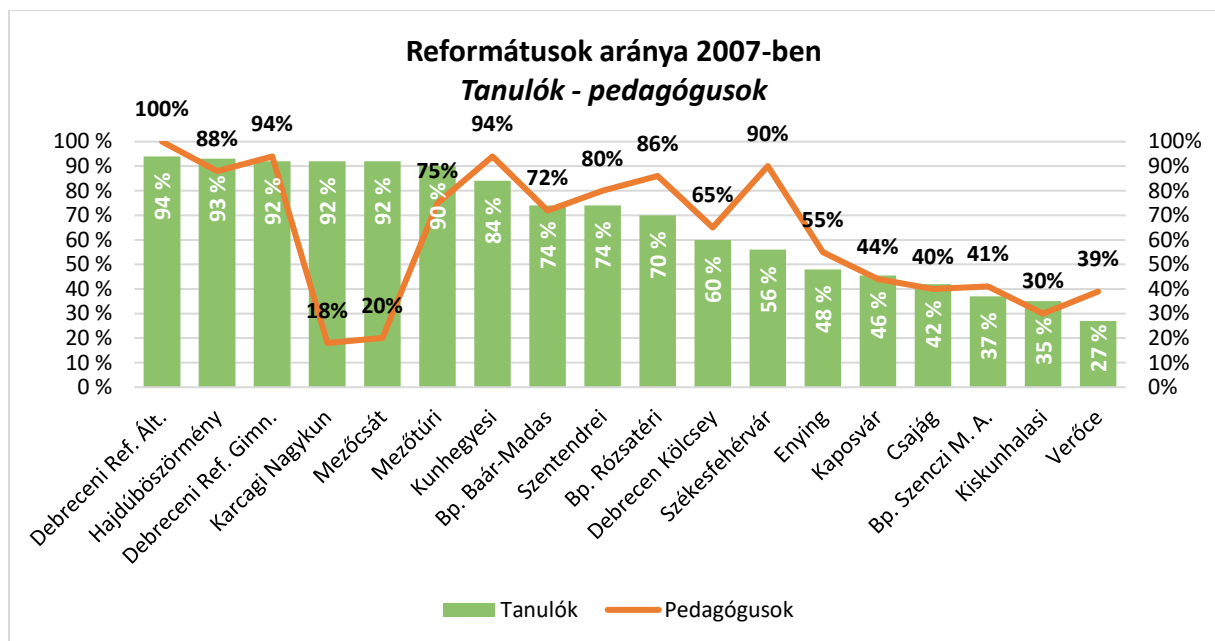

Összehasonlítottuk az egyes iskolákban a református tanulók és a református pedagógusok arányát. Két iskola kivételével megállapítható, hogy a tanulók körében a református vallásúak aránya magasabb, mint az őket tanító tantestületben. Az egyik kivétel a sort vezető Karcagi Nagykun, ahol a tanulók körében 97%-os, a pedagógusoknál 100%-os a reformátusok aránya, vagyis az eltérés nem számottevő.

Székesfehérváron jelentős eltérést látunk. Ott a református tanulók aránya 40%, míg a pedagógusoké ennél sokkal magasabb, 75%, vagyis többségében református tanárok tanítanak nem református tanulókat. (Székesfehérváron magas az olyan tanulók aránya (kb. 20%), akik meg sincsenek keresztelve.)

A legnagyobb másik irányú eltérés - azaz ahol a református tanulók aránya magasabb, mint az őket tanító református pedagógusoké - Enyingben fordul elő. Ott a református tanulók aránya 54%, de a pedagógusoké ettől elmarad, csupán 30% csupán. Szintén jelentős elmaradásban vannak a pedagógusok a verőcei iskolában is, ahol ugyan a tanulók aránya is csupán 26%, de a pedagógusoké még ettől is kevesebb, mindössze 14%.

(A diagramon a Baár-Madas nem szerepel, mert nincs 2024-re vonatkozó adatunk.)

Ha időben egy kicsit visszatekintünk és megnézzük a 2006/2007-es tanévben a református tanulók és pedagógusok arányát (Ez az az év, amikor már minden intézményről volt ilyen adatunk), akkor a 2024-estől lényegesen eltérő képet látunk.

A pedagógusok aránya több intézmény esetében is nagymértékben eltért a tanulók körében tapasztalt aránytól. A Karcagi Nagykun (1996-tól induló, alulról építkező) és a mezőcsáti (1992-ben induló, alulról építkező) iskolákban az „új” tantestület kiépítése még váratott magára, de 2024-re a Karcagiban 100%-ra és Mezőcsátan is 75%-ra sikerült növelni a református felekezethez tartozó pedagógusok arányát.

A Kunhegyesi (1991-ben induló, alulról építkező), a Karácsony Sándor Rózsátéri (1993-ban 1-3 évfolyammal átvett, tehát nagyrészt alulról építkező), és a székesfehérvári (2002-ben átvett, alulról építkező) és a verőcei iskolákban (2004-ben táblacserés) 2007-ben magasabb volt a református pedagógusok aránya, mint a református tanulóké.

7.4. Gazdasági mutatók

Megkérdeztük az adott intézményekben a szakmai anyagokra és szemléltetőeszközök beszerzésére fordított pénzösszegeket is. Az iskolák által megadott összegek tapasztalataink szerint nem minden esetben voltak szorosan ebbe a kategóriába sorolhatók. Az intézmények ezek mellett – elismerésre méltán számot tartó – pénzösszegeket is beírtak, amit akár a megadott célokra, akár épületbővítésre, fejlesztésre fordítottak, így az alábbi táblázat csak tájékoztató jellegű.

Fejlesztésekre fordított összegek a 18 intézmény vonatkozásában				
	Minimum (Ft)	Maximum (Ft)	Átlag (Ft)	Szórás (Ft)
2023/2024	200 000	60 000 000	7 816 438	14 574 922
2022/2023	117 390	25 000 000	4 152 579	6 826 944
2021/2022	170 000	34 100 000	4 964 016	8 930 778
2006/2007	50 000	4 947 000	1 016 813	1 358 063
2005/2006	35 000	4 600 000	1 041 868	1 115 324
2004/2005	35 000	12 094 000	2 739 104	3 776 351

A 18 intézmény közül a kettő a 2004-2006 közötti időszakról, egy a 2021-2024 közöttiről nem szolgáltatott adatot.

Az egyes iskolákban a minimum és a maximumösszegek már 2004-ben is tág határok között mozogtak. Az akkori átlagokat nagyon megemelte, hogy abban az évben a 17 iskola közül kettőben is 10 millió feletti beruházás folyt. A 2007-ig tartó időszakban az intézményenkénti 1 millió forintos átlag volt a jellemző.

2021-ben minden mutató megugrott, de ez betudható az időközben eltelt 14 évnek, az időközben tapasztalt inflációnak. A 2023/2024-es tanévben három iskolában is volt jóval 10 millió feletti beruházás, így az iskolánkénti átlag közel 8 millió forintnak adódott.

A minimumokat is érdemes áttekinteni. A 2004-ben is csekélynek mondható 35 00 Ft-ról 2024-re 200 000 Ft-ra változott ez az érték.

Az egyes években a szórásértékek is nagyok, ami azt mutatja, hogy intézményeink nagyon eltérő anyagi keretből gazdálkodhattak.

7.5. Dokumentumok elemzése

Az intézményi nyilvános dokumentumokat – melyek a KIR¹³ rendszerben a Közzétételi listában bárki számára elérhetők (Pedagógiai program, Házirend, Szervezeti és működési szabályzat, Éves munkaterv) – a szaktanácsadók a megadott szempontok alapján előzetesen elemezték. A látogatás során további dokumentumokról is kértek információkat (Továbbképzési program) és kérték az igazgatótól az intézmény helyzetének SWOT elemzés szerinti áttekintését is.

7.5/a Pedagógiai Program

2006-ban a pedagógiai programokról az alábbi megállapításokat tettük (az akkori, 19 intézmény vonatkozásában).

¹³ A Közzétételi lista elérhető a <https://kirint.kir.hu/IntezmenyKereso/> oldalról indulva

A helyi (intézményi) sajátosságok minden pedagógiai programban megjelentek. Nem volt két azonos helyzetben, azonos társadalmi környezetben működő református iskola. A fennmaradás érdekében minden intézménynek tisztában kellett lenni a környezete sajátosságaival, és ezekhez igazodnia is kellett.

Az intézmények majd mindegyikének Pedagógiai Programjában megtalálható volt egy vezérige, vagy mottó, amely kötődött a Szentíráshoz. (Két intézményben nem találtunk ilyet, egy intézményről pedig nem volt adat.) A vezérige nagyon fontos az intézmény önmeghatározásában. Tükrözi az intézményben vallott pedagógiai elveket és a fontosnak tartott emberi értékeket. Pl. „Szeretet és minőség” „Orando et laborando” „Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon, még ha megöregszik, akkor sem tér el attól.” (Péld. 22,6), „Olyan lesz, mint a folyóvíz mellé ültetett fa, amely idejében megtermi gyümölcsét, és nem hervad el a lombja.” (Zsolt 1,3) „Minden dolgotok szeretetben menjen végbe.” (1 Kor 16,14) „Ha jó a fa, jó a gyümölcse is, ha rossz a fa, rossz a gyümölcse is. Mert gyümölcseről lehet megismerni a fát.” (Máté 12,33) „Engedjétek hozzám jönni a kisgyermeket” (Márk 10,14) „Akinek sokat adtak, attól sokat kívánnak, és akire sokat bíztak, attól többet kérnek számon.” (Lukács 12,48).

A 2006-ban csupán 14 intézményben felvételi rendje alkalmazott preferenciát a református jelentkezőkkel kapcsolatban, pedig ezt a törvény lehetővé tette: „Az intézmény ...tájékozódhat az iránta érdeklődő tanulók ... felekezeti hovatartozásáról, egyházi kötődésének mértékéről, hitbéli elkötelezettségéről, érdeklődési köréről, és ezekre is fegyelemmel dönt a felvételekről.”¹⁴

A 14 intézmény közül is csak néhányban szabályozták ezt írásban, inkább szokásjog alapján működött. Az írásba foglalás mellett szól az is, hogy a tanuló elutasítása esetén az iskola hivatkozhat a dokumentumokban foglaltakra.

Kisebb, vidéki iskolákban – az országosan csökkenő gyermeklétszám miatt – nem volt szükség a református tanulók előnyének megfogalmazására, hiszen minden jelentkezőt fel tudtak venni.

6 iskolában volt csak szabályozva írásban, hogy a fenntartó részére tartanak fenn helyeket a fellebbezéssel bekerülő gyerekek számára. Ezek az iskolák: a vizsgált három Debreceni intézmény, a Karcagi, a Szentendrei és a Kiskunhalasi iskola, vagyis ahol számottevő volt a túljelentkezés.

2024-ben szintén minden intézmény pedagógiai programjában fellelhetők voltak a kötelezően előírt elemek mellett a helyi sajátosságok is. A mottó, vezérige továbbra is a pedagógiai program szerves részét képezte, amely egyetlen iskolában sem hiányzott.

A vezérigékből idézünk néhányat:

- „...tegyetek tanítványa minden népet...” (Mt 28,19) 5 iskolánál
- „Boldog az ember, aki megtalálta a bölcsességet, És az az ember, aki értelmet kap. Mert több haszna van ennek, mint az ezüstnek, És nagyobb jövedelme, mint a színaranyanak.” (Péld. 3,13-14) 2 iskolánál is,

¹⁴ 1995. évi I. törvény a Magyarországi Református Egyház köznevelési törvénye 34. § (1)
<https://net.jogtar.hu/reformatus-jogszabaly?docid=995R0001.ETV&dbnum=575&getdoc=1&searchUrl=/reformatus>

- *"Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon, még ha megöregszik, akkor sem tér el attól."* (Péld. 22:6), 2 iskolánál
- *„Mint az aranyalma ezüstitányéron, olyan a helyén mondott ige.”* (Péld. 25,11.),
- *Jézus mondja: „Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek Téged, az egyedül igaz Istent, és Akit elküldtél, a Jézus Krisztust.”* (János 17:3.),
- *„...hogyan elmenjete és gyümölcsöt teremjete...”* (Jn 15,16),
- *„...éljete méltóan ahhoz az elhíváshoz, amellyel elhívattatok, teljes alázatossággal, szelídséggel és türelemmel...”* (Ef. 4,1-2),
- *„Emberé a munka, Istené az áldás”* 127. Zsoltár
- *Az egyház, mint Jézus Krisztus teste, híveinek közössége, Urától azt a feladatot kapta, hogy terjessze az evangéliumot, keresztteljen, és a keresztyéneket is tenfűségük tudatában nevelje az ahhoz illő életre.* (Máté 28/19–20.),
- *Arbor plantata iuxta rivos. Azaz: „...folyóvíz mellé ültetett fa...”* Ezek a bibliai szavak (Jer. 17,7-8, Zsolt. 1,3),
- *„Szeretet és minőség.”*,
- *Orando et laborando – Imádkozva és dolgozva.*

A keresztyén értékrend mind a 18 pedagógiai programban jelen volt. Ez általában az *Nevelő-oktató munka alapelvei* fejezetben nyilvánult meg a legmarkánsabban.

A pedagógia programok többsége nevesítve is tartalmazta a Magyar Református Egyház Küldetésnyilatkozatát.¹⁵ (Elfogadta az MRE Zsinata 2018. november 21-22-ei ülésén.)

Az iskolai dokumentumokban minden egyes iskolában megfelelő módon kidolgozva szerepelt a tanulók jutalmazási és értékelési rendszere.

Az iskoláknak csak egy kis hányada rögzítette dokumentumaiban a református tanulók előnyét az iskolai beiratkozás során, de az iskolák „felvételi” rendszerében a gyakorlatban ez több helyen is jelen van.

Hajdúböszörményben és Mezőtúriban előnyt élveznek azok a leendő elsősök, akik református óvodába jártak.

Székesfehérváron és Mezőcsáton az a bevett gyakorlat, az iskolai felvétel feltétele, hogy a tanuló szülei/gondviselői együttes nyilatkozatban vállalják az iskola keresztyén értékrendre épülő szellemiségét és az ebből fakadó kötelezettségeket.

Mezőcsáton előnyt élveznek a fenntartó egyházközséghez tartozók gyermekei, ahogy Budapesten a Szencziben is. Ez utóbbiban előnyt élveznek az egyházközségükhöz nem tartozó, de református jelentkezők is.

A Szencziben így foglalták össze a jelentkezőkkel szembeni elvárásaikat: „Törekszünk arra, hogy elsősorban református gyermekeket vegyünk fel. Feltétel a keresztyén szellemiség vállalása és tiszteletben tartása, vagyis a tanuló meg legyen kereszttelve, vállalja a konfirmációt (református vallás esetén), lelkészi ajánlással rendelkezzen.”

Kaposváron is előnyben részesítik azokat a jelentkezőket, aki református vallásúak, akiknek szülei, nagyszülei református egyháztagok.

¹⁵ 1995. évi I. törvény a Magyarországi Református Egyház köznevelési törvénye 30. §
<https://net.jogtar.hu/reformatus-jogszabaly?docid=995R0001.ETV&dbnum=575&getdoc=1&searchUrl=/reformatus>
Küldetésnyilatkozat: https://real-j.mtak.hu/12238/1/Ref_Nev_2019_01_netes.pdf oldal

Enyingen a felvételnél előnyt élveznek a gyülekezethez tartozó családok megkeresztelt gyermekei. Lelkeszi ajánlást nem kérnek, de informálisan érdeklődnek a családokról.

Kiskunhalason is a rangsor készítésénél (azonos felvételi pontszám esetén) előnyben részesül az a diák, aki a lakhelye szerinti – vagy bármely református gyülekezet – aktív tagja és a középiskolai felvételi során többletpontban részesülnek azok a tanulók, akik az általános iskolában hit- és erkölcsstan oktatásban vettek részt. (A hittanoktatás igazolása a bizonyítvány révén történik.)

A Szentendrei Református Gimnáziumban lelkeszi ajánlást kérnek a jelentkezőktől.

A Debreceni Református Gimnáziumban szintén kérnek lelkeszi jellemzést (ajánlást). A felvételi vizsga során az iskola felméri, hogy milyen a szülők és a tanuló egyházi kapcsolata, mi a jelentkezés indítóoka, illetve, hogy a jelentkező hajlandó lesz-e elfogadni az iskola értékrendjét, nevelési célkitűzéseit.

A városban nagyon népszerű Debreceni Református Általános Iskola elsősorban olyan debreceni családok gyermekeit várja, akik elfogadják a református értékrendet. Az iskolában más felekezeti hittan oktatást nem is kínálnak, kizárólag református hittan oktatás folyik. A felvétel Debrecen református gyülekezeteinek lelkeszi ajánlásai alapján történik.

A Baár-Madas Gimnáziumban a felvételnél pontegyenlőség esetén a központi felvételi szabályoknak megfelelően a halmozottan hátrányos helyzetű, majd a székhelyünk szerinti településen lakó tanulót, ezt követően a református vallású tanulót részesítik előnyben. A szóbeli vizsgán a jelentkezők hittan ismereteit is felméri.

Csajágón és Verőcén nincs szabályozva, hogy a beiratkozásnál előnyt jelent-e a református egyházhoz tartozás.

A Karcagi iskoláról nem kaptunk pontos információt, de mivel ott 97% a református tanulók aránya, így a református felekezethez tartozás fontos szempont lehet a felvételnél.

A debreceni Kölcseyben képviselt elveknek nem találtuk írásos nyomát a dokumentumokban.

A Kunhegyesi iskolában kaptunk olyan információt, hogy eddig még nem szabályozták, de a szülők már felvetették, hogy ezt célszerűnek tartanák. A felvételnél azon tanulók is előnyt élveznek, akiknek testvére (vagy szülei) már az intézménybe jártak.

2006-hoz képest 2024-ben új színfolt volt a református óvodába járó tanulók előnye. A 2018-2023 közötti időszakban egy széleskörű óvodaprogram zajlott, melynek keretében jelentősen megnőtt a református óvodák száma, így azok – szerencsés esetben – a helyi református iskola „előfutárai” a keresztyén nevelés terén.

A „Fenntart-e helyeket (rendelkezik-e erről) a fenntartó részére a fellebbezésekkel bekerülő jelentkezők számára?” kérdésre az iskolák nemleges választ adtak. Sok iskolában nem is jellemző a túljelentkezés, míg a középiskolákban a jelentkezéseknek szigorú törvényi rendje van, amelyben nem kapott helyet a fenntartó. Egy iskola említette, hogy a végleges beiskolázási névsor előtt egyeztetett a fenntartóval.

7.5/b Helyi Tanterv

2006-ban az iskolák Helyi tantervében több dolgot is vizsgáltunk. A Helyi tantervek – akkor is, ahogy most is – minden iskolában tartalmazták a kötelező elemeket.

A tanulók fizikai állapotának mérését (NETFIT mérés) akkor egy új rendelet írta elő. Azóta ez a mérés meghonosodott, egyik iskola dokumentumából sem hiányzott.

Az **egyházi ének** tantárgyat 2008 szeptemberétől kellett bevezetni a református iskolák iskolákban.

Ennek szabályozása már 2006-ban megtörtént: „Az egyházi ének tantárgy iskolatípusonként legalább két évig (négyévfolyamos középiskola esetén legalább egy évig) rendes tantárgyként, tanrendbe iktatottan heti 1 órában – kötelező, más órával nem helyettesíthető és nem vonható össze.” – mondta az MRE 1995. évi I. törvénye és ezt pontosította a 96/2006 számú Zsinati Határozat Vhu. 2.§-a: (1) Az általános iskola, valamint a 6 és 8 évfolyamos középiskola a helyi tantervében határozza meg, melyik két évfolyamon vezeti be az egyházi ének tantárgyat. (2) A négy évfolyamos középiskola a 9. évfolyamon vezeti be az egyházi ének tantárgyat.¹⁶

Már 2006-ban megállapítottuk, hogy a vizsgált intézmények többségében (13 iskolában) már a kötelezővé tétel előtt is volt egyházi ének óra. 2024-ben minden iskola tantárgyfelosztása tartalmazta az egyházi ének órákat. Ezt az egyes iskolák különböző évfolyamokra tették. Találtunk egyházi ének órákat a 5. és 6. évfolyamon, 3. és 4. évfolyamokon, vagy 4. és 5. évfolyamokon (2 iskolában), 4. és 6. évfolyamokon, 6. és 7. évfolyamokon, 6. és 8. évfolyamokon heti 1-1 órában vagy a gimnáziumokban 9. évfolyamtól heti 1 órában (Debrecen Ref. Gimn.), illetve a 6 évfolyamos gimnáziumi képzésben 6. és 11. évfolyamon (Szentendrei Gimnázium). Olyan iskola is volt, ahol már 2. évfolyamtól tanulnak egyházi éneket a tanulók. Egy-két helyen előfordul, hogy az is, hogy ez tananyag az ének-zene órába épül be.

2006-ban az iskolák kétharmada nyilatkozott úgy, hogy foglalkoznak irodalom óra keretében **Szenczi Molnár Alberttel** és a XX. századi kortárs keresztyén lírával.

2024-ben összesítésünk szerint a 18 iskola közül 5 intézményben egyáltalán nem kerül szóba Szenczi Molnár Albert munkássága. Egy iskolában jelezték, hogy irodalom órán nem, de ünnepek alkalmával foglalkoznak a témával. Két iskolában hittan órán érintik és egyik iskola jelezte, hogy náluk (egyházi) ének órán is szóba kerül, mivel Szenczi Molnár Albert zoltáríróként is tevékenykedett.

A **XX. századi kortárs keresztyén lírával** a 18 intézmény közül 3-ban nem foglalkoznak. Általános iskolában erre a 8. évfolyamon kerül sor. Egy gimnázium jelezte, hogy náluk ez szabadon választott érettségi témakör.

A **határon túli magyarság kérdése** 2006-ban csak elenyésző arányban jelent meg konkrétan valamelyik tantárgy tantervében. A magyarság kérdésével a személyes kapcsolatok, kirándulások során ismerkedhettek meg a gyerekek.

A 2006 óta eltelt időszakban e témához kapcsolódóan két országos szintű rendelkezés is született. Az egyik a Határtalanul program¹⁷, melynek keretében minden tanulónak a hét-tizenkettedik évfolyam valamelyikén részt kell vennie a magyarországi és a külföldi magyar fiatalok közti kapcsolatok kialakítását és erősítését szolgáló kiránduláson, valamint kötelező iskolai ünnep lett a Nemzeti Összetartozás Napja¹⁸ (június 4.)

2024-ben a 18 iskola harmada válaszolta, hogy van testvériskolájuk, akikkel folyamatosan tartják a kapcsolatot, kirándulások alkalmával meg is látogatják őket. A Határtalanul programot szintén 6 iskola nevesítette, mint a határon túli magyarsággal való kapcsolattartás lehetőségét.

¹⁶ <https://refpedi.hu/pedagogia-szolgáltatások/szaktanácsadások/egyhazi-enek/>

¹⁷ 2011. évi CXCV. tv. 9.§ (4) <https://njt.hu/jogszabaly/2011-190-00-00>

¹⁸ 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 3. § (2) c) <https://njt.hu/jogszabaly/2012-20-20-5H>

3 iskolában a történelem óra keretében is érintik ezt a témát és másik 2 iskola az irodalom tantárgyat említette ezzel kapcsolatban. Egyetlen iskolában nem kaptunk erre a kérdésre részletes választ.

2006-ban 12 iskolában foglalkoztak a **Magyar Református Egyház szerepe a XX. században** témával és inkább hittanórán került szóba, mint történelem tantárgy keretében.

2024-ben sokkal árnyaltabb válaszokat kaptunk. A 2006 óta eltelt időszakban elkészültek az új hittan könyvek, a középiskolák részére a hittan modulok. A megkérdezett 18 iskola közül egyetlen sem mondta, hogy ne foglalkoznának ezzel a témával. A középiskolákban ez 11. évfolyamon jelenik meg az Egyháztörténeti modulban. A Szentendrei Gimnáziumban ez a téma a választható Hittan érettségi témaköreiben is szerepel.

3 iskola kifejezetten hittan órákhoz kötötte ezeket az ismereteket, 2 iskolában elsősorban a történelem tantárgy keretében kerül szóba és 1 iskolában a földrajz tantárgyhoz kapcsolódóan foglalkoznak vele. A leggyakoribb válasz a hittan és/vagy történelem óra volt, ott is leginkább a 8. évfolyamon. Ezekben az esetekben a válaszadók nem tértek ki további részletekre.

Néhány iskolában találtunk egyedi sajátosságokat. A debreceni Kölcseyben már 6. évfolyamon megjelenik a Magyar Református Egyház szerepe a XX. században téma, amikor is a tanulók hittanórai feladatként egy PPT-ben a saját gyülekezetüket mutatják be.

Hajdúböszörményben a 8. évfolyamosok a tanév végén Hittan vizsgált tesznek. A konfirmandusoknak ez egyben a konfirmációs vizsga is. (Minden református vallású gyerek kötelezően konfirmál a saját gyülekezetében.)

Mezőcsáton a 8. évfolyamon a Szolgálati területek a Magyarországi Református Egyházban témakört emelték ki, amely részletesen bemutatja egyházunk jelen feladatait.

Arra a kérdésre, hogy „**A biológia tanterv milyen módon kezeli az evolúciós elméletet?**” **2006-ban** azt a választ kaptuk, hogy a nem egyházi iskolák biológia tantervében (állami tanterv) jelen lévő evolúciós elméletet a református gimnáziumokban keresztyén szemléletű magyarázattal is kiegészítik. A teremtéstörténet fontos része a Bibliának és a keresztyén ember világszemléletének is.

2024-ben a 18 közül 4 iskola válaszolta azt, hogy a tanterv szerint, a NAT szerint tanítják az evolúciós elméletet. Sok iskolában azonban ennél árnyaltabb képet láttunk.

Kivonat néhány hosszabb válaszból:

- *Az evolúciós elmélet mellett a teremtett világ megőrzése és óvása megjelenik*
- *A Bibliával/Teremtéstörténettel együtt tanítják. Azt mondják, hogy az evolúció már következmény, a Teremtés utáni történés.*
- *Biológia órán az evolúciót tanítják és hittan órán a teremtéstörténetet tanulják a gyerekek.*
- *Az evolúciós elmélettel párhuzamosan a tananyaghoz a hitünkben eredő dolgokat is hozzátesszük.*

Főként a középiskolák tettek hozzá sokat ehhez a témához. A tanterv előírásai és az érettségi elvárásai szerint természetes, hogy tanítják az evolúciót, de már csak a tanított korosztályra jellemző kritikai gondolkodás miatt is rendelkezniük kell egy, a teremtéstörténettel összeegyeztethető magyarázattal.

A gimnáziumokban az alábbi válaszokat kaptuk:

- *Keresztyén hittételeken keresztül nézzük a világot. A teremtéstörténetet az evolúciós elmélettel párhuzamosan tanítjuk, mivel az evolúciós elmélet érettségi és felvételi anyag.*
- *Az evolúciós elmélet a kerettanterv eleme, érettségi követelmény. A maga valóságában tanítják, azzal a szemlélettel, hogy a vallás a tudománynak nem ellensége és azzal a hittel, hogy Isten teremtő hatalmát a fajok sokféleségén keresztül is megmutatja.*
- *Az evolúciót, mit a fejlődés és változás folyamatát tudományosan elfogadják és tanítják, mint más középiskolákban, a változást az egyház is elismeri. Ám előtte kiemelik, hogy ez nem a teremtés magyarázata. A teremtést a Bibliában leírtak szerint tanítják.*

7.5/c Éves Munkaterv

2006-ban minden iskola éves munkaterve tartalmazta a tanévnyitó, ill. a tanévzáró ünnepi Istentiszteleteket, az egyházi és nemzeti ünnepekről való megemlékezéseket.

2024-ben szintén minden iskola munkatervében szerepeltek ezek a napok. Két iskola jelezte, hogy náluk a ballagás alkalmával is van Istentisztelet (Baár-Madas, hajdúböszörményi).

Néhány helyi sajátosság a teljesség igénye nélkül:

Teremtés hete, Evangelizációs délután, Szüreti mulatság, Reformáció napja, elsősök fogadalmotétele, Adventi gyertyagyújtás, Szuplikációs nap, Karácsonyi műsor, Karácsonyi hangverseny, Karácsonyi Úrvacsorás Istentisztelet, Lelki napok és Passió, Húsvéti csendesnap, Húsvéti Úrvacsorás Istentisztelet, Iskolánk születésnapja

7.5/d Továbbképzési Terv

2006-ban az iskolák továbbképzési tervében túlnyomórészt szerepeltek a keresztyén neveléssel kapcsolatos továbbképzések is, illetve a továbbképzések kiválasztása során, azonos témájú tanfolyamok esetében előnyben részesítették az egyházi felsőoktatási intézményekben, illetve az RPI-ben meghirdetett továbbképzéseket.

2006-ban a Református Pedagógiai Intézet a jelenleginél még sokkal kisebb kapacitással, kisebb létszámmal és szűkebb szolgáltatási területtel működött. A jogszabályi környezet megváltozása¹⁹ és a református oktatási rendszer dinamikus bővülése okán az RPI-ben 2013-ban jelentős átalakulások, bővítések zajlottak. Ennek hatására szélesedett a továbbképzési kínálatunk, és az RPI szakmai irányítása alá tartozó református szaktanácsadó mesterpedagógusok is számos online és jelenléti rendezvényt, szakmai napot tartanak az utóbbi időben.

A Továbbképzés tervben „**Szerepelnek-e benne keresztyén neveléssel kapcsolatos továbbképzések?**” kérdésre részletes válaszokat kaptunk. **2024-ben** a 18-ból 2 intézmény mondta azt, hogy jelenleg nem szerepel. A nemleges választ adó iskolák ezt az alábbiakkal magyarázták:

„Magas az 55 év felettiek aránya, akiknek már nincs továbbképzési kötelezettségük.”, másik iskolában: „...mert pályázatokhoz kapcsolódóan teljesítették a pedagógusok a képzési kötelezettségeiket.”

¹⁹ 48/2012. (XII. 12.) EMMI rendelet a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokról, a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről <https://njt.hu/jogszabaly/2012-48-20-5H>

A további 16 intézménytől a teljesség igénye nélkül az alábbi válaszokat kaptuk, hogy ezek a keresztyén neveléssel kapcsolatos továbbképzések szerepelnek a terveikben:

(A felsorolt képzések jelentős hányada az RPI közreműködésével valósult majd meg.)

- Szeretetlenül a pedagógiában, RPI (2 iskola)
- A hitre nevelés elméleti alapjai, RPI
- Csendesnap keretében tréning, RPI
- A keresztyén pedagógia esszenciája, RPI
- Mérés-értékelés képzés, RPI
- Részvétel DIGI klubokon, RPI
- Kreatív hittan, módszertani lehetőségek a katechézisben, RPI
- Kollégiumi Nevelők Szakmai Napja, RPI
- Tanulás tanítása, RPI
- Komplex tanulásszervezési formák a pedagógiai gyakorlatban
- Családi életre nevelés,
- Az elfogadás pedagógiája,
- Mentálhigiénés továbbképzés,
- Bevezetés az írás-, olvasás- és biblioterápiás technikák pedagógiai alkalmazásába,
- ACSI képzés (2 iskola)
- Hitoktató szak van folyamatban (Pápai RTA)
- 60 órás Hitoktatói képzés (Óvónők és tanítók)
- Családterapeuta képzést (KRE)
- KRE Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán képzés
- DRHE keresztyén tartalmakat nyújtó képzései (szakvizsgázó és mentortanári)
- Matematika szak (másoddiplomaként)

A néhány másoddiplomás vagy szakvizsgás képzés kivételével jellemző, hogy a képzések a hitélet és a lelki gondozás, az elfogadás pedagógiája felé orientálódnak.

Ezt az egyik intézményben meg is fogalmazták:

„A tantestület közös képzéseinek elsősorban közösségfejlesztési és mentálhigiénés továbbképzéseket választunk.”

Egy másik intézményben a pedagógusok keresztyén elkötelezettségét és ennek képviselését már adottnak veszik, ők a módszertani képzésekre teszik a hangsúlyt: *„Az intézmény továbbképzési alapelve, hogy elsősorban módszertani képzéseket választanak, hiszen a keresztyén nevelést a pedagógus személyisége adja majd hozzá, az intézményben úgyis ezen elvek szerint dolgoznak.”* (Kaposvár)

A „Szerepelnek-e benne (a Továbbképzési tervben) az egyházi felsőoktatási intézményekben, illetve az RPI-ben megvalósuló továbbképzések? kérdésre is igenlő válaszokat kaptunk.

Az egyházi felsőoktatási intézményekben már folyó (több féléves) képzések már az előző pontban is felsorolásra kerültek. A Kiskunhalasi Gimnázium kiemelte, hogy részt vesznek a Károli Gáspár Református Egyetem Károli Junior Akadémia programjában.

Az iskolák túlnyomó többsége tervezi az RPI rendezvényein való részvételt. Ezek között konkrét alkalmakat nem nevesítettek, de sok vezető tervezi a hetente/kéthetente megrendezésre kerülő DIGI-klubon (online) való részvételt és a pedagógusok számára a hetente aktuálisan meghirdetett Szakmai napokat, sa zaktanácsadók által tartott webináriumokat.

Többen említették az RPI szakértői szolgáltatásait a tanügyi dokumentumok véleményezése és különböző szakmai ajánlások terén.

7.5/e Házirend

2006-ban a keresztyén értékrend megfogalmazása a Házirendben nagyon változatos képet mutatott. A legtöbb intézményben már akkor szabályozott volt az egyházi ünnepeken való megjelenés (9 iskola), a hétfői hétkezdő áhítatok rendje (5 iskola) az iskolában való külső megjelenés elvárásai (5 iskola) és a köszönés (5 iskola). Az iskola értékrendjének megfogalmazása, az elvárt viselkedés és az iskolai fogadalomtétel szokása 2–2 iskola dokumentumában jelent meg. Egy-egy iskolában pedig befoglalták a Házirendbe a napkezdő és záró imák rendjét is, valamint azt, hogy a tízórai elfogyasztása előtt is imát kell mondani.

A diákok önszerveződésének leggyakoribb formája a vizsgált iskolákban a Diákönkormányzat volt (13 iskola). Egy helyen diákpresbitérium elnevezésű és a felnőtt presbitérium felépítésével megegyező szervezet volt. Egy iskolában (Debreceni Ref. Gimn.) 2006-ban cserkészlet működött.

Egy-egy iskolában tartották az önszerveződés lehetőségének a diákgyűlések tartását és a diáksporkört.

2024-ben az iskolák Házirendjében már jól szabályozottak voltak az egyházi jellegből adódó elvárások, előírások, mint például:

A budapesti Rózsatériben szabályozva van a hétkezdő és a napkezdő áhítatok rendje és a köszönés, a Szencziben a tanév rendjébe iktatott a hitéleti alkalmak felsorolása, Csajágon és a Debreceni Református Általános Iskolában egyértelműen meg vannak fogalmazva a tanulók felé irányuló magatartásbeli elvárások. A Debreceni Református Gimnázium Házirendje szintén mindenre kiterjedően szabályozza a gimnázium tanulóitól elvárt magatartást.

A kaposvári házirend kitér a hitéleti követelményekre is, míg Mezőcsáton erkölcsi, viselkedési és esztétikai alapelveket fektettek le a Házirendben. Az enyingi házirend a Református Egyház értékeinek megbecsülésére nevelést hangsúlyozza. A Mezőtúri Gimnázium házirendjéből az *„Intézményünk keresztyén szellemiségéből adódóan tanulóinkat arra neveljük, hogy tetteiket, megnyilvánulásait a bibliai normák, keresztyén szeretet, kölcsönös tisztelet és elfogadás vezérelje.”* mondatot hozzuk ide példának.

Néhány iskola házirendjéből kiemeltünk sajátosságokat, egyedi jellemzőket: Kunhegyesen a tanítást csendes percek vezetnek be, a tanítás záróénekekkel, a hetet közös imával zárják.

„A tanuló állandó iskolai felszereléséhez tartozik a könyveken, füzeteken és írószereken kívül a teljes Szentírás, a református Énekeskönyv, a diákigazolvány és az ellenőrző könyv, melyeket köteles minden napon az iskolába magával hozni és állandóan magánál tartani.” (Baár-Madas).

Szentendrén utalnak a Diákok Etikai kódexére és szabályozták azt is, hogy a hitéleti alkalmakra a diákoknak vinni kell magukkal az énekeskönyvüket.

A diákok önszerveződése minden iskolában biztosítva van. (A DÖK működését, működtetését a jogszabályok is előírják.²⁰) Ezt a házirendben és az SZMSZ-ben szabályozzák az iskolák. Itt leírják azt, hogy osztályonként hány főt delegálhatnak, hányszor és milyen módon tartják a diákgyűléseket, hogy a DÖK képviselői milyen módon számolnak be diáktársaiknak az elvégzett munkáról, az iskola vezetése milyen témákban kéri ki a DÖK véleményét és hogy a DÖK munkáját pedagógus segíti. A Debreceni Kölcsey Pedagógiai programjában azt olvashattuk, hogy a DÖK a büfé kínálatának meghatározásában is részt vesz.

Kiskunhalason a diákok képviseleti szervét Diákprefektóriumnak, Kunhegyesen, Mezőcsáton és Szentendrén diákpresbitériumnak nevezik.

Összefoglalva:

2006-ban azt írtuk, hogy az iskolák elsőrendű feladatuknak a korszerű ismeretek átadását tekintik. Az oktatás során az egyházi jelleg főként a heti két kötelező hittanórán mutatkozik meg. Az órarendben megszabott időben minden gyerek a felekezetének megfelelő hittanórán vesz részt, ritka, de előfordul, hogy minden gyereknek a református hittan a kötelező és fakultatíve járhat még délutánonként a saját felekezete hittanórájára is.

A táblacserés iskolák esetében bevett szokás volt, hogy a még nem református iskolába jelentkező gyerekek számára a hittanórák ideje alatt etikaoktatást biztosítottak. Az egyházi jelleg markánsan még az ének, és egyházi énekórákon jelent meg. Történelem és biológia órán esetleg érintenek bibliai témákat, de nem ez volt a jellemző.

2024-ben az volt a tapasztalat, hogy változatlanul az iskolák elsőrendű feladata a tanulók tanítása, a korszerű ismeretek átadása, a továbbtanulásra, a középiskolában a sikeres érettségire való felkészítés. A felekezet szerinti hittanoktatás teljes körűvé vált, etika oktatás 2024-ben már egyik iskolában sem volt.

A dokumentumelemzés tapasztalatai:

A dokumentumelemzés tapasztalatait a 2006-ban nagyon népszerű SWOT elemzés tematikája szerint foglaltuk össze és ezt a formát alkalmaztuk 2024-ben is.

Erősségek:

2006-ban a dokumentumok jól kidolgozottak voltak. Akkor azt írtuk, hogy mivel országosan kevés a református iskola és ezek nagyon különböző a földrajzi, szociális, gazdasági helyzetűek, így ezért sem adaptálhattak kész dokumentumokat, hanem már akkor rá voltak kényszerülve, hogy meghatározzák önmagukat és intézményre szabott dokumentumokat dolgozzanak ki. Mivel komoly versenyhelyzetben voltak már 2006-ban is, így markánsan meg kellett mutatniuk a különbözőségüket, hogy sikeresen „eladják” magukat.

2024-ben a református iskolák helyzete némileg más, de alapjaiban változatlan. Az iskolák önképének meghatározása most is létfontosságú, mert a fogyó gyermeklétszám miatt az iskolák között komoly versenyhelyzet alakult ki.

Gyengeségek:

2006-ban azt tapasztaltuk, hogy nehéz megfelelni a partnerek felől érkező, sokszor idealizált „református iskola” képnek. Akkor is nehéz volt vallásos (ideális esetben református vallású) családi háttér, a család támogató segítségével a keresztyén eszméket átadni a

²⁰ 2011. évi CXCV. tv. 48. §. <https://njt.hu/jogszabaly/2011-190-00-00>

gyerekeknek. **2024-ben** sem könnyebb a helyzet, mert időközben a családi háttér esetleges hiánya mellé még a globalizáció és az internet (okoseszközök) okozta értékválság is hozzá társult.

2006-ban úgy láttuk, hogy a református iskolákban akkor dolgozó felnőttek közül sokan, ha formálisan el is fogadták a keresztyén eszméket egy átvett iskolában, ez nem hatotta át a mindennapi viselkedésüket. Akkor arra is hivatkoztunk, hogy az akkor legaktívabb pedagóguskar nagy része még úttörőként élte a diák mindennapjait és előttük éppúgy nem volt/nem lehetett minta, hogy hogyan kell keresztyén pedagógusnak lenni, mint ahogy a gyerekek szülei előtt sem, hogy milyen is a keresztyén családi nevelés. Szkeptikusan úgy fogalmaztunk 2006-ban, hogy vak vezet világtalant. Akkor a lelkészek, hitoktatók és a gyülekezet segítségével próbálták meghatározni a keresztyén iskolák hitbéli határait. A kezdeti időszakban az intézmények túlzott hitbéli elvárásokkal nem mertek fellépni a szülők felé – félve, hogy ezzel elriasztják őket –, de ugyanakkor szerették volna minél hangsúlyosabban megjeleníteni a keresztyén jellegüket – már csak azért is, mert ez volt a fenntartói elvárás.

2024-re letisztultak az elvárások, kialakultak a paraméterek, hogy mitől református egy iskola és mik azok a hitéleti tényezők, amik elvárhatók a tanulóktól és a szülőktől.

Veszélyek:

2006-ban azt láttuk, hogy veszélyforrás, ha az iskolák nem jelenítik meg elég hangsúlyosan a református jellegüket, mert akkor találkozhatnak a fenntartók rosszallásával. Ez főleg az átvett iskoláknál okozott akkoriban feszültséget. A fenntartó türelmetlen volt, sürgette volna a református szellemiség minél gyorsabb kialakulását.

2024-ben már nem tapasztaltunk ilyen markáns elváráskülönbséget intézmények és fenntartók között. Az eltelt közel 20 évben letisztult az elvárások és a reálisan megvalósítható dolgok köre.

Lehetőségek:

2006-ban úgy láttuk, hogy célszerű a lehetőségekhez képest minél jobban bevonni a gyülekezetet (a fenntartót) az iskola életébe. Találkozókat kell összehozni a fenntartó és a szülők között. Például rendhagyó szülői értekezletet, ahol közvetlenül találkozik a fenntartó a szülővel. A fenntartó közvetlenül mondja el elvárásait a szülők felé, ne az iskola, (a tantestület és az igazgató) legyen az ütközőpont.

2024-ben ezek az alkalmak sok iskolában már bevett gyakorlatok. A fenntartó és a fenntartó gyülekezet (ahol van ilyen) szervesen bekapcsolódik az iskola életébe és a szülővel élő kapcsolatot tart fenn.

7.6. SWOT analízis az intézmény működésére vonatkozóan

2006-ban az intézménylátogatás során kértük az iskolákat, hogy osszák meg a szaktanácsadókkal az éppen aktuális SWOT analízisük (**S**trengths, **W**eaknesses, **O**pportunities **T**hreats) eredményét. Az akkortájt folyó Comenius II. minőségfejlesztési rendszer sarkalatos pontja volt az intézmény erősségeinek és gyengeségeinek, valamint a szervezetre kívülről ható lehetőségek és veszélyek azonosítása.

2024-ben már nem képezte az intézményi stratégiai dokumentumok kötelező részét a SWOT, de most is arra kértük az intézményeket, hogy ezzel – az általuk is jól ismert – módszerrel tekintsék át intézményük helyzetét. (Az évek során a minőségbiztosítási, majd

minőségfejlesztési rendszert felváltotta az Intézményi önértékelés és külső ellenőrzésként a Pedagógiai-szakmai ellenőrzés, vagyis a Tanfelügyelet.)

A válaszokat az **intézményvezetővel** készített interjú során jegyezték le a szaktanácsadók, de több olyan iskola is volt, akik előzetesen felkészültek, összegyűjtötték és leírva adták át a válaszokat. A válaszok megadásánál semmiféle kötöttség nem volt. Az intézmények mind a négy kategóriához tetszőleges számú tételt sorolhattak fel és az is rájuk volt bízva, hogy az egyes tételeket milyen mélységben fejtik ki.

A továbbiakban áttekintjük a 2006-os és a 2024-es válaszokat, az azok között lévő hasonlóságokat és eltéréseket. Mivel mindkét évben szövegelemzést végeztünk és a kapott szöveges válaszok tartalma alapján képeztük a kategóriákat, így előfordul, hogy a két vizsgálati évben nem ugyanazokkal a kategóriákkal dolgoztunk, de a kategóriák hasonlósága vagy éppen különbözősége is sokat megmutat az iskolákban bekövetkezett változásokról. (A 2006-os elemzésben szerepelnek az időközben megszűnt Dévaványai iskolától kapott válaszok is. Ennyi év távlatából már nehézkes lett volna ezeket a szövegben azonosítani és az összesítésből törölni, és ez a néhány válasz a kategóriák arányát sem torzította.)

Erősségek

2006-ban az intézmények az alábbiakat azonosították erősségként **az iskola egészére** nézve:

- Jó partneri kapcsolatok (10 iskola),
(A Comeniusban külső és belső partnereknek neveztük azokat, akikkel az iskola kapcsolatban állt. A kitűzött céljaink megvalósításában segítő partnerek „gyűjtése” a Comeniusban kiemelt terület volt.)
- Az iskola jó megközelíthetősége (4 iskola),
- Szép környezetet (3 iskola),
- Családias légkör (3 iskola),
- Az iskola jó menedzselése (3 iskola),
- Kis létszámú osztályokkal működés (2 iskola),
- Rendezvények színvonalas lebonyolítása (2 iskola).

Egy-egy válaszban előfordult a pályázatok adta lehetőségek kihasználása, az iskola jó felszereltsége, jó kapcsolata a helyi óvodákkal, a helyi önkormányzat támogató segítsége, a pozitív jövőkép, a hagyományörzés és a tanulónak nyújtott különböző szolgáltatások, mint irodalmi, zenei nevelés, emelt szintű angol nyelvoktatás, informatikaoktatás, művészetoktatás, erdei iskolák, táborok szervezése.

Az iskolák erősségeként előfordult még az ökumenikus jelleg és a táblacserés iskolákban a választható etika oktatás kiemelése is.

Az iskola református jellegéből adódó erősségeket 6 iskola, az iskola és a gyülekezet közötti jó viszonyt 5 iskola hangsúlyozta. Említésre került még az igazgatótanács segítő közreműködése is.

A másik nagy kategóriába a **tantestületekben** rejlő erősségeket sorolhattuk:

- Jól képzett és jól motiválható tantestületet (8 iskola),

- Magas színvonalú szakmai munka (6 iskola),
- A pedagógusok hithű élete (4 iskola).

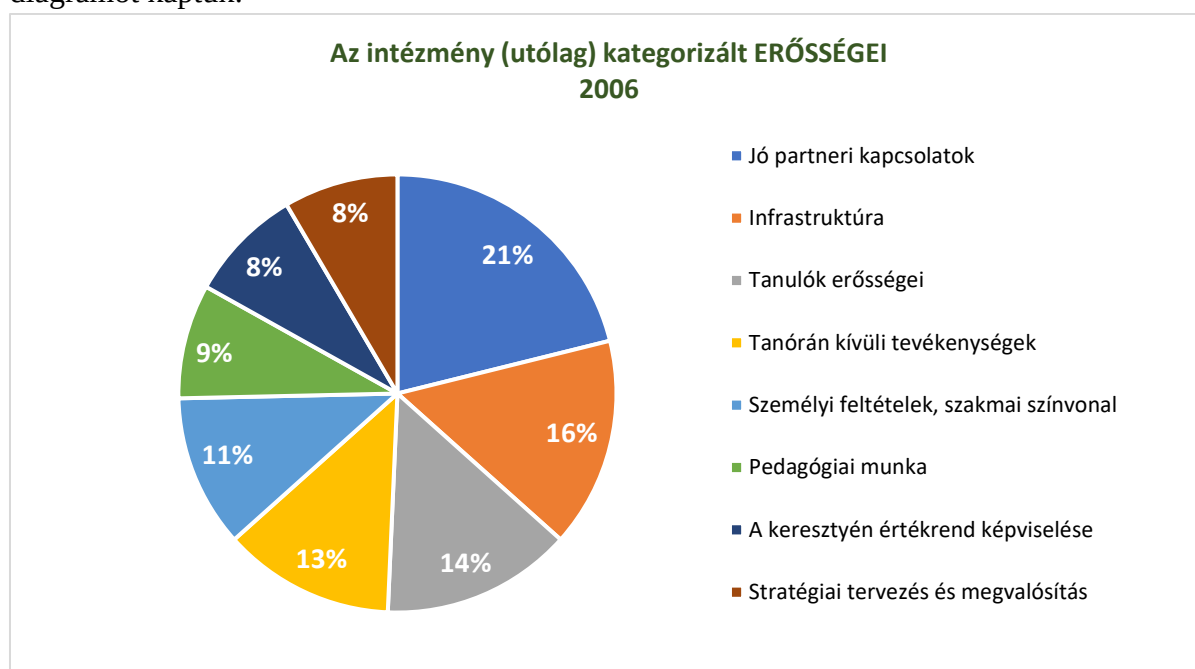
Egy iskolában a jó munkahelyi légkört, egy másikban a továbbképzéseken való részvételt emelték ki.

A **tanulók** részéről beazonosított erősségek:

- Jó tanulmányi munka (5 iskola),
- Jó szülői háttér (3 iskola),
- Jól működő tehetséggondozás (2 iskola).

és az állandósult tanulói létszámot emelték ki.

A 2006-ban kapott válaszokat a 2024-esekkel való összehasonlítás érdekében utólag megpróbáltuk a 2024-ben megalkotott kategóriákba besorolni. Ennek eredményeként az alábbi diagramot kaptuk:

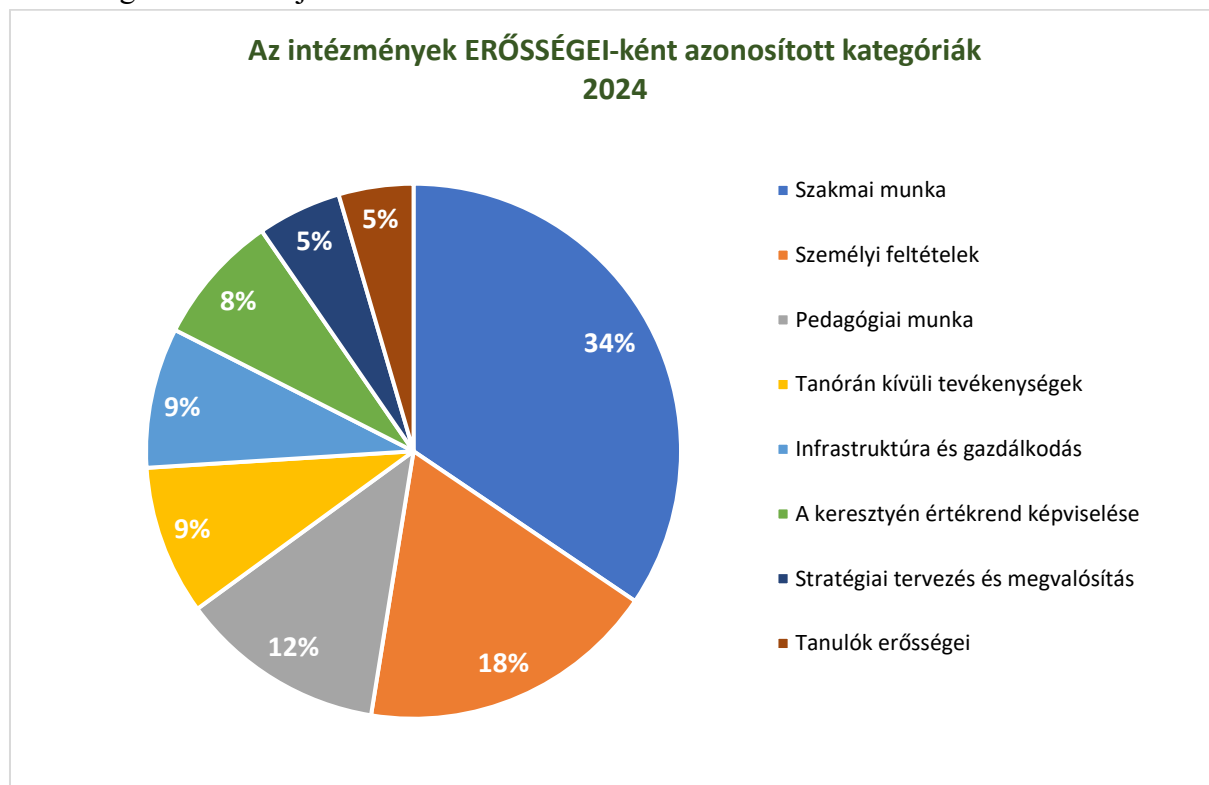

Az akkori 19 iskola válaszainak ötöde arra irányult, hogy kik a partnereik és hogy milyen jó a velük való együttműködésük. Az infrastruktúrájára az iskolák hatoda (16%) volt büszke. A tanulóikkal való elégedettséget a válaszok hetede tükrözte. Közel ugyanilyen arányban tartották erősségnek a tanórán kívüli foglalkozások kínálatát és a jó személyi feltételeket, illetve a szakmai színvonalat. A pedagógiai munka a válaszok 9%-ban jelent meg erősségként. A keresztyén értékrend, mint az intézmény erőssége csupán 8%-os arányt képviselt, ahogy a Stratégiai tervezés és megvalósítás terület is.

2024-ben a szöveges válaszok alapján kirajzolódott kategóriák között nem szerepelt a 2006-ban nagyon jelentős arányú „Jó partneri viszony”, de újonnan megjelentek a „Jó szakmai munka” kategóriába sorolható válaszok, mert ezt a témát ilyen-olyan formában nagyon sok igazgató erősségként emelte ki.

2024-ben nagyon eltérő volt az egyes iskolákban kapott válaszok kidolgozottsága. Ennek oka lehetett az, hogy a SWOT analízis készítése, aktualizálása már nem kötelező része az iskola

stratégiai munkájának és az interjú során egyes területek esetleg kifejejtődtek, elsikkadtak és csak a legmarkánsabb jellemzők kerültek felsorolásra.

2024-ben a 18 intézményben kapott válaszok harmada intézményi erősségként a Szakmai munka magas színvonalát emelte ki. E kategória alá soroltuk be azokat a megállapításokat, hogy „Magas színvonalú az oktatás” (10 intézmény válaszában), „Jó tanulmányi és vizsgaeredmények” (10 int.), „Az iskolában tehetséggondozás és/vagy felzárkóztatás folyik” (8, illetve 2 int.), „Jók a továbbtanulási mutatók” (7 int.), „Jók a mérési eredmények” (6 int.), „Jó híre van az iskolának” (5 int.), „Csoportbontásban tanítás” (3 int.), „Jó versenyeredmények” (3 int.) és 1-2 válaszban előfordultak még a „Van jutalmazási, kitüntetési rendszer” (Tanulók és pedagógusok számára is), „Magas a szülői elégedettség”, „Jól meghatározható a (pedagógiai) hozzáadott érték”, „Segítjük a hátrányos helyzetű tanulókat”, „Sok tanításon kívüli program van”.

A válaszok közel ötöde (18%) Személyi feltételek kategóriaként volt meghatározható. Ide kerültek a „Magas szintű a pedagógusok szakmai tudása” (9 int.), „Elkötelezett alkalmazottak” (9 int.), „Pedagógus szakos ellátottság 100%-os” (5 intézményben), „Pedagógiai innovációk” (5 int.), „Az intézménynek van iskolapszichológusa (1int.), van iskolalelkésze (3 int.)” jellemzők.

Az iskolalelkészek alkalmazásával kapcsolatban a Református Egyház Zsinata 2024 végén egy új szabályrendeletet fogadott el, amely 2025 szeptemberétől a református oktatási intézményekben óvodalelkészek és iskolalelkészek alkalmazását írja elő.²¹

A tágabb értelemben vett pedagógiai munkát mint erősséget az összes válasz 12%-ában tudtunk beazonosítani. Ide soroltuk a „Jó közösségek” (8 int.), Családiasság” (4 int.),

²¹ 5/2024. (XII. 11.) Magyarországi Református Egyház zsinati szabályrendelet a köznevelésben és a szakképzésben szolgáló intézményi lelkipásztorokról <https://net.jogtar.hu/reformatus-zsinat-jogszabaly?docid=A24S0005.MRE&getdoc=1>

Gyermekközpontú szemlélet” (4 int.), „Jó kommunikáció” (2 int.), „Erős DÖK” (2 int.) és egy-egy válaszban a „Személyiségfejlesztés”, a „Fegyelem és munkamorál” meghatározásokat.

Az összes válasz 9%-ában konkrét Tanórán kívüli tevékenységeket soroltak fel, mint az intézmény erőssége. Ezek között 8 iskolánál is megtaláljuk a „Nemzeti értékek, hagyományok ápolása, Erős nemzeti identitás”, 5 iskolánál a „Teremtett világ védelme (Ökopont, szelektív hulladékgyűjtés)” aktivitásokat. Ide soroltuk még a „Testvériskolai kapcsolatok” és a „Részvétel a helyi közösségek életében” kijelentéseket is.

Az infrastruktúra és a gazdálkodás, mint erősség szintén a válaszok 9%-ában fordult elő. Kifejezetten a jó infrastruktúrát emelte ki 8 intézmény. Erősségként emelték ki az iskola épületét, a saját főzőkonyha meglétét és a természettudományi labort. 4 iskola a fenntartóval/gyülekezettel való jó együttműködését hangsúlyozta. Egy-egy válasz érkezett még a pályázati lehetőségek sikeres kihasználásáról, hogy az iskola mögött (anyagilag is) támogató közösség áll és hogy a gazdálkodásuk sikeres, mert kijönnek a normatívából.

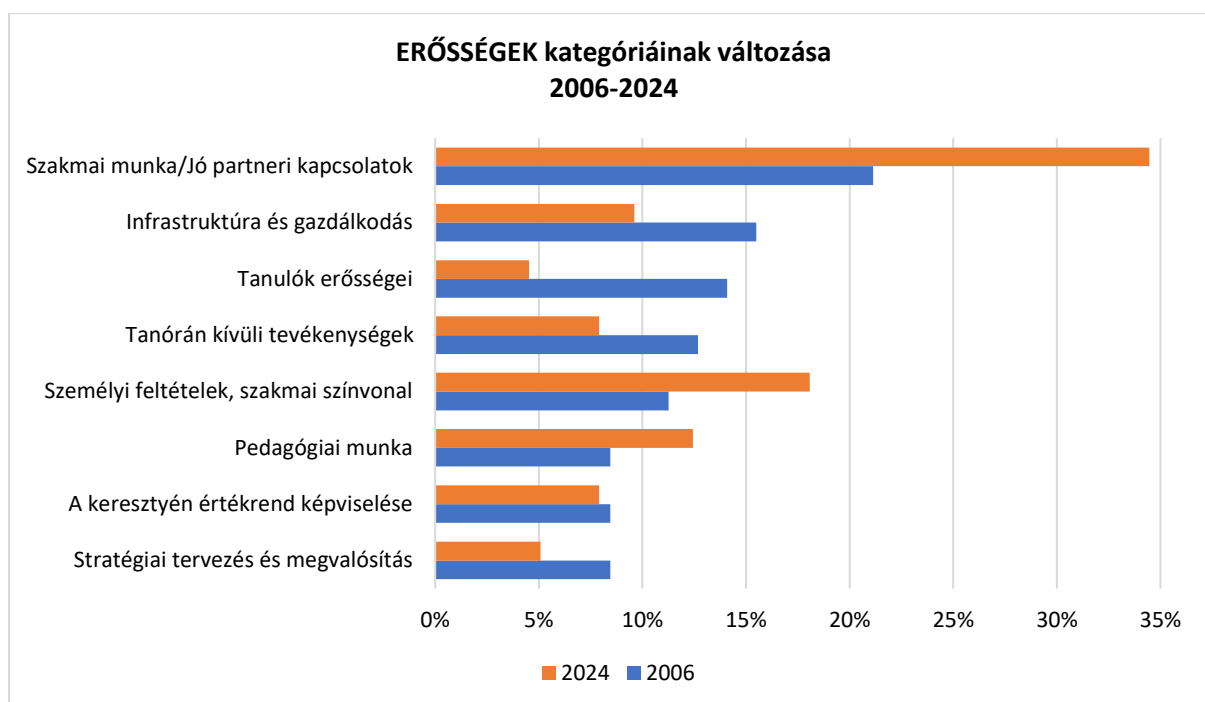
A Keresztyén értékrend képviselője a válaszok 8%-ában jelent meg. Ezt 9 intézmény is hangsúlyozta mint erősséget. 4 iskolában a hitéletet tartják az egyik erősségüknek és egy iskola a református oktatás elismertségét emelte ki.

A stratégiai tervezés és megvalósítás kategóriánkba 9 válasz került. (Az összes válasz 5%-a). 7 intézményben konkrétan „Stratégiai tervezés és megvalósítás”-ként írták le ezt az erősségüket. (Ezt a terminológiát 2006-ban még nem ismerék, nem alkalmazták az intézmények. Ennek elterjedése az intézményi önértékelési folyamat bevezetésének eredménye.) Egy iskolában írták még „Az elismerésen alapuló szervezeti kultúra/Munkatársak bevonása a döntésekbe” és ide soroltuk be „A pedagógusok adminisztrációs munkájának segítése” erősséget is.

A Tanulók erősségei kategória szintén az összes válasz 5%-át tette ki. Itt nagyon szerteágazóak voltak a felsorolások. 3 intézmény az alacsony osztálylétszámokat emelte ki. További 1-1 intézményben a tanulók motiváltsága, az, hogy tudnak „válogatni” (jelentkezők felvétele), a tanulók jó családi háttere, a konfirmandusok magas aránya, a stabil tanulólétszám jelent meg erősségként.

2024-ben a 18 intézmény összesen 177 db Erősséget sorolt fel, ami átlagban iskolánként közel 10 db-ot jelent. Az intézményenként legkevesebb felsorolt Erősség 2 db, a legtöbb 17 db (Szentendre) volt, a szórás értéke 3,71. Tapasztalatink szerint az Erősségeit nem minden iskola tudja jól kommunikálni, mert nagyon sok esetben a jó dolgokat már „megszokták”, természetesnek tartják, hogy ők ilyenek, pedig külső szemmel ránézve az eredményeikre, igenis van mire büszkének lenniük.

Érdekességként összevetettük a kategóriáinak a 2006-os és a 2024-es arányait.

2006-ban a legnagyobb részarányú kategóriát „Partneri kapcsolatok”-ként tudtunk azonosítani. Ez a kategória 2024-ben már nem jelent meg. Helyette a diagramon a 2024-es legnagyobb arányú kategóriát a Szakmai munkát jelenítettük meg.

Az adatokból az rajzolódik ki, hogy a személyi feltételek, a pedagógiai és a szakmai munka, mint erősségek nagyobb arányban vannak jelen 2024-ben. A tanórán kívüli tevékenységek kisebb jelentőségűek lettek. A tanulók erősségeinek a 2006-os aránya 2024-re közel harmadára csökkentek. Ezt az iskolák kiépülése során a tanulói létszám növekedésével, a kevésbé „válogatott” tanulók református iskolákba bekerülésével magyarázhatjuk.

Az infrastruktúrával való elégedettség megjelenési aránya csökkent. Ennek oka lehet, hogy a létszámnövekedés miatt egyes iskolák „kinőtték” a 2006-os kereteket vagy az akkor még korszerűnek számító körülmények mára már elavultakká váltak.

Gyengeségek

2006-ban is nagyon sok gyengeséget beazonosítottak az iskolák. Ezeket akkor a külső feltételekből, a humán erőforrásból és az iskola működéséből fakadó gyengeségek kategóriákba soroltuk be.

A külső feltételekből adódó gyengeségek:

2006-ban a legnagyobb gondot az iskola állagának megőrzése és az anyagi bizonytalanság okozta (8 iskola). 4 intézményben kicsi volt az udvar, illetve 2 intézményben kinőtték az iskola épületét. 2 iskola még nem rendelkezett tornateremmel, egy budapesti iskolában az okozott gondot, hogy messze volt a templom és a tornaterem is, ahová átjártak. Egy iskolának nem volt étkezője. Több iskolában gondot okozott az eszközhiány.

Egy iskolában a forgalmas környéket tartották gyengeségüknek (belvárosi iskola és a szülők nem tudnak megállni, parkolni az iskola környékén), míg egy budapesti táblacserés iskola azt élte meg gyengeségként, hogy nem ismerik még őket, nem ment még át a köztudatba, hogy pár évvel azelőtt református fenntartású és szellemiségű iskola lettek.

A humán erőforrás gyengeségei:

A humán erőforrás kategóriába soroltuk a tantestületben és a tanulók körében jelentkező gyengeségeket.

2006-ban a pedagógusokkal kapcsolatban 3 iskola megfogalmazta, hogy a tantestületen belül nem egységesek a követelmények/a szakmai színvonal. Más iskolákban az volt a tapasztalat, hogy egyenlőtlen a tantestületen belüli munkamegosztás. Nem megfelelő szintű a tantestületben a kommunikáció, a konfliktuskezelés és a tolerancia. Gyengeségnek tartották, hogy az intézményi dokumentumokat a pedagógusok felszínesen ismerik és nem ezek szerint végzik a munkájukat. Máshol gyakoriak voltak az adminisztrációs hiányosságok, vagy az, hogy intézményi szinten hiányzott a tanárokat motiváló anyagi elismerés. 2006-ban gyengeséggként megjelent az is, hogy kevés a hitéletet élő pedagógus.

A gyengeséglista folytatódott azzal, hogy az anyagi lehetőségek szűkössége miatt nincs fejlesztő pedagógusuk, és kevés a nem pedagógus – jelenleg NOKS-nak nevezett – alkalmazott. Három középiskola érezte gyengeségének, hogy a jól képzett pedagógusok alkalmazásának nagy az anyagi vonzata, amit egyre nehezebb előteremteni. A tanárok fluktuációjára egy Budapest környéki iskola panaszkodott. Gondot okozott, hogy a pedagógusok óraszámának növelése miatt esetleg csökkenteni kell a pedagóguslétszámot. (2006-ban heti 18 óra volt a kötelező óraszám és már akkor látható volt, hogy ez növekedni fog – azóta heti 22, majd 24 órára nőtt.)

A tanulókkal kapcsolatban gyengeséggként élték meg 2006-ban azt, hogy csökken a gyermeklétszám, tapasztalataik szerint csökken a belépő tanulók neveltségi szintje és növekszik a szociálisan hátrányos helyzetű tanulók aránya. Gyengeséggként jelentkezett a környékbéli 8 vagy 6 osztályos gimnáziumok elszívó hatása is. (Az elszívó hatás a SWOT analízis logikája szerint a Veszély kategóriába sorolandó, de az iskolák ez Gyengeséggként élték meg, ti., hogy nem képesek megtartani a jó tanulókat, nem tudják elérni, hogy azok ne akarjanak átmenni 6 vagy 8 évfolyamos gimnáziumokba.)

Középiskolákban probléma volt, hogy egyre gyengébb a beiratkozó gyerekek előképzettsége. A „hajtósabb”, főleg városi iskolákban a szülői elvárások, a tanulók nagy leterheltsége negatív hatással volt a közösségi életre. Gyengeséggként élték meg azt is 2006-ban, hogy sok család és gyerek nem tartozott egyházközséghez.

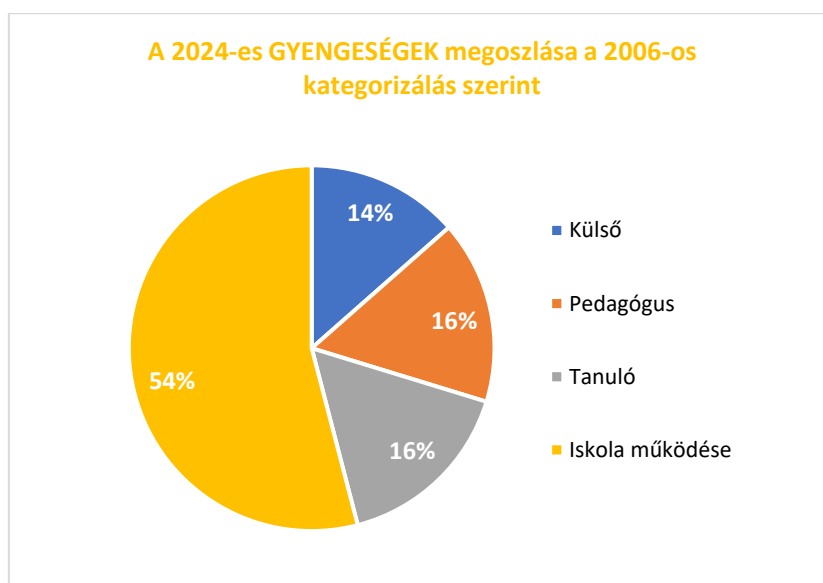
Szeretnénk kiemelni, hogy 2006-ban a látogatások idején az iskolák kész SWOT analízissel rendelkeztek. Az iskolák által felsorolt egyes tételek már be voltak sorolva az egyes területek alá, az elemzés során csak a területek alatti kategóriákat képeztük. Elgondolkodtató, hogy a már leírt „a 6 és 8 évfolyamos gimnáziumok elszívó hatása”, valamint az „egyre gyengébb a beiratkozó gyerekek előképzettsége” és a „sok család és gyerek nem tartozik egyházközséghez” problémákat az iskolák a Gyengeségekhez sorolták, ami azt jelenti, hogy úgy érzik, hogy ez a hiányosság belőlük fakad, erről ők tehetnek és nem kívülről, rajtuk kívülálló okokból eredeztethető Veszélyekként tartják ezeket számon.

Az iskola működéséből adódó gyengeségek:

2006-ban úgy látták az iskolák, hogy nem alakultak még ki a hagyományaik. Több helyen jelezték, hogy a készségtárgyak (ez alatt általában ének-zene, rajz és testnevelés tárgyakat szokás érteni) oktatását erősíteni kell. Néhány helyen gyengeséggként élték meg azt, hogy még nem sikerült a helyi önkormányzati vezetéssel jó partneri viszonyt kialakítani.

Az intézményvezetők által gyengeségként felsorolt tényezőket tartalmuk alapján 2024-ben is kategóriákba soroltuk. A kategóriák a Családból hozott problémák, Stratégiai nehézségek, Munkateher, Diákok felől érkező nehézségek, Hitéleti nevelés, Infrastruktúra hiányosságai, Szakmai hiányosságok, Dokumentáció, adminisztráció és Kommunikáció voltak. Ezeket az alábbi táblázat szerint párhuzamba állítottuk a 2006-os (sokkal kisebb számú) kategóriáival.

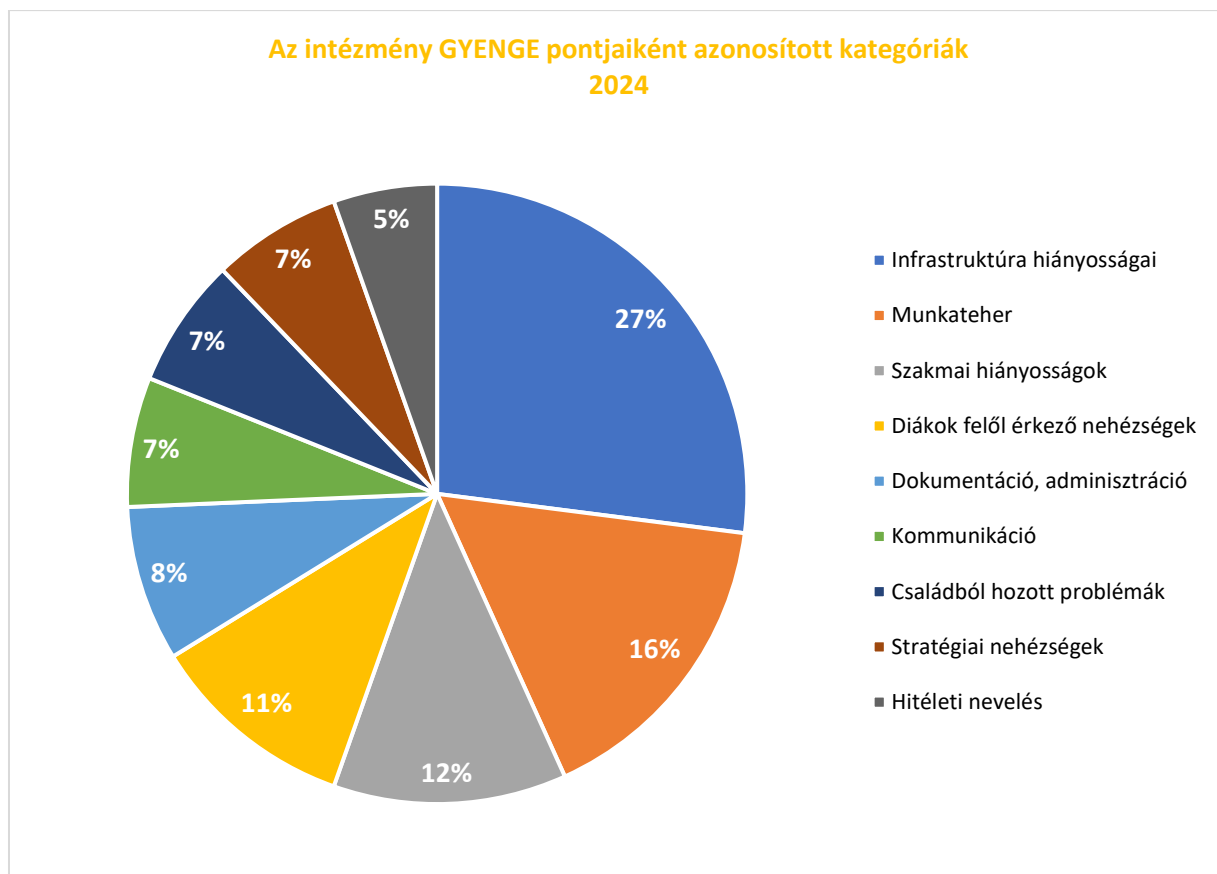
2006-os kategóriák (%-os arányokkal nem rendelkezünk)	Ezeknek megfelelő 2024-es kategóriák (%-os arányokban kifejezve)
Külső gyengeségek	Családból hozott problémák (7%)
	Stratégiai nehézségek (7%)
Humán erőforrás gyengeségei: Pedagógus Tanuló	Munkateher (16%)
	Diákok felől érkező nehézségek (11%)
	Hitéleti nevelés (5%)
Iskola működése	Infrastruktúra hiányosságai (27%)
	Szakmai hiányosságok (12%)
	Dokumentáció, adminisztráció (8%)
	Kommunikáció (7%)

Amit 2006-ban „külső” Gyengeségként azonosítottunk, azok a jellemzők 2024-ben az összes felsorolt Gyengeség csupán 14%-át tették ki. (Ennek egyik oka lehet, hogy az évek során pontosabbá vált a Gyengeség és a Veszély elkülönítése).

A Humán erőforrás kategória 2024-ben mind a pedagógusok, mint a tanulók vonatkozásában 16%-16%-nak adódott. „Az iskola működése” kategóriaként meghatározott jellemzők 2024-ben az összes válasz 54%-át tették ki a SWOT analízis Gyengeség területén és így ez a 2006-ban felsorolt néhány tételhez képest jelentős növekedés jelez.

Tekintsük át részletesen a **2024-es Gyengeségeket**:

A megkérdezettek a válaszok bő negyedében a megkérdezettek az **infrastruktúra hiányosságaira** mutattak rá. 6 intézményben szaktanterem hiánnyal küzdenek. 5 intézményben a mindennapos testnevelés megvalósítása ütközik akadályokba, mert nincs, vagy nincs elegendő/megfelelő méretű tornaterem vagy sportpálya vagy futófelület. Ezek az intézmények keresik a pályázati lehetőségeket. 3 iskolában okoz gondot az ideálisnál kisebb területű udvar, a zöldfelület hiánya. 2 iskolában a közösségi tereket hiányolják. 1-1 intézményben sorolták még felgyengességként, hogy elavult az épület fűtésrendszere, nem rendelkeznek megfelelő számú IKT eszközzel, elavult, nem naprakész a honlapjuk és hogy nem tudják megoldani a szülők által jelzett parkolási gondokat.

A **tantestülethez köthető** intézményi Gyengeségek közül a leggyakoribb az óraadó pedagógusok nagy aránya. Tapasztalatból tudjuk, hogy az óraadók, mint elnevezésük is mutatja, csak a tanórákat látják el, de az iskolai élet más, elkerülhetetlen feladataiból természetesen nem veszik ki a részüket, és így a tantestület többi tagjára nagyobb teher hárul.

Azt is jelezték egy-egy iskolában, hogy nagy a munkateher (16%), a tantestületből hiányoznak szaktanárok és pedagógiai asszisztensek, a munkatársak általában frusztráltak és túlterheltek, nem azonos a pedagógusok leterheltsége. Más iskolában a pedagógusok aktivitása nagyon eltérő a tantestületen belül. Gyengeség az ügyeleti feladatok ellátása is. (Valószínűleg ez is összefügg az óraadó tanárok alkalmazásával, mert ők ügyeletet sem látnak el.)

A többletmunka elismerésének és honorálásának hiánya is megjelent a válaszok között. Az egyik iskolában Gyengeségként jelent meg az is, hogy a pedagógusok többsége nem vesz részt aktívan a gyülekezet életében.

A **Szakmai hiányosságok** kategória az összes válasz 12 %-át tette ki. Ezek közé soroltuk be azt, hogy nem valósul meg a „Módszertani újdonságok beépítése a napi gyakorlatba” 3 iskolában, és egy-egy válasz érkezett azzal kapcsolatban, hogy nem eléggé innovatívak a pedagógusok, nem eléggé hangsúlyos a kompetencia alapú oktatás, nem működik a belső tudásmegosztás, nem megfelelő a munkaközösségek hatékonysága, nem egységes a követelményrendszer betartása/betartatása és nincs elég magas szinten az autonómia és a szakmaiság.

A **diákokkal kapcsolatos** intézményi Gyengeségek az összes válasz 11%-át tették ki.

A felsoroltak között volt, hogy a diákok motiválatlanok, frusztráltak és túlterheltek. Nehézkés a lemaradó tanulók felzárkóztatása és a szociális hátrányok kompenzálása. Egy iskolában a nagy osztálylétszámokat tartják az intézmény gyengeségének. (Pontos adatunk nincs a létszámról, de a hivatalosan engedélyezett biztosan nem haladja meg. Ott okozhat gondot a növekvő osztálylétszám, ahol eddig esetleg éppen a kis létszám, a családi hangulat miatt választották a szülők az iskolát és most már ezt az előnyüket nem tudják tartani.)

Két válasz a Diákönkormányzattal kapcsolatban is érkezett. Az egyik iskolában azt írták, hogy alsó tagozatban nehézkesen működik a DÖK, egy másikban, hogy a tanulók délutáni elfoglaltsága miatt nehezen szervezhetőek a DÖK elfoglaltságok. Egy iskola említette, hogy a nyári programok szervezése terén látnak elmaradást.

A válaszok 8%-a a **dokumentációval, adminisztrációval** kapcsolatos Gyengeségeket sorolta fel. Nem győzik naprakészen tartani az oktatáshoz kapcsolódó adminisztrációt, a dokumentumok koherenciája nem mindig megfelelő. Az egyik iskola gyenge pontja a környezettudatosság dokumentálása, míg egy másik iskolában a mérési eredményekre való visszacsatolással vannak elmaradásban.

Egy iskolában a dokumentumok ellenőrzése terén érzik úgy, hogy tehetnének még többet is.

7%-nyi volt a válaszok között a **kommunikáció hiányosságaira** mutató. Egy-egy iskolában felsorolták, hogy nem működik megfelelően a pedagógusok tájékoztatása, akadozik a szülők felé az információáramlás, és lehetne még javítani a fenntartó gyülekezettel való kapcsolaton is. Gyengeségnek éli meg két iskola, hogy kevés a kapcsolata a többi iskolával vagy a város más intézményeivel.

A **családból hozott problémaként** azonosított Gyengeségek szintén az összes válasz 7%-át tették ki (5 db). Ezekben azt írták le az iskolák, hogy érzékelik a családi nevelés hiányosságait és hogy bizonytalanok a szülőkkel szembeni kompetenciahatáraikban. A szülőkkel való kommunikációs csatornák még nem mindig elég hatékonyak. A tanulók szókincse egyre szűkül és a fenntartható fejlődéshez kapcsolódó kompetenciák fejlesztésében is nehezen haladnak.

Stratégia gyengeségként azonosítottunk 5 választ (7%). Az iskolák elmondták, hogy a német idegen nyelvet nem akarják választani a szülők a gyermekeik számára, így az iskolában tanulók hiányában az évek alatt az angol mellett elsorvad a német nyelv oktatása. Néhány iskola Gyengeségként éli meg, hogy nincs beiskolázási körzetük (városi általános iskola) és így még inkább versenyezniük kell a tanulókért.

Több vezető érezte úgy, hogy nehezen birkózik meg a változások menedzselésével, a református oktatásstratégia tervezésével vagy, hogy az iskola nem mutat elég rugalmasságot az aktuális társadalmi elvárások tekintetében.

Az iskolában folyó **hitélet** gyengeségeit vetették papírra 4 intézményben. 2 helyen a hitéleti nevelés hatásosságát nem tartják megfelelőnek, egy-egy intézményben pedig az Istentiszteletek látogatottságának visszaesését tartják Gyengeségüknek, míg egy másikban az iskola által képviselt és a tanulók felől tapasztalt értékkülönbségeket. (Az Istentiszteletek látogatottságának visszaesését több intézmény is a 2020-as és 2021-es COVID okozta lezárásokra vezeti vissza.)

2024-ben Gyengeségként a 18 iskola összesen 74 tételt sorolt fel, ami azt jelenti, hogy intézményenként átlagban 4 db-ot. A legkevesebb 1 db volt (Istentisztelet látogatottságának visszaesése), a legtöbb 9 db volt (6 különböző területen). A szórás 2,19-nak adódott.

Lehetőségek

A lehetőségek már **2006-ban** is nagyon sokszínűek voltak. Az iskolák adottságaikat maximálisan kihasználva próbálták az összes adódó lehetőséget kihasználni.

Az iskolák református jellegéből adódóan: A gyülekezet erősítése az iskola által; Jó kapcsolat kialakítása a gyülekezettel; Közös programok szervezése a gyülekezettel, a szülőkkel; Családlátogatások; A keresztyén, konzervatív értékek képviselése, átadása a gyorsan változó világban; Hitéleti alkalmak jobb kihasználása a tanulók nevelésére.

Anyagi lehetőségek terén fontosnak tartották a tárgyi feltételek javítását, a folyamatos állagmegóvást, melyet 2006-ban 4 iskola tervezett. A pályázatokban rejlő lehetőségeket tervezte kihasználni másik két iskola. Tervezték adományok gyűjtését, lehetőségként tekintettek az iskolai alapítványokba befolyt összeg felhasználására céljaik megvalósításához. 2006-ban volt olyan iskola, amely az egyházmegyéje anyagi támogatásának növekedését remélte.

Tantestületben rejlő lehetőségként a szakmai továbbképzéseken való részvételt tekintették, melynek révén javulhat az oktató-nevelő munka színvonala. Tervezték a tanár-diák kapcsolat erősítését is. Tervbe vették a fejlesztő értékelés bevezetését, az egyéni fejlesztés előtérbe helyezését és a kompetencia alapú oktatás bevezetését.

Szakmai lehetőségként nagyon sok minden körvonalazódott 2006-ban. Egy nagy hagyományú, városi iskolában tervezték digitális tananyag kidolgozását, akár könyvkiadást is. Más iskolákban tagozatokat, két tanítási nyelvű oktatás bevezetését tervezték, megint máshol gyakorló iskolává szerettek volna válni. Középiskolákban tervként a felnőttképzés beindítása és az emelt szintű érettségi vizsgaközpont feltételeinek megteremtése szerepelt. Az egyik nagy múltú iskolában kihasználva az öregdiák mozgalomban rejlő lehetőségeket és az iskola kántusának, illetve énekkarának jó hírét – még több rendezvény és verseny lebonyolítását vállalták volna fel.

Az általános iskolák a sikerebb beiskolázás érdekében tervezték, hogy szorosabbra fűzik kapcsolataikat a környező óvodákkal. Több iskola kereste a testvérkapcsolatok lehetőségét belföldi és külföldi iskolákkal. A 2006-ot megelőző években reformátussá vált iskolában a tervek között szerepelt a református névválasztás és a református hagyományok megteremtése is.

Középiskolák esetében a kollégiumi nevelés eredményességét akarták még fokozni.

Egy dinamikusan fejlődő általános iskola tervei között szerepelt, hogy elindítják a gimnáziumi képzést is. (Ez 2024-ig nem valósult meg.)

Az intézményvezetők által lehetőségként leírtakat tartalmuk alapján **2024-ben** is kategóriákba soroltuk. A kategóriák a Keresztyén értékrend erősítése; Keresztyén kapcsolati háló erősítése; Infrastruktúra fejlesztése, helyi adottságok kihasználása; Pedagógusok szakmai munkájának segítése, jobbá tétele, a tantestület "fiatalítása"; Módszertani újítások, tanórán kívüli foglalkozások körének bővítése, tehetséggondozás folytatása; Egyéni bánásmód és lelkigondozás; Szülőkkel való együttműködés; Társadalmi közösségi háló bővítése voltak.

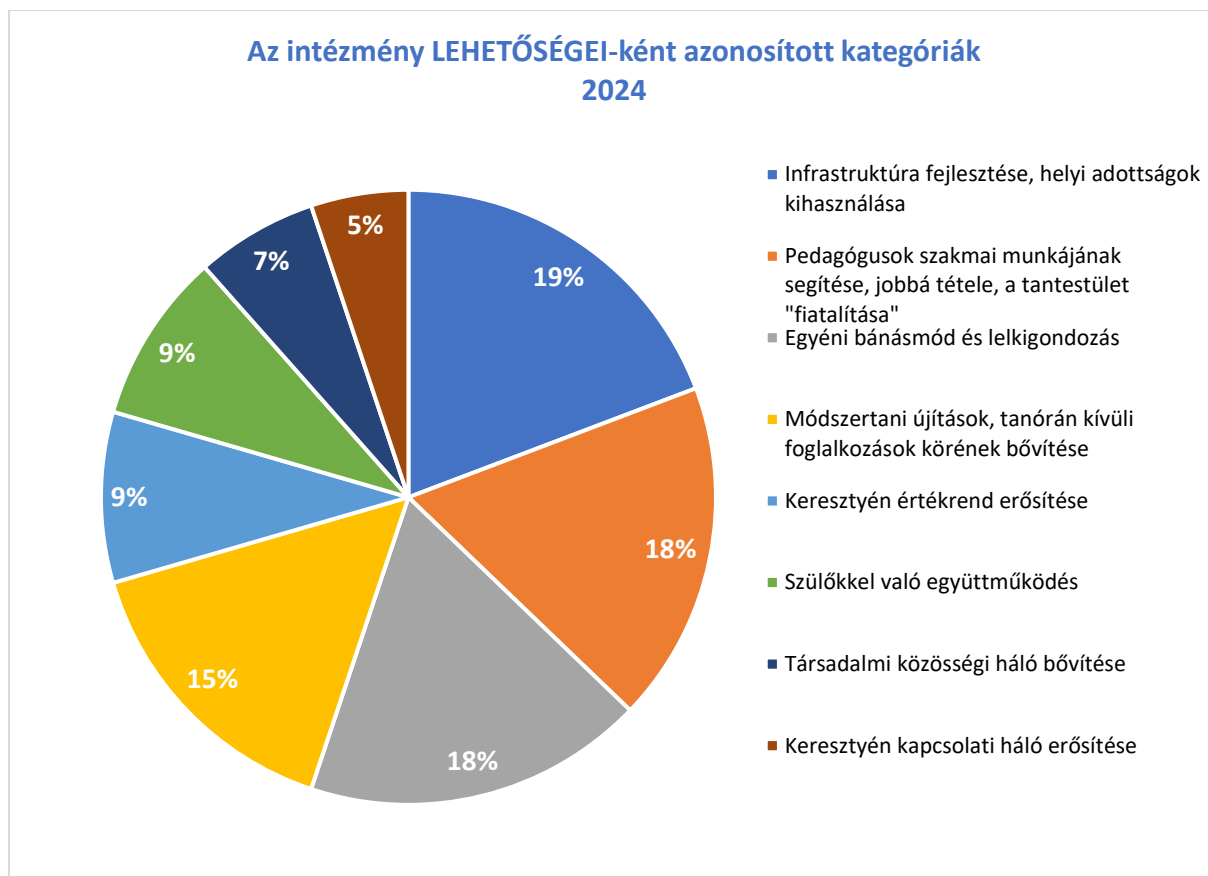
Ezeket az alábbi táblázat szerint párhuzamba állítottuk a 2006-os (sokkal kisebb számú) kategóriákkal.

2006-os kategóriák <i>(%-os arányokkal nem rendelkezünk)</i>	Ezeknek megfelelő 2024-es kategóriák <i>(%-os arányokban kifejezve)</i>
Az iskolák református jellegéből adódó lehetőségek	Keresztyén értékrend erősítése (9%)
	Keresztyén kapcsolati háló erősítése (5%)
Anyagi lehetőségek	Infrastruktúra fejlesztése, helyi adottságok kihasználása (19%)
Tantestületben rejlő lehetőségek	Pedagógusok szakmai munkájának segítése, jobbá tétele, a tantestület "fiatalítása" (18%)
	Módszertani újítások, tanórán kívüli foglalkozások körének bővítése (15%)
	Egyéni bánásmód és lelkigondozás (18%)
Szakmai lehetőségek	Szülőkkel való együttműködés (9%)
	Társadalmi közösségi háló bővítése (7%)

A két felmérés kategóriáit összevetve pontos arányokat nem tudunk megállapítani, de az mindenképpen látszik, hogy a keresztyén értékrend képviselője, az intézmények református jellegének erősítése továbbra is jelen van a lehetőségként számontartott előre lépési utak között.

Az **Anyagi lehetőségek** kategóriában 2024-ben konkrétabb tervekkel látunk, mint amilyenek 2006-ban szerepeltek. Ennek oka valószínűleg a kiszámíthatóbbá vált finanszírozási környezet.

A **Tantestületben rejlő lehetőségek** kategória is megmaradt, sőt jelentősen tovább bővült az évek során. A 2024-ben kapott válaszok 51%-át ezek tették ki. Szakmai lehetőségként a 2006-ban felsorolt tevékenységek közül sok „kikapott” 2024-re. Ennek okát abban látjuk, hogy ezeket a 2006-ban megfogalmazott lehetőségeket a közben eltelt közel 20 év alatt már kiaknázták, az akkori tervek megvalósították (tagozat, két tanítási nyelvű képzés, érettségi központ, rendezvények, versenyek szervezése, óvodákkal való jó kapcsolattartás helyett akár saját óvoda indítása stb.), vagy ha nem volt realitásuk, akkor ezeket a tervekkel bölcsen elengedték.

2024-ben a SWOT analízis Lehetőségek kategóriájába 78 válasz érkezett. Ez intézményenként átlagosan 4,3 választ jelentett. Az egy intézményben adott legkevesebb 1-1 db válasz 2 iskolánál, és a maximumként előforduló 10 db válasz szintén 2 iskolánál fordult elő. A válaszok számának szórása 2,74-nak adódott.

A csak néhány választ adó intézményeket biztatjuk, hogy a kutatástól függetlenül gondolják át a lehetséges további lehetőségeiket. Ehhez néhány ötletet, lehet, hogy az alábbi elemzésben is találunk.

2024-ben 15 válaszban is Lehetőségként azonosították az **Infrastrukturális fejlesztéseket**. Ez az összes válasz 19%-át tette ki. 6 iskolában a tervek között szerepel a könyvtárhelyiség bővítése, a tetőtér beépítése, zsibongó kialakítása, az új épületszárny építésének befejezése, a fűtési rendszer hőszivattyússá átalakítása, újabb ingatlanok bérlete, esetleg megvétele, és egy iskolában az udvar esztétikusabb kiépítése, ami recortan borítást és szabadtéri játékok telepítését jelentené.

További 3 választ kaptunk azzal kapcsolatban, hogy folyamatosan figyelik az infrastrukturális fejlesztésekhez kapcsolódó pályázatokat és igyekeznek ezeket a lehetőségeket kihasználni.

Egy-egy válasz érkezett azzal kapcsolatban, hogy lehetőségként tekintenek arra, hogy jók az infrastrukturális feltételeik és ezt maximálisan ki is aknázzák.

Egy másik iskolában arra büszkék, hogy informatikailag jól felszerelt az oktatási környezet és ez vonzó a beiratkozók számára.

Másik két iskola az elhelyezkedésükből adódóan éli meg lehetőségként a további sikeres működtetést (könnyen megközelíthető helyen, jó környéken van az iskola épülete).

Egy iskola abban látja a további lehetőségeket, hogy nincs másik református iskola a környéken (Dunántúli iskola), így aki keresztyén szellemben akarja neveltetni a gyermekét, az hozzájuk íratja majd be.

Egy középiskola lehetőségként tekint arra, hogy van kollégiumuk, így a távolabbi településekről is tudnak fogadni tanulókat.

Pedagógusok szakmai munkájának segítése, jobbá tétele, a tantestület „fiatalítása” elnevezést adtuk egy másik, összesen 14 választ (18%) magába foglaló kategóriának. A pedagógusokkal kapcsolatos változások, mint az intézmény lehetőségei az alábbiak szerint jelentek meg a válaszokban: 2-2 válaszban újfajta oktatási módszereket sajátítanak el a pedagógusok (A válaszokban nem nevezték meg konkrét módszereket.), fejlesztenék az IKT kompetenciájukat és továbbképzéseken vennének részt jelenléti vagy online formában. Ezek az elképzelések mind reálisak, megvalósíthatók. A pedagógusok IKT kompetenciájának fejlesztése országos szinten már több, mint 20 éves múltra tekint vissza. Az elsők között volt a már 2003-ban megjelent PHARE pályázat (Pl. „Információs technológia az általános iskolában”) ²² mely az iskolai számítógépes infrastruktúra fejlesztése mellett a pedagógusok informatikai továbbképzését is célul tűzte ki, de mivel az informatika folyamatosan változik, fejlődik, így az ilyen témájú képzések mindig aktuálisak lesznek. A pedagógusok körében bevezetett új továbbképzési rendszer szintén lehetőséget (és kötelezettséget) ad majd a különböző szakmai és IKT képességek továbbfejlesztéséhez. ²³

Három iskola lehetőségként tekint arra, hogy a rövidesen nyugdíjba vonuló pedagógusok helyett felvett fiatalok új lendületet hoznak a tantestületbe. Közülük egy iskola nagy lehetőségének tartja, hogy a náluk szakmai gyakorlaton lévő hallgatók közül választhatnak új munkatársat. Más iskolák lehetőségként tekintenek a szakos ellátottság növelésére, és a „Nagyon jó személyi feltételek”-ként megfogalmazott sajátosságukra. A pedagógusok egyenletes terhelésének megvalósítását is lehetőségként élik meg. Ezt nem fejtették ki bővebben, de feltételezhetően ettől a pedagógiai munka színvonalának további emelkedését várják, ahogy az országos kompetenciamérés eredményeinek a tanulók fejlesztési tervébe való beépítésétől is. Lehetőségként a szabad tankönyvválasztást is említette egy iskola.

Az összes válasz között 18%-ot tesznek ki az **Egyéni bánásmód és lelkipondozás** kategóriába sorolhatók. A 14 válasz közül 10 nagyon különböző, az iskolai feladatok nagy területét fedik le. A további 4 válasz tartalma ugyanaz, a már elkezdett tehetséggondozást akarják folytatni.

Egy iskola lehetőségként fogalmazta meg, hogy a mennyiségi beiskolázás helyett a jövőben inkább a „minőségre” fognak törekedni.

Egy másik iskola a „kiválóság” elismerését tűzte ki célul, míg egy harmadik az „Értékek és biztonság iránti igény” kielégítésében látja a továbblépés kulcsát. Ezt úgy kell érteni, hogy gyorsan változó világunkban a szülők és a tanulók felől jelentkezik ez az igény és ezt ők mint református iskola, ki tudják ezt elégíteni. Más iskolákban is hasonlóan a kötődések, a jó emberi

²² Bánné: Így tanítom számítógéppel - előadás Suliszervíz Konferencia 2005.

<https://kiadvany.suliszerviz.com/kiadvanyok/21-kiadvany-2005/802-2005-banne-meszaros-aniko-igy-tanitom-szamitogeppele-a-phare-palyazat-hatasa-az-iskolankban>

²³ 419/2024. (XII. 23.) Korm. rendelet <https://njt.hu/jogszabaly/2024-419-20-22> Utolsó letöltés: 2025.04.01.

kapcsolatok kialakításában látnak olyan lehetőséget, amit más iskolákban a tanulók nem kapnak meg. Ezt több intézmény az „Egyéni bánásmód” alkalmazása kifejezéssel fogalmazta meg.

Egy gimnázium intézményi lehetőségként az „Egyéni tanulási utak adaptálásáról” beszélt, mint az intézmény lehetőségéről. Van, ahol a DÖK-öt szeretnék jobban bevonni az iskola életébe (feltételezve, hogy ezzel a tanulók igényeinek megfogalmazása nagyobb teret kapna).

Egy-egy iskolában a lelkipozítást szeretnék erősíteni, míg egy másikban pszichológust szeretnének alkalmazni.

Egy iskola nagy lehetőséget lát abban, hogy náluk óvodától egészen a középiskoláig református intézményben tanulhatnak a tanulók.

A **Módszertani újítások, tanórán kívüli foglalkozások körének bővítése** kategóriába 12 választ soroltunk, mely az összes válasz 15%-át tette ki. Az itt felsorolt lehetőségek nagyon sokrétűek voltak. Kaptunk olyan általános választ, hogy jó gyakorlatot akarnak átvenni, de a legtöbb iskola ezeket nevesítette is ezeket, pl. robotika szakkör, Sakksalota Képességfejlesztő program²⁴, illetve a pozitív pszichológiai alapokra épülő Boldogságóra program²⁵-ban elérhető Boldog Iskola cím. Felsorolták még a Témahetek szervezését, Néptánc szakkör integrálását a pedagógia programba (Néptáncsal is teljesíthető a mindennapos testnevelés egy része), a napközis és a szabadidős, tanórán kívüli foglalkozások számának növelése.

Egy iskola a nyelvi tagozat eredményességének növelésében lát még lehetőséget, vagyis, hogy a 8. évfolyam végére minél több tanuló tegyen sikeres nyelvvizsgát.

Egy másik iskola a nyelvtanítást úgy segítené, hogy nyári, nyelvvizsgára felkészítő foglalkozások szervezését vették tervbe. Van, ahol nyári táborok indítása terén látnak még további tennivalókat, lehetőségeket és van olyan iskola is, akik a közeli egyetemmel együttműködve tervezik megvalósítani a tehetségpozítást.

A megkérdezett 18 református iskola közül 5-ben kaptunk olyan válaszokat (7 db-ot), melyekben a keresztyén értékrendhez szorosan kapcsolódtak a Lehetőségként megfogalmazottak. Ezeket a **Keresztyén értékrend erősítése** névvel foglaltunk össze. Ezek adták az összes válasz 9%-át.

3 intézményben azonos kifejezéssel éltek, a „Keresztyén értékek közvetítését” fogalmazták meg az intézmény előtt álló lehetőségként. Felsorolták még, hogy erősíteni fogják a családok, tanulók gyülekezeti integrációját, a gyülekezet és az iskola kapcsolatát és az óvodájukat hatékonyabban be fogják majd vonni a gyülekezeti életbe.

Egy iskola a református szellemiség további erősítésén túl még azt is célul tűzte ki, hogy ezt hangsúlyosabban meg fogja jeleníteni a környezetében, reménység szerint ezzel is javítva a beiskolázási mutatókat.

A **Keresztyén kapcsolati háló erősítése** (az összes válasz 5%-a) szintén lehetőségként merült fel. A református gyülekezetekkel (ahonnan a tanulók jönnek) való kapcsolat további erősítése, színesítése a célja egy egyházkerületi fenntartású iskolának.

²⁴ Polgár Judit Sakksalota Képességfejlesztő program <https://www.sakksalota.hu/>

²⁵ Boldogságóra Integrált Program <https://boldogsagora.hu/>

Egy iskola eredményesebb, hatékonyabb kommunikációt szeretne az összes partnerével, míg egy másik a többi református iskolával való együttműködést emelte ki.

Egy harmadik iskola az interneten való hangsúlyosabb jelenlétben látja a kapcsolattartás erősítésének módját.

Egy külön kategóriát kapott a **Szülőkkel való együttműködés**, mint az intézmény lehetősége a további fejlődésre. Ide 7 választ soroltunk be, ami az összes válasz 9%-át tette ki.

Két iskola úgy látja, hogy a szülők többnyire az iskolát segítő, támogató emberek, akikkel közös célokért küzdenek. Az iskolák Lehetőségként tekintenek erre, támaszkodnak a szülőkre.

Másik két iskolában nem ennyire ideális a helyzet. Ott tervezik a szülőkkel való kommunikáció erősítését, egy intézmény pedig a szülőket szeretné jobban bevonni az iskola életébe.

Egy másik iskola segíteni szeretné a szülőket a nevelési feladataik ellátásában.

Egy iskolában örömmel mondták, hogy nagyon sok „saját nevelésű” (valamikor ugyanebbe az iskolába járó) szülőjük van.

A **Társadalmi közösségi háló bővítése** is felmerült, mint lehetőség (A válaszok 7%-ban.)

Két iskola úgy látja, hogy a településen működő más szervezetekkel kell/lehet még további kapcsolatokat kiépíteni.

Egy iskolában megfogalmazódott a fokozottabb társadalmi szerepvállalás. (Ez általában a település rendezvényein való műsorok adását jelenti.)

Egy intézmény testvériskolát szeretne, egy másik pedig külföldi iskolával tervezi felvenni a kapcsolatot.

Veszélyek

2006-ban a 19 iskola által összegyűjtött veszélyeket 4 nagy kategóriába soroltuk.

Anyagi források:

A veszélyek között az első helyet akkor a korlátozott és egyre inkább megcsappanó anyagi források foglalták el (9 iskolánál). Ezt követte a már akkor jelentkező demográfiai apály, a tanulói létszám csökkenése. 2006-ban már 6 iskola küzdött ezzel a problémával. Ezzel szorosan összefüggött az intézmény környezetében lévő más iskolákkal való konkurenciaharc erősödése (4 iskola) és a kis létszámmal induló (jellemzően alulról építkező) iskolák fenntartásának anyagi gondja is. 2006-ban is több intézményvezető megfogalmazta, hogy az iskola működtetését meghatározó szabályzók gyakori változása megnehezíti a hosszú távú tervezést.

Az épületek:

2006-ban az iskolák az iskolaépületek terén is különböző adottságokkal rendelkeztek. Akkoriban az egyik pesti iskolában még nem saját épületben, hanem 25 évre kapott bérleményben „laktak”.

Két iskolában az épületek sürgős felújításra szorultak. A már akkor is egyre növekvő energiaárak miatt gondot okoztak az elhasználódott nyílászárók. (Ezek a problémák azóta a nagyszámú felújítási, nyílászáró csere, fűtőkorszerűsítési pályázatok segítségével megoldódtak.)

2006-ban a 19 közül csupán 2 iskolában volt gond a zsúfoltság, a „kinőtt” épület.

Humán erőforrás:

2006-ban a már elkezdődött gyermeklétszám csökkenés miatt tartottak a pedagógus létszámleépítésektől.

A kis létszámú tantestületek esetében nagy munkateher hárult egy-egy pedagógusra, így ott veszélyként jelentkezett a pedagógusok túlterheltsége, esetleges kiégése (3 iskola).

Néhány középiskolában „túlképzett” volt a tantestület. (Ez akkor valószínűleg a képzettségtől, a diplomák számától függő magas fizetések tantestületen belül okozta feszültséget jelentette.)

2006-ban tartottak attól is az igazgatók, hogy az 5-6. évfolyamon életbe lépő új szabályozás munkaerő gondokat teremt majd. (Ez az új szabályozás azt jelentette, hogy 5. és 6. évfolyamra „feltaníthat” a megfelelő műveltségterülettel rendelkező tanító is („Nem szakrendszerű oktatás”), ezzel „elvéve” a felsős szakos tanárok munkáját.)

A középiskoláknál veszélyt jelentett, hogy egy új törvényi szabályozás szerint szigorították a 6 és 8 évfolyamos gimnáziumi képzés indításának feltételeit.

A tanulók:

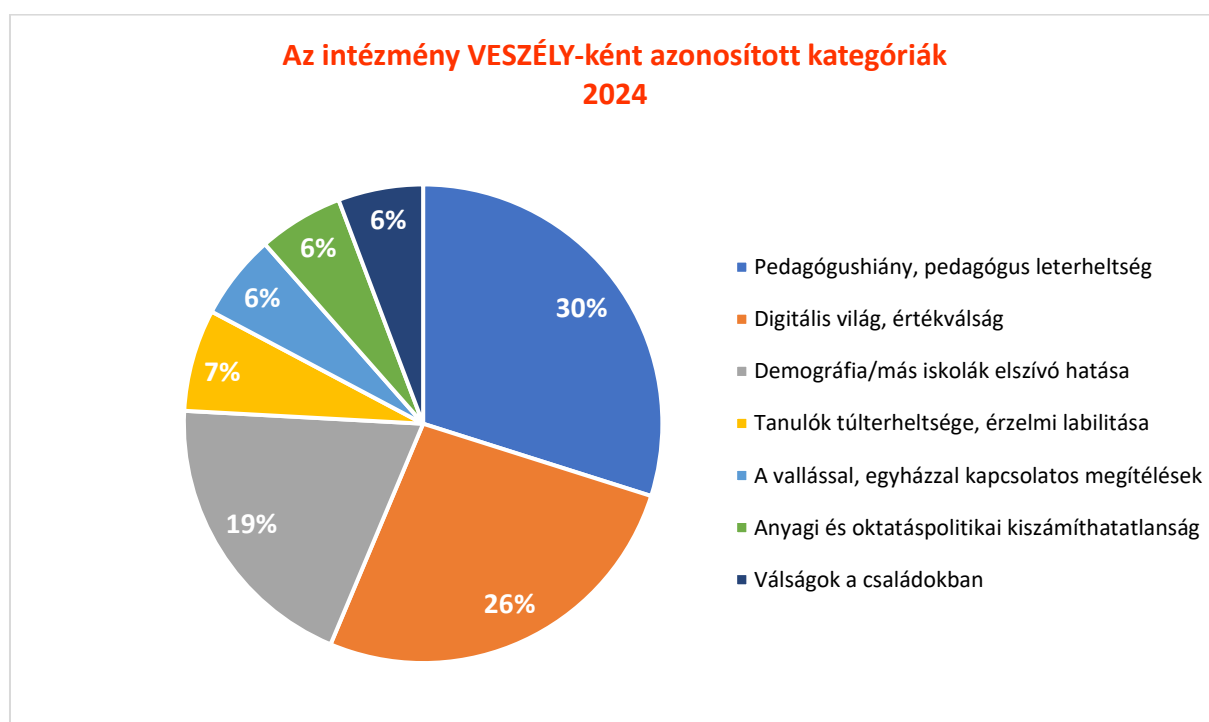
2006-ban az intézmények veszélyként élték meg a veszélyeztetett és a hátrányos helyzetű tanulók számának/arányának növekedését.

Tartottak attól, hogy a társadalomban a keresztyén értékrend háttérbe szorul.

Veszélyként élték meg a tömegkommunikáció káros hatását.

A 2006-ban Veszélyként érzékelt folyamatok közül volt, ami bekövetkezett, volt, amit az idő megoldott és nem realizálódott tényleges veszélyként.

A továbbiakban ezeket összevetjük a **2024-es** adatokkal, hogy lássuk, jelenleg mitől tartanak az iskoláink.

2024-ben a SWOT analízis Veszélyek kategóriájába 87 válasz érkezett. Ez intézményenként átlagosan közel 5 választ jelent. Egy olyan intézmény volt, ahol nem neveztek meg egyetlen veszélyt sem és az egy intézményben soroltak fel 11 db veszélytényezőt. (Ez volt a maximum.) A válaszok számának szórása 2,75-nak adódott.

2024-ben 26 válaszban is Veszélyként azonosítottak a **Pedagógushiányt és a pedagógusok leterheltségét**. Ez az összes válasz 30%-át tette ki. Mivel 18 iskola vett részt a kutatásban (és 26 ilyen témájú válasz érkezett), így adódik a felvetés, hogy egy-egy iskolában ez a témakör több válaszban, több nézőpontból is megjelent.

Egy kis létszámú, túlnyomóan katolikus környezetben működő iskolában találtuk a legtöbb erre irányuló választ, 4 darabot. Ott felsorolták a pedagógushiányt, a nagy pedagógus fluktuációt, a leterheltséget és a pedagógusok egzisztenciális gondjait is.

5 iskola volt csupán, ahol a **Pedagógushiány és a pedagógusok leterheltsége** problémakört nem merült fel. Ezek közül három nagy hírű, nagy múltú iskola, egy továbbiban nagyon erősen jelen van az egyházi elkötelezettség, tehát teljesen más jellemzőkkel bírnak ezek az iskolák, ahol vagy nincs ilyen jellegű probléma, vagy a vezetőségnek erre a problémakörre nincs affinitása.

Az egyes válaszokban leírták, hogy gondot okoz az óraadó pedagógusok magas aránya, akik nem terhelhetők olyan módon, mint a tantestület más tagjai. Több iskolában megemlítették az idősödő tantestületet, a nagyszámú, nyugdíj előtt álló pedagógus tantestületből való távozásának „veszélyét”. Van, ahol ezzel éppen ellentétben a fiatal munkaerők gyermekszülés miatti munkából való kiesése okoz munkaerőhiányt.

Néhány vezetőnek az jelent problémát, hogy reálisan látja-e a tantestületben az egyes pedagógusok leterheltségét, meg tudja-e valósítani az egyenletes terhelést. Ismert az a szólás, hogy „Azt a lovat ütik, amelyik jobban húz”, vagyis arra a munkatársra bíznak több munkát, aki egyébként is jól, megbízhatóan dolgozik – és a vezető a feladatok kiosztásánál nem szeretne ebbe a hibába esni.

Egy iskolában felmerült veszélyként az is, hogy az utóbbi időben csökkent a pedagógusok megújulásra való igénye.

23 válaszban a **digitális világ felől érkező és az értékváltság okozta problémákat** nevesítették, mint az intézményekre leselkedő veszélyként. Ezek az összes válasz 26%-át tették ki. Ez a témakör a 18 iskola közül 11-nél jelent meg. Az ezen veszélyt nem érzékelő iskolák (különböző adottságokkal rendelkező 7 intézmény) lehet, hogy már megtalálták a választ a digitális világ kihívásaira, vagy ezt a területet náluk felülírja más, súlyosabbnak ítélt veszély.

A kapott válaszokban az **értékvesztéssel** kapcsolatban az alábbiakat olvashattuk: „A globalizált világ, ahonnan olyan üzenetek érik a tanulókat, melyeket az iskola csak töredékesen tud felülrírni.”, „Erkölcsei értékek lezüllesztése társadalmi szinten”.

Megjelentek a **szülőkkal kapcsolatos és generációs veszélytényezők** is: „A szülők elvárásai a gyermekük tanulmányi előmenetelével kapcsolatban néha irracionálisak.”, „Felvételi során az iskola értékrendje iránt kevésbé elkötelezett családok gyermekei is bekerülnek az iskolába.”, „A média negatív hatása gyerekekre, szülőkre”, „A fiatal szülőkkal a pedagógusoknak generációs problémájuk van, mert a szülők generációja más értékrendet képvisel.”, valamint a tanulók felől jelentkező generációs különbségek: „A diákok nagyrészt online térben léteznek, a kapcsolataik is itt léteznek nagyrészt.”, „A Z és az alfa generáció

nehézsége, hogy más igényekkel és elképzelésekkel érkeznek az X, Y generációs pedagógusokhoz.”, melyek a pedagógustársadalom előregedésével egyre mélyülnek.

A harmadik legnépesebb kategória (az összes válasz 19%-a) a **kedvezőtlen demográfiai változások** és/vagy a más iskolák elszívó hatása, mint az intézmény működését veszélyeztető tényező volt. Ebbe a témakörbe volt besorolható 17 válasz, amit összesen 10 intézményben foglalmaztak meg, vagyis 8 intézményben ez a témakör nem jelentkezik veszélyként.

A 8 intézmény között volt a három budapesti, a Debreceni Református Általános Iskola a Kunhegyesi, a Mezőtúri és verőcei iskola.

A megfogalmazott veszélyek között a demográfia helyzet, az egyre fogyó gyermeklétszám 6 iskolánál jelent meg.

Az egyik iskola így fogalmazott: „*Nincs beiskolázási körzet - verseny van.*”. A verseny itt nem pozitívum, hanem a településen egyre fogyó gyermeklétszám miatt előállt egyre kiélezettebb helyzetet írja le, melynek következményeként a jövőben az eddigieknél kevesebb osztályt tudnak csak indítani. Ez a kényszerű osztályszám csökkentés egy másik iskolánál „önként” állt elő, azért, hogy a település többi iskolájával való békés egymás mellett élés ne szenvedjen csorbát. Kiélezett versenyhelyzetről – mint veszélyforrásról – 4 iskola számolt be.

Másik problémakör, hogy a 8 vagy 6 évfolyamos gimnáziumok „elszívják” a tehetséges tanulókat. Ez abban az esetben még disszonánsabb érzés az intézmények számára, ha a tanulókat „elszipkázó” iskola hasonlóképpen református fenntartású, vagy esetleg még a fenntartójuk is azonos. Ez a válasz 3 intézménynél jelent meg.

Hasonlóan elszívó hatása van a településen vagy vonzáskörzetben található valami „extrát” kínáló iskoláknak is (pl. két tanítási nyelvű, tagozat, sportiskola). A középiskoláknál ez az elszívó hatás akár a szakképzés felől is érkezhethet, ahol a tanuló a gimnáziumi képzéshez képest előnyösebb támogatási rendszerbe (ösztöndíj) kerülhet. Ezt a veszélyt 4 iskola fogalmazta meg.

A további kategóriák 10% alatti arányban voltak jelen a válaszokban. Ezek a **Tanulók túlterheltsége, érzelmi labilitása** (6 válasz, 7%): „*Sok család bomlik fel, a gyerekelhelyezési pereket a gyerekek nagyon megsínylik*”,

A vallással, egyházzal kapcsolatos megítélések (kedvezőtlen irányú változása) „*Eltávolodás az egyháztól*” (úgy értendő, hogy ez mint társadalmi jelenség), „*Úgy érezzük, csökken a vallásos közösség*”, „*Az utóbbi időben politikai támadásai (egyházellenes), hangulatváltozás*”,

Anyagi és oktatáspolitikai kiszámíthatatlanság: „*A megfelelő finanszírozás hiánya*”, „*Félő, hogy a két iskola (a református és a település állami iskolája) nagy eltérésű 2H-3H aránya miatt normatívaelvonással sújtják majd az iskolát, pedig nem rajtuk múlik, ők felvonnák a gyerekeket – ha hozzájuk jelentkeznének.*”, „*Az épületük állaga romlik.*”

A Válságok a családokban „*A családokban jelentkező munkanélküliség, elvándorlás*”, „*Egyre több a szociálisan hátrányos helyzetű tanuló*”, „*A közösségi média hatalma – egy-egy negatív (szülői) bejegyzés lerombolhatja az iskolaévek alatt kiépített jó imázsát.*”, „*Egyre több a szociálisan és kulturálisan erősen hátrányos helyzetű tanuló*”.

Ezek a kategóriák 5-5 db válaszban, az összes válasz között 6%-6%-os arányként jelentek meg.

A vallással, egyházzal kapcsolatos megítélések témához érdemes felidézni a 2022-es népszámlálás adatait, ahol az egyes településeken a lakosság hozzávetőlegesen 30%–40%-a nem adott választ a felekezeti hovatartozást firtató kérdésre és a válaszadók 27%-a felekezeten kívülinek vallotta magát, vagyis a népesség bő fele nem tartozik vallási felekezethez. A népszámlálás adatait feldolgozó egyik tanulmány azt állapította meg, hogy a 2001-es állapotokhoz képest 2022-re a vallásosak száma 45%-kal csökkent.²⁶

Összevetve a **2006-os és a 2024-es veszélyként** azonosított tényezőket, azt tapasztaljuk, hogy az anyagi bizonytalanság már kikerült a veszélytényezők közül, bár néhány intézmény most is jelezte, hogy a sokszor előre nem látott, kiszámíthatatlan gazdasági környezet okoz nehézségeket.

2006-ban az anyagi veszélyek körébe soroltuk a tanulói létszám csökkenése okozta veszélyeket is (hiszen a tanulók létszámától függ az iskola finanszírozása). Már 2006-ban is jelentkezett a demográfiai „apály”, ami az eltelt 20 évben még súlyosabbá vált és így felerősítette az iskolák közötti konkurenciaharcot. Ez a településen lévő más iskolával (iskolákkal), a környéken lévő más gimnáziumokkal vagy középiskolákkal folyik, de nem ritka az sem, hogy református iskolák kerülnek érdekellentétbe. Ez utóbbit testvéri szeretettel kezelik.

A 2006-ban még jelenlévő nagyléptékű építkezések, iskolabővítések helyett 2024-ben már inkább az állagmegóvás gondja jelentkezik.

Míg 2006-ban a csökkenő gyermeklétszám miatti kényszerű pedagógus leépítésektől tartottak az intézményvezetők, addig 2024-ben éppen a pedagógusok rendszerből való „kiesése” a gond. A következő néhány évben a tantestületek létszáma a nyugdíjba vonulók miatt csappan majd meg. Akik jelenleg a pályán vannak, azoknál a túlterheltség és a kiegészítő veszélyét érzik az igazgatók.

A tanulókkal kapcsolatban 2004-ben a 2H és a 3H tanulók arányának növekedése okozott gondot, míg 2024-ben éppen az az iskola kerülhet anyagilag hátrányba, ahol alacsony az ilyen tanulók aránya.²⁷

A társadalomban a keresztyén értékrend térvészése továbbra is veszélyeztető tényező, ahogy a tömegkommunikáció káros hatása is. A tömegkommunikáció 2024-ben már tágabban értelmezhető, mert széles körűen elterjedtek az informatikai eszközök és ezek térnyerése a tanulók szabadidős tevékenységében aggodalomra ad okot.

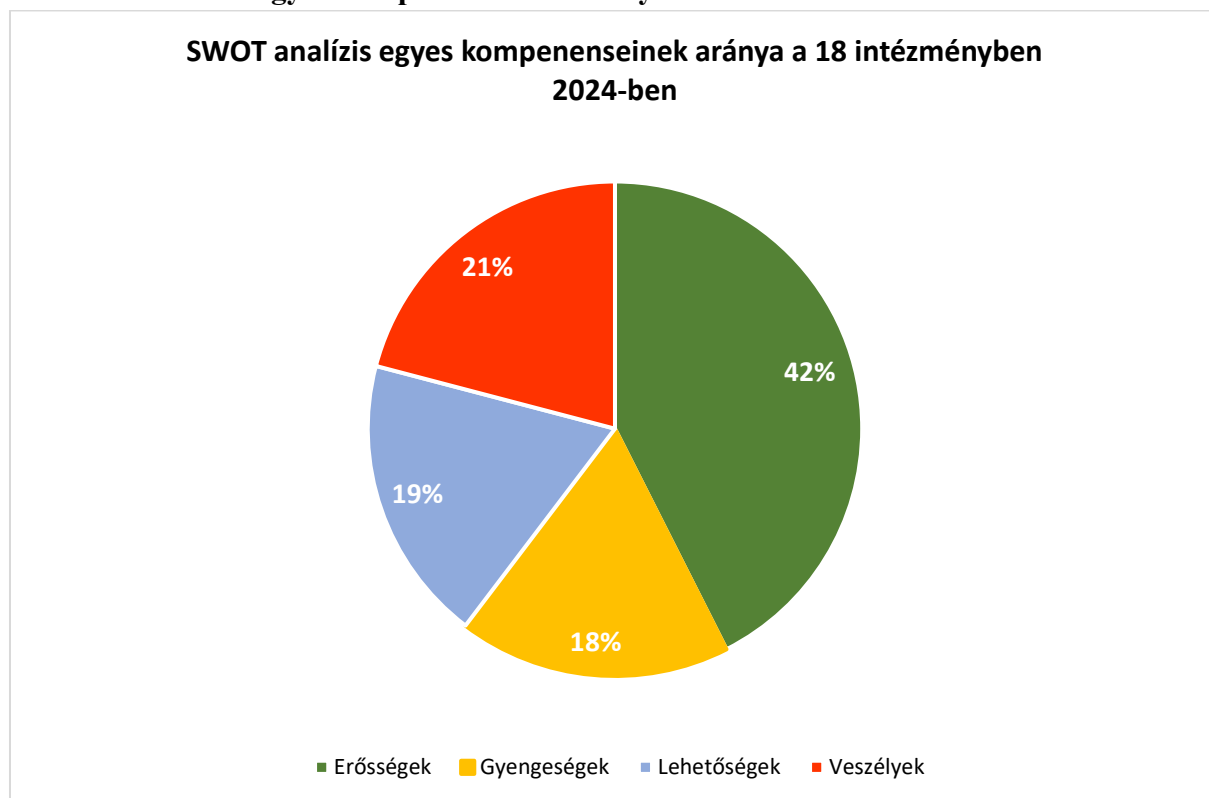
²⁶ Bővebben Dr. Tóth Géza: A népszámlálások vallási adatainak eredményei térképeken 21. oldal

https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/nepszamlalas_vallas.pdf és

<https://nepszamlalas2022.ksh.hu/eredmenyek/vegleges-adatok/kiadvany/> Vallás oldala Utolsó letöltés: 2025.04.01.

²⁷ A településenkénti 2H-3H arány (2025.01.15-i állapotok) megtekinthető a <https://dari.oktatas.hu/kirdet/index> oldalon

A SWOT analízis egyes komponenseinek aránya

Összegeztük, hogy a kutatásba bevont 18 intézményben összességében hogyan alakultak a SWOT analízis egyes komponenseinek arányai.

A SWOT analízis négy komponensének megoszlása biztató képet mutat.

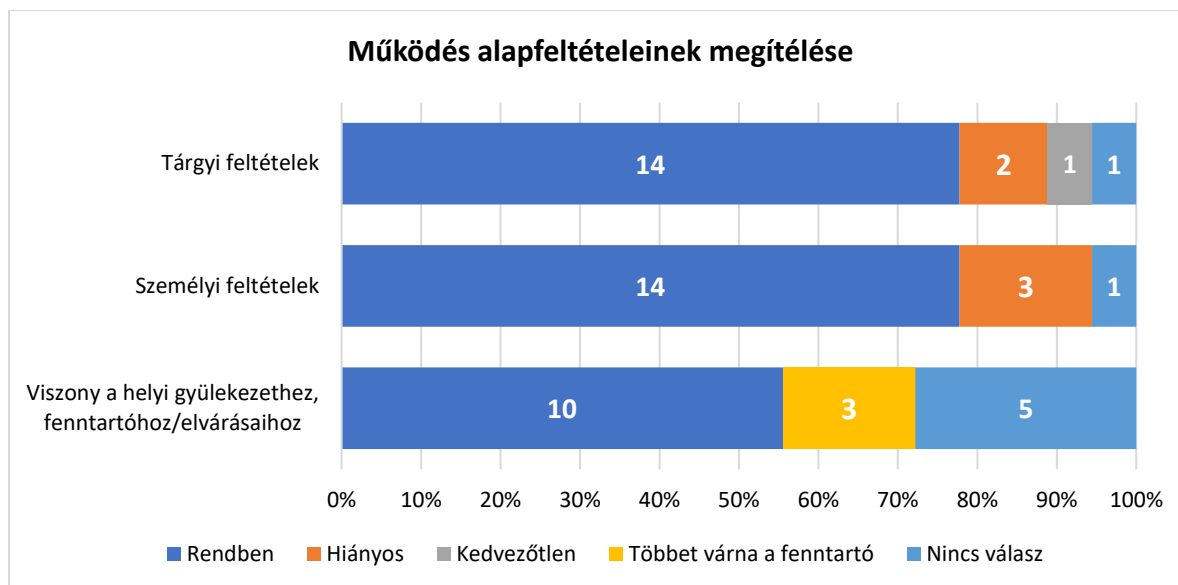
A 18 iskolától összegyűjtött válaszok 42%-a az intézmény Erősségeit írta le és egymástól alig eltérően 20%-20% körüli volt a másik három, a Gyengeségek, a Lehetőségek és a Veszélyek aránya. Ez azt mutatja, hogy az intézmények tisztában vannak az Erősségeikkel, ezeket számon tartják és méltán jogosan büszkéek rá. Ha ehhez hozzávesszük a Lehetőségekként azonosított 19%-nyi választ, akkor már 60%-ra nő a további sikeres működést biztosító tényezők aránya.

A Gyengeségek okai – a SWOT analízis értelmezése szerint – az adott szervezeten belül keresendők. Ezek azonosítására és a Gyengeségek Lehetőségekké vagy akár Erősségekké való átalakításához az intézményvezetőknek sok bölcsességet és áldást kívánunk!

A Veszélyek a szervezetre kívülről leselkedő tényezők. A külvilág történéseire kevés ráhatása van egy tantestületnek, de emberi összefogással, imádkozó szívvel talán sikerül ezeket a Veszélyeket minél inkább „hárítani”, az intézményt, a pedagógusokat és a tanulóikat ezektől megvédeni.

7.7. Az alapl működés feltételei

Az intézményvezetőket az interjú során megkértük arra is, hogy értékeljék az iskolájuk működésének alapfeltételeit (tárgyi és személyi feltételek összefoglaló értékelése, viszony a református egyházhoz/a helyi gyülekezethez, a fenntartói elvárásokhoz).

A kapott szöveges válaszokat kategóriákba soroltuk. Ezek a **Rendben**, **Hiányos**, **Kedvezőtlen**, **Többet várna a fenntartó** kategóriák lettek. Be kellett vezetnünk a **Nincs válasz** kategóriát is, mert több válaszadó nem tért ki elég részletesen e kérdés megválaszolására.

A tárgyi feltételeket a 18 iskolából 14-ben úgy ítélték meg, hogy rendben vannak. 2 iskola mondta azt, hogy van még tennivaló ezen a téren és 1 iskola tartotta kedvezőtlennek a tárgyi feltételeit. (Örömhír, hogy azóta a „kedvezőtlen helyzetű” iskolában végre átadásra került az új iskolaépület.)

A **kedvező tárgyi feltételeket** ecsetelő válaszok összefoglalva:

- Minden teremben van hangfal. Szaktantermek, laborjaik (kémia, fizika, biológia), csoportszobáik vannak. Külön terem van a gyógytestnevelés és a néptánc számára is. Új tornacsarnokot építettek, 2023 őszén adták át. Azóta itt tartják a hétnyitó istentiszteletet, a 22 osztály testnevelés óráit és rendezvényteremként is funkcionál (Pl. szalagavató)
- ...sportszerek gazdag választéka, udvaron műfüves pálya és kézilabdapálya, fitnesspark ...
- Minden tanteremben van internetkapcsolat, interaktív tábla, rendelkeznek egy osztálynyi tablettel, van egy IKT termük 32 db laptoppal, egy számítástechnika termük 16 számítógéppel
- Az iskola jól felszerelt, minden teremben klíma, interaktív tábla, Energiatakarékos napelemes épület, tornaszoba, kinti pálya, nagy játszóudvar.
- Tárgyakban, anyagiakban minden a rendelkezésre áll. Az iskolaépületet a város adományozta használatra az intézménynek, ennek felújítására már többször nyertek pályázaton. (Kaposvár)
- A tárgyi feltételek jók, bár mindig fejleszthetők
- A gazdálkodás rendben van. A kiegészítő normatívából és pályázatokból sikerült az elmúlt években fejlesztéseket végrehajtani: 2010-ben tornaterem építése, épületbővítés

A **hiányos tárgyi feltételek** kategóriába sorolt válaszok:

- Ami kell, megvan: laptop, számítógép, telefon, de a tabletek nem működnek megfelelően, a fizika, kémia tantárgyakhoz, ami kell, az megvan, de lehetne jobb is, a tantermek száma kevés

- *Az épületük szűkös, a könyvtárat a parókia épületébe (szomszéd telek, közös udvarral) kénytelenek átköltöztetni.*
- *A 2004. évi tanulólétszám kb. 190 diák volt, most 390 fő. Helyhiánnyal küzdenek: 2 konténertermük van, hiányzik a tanári szoba, az iskolaépület tulajdonjoga az önkormányzatnál maradt (Verőce).*

A **személyi feltételek**et szintén 14 iskola vezetője érezte rendben lévőnek, 3 iskola hiányosnak és 1 iskolától nem kaptunk választ.

A személyi feltételeket **rendben lévőnek** leíró intézményi jellemzők:

- *Minden álláshely betöltött, az órákat szakos pedagógusok tartják.*
- *...humán erőforrás hiány a jövőben kialakulhat, jelenleg egy-két tárgyat érint, pl. digitális kultúra, biológia. A felső tagozatban 1 fő tanít magyar nyelv és irodalmat.*
- *A szakos ellátottság részmunkaidősekkel, óraadókkal, nyugdíjasokkal együtt 100%-os. (Jelenleg matematika és ének-zene szakos tanárt keresnek.) Sok a más településről bejáró tanár.*
- *A személyi feltételek is adottak, de egyre nehezebb pótolni a kieső kollégákat. Most matematika szakosra van szükségük. Az elmúlt években ének, rajz, angol szakosokat kellett pótolniuk, de sikerült.*
- *Jelenleg tanítói hiány van, de a pedagógiai asszisztensük tanítóképző főiskola hallgatója (aki reménység szerint végzés után majd tanítani fog náluk).*
- *Bennünket is érint a pedagógushiány, több óraadó tanárunk is van.*

A személyi feltételek számbavételénél az óraadó tanárok foglalkoztatása teljesen elfogadott megoldás, ezzel együtt mondja sok intézmény jónak a személyi feltételeit, de a SWOT analízisben több iskolánál is mint az intézmény működését veszélyeztető, vagy legalábbis akadályoztató tényezőként került ez megemlízésre.

A három kérdés közül a **helyi gyülekezethez, a fenntartóhoz való viszony** volt a leginkább megosztó. Itt a szöveges válaszok alapján a „Rendben lévő” mellett a „Többet várnának” kategória kialakítása volt életszerű. A „Többet várnának” érdekes módon nem az intézményvezető, hanem a fenntartó/gyülekezet részéről megfogalmazott igényt jelenti, azt, hogy az iskolától, a tanulóktól/pedagógusoktól többet várnának hitéleti területen.

A 18 intézményből 10 nyilatkozott úgy, hogy teljesen rendben van az iskola viszonya a fenntartóval/helyi gyülekezettel, reálisak a fenntartó elvárásai és annak eleget is tudnak ennek tenni.

3 intézmény azt fogalmazta meg, hogy vannak fenntartói elvárások, melyeknek nem sikerül maradéktalanul megfelelniük.

5 iskolában nem kaptunk választ. Ezt úgy értelmezzük, hogy ebben az 5 iskolában éppen megfelelő az együttműködés és ezt sem túlmagyarázni, sem hiányosságokat felsorolni nem volt okuk, így ezen a kérdésen átsiklottak az adott igazgatók.

A kapott válaszok tartalmi összefoglalója, ahol **ideális az együttműködés**:

- *Jó, kiváló a kapcsolat a fenntartó elnökséggel, jó a kapcsolat a gyülekezettel*

- *A fenntartói elvárásoknak megfelel az intézmény, az igazgatótanáccsal minden kedden délelőtt közös értekezletet tartanak, így naprakészek a problémák megbeszélésében, megoldásában.*
- *A fenntartó esperes úrral kiváló kapcsolatot ápolnak, mindenben segíti az intézményt.*
- *Megfelelő, a fenntartó támogató hozzáállása nagyban hozzájárul az iskola „sikereihez”.*
- *A fenntartó nagyon támogató, a fejlesztéseket biztosítja. Stabil és kiszámítható háttérrel jelent.*
- *A fenntartóval nagyon jó az együttműködés.*
- *A fenntartó gyülekezettel való viszonyunk jelenleg jó, de a közelmúltban voltak nézeteltérések.*

Ahol eddig **még nem sikerült** a fenntartó **minden elvárását teljesíteni**:

- *A fenntartó elvárása az aktívabb templomlátogatás a gyerekek, pedagógusok részéről.*
- *Jó a kapcsolat a fenntartó gyülekezettel. A fenntartó elvárná, hogy a pedagógusok aktívabban bekapcsolódjanak a gyülekezeti életbe, de elfogadja a jelen helyzetet is.*
- *A fenntartó gyülekezet lelkésze az iskolában hittan tanár. Az együttműködés így napi szinten megvalósul, szoros. A fenntartó és a presbitérium elvárná az iskola még hatékonyabb missziói tevékenységét és a pedagógusok önkéntes munkáját, aktívabb hitéletét.*

A 18 közül 11 olyan iskola volt (61,1%), ahol mind a tárgyi, mind a személyi feltételeket rendben lévőnek ítélték és 8 olyan iskola (44,4%) ahol mindhárom területről pozitívan nyilatkoztak.

7.8. Stratégiai elemek

A stratégiai elemek kérdéskörnél arra voltunk kíváncsiak, hogy az intézmények hogyan határozzák meg önmagukat és mit tesznek a „brandépítés” érdekében. Az adatgyűjtés során vizsgáltuk a küldetésnyilatkozatot, azt, hogy az intézmény milyen jövőképpel rendelkezik, mennyire kap hangsúlyt a pedagógiai programban a keresztyén nevelés és az iskola milyen kulcsfontosságú eredményeket tart nyilván.

A kapott szöveges válaszok alapján három kategóriát képeztünk. Ezek a **Keresztyén nevelés**, az **Értékek továbbvitele** és a **Szakmai munka színvonala/elért eredmények még szélesebb körű publikálása** voltak.

Nem meglepő módon mind a 18 intézmény stratégiájában jelen van a **keresztyén nevelés**. 2 intézmény emelte ki ezen túl – úgy általában – az értékek továbbvitelét és 5 intézményben azon is dolgoznak, hogy „megmutassák” magukat, vagyis a szakmai munka színvonalát és az elért eredményeket az eddigieknél még szélesebb körben publikálják.

Érdekes ellentmondás, hogy míg a SWOT analízis Veszélyek kategóriájában 8 intézménynél is megjelent az értékválság, addig ez a stratégiában csak 2 iskolánál kapott szerepet (Bp. Rózsatéri és Db. Református Általános Iskola), ráadásul úgy, hogy ezek közül az egyik iskola (Db. Általános) nem is azonosította Veszélyként, viszont mégis „küzdenni” akar ellene, tehát van 7 olyan intézmény, amelyek már érzékelik a problémát, de a stratégiájukba még nem emelték be, még nincs határozott elképzelésük a veszélyek kivédéséről, hatásuknak tompításáról.

Megvizsgáltuk azt is, hogy az intézményeknek van-e **küldetésnyilatkozata**. A 18 intézmény közül 11-ben a Magyarországi Református Egyház által megfogalmazott küldetésnyilatkozatot²⁸ szó szerint vették át, 5 iskolában pedig saját maguknak fogalmazták meg a küldetésnyilatkozatukat. Egy iskola dokumentumaiban nem találtunk küldetésnyilatkozatot és egy másik iskoláról nincs adatunk.

A **szakmai munka magas színvonalának és az elért eredmények publikálásának** hangsúlyozása 5 intézmény stratégiájában jelent meg. Ez válasznak tűnik a Veszélyeknél leírt konkurenciaharca, vagyis, hogy mindent meg kell tenni azért – és ezt láttatni is kell – hogy az iskola magas szakmai színvonalon működik, ezért érdemes hozzájuk vinni a gyerekeket. A SWOT analízis Veszély területénél a demográfiai apály és más iskolák elszívó hatása miatti tanulólétszám csökkenését különböző nézőpontokból 10 intézmény is taglalta, melyek közül csupán 4-nek a stratégiájában jelenik meg a magukat jobban „megmutatás” terve (és egy olyan intézménynél is, akik ezt Veszélyként nem azonosították). Ez az öt intézmény hajdúböszörményi, a kiskunhalasi, a mezőcsáti és a székesfehérvári és a mezőtúri.

2006-ban a Stratégiai elemek számbavételén túl az intézmények számára az akkoriban előírt **minőségbiztosítási folyamat tapasztalatait** is összegyűjtöttük. A minőségbiztosítási

²⁸ A Magyar Református Egyház Küldetésnyilatkozata. (Elfogadta az MRE Zsinata 2018. november 21-22-ei ülésén.)
Küldetésnyilatkozat: https://real-j.mtak.hu/12238/1/Ref_Nev_2019_01_netes.pdf 49. oldal

folyamathoz kapcsolódóan intézkedési tervek is készültek az intézményekben. Ezekben **2006-ban** az alábbi területek kerültek megfogalmazásra:

- *Szükséges a tanulók jobb motiválása, a tanulók munkafegyelmének szinten tartása, magatartási problémák kezelése*
- *Gyakorlatias problémamegoldó képesség fejlesztésének előtérbe helyezése*
- *Nevelőtestület módszertani megújítása (kompetenciaalapú tanítás), belső módszertani továbbképzések tartása*
- *Pedagógus értékelési rendszer kidolgozása*
- *Bibliaórák látogatottságának növelése*
- *Vallásoktatás helyzetének javítása*
- *Új kollégák kiválasztásának leszabályozása*
- *A település kulturális életébe való nagyobb mértékű bekapcsolódás*

Ezek közül sok már nincs jelen a 2024-es stratégiai elképzelésekben. Az idők folyamán államilag előírt és szabályozott keretek között megtörtént a nevelőtestületek módszertani megújulása, de az akkori kompetencialapú oktatás kihívásai helyett új kihívás jelent meg, a tanulók IKT kompetenciáit fejlesztő, de ugyanakkor a digitális függőség kialakulását elkerülő oktatás módszertana.

A pedagógus értékelési rendszer szintén jól szabályozottá vált az közben eltelt közel 20 év alatt. A 2010-es években bevezetésre került a pedagógus minősítés és a tanfelügyeleti rendszer, majd 2024 szeptemberétől a TÉR (Teljesítmény Értékelési Rendszer) is.

A hittan és vallásoktatás helyzete a kezdeti nehézségekhez képest 2024-re minden iskolában rendeződött és az aktuális tennivaló az iskolalelkészek alkalmazása lett.

Az új kollégák kiválasztása a „Személyi feltételek” kategóriába tartozik (lásd lejjebb). Ezen a területen olyan változás állt be, hogy a szakos ellátottság biztosítása érdekében több intézménynél is engedményt kell/kellett tenniük a leendő munkatárs felé támasztott hitéleti elvárások terén.

2006-ban a Minőségirányítási rendszerben az **intézményben végzett munka fontos mutatójának** tartották az alábbiakat is:

- *A tanulók helyes magatartásának, életvitelének, szokásainak kialakítását*
- *Keresztyén értékrend elfogadtatását a tanulókkal és az egységes nevelés érdekében a szüleikkel is.*
- *Az iskola révén a családok visszatalálását a gyülekezethez.*
- *A család felekezeti hovatartozásának megfelelően a tanuló egyháza iránti kötődésének erősödését, templomba járás szokásának kialakulását, a hittan tantárgy megszerettetését.*

Fontos mutatónak tartották azt is, hogy

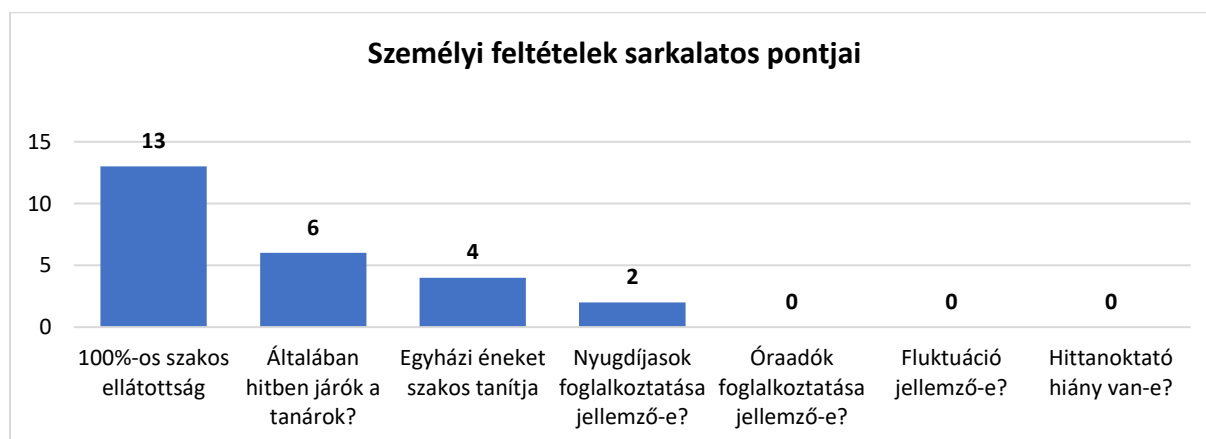
- *a már hozzájuk járó tanuló testvére(i)t szintén hozzájuk íratják-e be.*
- *a még meg nem keresztelt tanulókat a szülők megkereszteltetik-e?*
- *A 7-8. évfolyamosok milyen arányban jelentkeznek konfirmációra?*
- *A diákok bekapcsolódnak-e az ifjúsági gyülekezeti munkába?*
- *Hitoktatás óraszám, hitoktatás minősége (a gyerekek elfogadják, hogy a hittan is tanóra és arra is tanulni kell) hogyan alakul.*

- *Bibliai ismeretek átadása, református énekek elsajátítása melyen hatékonysággal történik meg?*
 - *Továbbtanulás során a tanulók lehetőség szerint református intézményt választanak-e?*
 - *Milyen az egyházi rendezvények gyakorisága, színvonala, azokon való aktív részvétel (vagyis, azon milyen szolgáltatást vállalnak az iskola tanulói)?*
 - *Egyházi tárgyakból meghirdetett országos versenyeken való részvétel, az azokon elért eredmények hogyan alakulnak?*
 - *A tanulók közötti szeretetviszony kialakulása megtörténik-e?*
 - *Iskolatörténeti anyag gyűjtése, iskolai kiadványok megjelentetése*
- is a tervek között szerepelt 2006-ban.

7.9. Személyi feltételek

A személyi feltételekről **2024-ben** részletesen is gyűjtöttünk adatot. Itt nem a szakmai munka színvonalát, hanem a szikár tényeket vettük számba. Milyen a szakos ellátottság, miből van hiány? A beszélgetések során több intézményvezető szóba hozta a tanárok hitben járását, elköteleződését a keresztyén oktatás iránt, így ezt a területet is bevontuk az elemzésbe.

A személyi feltételek sarkalatos pontjaként a **Szakos ellátottságot**, ehhez kapcsolódóan az **Óraadók és a nyugdíjasok foglalkoztatását**, a **Fluktuációt**, a **Hitben járó tanárok arányára** vonatkozó kategóriákat sikerült beazonosítani.

Az intézményvezetők elmondása alapján a 18 közül 13 intézményben 100%-os a szakos ellátottság.

A **szakos ellátottságot**, mint Veszélyforrást a SWOT analízisben 5 intézmény azonosította. Ezek közül 4 volt, akik a személyi feltételeknél is kitértek erre (Csajág, Kiskunhalasi, Kunhegyesi és Mezőtúri). A SWOT analízisben Enying nem sorolta fel ezt veszélyként, de később már nem tette 100%-osra a szakos ellátottságát.

Mezőtúr ezzel éppen ellentétesen, a SWOT analízisben veszélyként azonosította, de a továbbiakban ez a jellemző már nem volt jelen az intézménynél, amiből arra következtettünk, hogy ezt hosszútávon veszélynek érzik, de jelenleg még sikerül kezelniük.

Az iskolák által felsorolt hiányzó szakok: matematika, ének-zene, angol, kémia, technika, egyházi ének, digitális kultúra.

6 intézményben (a megkérdezett intézmények harmadában) hangsúlyozták, hogy a tantestület jellemzően **hitben járó tanárokból** áll.

Megkérdeztük az **egyházi ének tanításának** helyzetét is. (Ez a téma 2006-ban – az egyházi ének tantervbe való kötelező beemelése miatt – nagyon aktuális volt.) **2024-ben** a 18-ból csupán 4 iskolában válaszolták azt, hogy az egyházi éneket az egyházi ének oktatására a Zsinat által előírt előképzettséggel rendelkező pedagógus tanítja. (A Zsinati rendelkezésről bővebben a <https://refpedi.hu/pedagogia-szolgaltatasok/szaktanacsadasok/egyhazi-enek/> linken olvashatnak.)

Rákérdeztünk arra is, hogy ha nem kifejezetten egyházi ének szakos pedagógus, akkor kik/milyen végzettséggel tanítják az egyházi éneket? Ezt 4 iskolában ének-zene szakos tanár, egy-egy iskolában tanító végzettséggel rendelkező pedagógus (itt valószínűleg egyházi ének-zene képzést is elvégzetteknek kell érteni), intézményi lelkész, fenntartó lelkész, kántor karnagy, felekezeti kórustag tanítja az egyházi éneket. (5 iskoláról nincs adatunk.)

A **nyugdíjasok foglalkoztatását** 2 intézményben jelezték (Baár-Madas és Enying). Újra a SWOT analízisre hivatkozva, ott 5 másik intézmény írta le veszélyként, hogy a tantestület korfája alapján sok kolléga hamarosan eléri a nyugdíjkorhatárt és ez a szakos ellátottság alakulásában gondot fog okozni. Így a 18-ból összesen 7 intézményben fontos tényező – már most, vagy rövidesen az lesz – a nyugdíj mellett foglalkoztatottak jelenléte (Csajág, Kölcsey, Kunhegyesi, Mezőcsát, Szentendrei).

Itt jegyeznénk meg, hogy a szakos „lefedettség” ilyen módon megoldható, de a pedagógusok és a tanulók közötti generációs szakadék tovább mélyül majd, ami újabb problémákat vethet fel.

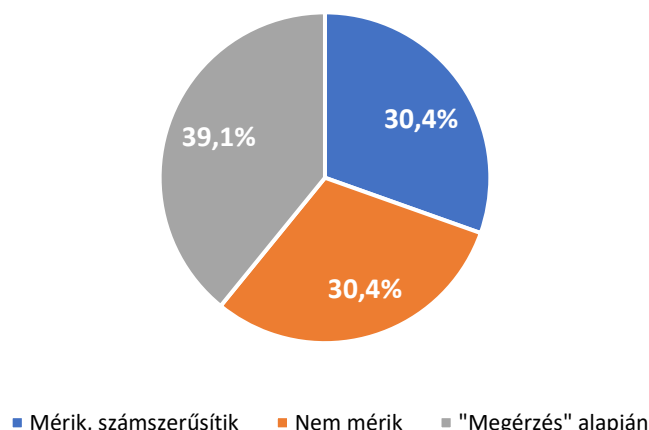
A **pedagógus fluktuációt**, mint Veszélytényezőt a SWOT-nál egy iskola említette (Székesfehérvár), de a személyi feltételek részletes taglalásánál ez már nem jelent meg.

Öröndetes módon egyik intézményben sincs hitoktató/vallástanár hiány. Ezt támasztotta alá az is, hogy minden intézményben gond nélkül le tudtuk folytatni az ebben a munkakörben dolgozókkal tervezett interjút.

A **keresztyén nevelés sikerességének megítélése** különbözőképpen történik az intézményekben. Erre a kérdésre is szabad szöveges választ vártunk. Az interjú során az igazgatók maguk fogalmazhatták meg az ezzel kapcsolatos gyakorlatukat.

A válaszok alapján három kategória körvonalazódott. Ezek a **Mérik, számszerűsítik**, a **Nem mérik** és a **Megérzés alapján ítélik meg** kategóriák voltak. Egy-egy intézményben ezen kategóriák közül több is előfordulhatott.

A keresztyén nevelés, mint az intézmény erősségének nyomon követése

Az összes válasz között a kategóriák közel azonos arányban fordultak elő. Azonos számban (7 iskola) és arányban 30,4%-ban az egzakt módon gyűjtött adatok alapján nyernek (**Mérlik, számszerűsítik** kategória) képet a keresztyén nevelés terén elért eredményeikről, illetve **Nem mérik** ezen a téren elért eredményeiket. 9 intézményben (39,1%) „**Megérzés**” **alapján** nyernek képet a keresztyén nevelés hatásosságáról.

Összes 23 db választ kaptunk, ami azt jelenti, hogy több intézményben több kategóriába besorolható válasz is érkezett. Ezek jellemzően a Nem mérik és Megérzés alapján kategóriák együtt járásából jött létre, vagyis a Nem mérik választ az intézményvezetők azonnal finomították, hogy annak ellenére, hogy nem mérik, foglalkoztatja őket ez a kérdés és egyéb forrásokból nyernek erről információt, illetve egy intézményben a méréseken túl az egyéb forrásokból származó információkat is figyelembe veszik.

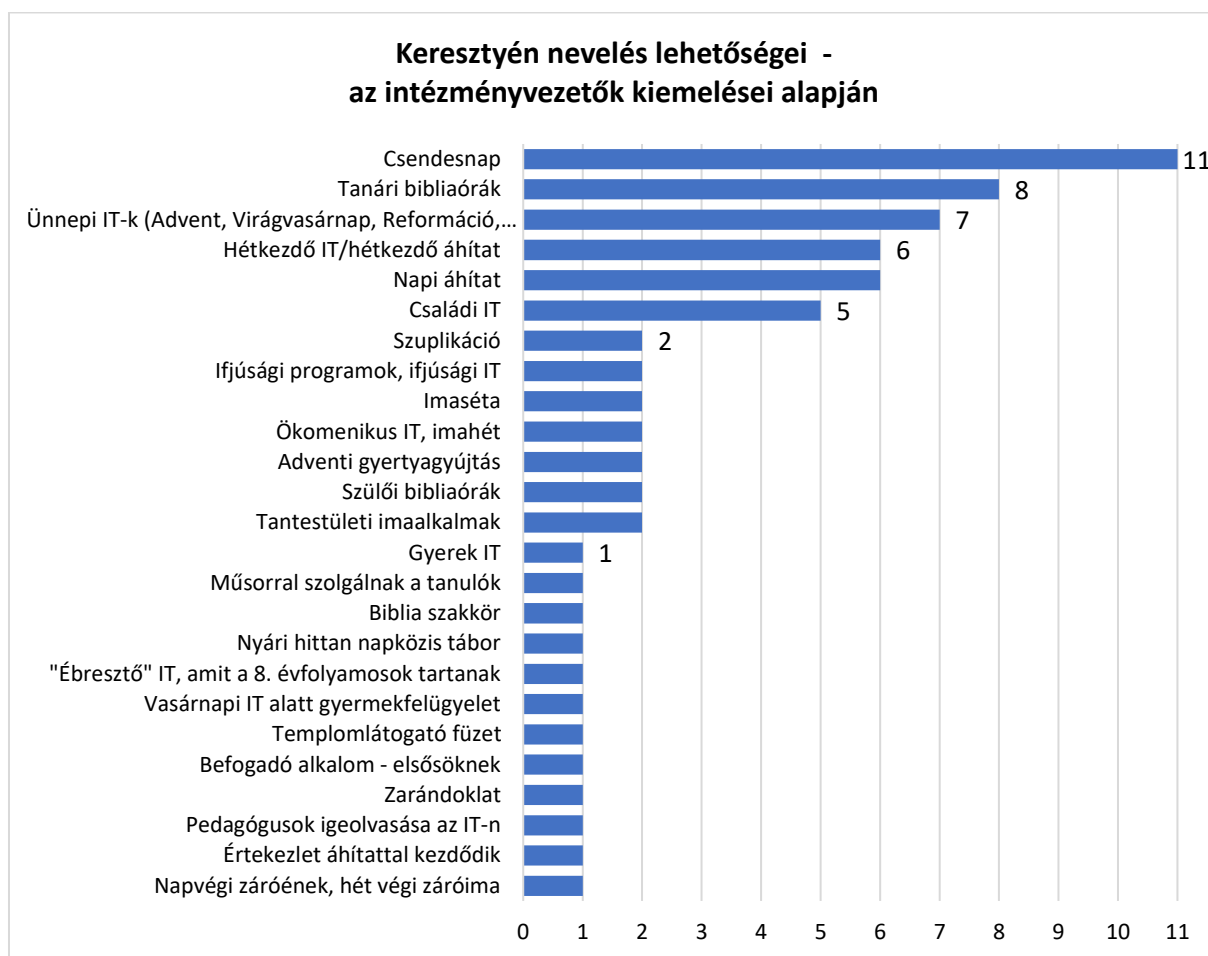
2006-ban még működött az iskolákban a Minőségirányítási rendszer. Ennek keretében mérték a partnerek elégedettségét, egy iskola kivételével papíralapon, kérdőíves módszerrel.

Egyetlen, kis iskolában említették a szóbeli megkérdezést, mert ők úgy érezték, hogy a náluk kialakult családi viszonytól idegen lett volna a kérdőíves módszer. A legtöbb partneri elégedettséget mérő kérdőív adaptálása volt a szakirodalomban fellelhetőeknek és ezt csak kevés intézmény egészítette ki a csak keresztyén iskolákban aktuális kérdésekkel. Ennek következtében a keresztyén nevelés szempontjából fontos eredmények megítélése 2006-ban is inkább az iskolavezetés szubjektív megítélésén alapultak.

7.10. Keresztyén nevelés lehetőségei tételesen

Megkérdeztük az intézményvezetőket arról is, hogy látják a keresztyén nevelés lehetőségeit, mely területeken jelenik meg ez hangsúlyosan az ő intézményükben. Mivel ez az információ is interjú keretében került összegyűjtésre, így vélhetően egyik iskolában sem teljeskörű a lista, hiszen nem arról volt szó, hogy egy listából kell a náluk fellelhetőket bejelölni, hanem azt hozták szóba az igazgatók, ami szubjektíven, ott az adott helyzetben éppen eszükbe jutott, amit fontosnak tartottak kiemelni, mint jól működő területet vagy intézményi sajátosságot.

A 18 intézményből összegyűjtött anyagban összesen 69 db erre vonatkozó tételt találtunk. Ezekből a jobb áttekinthetőség céljából 25 kategóriát alakítottunk ki.

Az egyes iskolákban a keresztyén nevelés kiemelt lehetőségeként átlagosan 4 db eseményt soroltak fel. A szórás 1,91 volt, vagyis az intézmények túlnyomó többségében a felsoroltak száma 1 és 6 közé esett. A legtöbb területet felsorolt intézmények Hajdúböszörmény (8 db) a Szenczi (7 db) Kaposvár, Mezőcsát és Szentendre (5-5 db) voltak.

A legtöbb helyen megemlített alkalom a **Csendesnap** volt (11 intézmény). Ezt követték a **tanári bibliaórák** 8 intézményben. Az **ünnepi Istentiszteletek** szintén jelentős számban (7 intézmény) kerültek megemlítésre. Itt az Adventhez, Virágvasárnaphoz, Reformáció ünnepéhez stb. kapcsolódóan tartott ünnepi alkalmak valamelyikét sorolták fel. A **hétkezdő áhítatot/Istentiszteletet** és a **Napi áhítatot** egyaránt 6-6 intézményben említették. A Családi IT is kiemelésre került 5 intézményben (Szenczi, Csajág, Debreceni Ref. Ált., Hajdúböszörmény, Mezőtúri).

2-2 intézményben említették a szuplikációt (Baár-Madas: Az azonos gyülekezetbe tartozó diákok egy tanár vezetésével elmennek gyülekezeti alkalomra és ott bemutatkoznak, műsort adnak) és a Szentendrei Gimnázium. az ifjúsági programokat, ifjúsági Istentiszteleteket (Debreceni Ref. Gimn., Mezőcsát), az Imasétát (Hajdúböszörmény, Kaposvár), az Ökumené szellemében tartott Istentiszteletet és Imahetet (Csajág, Kaposvár), az Adventi gyertyagyújtást (Bp. Szenczi, Debrecen Kölcsey), a szülői bibliaórákat (Bp. Szenczi, Kaposvár) és tantestületi imaalkalmakat (Enying, Székesfehérvár).

Egy-egy iskolában említették, mint a keresztyén nevelés egyik lehetséges színtereként a gyermek Istentiszteleteket (Mezőcsát), azt, hogy a tanulók különböző alkalmakkor Bibliai témájú műsorral szolgálnak (Karcagi Nagykun), a Biblia szakkört, a nyári hittan napközis tábor (Verőce), az „Ébresztő” Istentiszteletet (Hajdúböszörmény), amit a 8. évfolyamosok tartanak, a pedagógusok által a gyülekezeti Istentisztelet alatt tartott gyermekfelügyeletet (Hajdúböszörmény), a különböző gyülekezetek Istentiszteletén való részvételt igazoló „Templomlátogató füzet” rendszerét (Debrecen Kölcsey), az ünnepélyes „Befogadó alkalmat”, melyet az iskola elsős tanulói tiszteletére rendeznek (Hajdúböszörmény), az iskola vallásánára /lelkésze által vezetett zárandókat (Debreceni Református Gimnázium), a pedagógusok igeolvasását a gyülekezeti Istentiszteleten (Hajdúböszörmény). Szintén egy intézményben emelték ki, hogy az értekezleteket áhítattal kezdik (Debreceni Református Általános Iskola) és hogy a nap végén záróének, a hét lezárásaként pedig záróima van (Kunhegyesi).

7.11. Pedagógusok munkáját elismerő díjak

Érdeklődtünk arról is, hogy vannak-e az iskolában a pedagógusok munkáját elismerő díjak, kitüntetések. A 18 iskola közül 7-ben (38,9%-ukban) találunk ilyet.

A **Baár-Madasban** a Pro Scola díjat évente maximum 1 fő kaphatja, aki sokat tett az iskoláért. Itt ezen kívül még számos református, illetve országos díjakra, szakmai díjakra terjesztik fel az arra érdemes kollégákat.

Csajágon a tanév végén a legjobban dolgozó egy-két kollégát kiemelik és kisebb ajándéktárggyal jutalmazzák.

A **Kölcseyben** 2005 óta a pedagógusok maguk közül titkos szavazással megválasztják „Az év pedagógusa”-t. A fenntartó Egyházkerületüknek (TTREK) van Kitüntetési rendszere. Erre is szokott jelölteket felterjeszteni az igazgató. A „Helyi jubileumi jutalom” rendszere is működik náluk. Az iskolában 10, 15, ... 40 éve dolgozók jubileumi jutalmat kapnak, ami tárgyjutalom.

Kaposváron a városi ünnepi alkalmakon (pedagógusnap, városi tanévnyitó) kapnak a pedagógusok díjakat. Ezekre a református iskola pedagógusait is fel szokta terjeszteni az igazgató.

A saját intézményükben a diákok és kollégák szavazatai alapján egy alsós és egy felsős vagy gimnáziumi pedagógus kaphat a tanév végén jutalmat. (Ezt 5 év elteltével kaphatja meg ismét ugyanaz a pedagógus.) A ballagó osztályok osztályfőnökei az igazgatótól kapnak ajándékot, általában könyvutalványt. Jutalomként kezelik azt is, hogy a református iskolák nyári találkozására melyik kollégát delegálják. Létezik egy magánember által alapított „Szőlőtő díj” (dr. Gombos Sándor presbiter a magánvagyonából évente egymillió forintot ajánlott fel) a legjobb versenyeredményt elért kollégák és diákok megjutalmazására.

A **Karcagi Nagykunban** „Madarász Imre díj” van, amely a fenntartó részéről adományozható a református nevelési eszményeknek a mindennapi pedagógiai gyakorlatba való átültetéséért. Az adományozás feltételei: több éves tanítói vagy tanári tevékenység az iskolában, kiemelkedő munkavégzés, példamutató, emberi-hitbeli magatartás.

A Kiváló Pedagógus díjat az intézményvezetőség ítéli oda, a folyamatosan végzett, kimagasló oktató- és nevelő hitéleti munkáért.

Alma Mater díj a tantestület elismerése azon végzős diákoknak, akik tanulmányi téren szorgalmukkal, a hitéleti munkában élen jártak, akik áldozatkészen szolgálták az intézmény közösségét.

A **Kiskunhalason** a pedagógusnap alkalmából maximum 2 fő Comenius pedagógiai-díjat és 1 fő Pro Iuventute pedagógiai-díjat kap. (Ez utóbbit a Szilády Áron Társaság alapította.) A pedagógusok jó munkáját pénzjutalommal is honorálja az iskolavezetés.

Kunhegyesen „Talentum” díj van. Ezt az egyházközség alapította. Egy fő kaphatja meg, akinek személyéről a nevelőtestület dönt.

Szentendrén az Szülői Munkaközösség alapított díjakat. A Lorántffy díj a tanév leggondoskodóbb, az Apáczai díj a tanév legjobban tanító pedagógusának jár, melyekről a diákok titkos szavazás alapján döntenek. A szavazást a Szülői Munkaközösség szervezi meg. (Utólag tőlük minden tanár megkapja a rá beérkezett szavazatokat, véleményeket.)

7.12. A tanulók számára alapított díjak

Arról is érdeklődtünk, hogy vannak-e a **tanulók számára alapított díjak, ösztöndíjak**. A 18 iskola közül 8-ban van ilyen. Ezek az iskolák: Baár-Madas, Budapest Rózsatéri, Csajág, Enying, Hajdúböszörmény, Kiskunhalas, Mezőcsát, Verőce.

A **Baár-Madasban** a 12. évfolyamosok közül évente 1-2 fő kap Pro Scola díjat (A gimnázium alatt végig kitűnő, vagy ahhoz közeli átlaga volt és aktív közéleti tevékenységet végzett.) A Török Pál díjjal évente a tanulmányi versenyeken kimagasló eredményeket elért tanulókat jutalmazták. A Pro Classe díjat az osztályközösségért legtöbbet tevő tanuló kaphatja. Létezik még „Az év legjobb sportolója” díj, illetve ösztöndíjak is, például a nyelvtanulás támogatására.

A **budapesti Rózsatéri**ben az iskola névadójáról elnevezett Karácsony Sándor díj van, amit évente ítélnék oda egy tanulónak.

Csajágon a 8. évfolyamosok kapnak díjakat. Kiváló tanulmányi és kulturális munkáért, illetve kimagasló sport eredményekért ítélik ezeket oda.

Enyingen Tinódi-plakett a díj neve. Náluk van egy „Mosoly díj” is. Erre az osztályfőnökök javasolnak évente egy főt, olyat, aki sokat tett a közösségért.

Hajdúböszörményben a ballagó (8. évfolyamos) diákok közül minden évben egy tanuló kapja a Baltazár Dezső emlékérmét. A nyolc év során nyújtott kiemelkedő tanulmányi eredmény, a példamutató magatartás, a versenyeken való sikeres részvétel, az intézmény jó hírének öregbítése az odaítélés szempontjai.

Kiskunhalason nagyon sokféle díjjal ismerik el a kiemelkedő munkát. A Pro Excellentia kitüntetést a teljes gimnáziumi tanulmányai alatt kiemelkedő tanulmányi eredményéért, a Pro Nobis díjat a kiemelkedő közösségi munkájáért kaphatnak a végzősök a ballagáson.

Szinte minden tantárgycsoporthoz van náluk díj: a Természettudományokban legjáratasabb diáknak járó díj, Jeremiás Béla matematika-díj, Simon Zsuzsanna-díj a magyar nyelv és irodalom, illetve a történelem tantárgyakban kiválóan teljesítő diákoknak, vidéki, jó tanuló diákoknak járó Pro Talento-díj, Viva La Musica-díj. A közösségek jutalmazására a legsportosabb nyolc évfolyamos osztálynak járó vándorserleg, és a legjobb tanulmányi eredményű osztály díja szolgál.

Mezőcsáton az Enyedy-díj a legrangosabb. Az a tanuló, aki nyolc éven keresztül példamutató magatartást, szorgalmat, kitűnő tanulmányi eredményt ért el, szaktárgyi

versenyeken kiemelkedően szerepelt, valamint hitéleti tevékenysége is példamutató. Az ilyen tanuló az osztályfőnök javaslatára, a nevelőtestület egyetértésével Enyedy-díjban részesíthető. A díj egy gravírozott üveglakettből, valamint vásárlási utalványból áll, melynek értékét a díj odaítélésekor a nevelőtestület határozza meg.

Másik díjuk a Dr. Nagy János Tehetségdíj, amelyet az a tanuló kaphatja, aki tanulmányai során, valamely tudományterületen, kiemelkedő eredményeket ért el, vagy művészeti/sport teljesítményével példaként állítható társai elé. A díj egy gravírozott üveglakettből (Nagy János portréja) és egy vásárlási utalványból áll, melynek értékét a díj odaítélésekor a nevelőtestület határozza meg.

Verőcén „Jó sportoló-Jó tanuló” díj van. A 8 év alatt kitűnő és e mellett még jól is sportoló tanulók kapnak emlékplakettet.

7.13. Intézményben folyó munka egyedisége

Az interjú során kértük az intézményvezetőket, hogy néhány mondatban próbálják kiemelni az **intézményben folyó munka egyediségét**, soroljanak fel – tudomásuk szerint – csak náluk futó rendezvényeket.

A **budapesti Rózsatéri** Karácsony Sándor Református iskolában ilyen egyediség, hogy minden évben megünneplik a névadójukat és ellátogatnak Földes településre (Hajdú-Bihar vármegye), Karácsony Sándor szülőfalujába. Az ünnepeket náluk mindig az adott témához kapcsolódó vetélkedősorozat előzi meg, hogy a tanulók ilyen módon is ráhangolódjanak az ünnepre.

A **Csajágiak** rendszeresen részt vesznek az Református Kórustalálkozókon.

A **debreceni Kölcseyt** egyértelmű jellegzetessége, hogy gyakorló iskolaként részt vesznek a református pedagógusképzésben is.

A **Debreceni Református Általános Iskola** sajátossága az, hogy alsó tagozatban délelőtt csak matematika, magyar és hittan órájuk van a gyerekeknek és délután vannak a készségtárgyak és az angol órák. Házi feladat nincs, a gyakorló feladatokat délelőtt tanóraba iktatva ún. „tanulás órán” önállóan vagy a tanító irányításával végzik el a gyerekek. Számos foglalkozás közül választhatnak a tanulók. Ilyen a kézilabda, a sakk, a kosárlabda, a fazekas szakkör és a bábszakkör. Ezek a szabadon választott foglalkozások ingyenesek, és délutáni tanrendbe be iktatva zajlanak.

A legeredményesebb területük a matematika. A diákjaik országos eredményeket érnek el, és ott vannak szinte minden rangosabb matematika versenyen.

Az iskolai oktatás három pillérre épül: az alkotó képesség, a mozgás és az értelmi képesség fejlesztése. Ez hatja át az iskola oktató és nevelő munkáját.

A **Debreceni Református Gimnáziumban** a diákhagyományok őrzése és ez egyedi ünnepi öltözet (Bocskai viselet) is adja az iskola egyedi jellegét. A „refis” diákok összetartása példaértékű. Aki „refis” volt, az az is marad, akkor is, ha már az iskola „falain kívül van”. Meghatározó náluk a bentlakásos jelleg, sokan kollégisták, a kollégium 100%-os kihasználtsággal működik.

Enyingen sajátosság az iskola születésnapjának megünnepzése, a Tinódi Napok és az Enyingi Török Bálint Napok. Az iskolában kimagasló a zenei élet.

Kaposvár nem csak iskolaként, hanem intézményrendszerként működik, amely egy épületegyüttesben/egymás szomszédságában található. Sikereikről hírt adnak a Soli Deo Gloria című újságban.

A Kiskunhalasi iskola a változatos sport eseményeire és a természettudományi laborjára büszke.

Kunhegyesen az iskola diákjai kétévenként Refi Gála keretében mutatják be tehetségüket.

Hagyomány, hogy Virágvasárnapon a nyolcadikos diákok emlékfát ültetnek el a templomkertben. Minden évben országos Adventi szavaló és Dicséreténekklő versenyt rendeznek az ország református iskoláiban tanuló diákok számára.

Mezőcsáton a fenntartó gyülekezet hagyományosan minden évben meghirdeti a Bibliai történetmondó és a Zsoltárénekklő versenyt, melyen gyülekezeti és iskolai kategóriák vannak. A verseny szervezése és lebonyolítása a tantestület feladata.

Mezőtúron helyi sajátosság a kéttanítós modell az alsó tagozaton. Mindkét tanító a gyerekekkel van délelőtt és délután is és az egyik tanító felzárkóztatást végez.

Székesfehérváron innovatív egészségnevelési program folyik. Rendszeresek e témában a pedagógus tréningek és ehhez kapcsolódóan az MTA pályázatában való részvétel.

Szentendrén a 7-11. évfolyamon tantárgyi vizsgarendszer van. Kötelező vizsgatárgyként a négy év alatt matematikából, magyar irodalomból, magyar nyelvtanból és történelemből is vizsgáznak. (Évente egy-egy kötelező és egy szabadon választható vizsgatárgy is.) A vizsgára kapott jegy 3*-os súlyozású.

Verőcén a versenyekre való részvételre fektetnek nagy hangsúlyt.

7.13. Arculati elemek

Szimbólumok az intézményekben

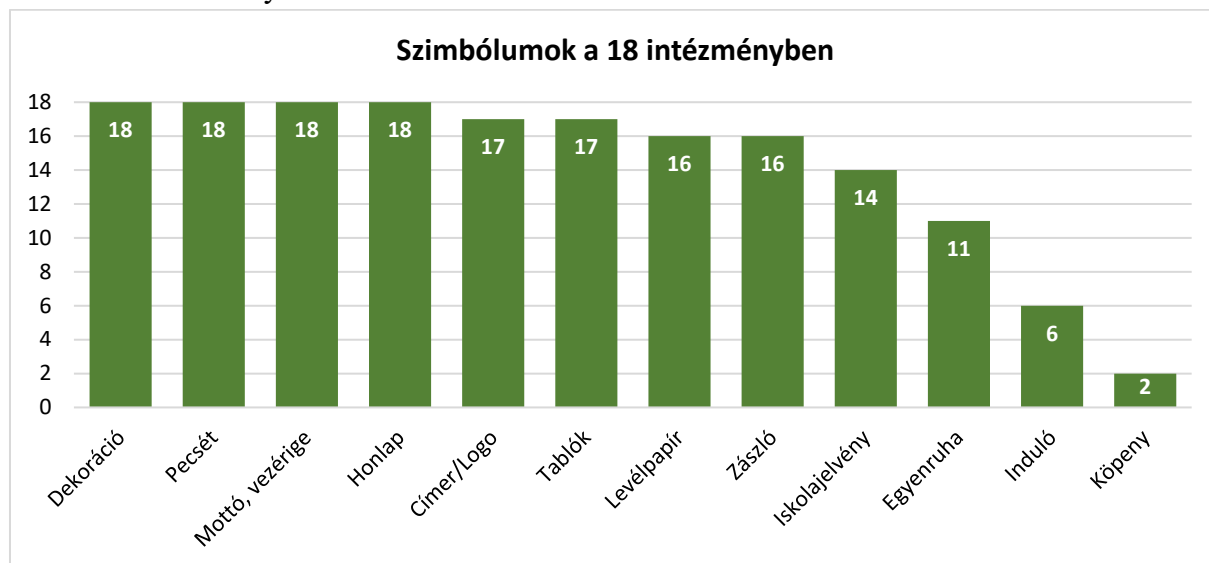
A református jelleg az arculati elemeken is markánsan megjelenhet. Az intézménybejárás során ezeket is vizsgáltuk. A szaktanácsadók a Látogatási forgatókönyv listájában felsorolt tételek meglétét tekintették át.

2006-ban a szimbólumok számba vételénél azt láttuk, hogy az iskolai dekorációkon minden intézményben tükröződött a református jelleg. Az iskolák pecsétje is tükrözte az iskola református szellemiségét. Logo vagy saját címer az iskolák háromnegyedében volt, ugyanígy iskolazászló is. Megkülönböztető jel, iskolajelvény vagy hímezett sál, kendő, 13 iskolában volt. Ezeket a gyerekek iskolai ünnepi alkalmakkor viselték. Egyenruhát csupán négy, nagy múltú intézményben találtunk (Baár-Madas, a Szentendrei Gimnázium, a Karcagi és a Debreceni Református Általános Iskola). Iskolaköpenyt egyedül Enyingen hordtak 2006-ban a gyerekek. Akkor azt fogalmaztuk meg összegzésként, hogy nem reális az a köztudatban elterjedt nézet, miszerint a református iskolák szigorú formai szabályok betartására köteleznék a tanulóikat.

2006-ban csupán két iskolában volt iskolai induló. Az egyik ezek közül szintén Enying, a másik pedig a Karcagi iskola

2006-ban 13 iskolában volt szokásban, hogy tablókat készítenek a ballagó osztályokról. Egy iskolában tapasztalt sajátosság volt, hogy az épületbe belépő látogatókat a tantestület tagjairól készített fényképes tabló fogadta. Ez sokat segített a belépő idegeneknek, vagy az új diákok szüleinek az iskolával való megismerkedésben.

A **2024-es** felméréskor azt tapasztaltuk, hogy a szimbólumok még erőteljesebben jelen vannak az intézmények életében.

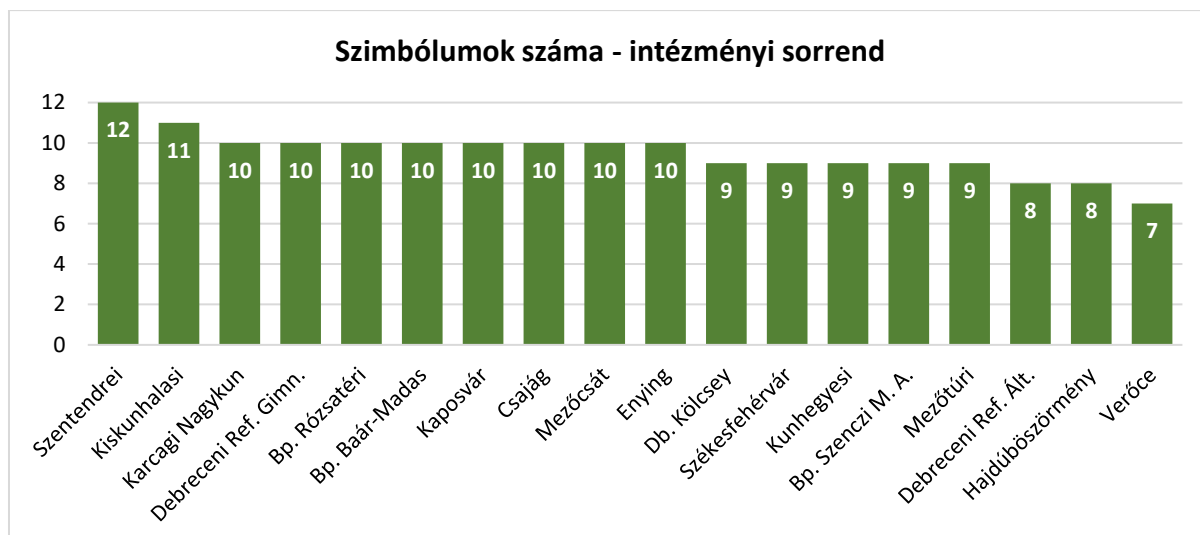

Mind a 18 iskolában hangsúlyosan református szellemiségű volt a **dekoráció** és az iskola **pecsétje**. Minden iskolában láttunk **mottót** vagy **vezérigét**. Minden iskola rendelkezett honlappal, ami 2006-ban még kuriózumnak számított. A tantermekben egyetlen iskola kivételével volt a falon **állami és református egyházi címer**, ahogy szintén 17 intézményben készült **tabló** a végzős diákokról. A levélpapírok (vagy elektronikus dokumentumok) **fejléce** 16 iskolában kifejezte az iskola református jellegét. Szintén 16 iskola rendelkezett **iskolazászlóval**. **Iskolajelvényt** ünnepi alkalmakkor 14 iskolában viselnek a tanulók. **Egyenruha** 11 iskolában van. Ez alatt nem kifejezetten az egész ruhás öltözetek értjük, hanem ide soroljuk a tengerészgallért és az emblémás iskolai nyakkendőket is. Szigorúan vett egyenruha csak a Debreceni Református Gimnáziumban (Bocskai egyenruha) és Mezőtúron (Bocskai mellény) van. Köpeny viselése Enyingen már csak ajánlott (2006-ban kötelező volt) és Szentendrén is csak akkor kell felvenni, ha a Diák Etikai Kódexnek nem felel meg a tanuló ruházata.

2024-ben 6 intézménynek van **indulója**. 2006-ban ez még csak Karcagon és Enyingen (Itt a 161. dicséret) volt szokásban. Az Enyingi iskolában 2024-ben is fontos arculati elem az induló, de a Karcagi iskolában a 2024-es adatfelvételnél ez a tény elsikkadt.

Az enyingi mellett – az eltelt közel 20 év alatt – a következő iskolákban honosodott még meg az iskolai induló „műfaja”: A Rózsatéri, a Szenczi, a Kölcsey, a Kiskunhalasi (Úrnak szolgálai mindnyájan...) és Szentendrei iskolákban. (Szentendrén az 1. zsoltár Berkesi Sándor átíratában. Kifejezetten az iskolának írta, ajándékként.)

Áttekintettük, hogy hogyan alakult a szimbólumok száma az egyes intézményekben:

A vizsgált szimbólumok előfordulása az egyes intézményekben különböző volt. Szentendrén mind a 12-őt megtaláltuk és az intézmények 55,5%-ánál (10 intézmény) legalább 10 ilyen jellemzőt sikerült beazonosítani. A legkevesebb szimbólummal a verőcei rendelkezett, de ott is a 12-ből több mint a fele megtalálható volt.

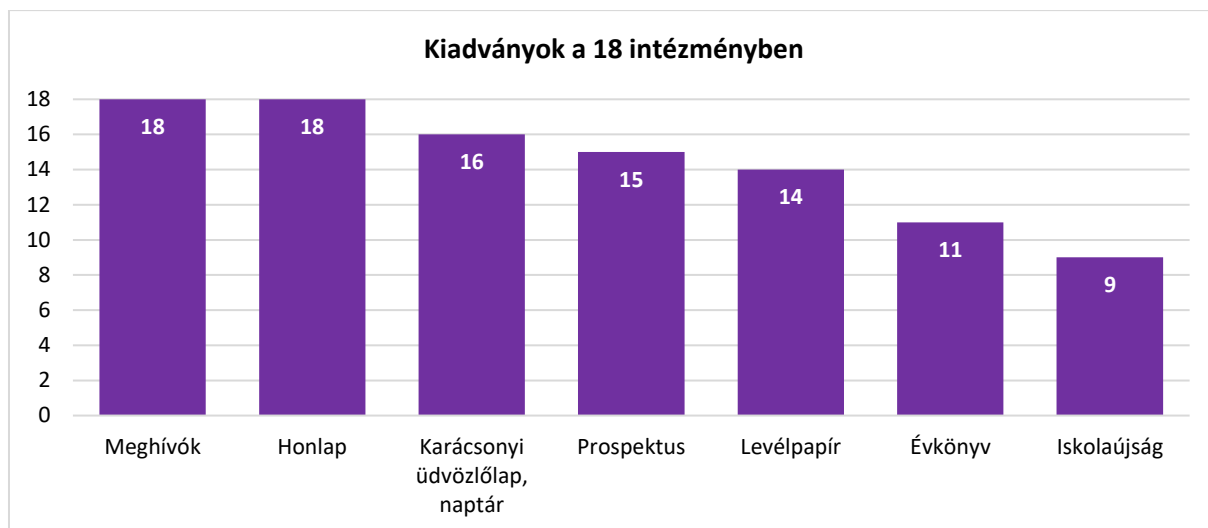
Arculati jelentőségű kiadványok

Az iskolák az arculatukat, az iskolában folyó munkát kiadványaikban is megjelenítik. **2006-ban** a vizsgált 19 iskolából 13 intézmény fejlődés **levélpapírjában** is hangsúlyt kapott a keresztyén jelleg. Minden iskolában készítettek az iskolaválasztást megkönnyítő **prospektusokat, meghívókat** a különböző rendezvényekre. Az iskolák több mint felénél szokás volt a gyerekek munkáiból készített **karácsonyi üdvözlőlap** vagy **naptár** ajándékozása az intézmény partnereinek.

14 iskolában volt rendszeresen megjelenő **iskolaújság**, amit a diákok készítettek. Különlegesség volt az egyik iskolában a tanított idegen nyelven is kiadott újság. 2006-ban **évkönyvet**, az iskola életét bemutató **cédét, dévédét**, vagy folyamatosan frissített elektronikus híreket csak 9 iskolában készítettek.

A felsorolt lehetőségek mind hozzásegítették az iskolában folyó munka kommunikálását a partnerek és a leendő partnerek felé. 2006-ban örökzöld probléma volt, hogy az egyházközségeit irányító presbitériumok tagjai nem látnak bele az iskola zárt világába, nem ismerik a nehézségeket, és nehezen élik át az elért sikereket. Ezek a kiadványok mind-mind hatékonyan segíthettek ezek áthidalásában.

A 2024-es felmérés során tapasztaltakat diagramon is ábrázoltuk:

2024-ben már a 18 intézmény mindegyikében rendszeresen készítenek **meghívókat** különféle alkalmakra és minden iskola rendelkezik jól működő, folyamatosan frissített **honlappal**.

16 intézményben szokás karácsonyi **üdvözlőlapot**, naptárat, egyéb ajándékot készíteni a partnereik számára.

15 iskolában vannak különféle **prospektusok**. Ezek jellemzően a beiskolázáshoz kapcsolódnak, az intézményben folyó munkát mutatják be.

14 intézményben használnak **fejléces dokumentumsablon/levélpapírt**.

2024-ben a 18 közül 11 intézmény (61,1%) mondta, hogy szokás náluk az **évkönyvkészítés**. Ezt a kiadvány nevének megfelelően vagy évente adják ki, vagy összefoglaló jelleggel több tanév anyagát tartalmazza. Ide számítottuk az iskolák által a fennállásuk kerek évfordulóira (20., 30., vagy a Kölcseyben, amikor 50 éves volt a Zenetagozat) készített kiadványokat is. Kunhegyesen 5 évente készül ilyen kiadvány, Hajdúböszörményben a 30. évfordulóra terveznek ilyet és a Debreceni Református Gimnáziumban digitális formában készül az évkönyv.

Iskolaújság az iskolák felében van. A Kölcseyben negyedévente jelenik meg a „Lajtorja”.

A Debreceni Református Gimnáziumban nemrég indították el az iskolaújságot. Ezt az újságíró szakkör tagjai írják, szerkesztik, ahogy Kunhegyesen is a „Csengőszó”-t.

Kiskunhalason iskolaújságot csak időszakosan adnak ki, tanévente a tanulók érdeklődési körétől és attól függően, hogy van-e az iskolaújság szerkesztésének koordinálását elvállaló kolléga.

Székesfehérváron „Szívünk, lelkünk” az újság címe.

Szentendrén „Ballagó alfa” címmel a mindenkor 12. évfolyamosok készítenek újságot.

A kaposvári iskola a gyülekezet újságjában (Soli Deo Gloria) adja közre az iskolával kapcsolatos híreket. A havonta megjelenő újság második fele minden alkalommal az iskolai hírek, történések bemutatására szolgál. Ez minden gyülekezeti taghoz eljut, az iskolából a gyerekek is hazaviszik szüleiknek. Helyi sajátosság, a szintén havonta megjelenő „Isten tenyerén” című iskolai kiadványuk, mely imádságot és a hónap minden napjára 2 áhitatot tartalmaz. Ezeket a felsős és gimnáziumi tanulók részére a lelkipásztorok, hittan oktatók, míg

az alsóbb éves gyerekeknek a tanítók, a pedagógusok, a szülők, néha az idősebb iskolai tanulók írják meg.

Karcagon az iskolaújságot elektronikus formában adják közre.

Néhány iskolában arról is kaptunk információt, hogy miért nincs iskolaújságjuk.

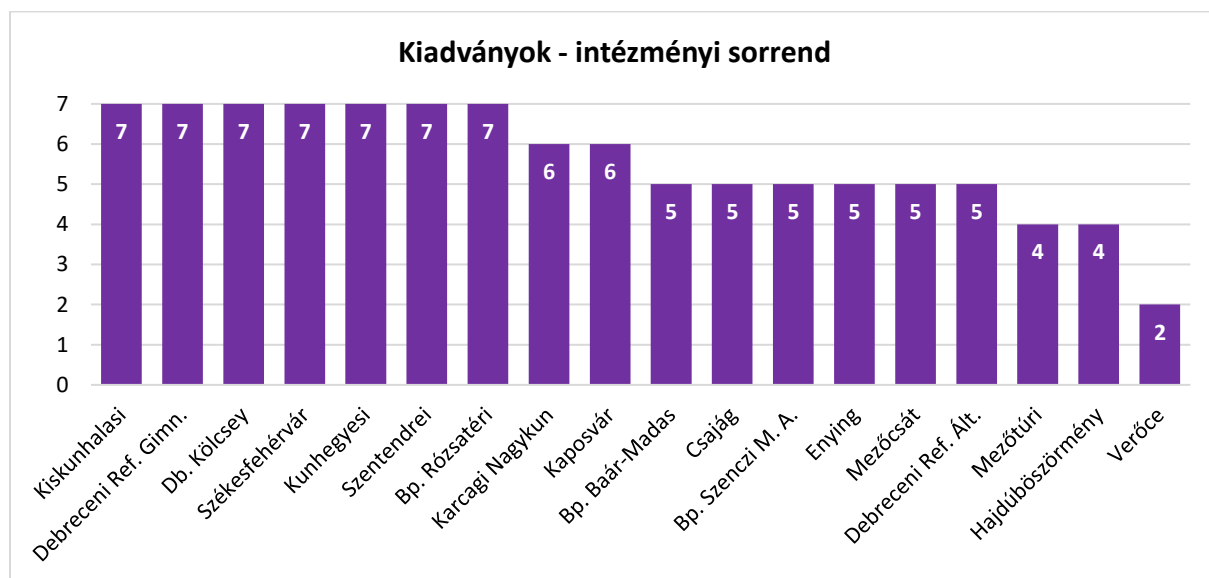
A Debreceni Református Általános Iskolában azzal magyarázták az iskolaújság megszűnését, hogy ennek funkcióját időközben átvette a honlapjuk.

Hajdúböszörményben nincs külön iskolaújság, ők a gyülekezet 3 havonta megjelenő kiadványába írnak cikkeket.

A Baár-Madasban többször próbálták meghonosítani az iskolaújság hagyományát, de nem jártak sikerrel.

A Szencziben és a Debreceni Református Általános Iskolákban is az elmúlt időszakban a honlap vette át az iskoláság szerepét.

Az egyes intézményekben talált kiadványok számát összesítve azt találtuk, hogy az iskolák közel 40%-ában mind a 7 db, a vizsgálat tárgyát képező kiadvány megtalálható volt és ettől a számtól nem sokkal maradt el a többi iskola sem.

Arculati jelentőségű rendezvények, szakmai tevékenységek

2006-ban az Éves Munkatervben leírtaknak megfelelően minden iskolában tartottak **iskolai ünnepségeket**, ahol markánsan megmutatkozott a keresztyén jelleg.

17 iskolában volt **iskolai énekkar**, amely hozzájárult az ünnepségek színvonalának emeléséhez is. Kifejezetten **iskolabemutató műsort** abban az időben 15 intézményben tartottak. (4 iskoláról ezen a téren nem volt adatunk.)

18 iskolában működtek különféle **művészeti, sport** stb. csoportok. Két intézményben művészeti iskola is működött, összesen 299 fővel.

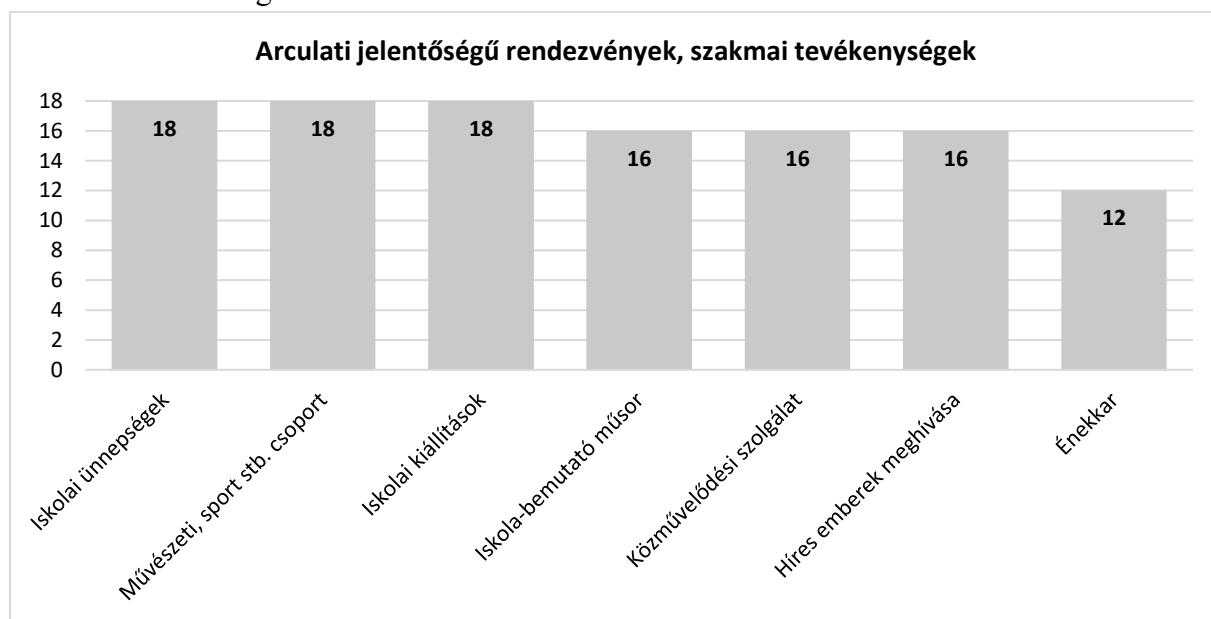
Iskolai kiállításokat 17 iskolában volt szokás rendezni a gyerekek munkáiból, vagy a Református Egyházhoz kötődő művészek alkotásaiból.

Közművelődési szolgálat időnkénti ellátását 2006-ban 12 iskola vállalta fel. Rapszodikusan fordultak elő közöttük kisebb településeken és nagyvárosokban működő iskolák. Főként a falvakban – ahol az iskola jelentős közművelődési tényező –, gyakran

vállaltak községi műsorokon szereplést az iskola tanulói, művészeti körei. A városokban a felkérések a diákok által nyújtott műsorok nivójának bizonyítékai.

Gyakori volt a **híres emberek meghívása** az iskolai rendezvényekre. Ők általában a település régi lakosai vagy az iskola régvolt diákjai, esetleg országos hírű, hitéről bizonyosságot tevő református testvérek közül kerültek ki.

Az Arculati jelentőségű rendezvényeket, helyeket **2024-ben** is áttekintettük és az előfordulásukat diagramon ábrázoltuk.

2024-ben az **iskolai ünnepségek** továbbra is minden iskolában jelen voltak. Ezek alatt nem a jogszabályok szerinti kötelező ünnepi alkalmakat értjük, hanem azokon túl az iskola református jellegéből adódó egyedi alkalmakat. Ezek minden iskolában nagy jelentőségű események, melyeket a fenntartó gyülekezet templomában vagy Egyházkerületi fenntartás esetén a közeli református templomban rendeznek meg.

A Baár-Madasban hagyomány a 8. évfolyamosaik búcsúztatója, amikor a tanév utolsó tanítási napján rövid áhítatot követően minden ballagó diáknak névre szólóan olvassák fel a számára útravalóul választott Igét. Ezután a búcsúzó a hetedikesek jóvoltából feldíszített osztályterembe vonulnak, ahol szeretetvendégség várja őket.

Művészeti, sport egyéb csoportok minden iskolában vannak. A teljessé igénye nélkül néptáncsoport működik a Szenczi, Debreceni Ref. Ált Isk., a kaposvári, a mezőcsáti és a verőcei református iskolákban. Drámacsoport Hajdúböszörményben és Székesfehérváron. Mezőtúron a képzőművészet téren végzett tehetséggondozás a jellemző, míg Kaposváron az általános iskolásokat megcélzó Bozsik program.

Iskolai kiállításokat egy iskola kivételével szintén minden iskolában rendeznek. Ezek általában időszakos kiállítások, a tanulók munkáiból, valamilyen neves ünnephez, témahéthez vagy egyéb projekthez kapcsolódóan. A Szencziben a kiállítóhelyüket „Szenczi galéria” névvel illetik. Kaposvári sajátosság, hogy a tanulók munkáiból, rajzaiból, fotóiból nemcsak az iskola épületében, hanem a kávézóban is tartanak kiállításokat.

Mezőtúron a képzőművészeti tehetséggondozás során készült munkák az iskola állandó dekorációját képezik.

A Szentendrei Gimnáziumban az Áprily Galéria (ez egyben az ebédlő is) a kiállítóhelyük. **Iskolabemutató műsorokat** 16 iskolában tartanak. A Szenczi és a Kunhegyesi iskolában nem jellemző ez. A Baár-Madasban és a Debreceni Református Általános Iskolában, a Debreceni Református Gimnáziumban kihasználják a honlap adta lehetőséget is, oda tettek fel az iskola életét bemutató kisfilmet.

Több iskolában van egy hagyományos alkalom, amikor ez a bemutatkozás történik. Enyingen az az iskola „szülinapja”, Szentendrén a „Nyitott kapuk” keretében november egyik szombatján, Verőcén a leendő 1. osztályosok szüleinek szóló egyik tájékoztató alkalmával. Kaposváron készítenek az iskola életét bemutató rövid filmeket és PPT prezentációt is. Ezeket elsősorban a felvételi időszakában viszik el általános iskolákba és mutatják be a pályaválasztási kiállításon. (Ez a középiskolai beiskolázást segíti.)

Kaposváron az óvodás korú gyermekeknek „Iskola csalogató” foglalkozást szoktak tartani, ahogy Székesfehérváron is.

Több iskolában nem csak egy-egy rendezvény, hanem iskolabemutató, a beiskolázást elősegítő több alkalmas rendezvények vannak.

A debreceni Kölcseyben Őszi Zeneovit tartanak. Ez az október-december közötti időszakban 3 alkalomból álló rendezvényt takar. Ezeket követően tartanak tájékoztató Szülői értekezletet és egy kijelölt napon az iskolában bemutató foglalkozások is megtekinthetők, többek között hittan óra is.

Hajdúböszörményben „Csodavár” néven fut január-március közötti időszakban a leendő elsősöknek szóló játékos foglalkozássorozat.

Mezőcsáton „Iskolanyitogató” néven játékos foglalkozásokat szerveznek a leendő első osztályos gyermekeknek és szüleiknek.

Közművelődési szolgálatként meghatározható tevékenységet 16 iskolában végeznek. (Mezőtúron és Székesfehérváron nem találtunk ide sorolhatókat.)

Ezek jellemzően a település kulturális eseményein való részvétel, ott műsorral szereplés.

Pl. Kiskunhalason a „Halasi csata”, a Doni megemlékezés és a Nemzeti ünnepek alkalmával adott műsorok. Szoboravatás (Szenczi), idősotthonban szereplés (Szenczi, Hajdúböszörmény), külső helyszíneken kiállítás, koncert, gyermekműsorok, volt diákuk fotókiállításának helyszín biztosítása (Debreceni Ref. Gimn.). A kaposvári iskola évek óta a városban tartandó POK-os rendezvényeknek ad helyszínt.

Mezőcsáton szoros az együttműködés a fenntartó gyülekezettel. Az egyházközség Ifjúsági Csoportjának, a Kismamakörnek, a Diákpolgáröröknek a foglalkozásaihoz biztosítanak termet. Az iskola tanulói részt vettek a városi XI. Hagyományörző vásáron is.

Híres emberek meghívása szintén 16 iskolában hagyomány. Néhány iskola ezzel kapcsolatban konkrétumokat is megosztott velünk: a Baár-Madasban a „Tudományos napok” rendezvényre régi tanítványokat hívnak meg, akik előadásokat tartanak. 30-35 fő vesz részt szolgálatként. A diákok 3 előadást választhatnak, melyeken részt vesznek hallgatóként.

A Kölcseyben sportolókat, régi tanítványokat hívnak meg, illetve Író-olvasó találkozókat is rendeznek.

A Debreceni Református Gimnáziumban bizonyágtételi alkalmakra hívnak meg nem csak volt diákokat, hanem hitben élő, keresztyén embereket, mint például Csókay András idegsebész, vagy Tapolyai Emőke pszichológust.

Enyingen 2017-ben Hajdú Attilát látták vendégül.

Hajdúböszörményben Vásári Tamást hívták meg (aki az iskola névadójának, Baltazár Dezsőnek az unokája). Egy más alkalommal börtönlelkészt, megint máskor a siketmissziótól hívtak meg munkatársakat.

Kaposváron városi versenyeket szerveznek és helyszínt adnak a Kárpát-medencei Magyarok Egyesülete által szervezett szavalóversenynek. Advent idején nyelvi délutánt tartottak a saját gimnazistáik és a város hasonló korú diákjai számára.

Mezőcsáton Evangelizációs napon börtönmisszióból hívtak lelkészt és egy, vele kapcsolatban álló, volt elítéltet is. Más alkalommal fogytékkal élőkkel foglalkozó lelkészekkel beszélgettek.

Székesfehérváron a Digitális világgal kapcsolatos témában hívtak külső előadókat.

Szentendrén „Tudományos Napok” kapcsán hívnak meg olyan tudósokat, akiknek van valamilyen kötődésük van az iskolához.

Énekkar a 18 iskolából 12-ben működik és további 4 iskola (Rózsatéri, Debreceni Református Ált. Isk., Enying és Mezőcsát) mondta azt, hogy alkalmanként összeáll egy-egy énekkar.

Az énekkarok között a legjelentősebb a Debreceni Református Gimnázium nagyhírű és nagy tradícióval rendelkező „Kántus”-a.

Hajdúböszörmény szerencsés helyzetűnek érzi magát, mert a tantestületükben 2 fő kántor is van. (egyikük baptista, kántor-tanító néni, ő vezeti az énekkart.)

Kaposváron 2 énekkar is van. 6. osztályig a „Kis énekkar”, 7.-től fölfelé a „Nagy énekkar”.

Kiskunhalason „Kicsik-nagyok vegyeskara” működik.

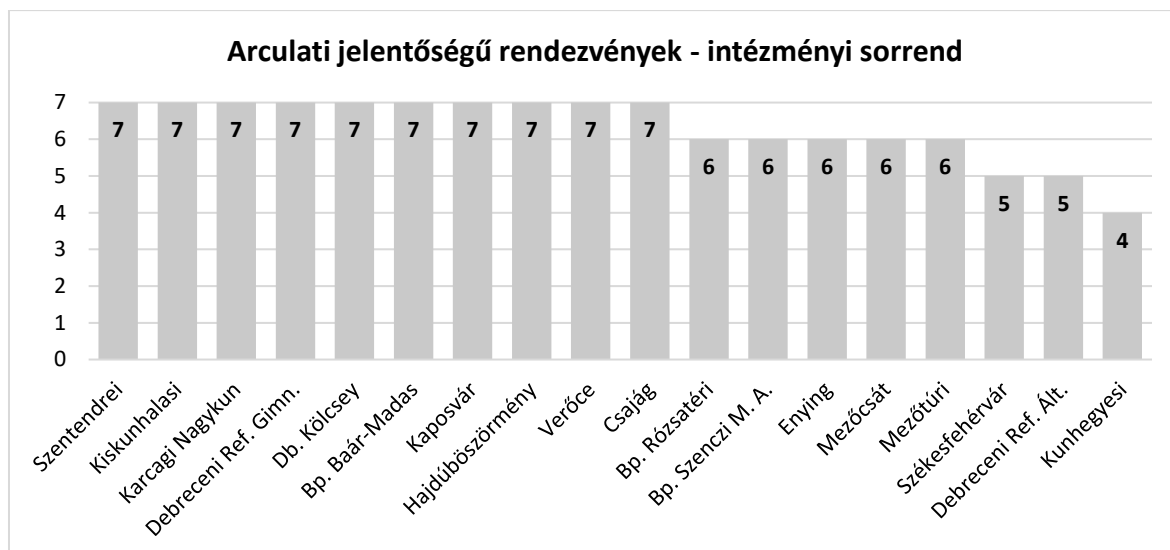
Mezőtúron is van énekkar. Családi vasárnapon mindig fellépnek, énekelnek. Vezetőjük a városi zeneiskola pedagógusa.

Verőcén diákzenekar is működik.

Kiskunhegyesen és Mezőcsáton nincs énekkar és ezek az iskolák azt is megosztották velünk, hogy miért alakult ez így. Kunhegyesen a tanulók érdeklődése lankadt, 2 évvel ezelőtt már csak 2-5 fő járt rendszeresen a próbákra és ez a létszám már kevés volt egy énekkarhoz.

Mezőcsáton nincs teljes állású ének-zene tanáruk (óraadóval oldják meg a szakos ellátottságot) és így nincs, aki vezesse az énekkart.

A vizsgált arculati jelentőségű rendezvények maximális száma 7 volt.

Ezek közül mindegyiket megtaláltuk az iskolák több mint a felében (10 iskolában). További 5 iskolában csupán egy-egy rendezvény nem jellemző és a legkedvesebb is 4 rendezvény előfordulása volt a 7-ből.

Arculati jelentőségű helyek

Az arculati jelentőségű helyek, melyek a vizsgáldás tárgyát képezték: az iskola bejárata, aulája, szülői fogadóhely, az intézményvezető irodája és az iskolai könyvtár. **2006-ban** ezek ízlésesen dekorált, keresztyén értékeket tükröző helyeknek bizonyultak.

Szülői fogadóhely csupán 15 iskolában volt. Ezek közül kilencben a szülők számára keresztyén újságokat, kiadványokat helyeztek el, hogy hasznossá tegyék a várakozás perceit.

4 iskolában a hely szűkössége miatt 2006-ban nem volt a gyermekükre várakozó szülők számára kialakított pihenőhely.

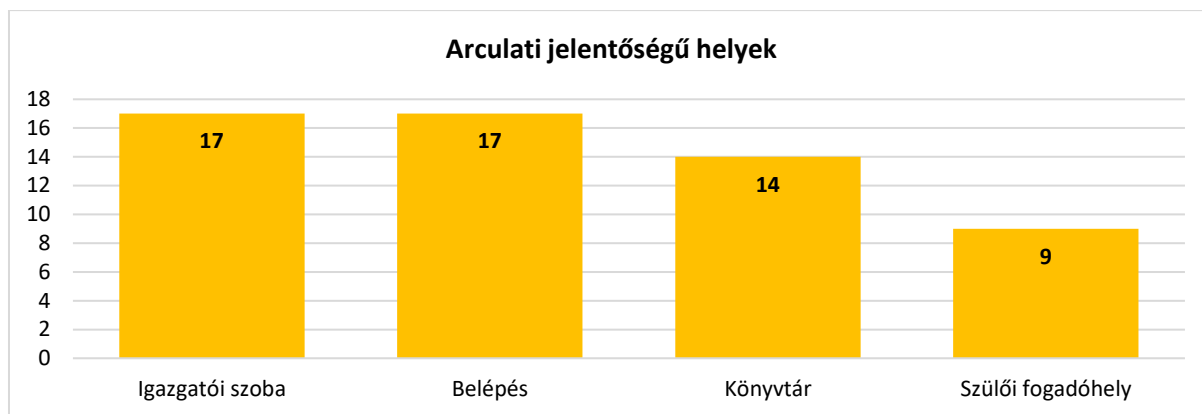
Minden iskolában volt igazgatói iroda és a tantestület tagjai részére tanári szoba. Ezek tiszták, rendezettek voltak és tükrözték a keresztyén értékeket.

Külön könyvtárteremmel 17 iskola rendelkezett (a 19-ből). Az iskolák ellátottsága keresztyén könyvekkel az alábbi kategóriák szerint oszlott meg: 4 kiváló, 11 megfelelő, 3 kevés, 1 minimális, fejlesztés alatt álló.

Az osztálytermek tiszták, voltak, a termek funkciójának megfelelő dekorációjuk tükrözte a református jelleget.

16 iskolában a tanterem és a folyosók falain nagy számban megtalálhatók voltak a bibliai témájú gyermekmunkák. Kivétel ez alól egy budapesti és egy debreceni iskola volt, ahol a díszítésben a szaktantermi jelleg dominált.

Az arculati jelentőségű helyek 2024-es előfordulási számát diagramon ábrázoltuk.

2024-ben funkcionális **igazgatói szoba** a 18 iskola közül 17-ben volt. A 17 közül Kaposváron egy kicsit érdekesen alakul a dolog. Van is igazgatói szoba, meg nincs is. A hétköznapiak során az intézményvezető nem az igazgatói irodában, hanem a helyettesével egy közös szobában dolgozik. A mellettük lévő gyönyörűen berendezett irodát csak a protokolláris vendégek fogadására használják. Ennek a berendezését egy kaposvári illetőségű református gyülekezeti tag hagyatékából kapták.

A régi, patinás iskolákban értelemszerűen az igazgatói irodák is a hely szellemét tükrözik, sok helyen ódon bútorok is helyet kaptak bennük, legalább egy-egy múltidéző sarok erejéig. Az igazgatói irodák kivétel nélkül tükrözik a keresztyén értékeket, funkcionálisak és akár igény szerint összenyithatók a helyettesi és/vagy iskolatitkári irodával is.

Szintén 17 iskolában van az iskolába **belépők** számára kialakított tér. Ezek a helyek kivétel nélkül esztétikusak és tükrözik a református szellemiséget. Egy iskolában ezt helyszűke miatt nem tudják megvalósítani.

Szülői fogadóhelynek is alkalmas teret a 18 iskola közül csak 9-ben találtunk. Ennek okai az iskolaépület adottságai, illetve a helyszűke. Van olyan iskola is, ahol a COVID előidézte kényszerű lezárások után már nem állították vissza ezt a szokást, a szülők nem várakozhatnak az iskolában, az osztályfőnökkel vagy szaktanárral folytatott beszélgetések során egy külön teremben tudnak leülni.

Egy másik iskolában szintén alternatív helyeken oldják meg ezeket a „rögtönzött fogadóórákat” (teakonyha, udvar).

A középiskolákban szülői várakozóhely kialakítása nem életszerű, hiszen a szülők nem kísérik és várják a gyermekeiket, főleg, ha a tanulók kollégiumban laknak.

A 2006-os, akkori 17 iskolához képest 2024-ben a külön **könyvtárhelyiséggel** rendelkező iskolák száma lecsökkent 14-re. Ennek oka az időközben öröndetes módon megnövekedett tanulólétszám okozta helyszűke.

A könyvtárak általában megfelelően berendezettek, esztétikusak. A Debreceni Református Általános Iskola könyvtáráról ezt írta az ott látogató szaktanácsadó kolléga: „*Nagyon - nagyon kedves és szép a könyvtár. A polcokon a könyvek átláthatóan vannak elhelyezve, rendszerezetten. Az olvasó rész különleges formájú színes székekkel vannak kialakítva, az asztalokon az éppen aktuális időszakhoz köthető esztétikus díszek láthatók.*”. A Debreceni Gimnáziumban szintén ilyen benyomásokat szerzett a látogató: „*A könyvtár olvasórészekkel, könyvespolcokkal elválasztva van kialakítva, csendes, nyugodt környezetben tudnak olvasni, vagy dolgozni a diákok.*”

Kaposváron is megfelelően kialakított könyvtár várja a tanulókat. A vallásos és bibliai témájú református könyvek rögtön a bejárat mellett találhatóak. A könyvtár felső galériáján szokták a katolikus hittan órákat tartani, az ő könyveik, kiadványaik ott találhatóak. Az iskolaalapító nagytiszteletű úr, Bellai Zoltán emlékére emlékszobát hoztak létre, melyben helyet kapott a kétezer kötetes könyvtári hagyatéka is.

Szentendrén a könyvtár nagyon hangulatos helyen az iskolaépület tetőterében és a tetőtér tetőterében kapott helyet.

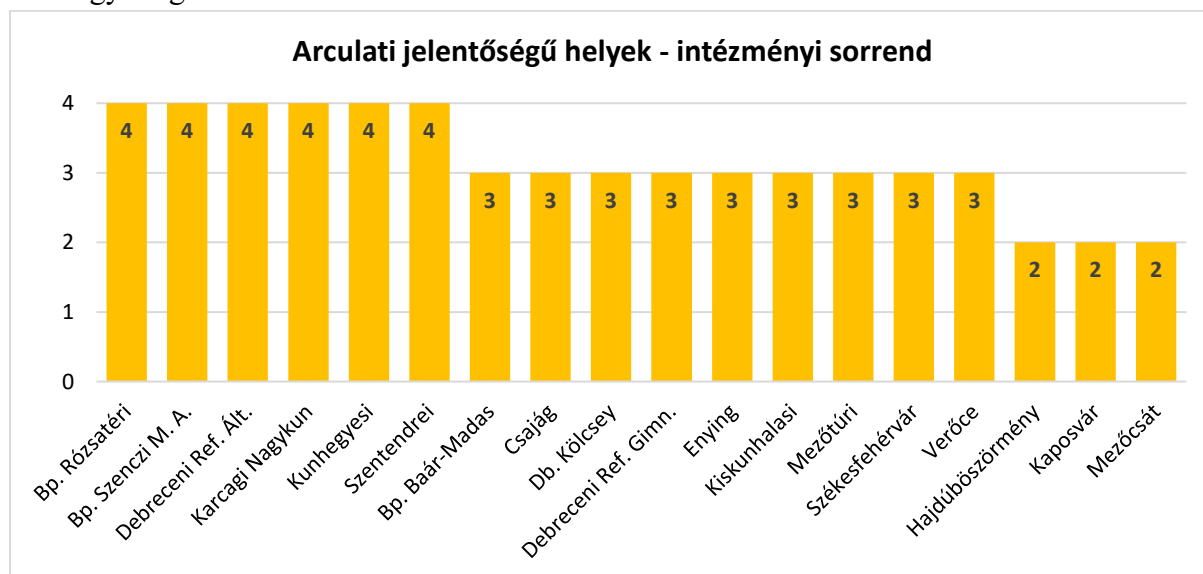
Néhány iskola csak külső segítséggel tudja megoldani a könyvtári szolgáltatást.

Kiskunhalason a fenntartó Kiskunhalasi Református Egyházközség Thúry József könyvtára látja el az iskolakönyvtári feladatokat. Ez egy nagyon impozáns, több mint 2000 kötetes könyvtár.

Hajdúböszörményben helyszűke miatt 2024 májusában a könyvtár nem üzemelt. Folyamatban volt az átköltöztetése a parókia épületébe, melynek feladatellátási helyként való engedélyeztetése folyamatban volt.

Mezőcsátón a látogatás idején sajátságos helyzetben voltak, mert az új iskolaépület elkészültét várták és a jelenlegi épületben nagyon szűkösön voltak, ráadásul az új épületszárny miatt az addigi, lakott termék egy része is építési területté vált. Ezek miatt az iskola könyvtárának állománya ideiglenesen a templomban volt bedobozolva.

Egy diagramon összesítettük az arculati elemek számát:

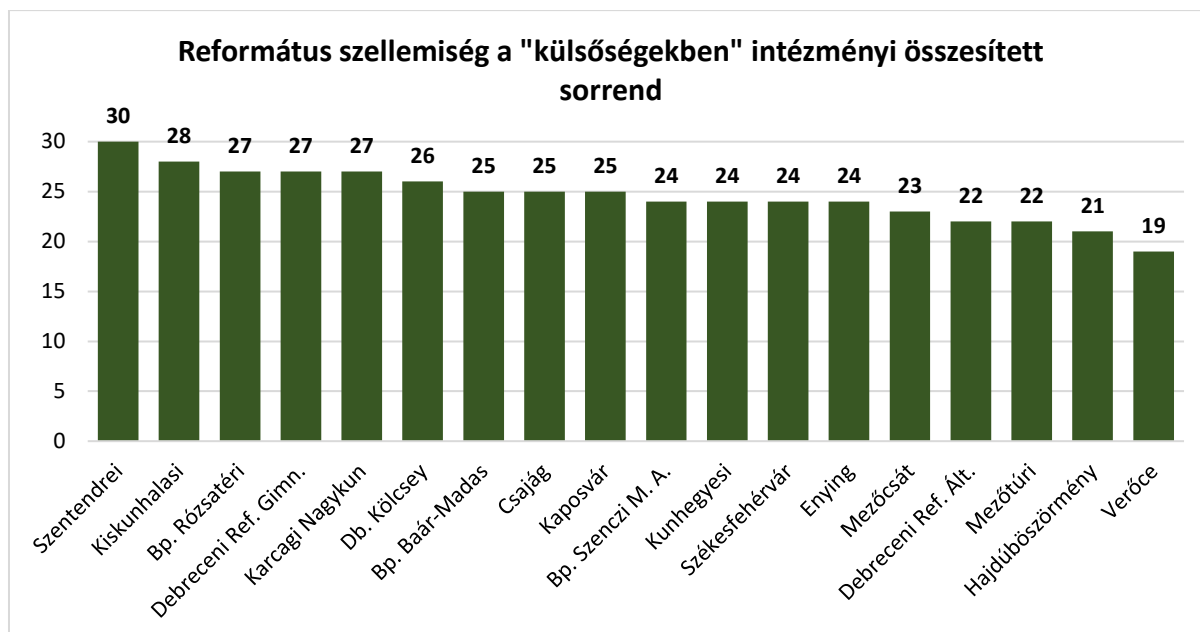

A kutatás szempontjából arculati jelentőségűnek tartott 4 db hely az intézmények harmadában megtalálható volt és jól tükrözte a református szellemiséget. Az intézmények további felében a 4 arculati helyből 3-mal rendelkeztek. Az egy-egy hiányzó hely – általában ez a szülői fogadóhely volt – hiányának oka az iskolaépület adottságai vagy a helyszűke volt.

Összegezve:

A református szellemiség külsőségeiben való megjelenése kutatásunkban az iskola jellemzőinek összesen 30 területén került áttekintésre.

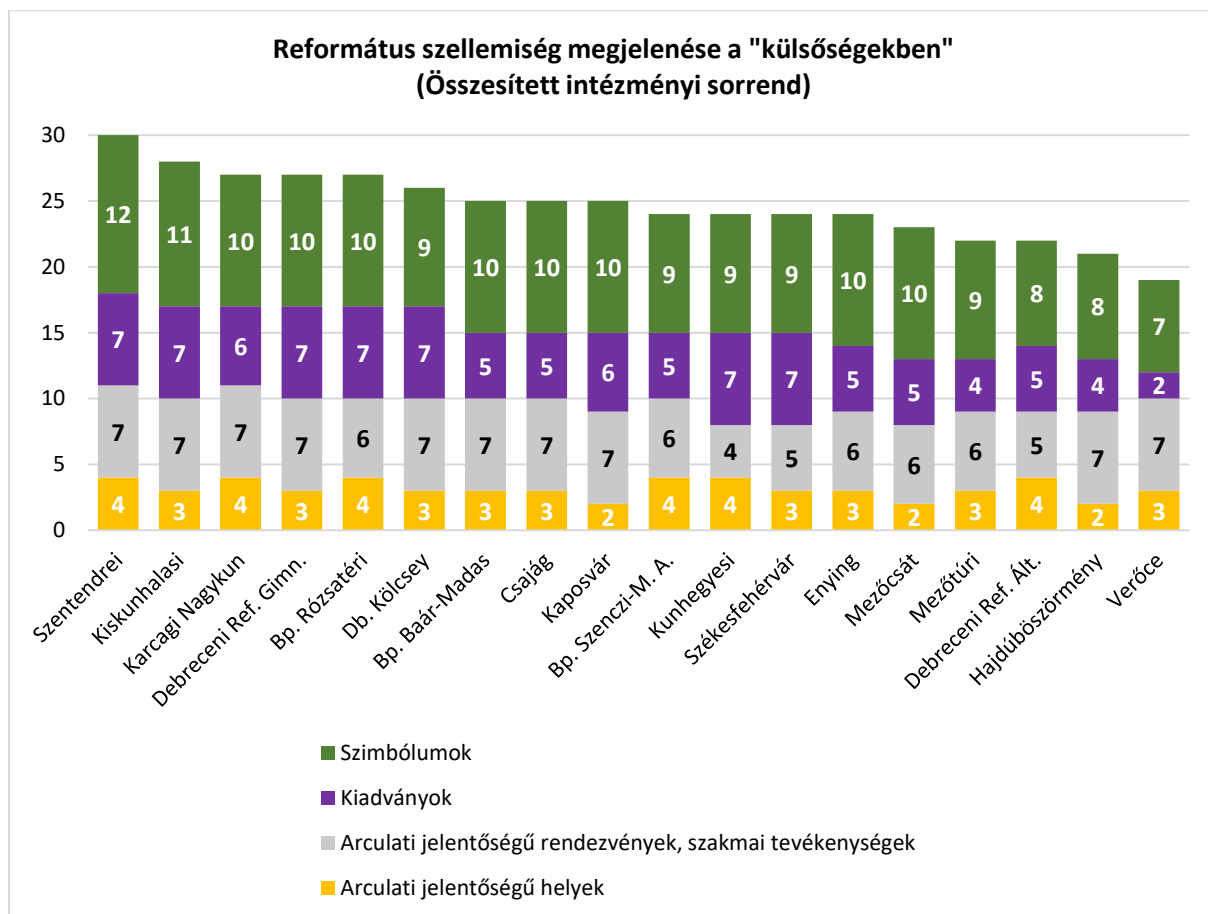
Az iskolánkénti összesítést az alábbi diagram tartalmazza:

Az egy iskolában fellelhető jellemzők közül a legtöbb a maximum (30), a legkevesebb ennek kétharmada 19 volt. Az átlagos szám 24,61-nak adódott, ami a maximumérték igen jól megközelítő 82%-os arány és a szórás is csupán 2,68 volt.

Ezek alapján elmondhatjuk, hogy intézményeink sikeresen „mutatják meg magukat”, a külsőségekben is jól reprezentálják a református jellegüket és az iskolák többsége azonos szinten mozog, hiszen háromnegyedük 22-27 területen is jelen van.

A református szellemiség külsőségekben való megjelenését négy kategóriában vizsgáltuk: a szimbólumok (12 db), a kiadványok (7 db), az arculati jelentőségű rendezvények tevékenységek (7 db) és az arculati jelentőségű helyek (4 db) voltak.

Azt tapasztaltuk, hogy az egyes intézményekben a négy terület megvalósulása (vagy hiánya) viszonylag arányosan, sehol nem tapasztaltunk a másik háromtól lényegesen eltérő arányú területeket.

Az egyes részterületek teljesülését áttekintve azt látjuk, hogy a legkevesbé a **Kiadványok** voltak jelen. Itt a 7-es maximumhoz képest 5,61 lett az átlag (1,42-es szórásértékkel), míg az ugyancsak 7-es maximummal bíró **Arculati jelentőségű helyek és tevékenységek** ugyanilyen maximális szám mellett 6,33-as átlagot mutattak 0,91-es szórásértékkel. A Kiadványok kisebb arányú „megvalósulását” már az adott témakör részletezésénél kifejtettük. Itt csak annyit tennénk hozzá, hogy az utóbbi években a digitális média mind szélesebb térnyerésével csökkent a papíralapú kiadványok „divatja”.

A **Szimbólumok** 12 db maximum mellett 9,50-os átlagot mutattak a nem túl magas, 1,15-ös szórással.

Az **Arculati jelentőségű helyek** száma csupán 4 db volt. Itt az átlag 3,17-nek, a szórás 0,71-nak adódott.

7.14. Az intézmény bejárása

A látogatás során a szaktanácsadók ún. „intézménybejárást” is végeztek. Ennek során benyomásokat gyűjtöttek arról, hogyan zajlik a mindennapi élet. Mi jellemző a tanulók viselkedésére, milyen az iskolai élet hangulata, milyen a termék dekorációja. E bejárás során az iskola működésével kapcsolatban néhány kérdést is feltettek az őket kísérő intézményvezetőknek. Ezek tapasztalatait tekintjük most át.

2006-ban az intézmény épületének bejárásakor 2 intézmény kivételével szembetűnő és domináns volt a református szellemiség megjelenése.

A Magyar Köztársaság jelképei és a Református Egyház címere a tantermekben mindenhol megtalálható volt.

A tapasztalatok szerint a gyerekek viszonya a házirendhez, az iskolai szabályokhoz jó volt, a felnőtteket a református körökben szokásos „Áldás, békesség!”-gel köszöntötték.

Az intézmény légköre a gyerekek viselkedése, hangulata alapján kivétel nélkül jónak volt mondható.

Az intézmények általános rendje mindenhol kiváló volt. A tanulókat az iskolai élettel kapcsolatos kérdésekről 2006-ban általában faliújság útján tájékoztatták.

A szülőkkel a kapcsolatot a szokásos szülői értekezleten és fogadóórán túl különböző formákban is tartották. Ennek egyik módja a szülői váróban elhelyezett hirdetőtáblák voltak.

Ugyanezeket a szempontokat áttekintve **2024-ben** az alábbiakra jutottunk:

Az **intézmények légköre** kivétel nélkül már a belépéskor tükrözte a református szellemiséget.

Mind a 18 iskola más és más sajátosságokkal rendelkezik. Sok közöttük a patinás régi épületben működő, több évtizedes vagy akár több évszázados hagyományokkal bíró, mint pl. a

Debreceni Református Gimnázium. Erről az intézményről azt írta az ide látogató szaktanácsadó, hogy „*Történelmi hangulatú, tradicionális épület, a berendezési tárgyak és a színek az épület jellegét hangsúlyozzák. Nagy belmagasság, hatalmas ajtók és ablakok, a padlóburkolatok azt a benyomást keltik, hogy az iskola hagyományos értékekre épült, követik a tradíciókat, de ugyanakkor megújult külsővel teremt nyugalmat.*” Ugyanebben az épületegyüttesben található a Kölcsey is, ahol a régmúlt mellett a legmodernebb építészeti megoldásokat is megtalálhatók.

A **Baár-Madas** – szintén nagy múltú – Gimnáziumban is rend, nyugalom, a múlt igézete honol az ódon falak között. Műemlék épület, melynek nagy része az eredeti motívumok megtartása mellett felújításon esett át. Hangulatosak a fából készült tanulói szekrények, fa ülőpadok. Az egyik szárny homlokzatán a „Magyar nők” című freskó látható. A falakat az iskola nagyhírű igazgatóinak emléktáblái díszítik: Áprily Lajos, Bibó István felesége, ifj. Bibó István. Neves diákjaikról szintén emléktáblákon emlékeznek meg: Szenes Hanna (mártírhalált halt a II. világháború idején), Nemes Nagy Ágnes (költőnő).

Kiskunhalason is tükröződött a keresztyén értékrend, a több évszázados szellemiség. A falakon kifüggesztett tablókon, a vitrinekben kiállított tárgyakon keresztül üzent a múlt.

A **Mezőtúri** iskola épülete is több 100 éves és itt is a modern kor követelményeivel harmóniában áll a múlt értékének őrzése.

A **Szentendrei Gimnázium** épülete szintén patinás. Ez a régi tűzoltóság épülete volt, így helyi jellegzetesség a megmaradt Tűztorony. Jellegzetesség az iskola harangja is, mely minden délben megszólal, csakúgy, mint a neves iskolai ünnepeken (pl. ballagás).

A **Debreceni Református Általános Iskolában** a régi és az új épületszárny harmonikus egységet alkot, ahol nagyon kellemes a belépőt fogadó környezet.

Nem célunk minden iskolát számba venni, de az itt fel nem említett iskolákról is azt írták a látogatók, hogy „*Letisztult, visszafogott, ám határozottan református intézményhez méltó arculattal találkoztam*” (Kaposvár) és hogy rendezett, tiszta, barátságos a környezet.

A meglátogatott iskolák közül néhány városi, kertvárosi „fiatal” iskola: pl. budapesti Rózsáteri Karácsony Sándor és a budapesti Senczi.

Az **intézmény légköre** a diákok viselkedése alapján szintén mindenhol nyugalmat, rendet, kiegyensúlyozottságot sugárzott. Jellemzőként megjelentek még a kedves, családias, szeretetteljes, pozitív szavak is. Az egyik gimnáziumról ezt írta a látogató szaktanácsadó. „*A diákok szinte felnőtt módon viselkednek, barátságosak, egymással és az őket körülvevő felnőttekkel is.*” Egyik másik intézményben tapasztaltakat így foglalta össze a látogató: „*Azt hiszem, gyerekközpontú és nagyon humánus légkörű az iskola.*” Egy másik iskolában: „*Tapasztalatom alapján udvarias, fegyelmezett segítőkész tanulók.*” és idézhetnénk még az elismerő szavakat.

Az intézmények **rendje, tisztasága** továbbra is megfelelő, kifogástalan.

A **Magyar Köztársaság jelképei** (címer a tanterem falán) két iskolában mutattak hiányosságot.

A **Házirendet** mindenhol szinte hiánytalanul betartják a tanulók. Egy iskolában volt mobiltelefonnal kapcsolatos „visszaélés”, illetve egy iskolában tervezik a Házirend felülvizsgálatát, a gyakorlati élethez igazítását. Ezt azzal indokolták, hogy csak olyat akarnak beleírni, amit aztán be is tudnak tartatni a tanulókkal.

Csupán egyetlen iskolában nem hallottuk a tanulóktól az „Áldás, békesség!” köszönést és ott az intézményi dokumentumokban sem volt ez rögzítve.

Az iskolákban a **tantermek és a folyósók dekorációjaként** vagy akár az aulában is a tanulók alkotásait / Bibliai témájú alkotásait láttuk 16 iskolában (2 középiskolában nem volt ez jellemző). Ez főleg az alsós évfolyamokon, az alsósok tantermeiben, folyósóin volt gyakori.

A Debreceni Református Általános Iskolában a tantermekben és a folyósók falain, az ablakpárkányokon és az alacsonyabb szekrényeken is gyermekmunkák sorakoztak.

Kunhegyesen is parafatáblákon, az aktuális időszakhoz köthető alkotásokat láttunk.

Mezőtúron a képzőművészeti szakkörös gyerekek Bibliai témájú munkái díszítették a lépcsőfeljárót.

Az **osztálytermek dekorációt** külön is szemrevételeztük. A 18 közül 17 iskoláról jegyezték le a látogatók, hogy a tantermek kisebb-nagyobb mértékben tükrözik a református szellemiséget.

Kaposváron minden osztálynak van egy választott igéje, mely a tábla fölött található és a tanulók rajzai, fogalmazásai is kikerültek a tanterem falára.

Mezőtúron szintén vannak az osztályoknak választott igéi és a Házi áldás is kifüggesztésre került a termekben.

A Karcagi Nagykun Református Általános Iskolában minden osztályban van hitéleti fal, ahová az aktualitások kerülnek ki.

Szentendrén a termeket (és a hozzájuk tartozó osztályokat) református híres emberekről nevezték el. (Érettségienél sem számozzák a vizsgabizottságokat, hanem e nevek alapján azonosítják. Pl. Szabó Magda, Bethlen Gábor stb.)

Minden iskolára általánosan jellemző, hogy a szaktantermekben vagy laborokban (amelyek osztályteremként nem funkcionálnak) inkább a tantárgyhoz kötődő, mintsem keresztyén szellemiséget tükröző dekoráció kerül kihelyezésre.

A **tanári szobák rendezettségét**, keresztyén szellemű dekorációját is felmértük. A 18 iskola közül 17-ben van tanári szoba (Verőcén helyhiány miatt nincs külön erre nevesített szoba.) A 17 közül 6 iskola esetében a tanári szoba vagy zsúfolt, kifejezetten funkcionális, vagy több kisebb helyiségben kaptak helyet a pedagógusok és így nem jellemző a dekoráció, míg 11 iskolánál ez a helyiség is jól tükrözi a keresztyén szellemiséget.

A **szülői várakozóhelyeken** 2024-ben – ahol ilyennel rendelkeznek az iskolák – kihasználták a lehetőséget és a 9 közül 8 helyen is megtalálhatók voltak egyházi témájú tájékoztatók, egyházközösségi rendezvényekre invitáló kiadványok. Kaposváron például a református gyülekezet havonta megjelenő újságja és az iskola áhítatokat tartalmazó kiadványa is fellelhető volt.

A **szülőket** 13 intézményben is invitálták különböző programokra. Ezt a szülői váróban elhelyezett plakátokkal, szórólapokkal teszik, de sok iskola már áttért az online formára, és a honlapon, illetve a KRÉTA rendszeren keresztül küldi el ezeket a felhívásokat a szülőknek.

A **szülők tájékoztatása a tanulással kapcsolatban** a 2006-os „papírforma” (faliújságos tájékoztatás) helyett szintén áthelyeződött az online térbe. Ennek fő színtere a KRÉTA rendszer lett, ami mellett megjelennek még az iskolai honlapok és a különböző közösségi médiafelületeken szerveződött szülői (osztály) csoportok. Ezek mellett természetesen megmaradt a „jelenléti” szülői értekezlet és a fogadó órák rendszere is.

Az egyházi alkalmak mellett a település **közművelődési alkalmaira** is invitálják az iskolák a szülőket és a tanulókat (13 iskolában). Sokszor éppen amiatt, hogy ezeken az alkalmakon az iskola tanulói is szerepelnek, műsort adnak.

2006-ban az **áhítatok szintere** a helyi adottságoktól függően nagyon változatos képet mutatott. Volt, ahol a tantermekben tartották az áhítatot, volt, ahol erre külön helyiség szolgált. Ez lehetett az aula vagy ennek hiányában a folyosón gyűltek össze a gyerekek és volt, ahol a közeli templomba mentek át.

Ennek megfelelően változatos képet mutatott az egyes iskolákban az áhítat helyszínének felszereltsége is, de az áhítatok színhelyén kivétel nélkül minden iskolában megtalálható volt a Biblia és a Református énekeskönyv.

2024-ben az áhítatok szintere, annak felszereltsége mind a 18 iskolában megfelelő volt.

Külön **hittan szaktanterem** csak kevés helyen volt található **2006-ban**. Akkor a hittan tantárgy eszközfelszereltsége változatos képet mutatott. Mint tantárgynál, itt is szükségesek a korszerű oktatási eszközök. A vallásosság két részből tevődik össze: a hitből és a tudásból. A hit Isten ajándéka, a tudást pedig meg lehet szerezni, és ebben minden hatékony eszközzel segíteni kell a tanulókat.

A hittan órák helyszínei terén nem sokat változott a helyzet 2006 óta. **2024-ben** csupán 6 iskolában mondták azt, hogy van külön csak erre a célra használt hittan terem, viszont a hittan oktatásához minden eszköz rendelkezésre áll. Ezek nyomtatott anyagok, zenei cédékek, dévédék voltak és nagyon sok iskolában kihasználják az internet nyújtotta lehetőségeket is, onnan is gyűjtenek oktatási anyagokat. (Itt említjük meg a Református Pedagógiai Intézet Katechetikai Csoportja által készített és folyamatosan készülő anyagokat. Elérhetők: <https://refpedi.hu/katechetikai-szolgaltatasok/> oldalról indulva a Játék– és zenetár, a Digitális feladatbank és Kreatív sarok menüpontokban.)

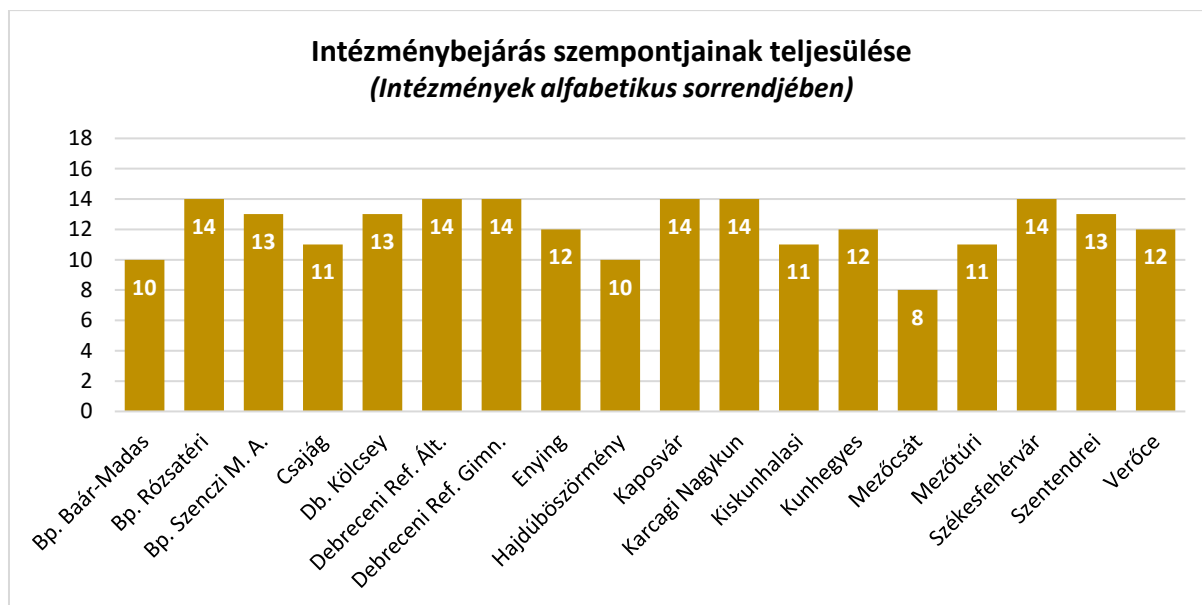
Enyingen saját youtube csatornát hoztak létre a hittan oktatást segítő anyagok gyűjtésére.

Érdeklődtünk a **könyvtár keresztyén könyvekkel** való ellátottságáról is. A 18-ból 16 iskolában ez megfelelő, a könyvtárakban megtalálhatók a keresztyén irodalom nyomtatásban megjelenő könyvei, regények, gyermekkönyvek, és különböző egyházi kiadványok is. (2 iskola könyvtári állományáról nem sikerült információt szerezni.) A Kölcseyben a tanulóknak kiosztott jutalomkönyveket a keresztyén könyvesboltban vásárolják, tehát a tanulókhöz a jutalomkönyveken keresztül is eljut a keresztyén irodalom.

Az intézménybejárás során 15 szempontot vizsgáltunk. A 15 szempont túlnyomó többsége minden egyes intézményben hangsúlyosan teljesült. A teljesülések száma intézményenként 8 és 14 közé esett. Ezek a szempontok sokszor az intézmény épületének adottságai miatt nem voltak megvalósíthatók (vagy éppen az építkezés miatti átmeneti állapotokán, mint Mezőcsáton), de ezek meg nem valósulása általában nem befolyásolja az intézmény jó működését.

Sok szempont a 2006-os felmérés óta már veszített is a jelentőségéből, mert a papíralapú megoldásokat időközben felváltotta a digitális, online megvalósítás és van olyan intézmény, ahol már teljesen erre álltak át.

Az intézményekben beazonosított szempontok számát az alábbi diagramon foglaltuk össze:

7.15. Interjúk eredményei

7.15/a A szaktanárokkal

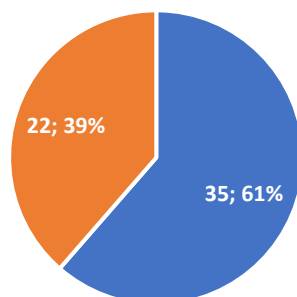
Az iskolákban a látogatás során interjút készítettünk a tantestület néhány pedagógusával. Az iskoláktól azt kértük, hogy legalább 3 fő szánja rá az idejét a kb. 40 perces beszélgetésre, de voltak olyan iskolák, ahol 7 fő is eljött az interjúra, így a 18 iskolában összesen 66 fő pedagógussal beszélgettünk. Mivel őket az intézmények igazgatói választották ki, így gyorsan elrepült a 40 perc, mert mindenhol a közlékeny, munkájukat jól prezentálni tudó pedagógusokat delegálták, akikről sok információt gyűjthettünk össze.

2006-ban a szaktanárokkal készült interjú ettől némileg eltérő módon csak a tanórát tartó 1-2 pedagógusra vonatkozott. (A 19 iskolában összesen 22 fő vett részt az interjúkon.) Akkor a válasz/fő pedagógus, most válasz/iskola összesítésben dolgoztuk fel, mert a nagyobb létszámú csoportos interjú nem minden témában tette lehetővé a szigorúan szétszálazott személyenkénti válaszadást.

Az első kérdés az volt, hogy **mi motiválta az adott intézményben való munkavállalásra a pedagógust?**

A válaszok ebben az esetben is szabad szövegesek voltak, nem egy checklistából kellett választani. Voltak olyan válaszolók, akik részletesebben kitértek a belső, lelki, hitbéli motivációjukra, de voltak olyanok is, akik csak a külső okokat nevezték meg, de esetükben is feltételezhető, hogy a lelki indíttatás is ugyanúgy ott van a háttérben.

**A pedagógusok hitbéli motivációja
(az interjúk alapján)**

■ Ő maga is hívő / keresztyén szellem / itt tért meg ■ Nem református, de a szellemiséget el tudja fogadni

Az interjúban részt vevő 66 pedagógus közül a válaszaik alapján összesen 57 esetében tudtunk következtetni a református valláshoz való viszonyára.

35 fő esetében (61%) tudtuk biztosan (a pedagógus kimondta, hogy ő hitben járó ember), vagy az elmondottak alapján körvonalazódott, hogy ő maga is hívő, vagy a keresztyén szellem nagyon szimpatikus volt számára és 2 fő mondta, hogy ő jelenlegi munkahelyén, már a tantestület tagjaként tért meg.

A pedagógusok közül 22 fő (39%) vagy kimondta, hogy nem református, vagy hangsúlyozta, hogy ő el tudja fogadni a református szellemiséget, tehát ebből következtettünk arra, hogy ő maga nem református vallású.

Megnéztük praktikus szempontok szerint is a munkahelyválasztást. A 66 főből legalább 10-15 fő (15%-22%) választásában fontos szerepet játszott az, hogy a munkahelye családi okok miatt a lakóhelyén legyen. 4 fő mondta azt, hogy ő maga, vagy a gyereke a református iskolába jár/járt, azért vállalt itt munkát. 2 fő az adott iskolában volt gyakorlaton és végzés után itt kínáltak neki állást, amit örömmel el is fogadtak.

Nagyon sok pedagógus mondta, hogy „hívták” és jött. Ezt Székesfehérvár így fogalmazták meg: „*Hívták őket, jöttek.*” Meghívás (igazgatónőtől) és elhívás (Istentől) együttesen meg volt.

A Mi motiválta a keresztyén intézményben való munkavállalását? kérdésre adott válaszok **2006-ban** széles skálán mozogtak. A leggyakoribbak voltak:

- *Családi indíttatásból vagy egyéni meggyőződése révén hívő keresztyén, aki az általa fontosnak tartott értékeket adhatja át az órákon (13 fő). Máshol nincs a tanár kezében eszköz az ismeretek átadására. Itt nagy erő a hit.*
- *Gyereke református iskolába járt (esetleg éppen az adott intézménybe), megismerte és megszerette ezt az iskolát (4 fő).*
- *Egyházi felsőoktatásban végzett, így egyértelmű volt, hogy egyházi iskolában keres munkát (2 fő).*
- *Fontos számára a nevelés, amit felekezeti iskolában lát biztosítottnak (4 fő).*
- *Maradt a reformátussá vált iskolában, egyetért az iskola szellemiségével. (3 fő)*

- *Ez az a hely, ahol a családi és az iskolai nevelés összhangban van. Szakmai kihívás a rendszerváltás után a keresztyén értelmiség kinevelése. Szükség volt az általa tanított szakra ebben az iskolában, hívták, jött. Óraadóként kezdte. Megszerette az iskolát és itt maradt.*
- *Munkát keresett. A bemutatkozáskor megfogta az iskola légköre.*
- *Nincs akkora létbizonytalanság, mint az önkormányzati iskolákban. Jók a tárgyi feltételek.*

2024-ben ehhez hasonlóan szintén sokrétű oka volt annak, hogy miért éppen református iskolában tanít a megkérdezett pedagógus.

A kérdésre adott válaszok közül próbálunk néhányat szó szerint közölni (ahogy az interjút vezető szaktanácsadó kollégának sikerült lejegyeznie).

- *„Nem a református háttérből jövök, maga a környezet, ami miatt a legjobb hely, ahova jöhöttem” (Bp. Rózsáteri)*
- *„Szeretem megélni a hitemet, és nagyszerű, hogy ezt itt minden nap megtehetem.” (Bp. Szenczi)*
- *„Erős szellemi közösséget talált ebben az iskolában, ahol a közösség és a hit által tud fejlődni lelkileg és szellemileg egyaránt.” (Debreceni Ref. Gimn.)*
- *„Szabadság érzete az egyházi iskolában.” (Enying)*
- *„Munkát keresett és nagyon megérintette, amikor belépve a gyerekek Áldás, békesség!-gel köszöntek. Örült, hogy itt kapott munkát.” (Hajdúböszörmény)*
- *„Nem elsősorban az egyházi jelleg, hanem a humánus szellemiség és a szakmai kihívás motiválta” (Kaposvár)*
- *„Sok jó vélemény kering a városban az iskoláról, gondoltam kipróbálom és nem bántam meg. Engednek tanítani, van eredményem, elismerik a munkámat.” (Mezőtúri)*

Ha összevetjük a 2006-os és 2024-es válaszokat nem találunk nagy eltéréseket a motivációban.

Talán annyit, hogy 2006-ban még nagyobb „lutri” volt református iskolában munkát vállalni (vagy az átvett iskola reformátussá válásakor ottmaradni), mint 2024-ben, amikor már a kívülállók is szélesebb körű ismerettel rendelkeznek a református iskolák működésével kapcsolatban, jobban belelátnak annak életébe, már csak azon egyszerű oknál fogva is, hogy az iskolák tudatosan igyekeznek „megmutatni” magukat.

A Mennyiben váltotta be a reményeit ez a választás? kérdésre a pedagógusok előzetes munkatapasztalataiktól, habitusuktól és nem utolsó sorban hitbéli meggyőződésüktől függően nagyon sokféle választ adtak. Összességében minden intézményben azt mondták, hogy beváltotta előzetes reményeiket a választás. Néhány válaszból arra lehetett következtetni, hogy annak idején a pedagógus esetleg valamiféle „próba-szerencse” alapon fogadta el a református iskolában felajánlott munkát és amikor a mindennapokban megtapasztalta az iskola működését, akkor döbbsent rá, hogy ez mennyire jó választás volt számára.

„Mindannyian arról számoltak be, hogy szeretnek itt lenni, szívesen tanítanak itt, megtalálták azt a közeget – tantestületi és a diákok szintjén is –, ahol szívesen vannak.” – írta a szaktanácsadó (Debreceni Ref. Gimn.)

Enyingen arról számoltak be a pedagógusok, hogy a reményeiket beváltotta az iskola, sőt jobb, mint amire számítottak.

Hajdúböszörményben is teljes volt az elégedettség. „Együtt "nőttek", fejlődtek az iskolával.”

Kaposváron „A segítő légkör, a gyerekek szeretete, az összetartozás és a bizalom érzése felülírja a felmerülő nehézségeket. Mindhárman egyetértettek benne, hogy innen nem szoktak elmenni a kollégák.” – áll a látogató szaktanácsadó beszámolójában.

Kunhegyesen „Jobb helyre nem kerülhattünk volna” – vallották a kollégák, „... mert egy egyházi iskolában más az értékrend, a nevelőtestület befogadó és empatikus.” Szerintük náluk a mindennapokban érvényesül a reformátusság íratlan szabályai: Tolerancia, rugalmasság, türelem.”

Erre a kérdésre adott válaszok közül is próbálunk néhányat szó szerint közölni (ahogy az interjút vezető szaktanácsadó kollégának sikerült lejegyeznie).

- „... beleolvadtam, átéltem a változást, továbbiakban elképzelhetetlen, hogy ne itt dolgozzak, része vagyok az iskolának.” (Bp. Rózsatéri)
- „Egészen friss az élményem, mivel egy állami iskolából jöttem ide. Ami nagyon feltűnő, az a két intézmény közötti különbség: itt egy nagyon támogató, nyugodt közösség van. Ez nemcsak azért van, mert hitünk van, hanem mert tiszteljük egymást és odafigyelünk egymásra. Az, hogy mindenki mélyen hívő, számomra teljesen átjött, és nagyon jó érzés ezt megélni.” (Bp. Szenczi)
- „Az itteni munkahelyemen és az istentiszteleteken kívül is megélhetem a hitemet, és közelebb kerülhetek Istenhez.” (Bp. Szenczi)
- „... szeretek itt dolgozni, jó „sziládys” nevelőnek lenni” (Kiskunhalasi)
- „A hit és Isten szeretete dominál a közösségben.” (Székesfehérvár)

Megkérdeztük a pedagógusoktól, hogy **mit tartanak munkájuk legfontosabb eredményének?**

2006-ban a kapott válaszokat a feldolgozhatóság érdekében az alábbiak szerint próbáltuk kategóriákba sorolni.

Szakmai, oktatási eredmények (25 válasz irányult erre): A megkérdezett tanárok nagy része a szakmai munka eredményeit emelte ki, különböző aspektusból. Ezek a következő válaszok köré csoportosultak:

- Tantárgyának megszerettetése a gyerekekkel (7 fő)
- Tanulók tárgyi tudása (4 fő)
- A tanulók által elért versenyeredmények (7 fő)
- Szakmai mérések jó eredményei. Differenciált foglalkoztatás megvalósítása (1 fő)
- A végzős diákok sikeres továbbtanulása. (5 fő). Az iskola jó hírű intézmény lett

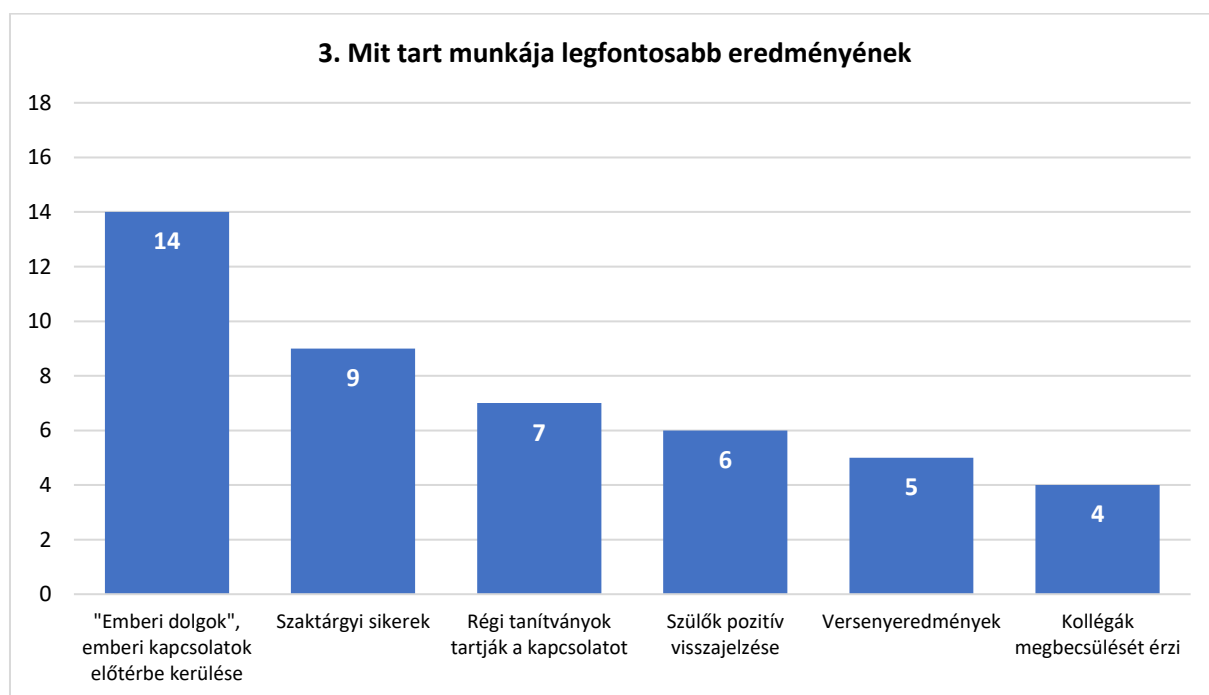
Nevelési, lelki eredmények (12 válasz irányult erre): Kisebbségi arányú volt a lelki eredményekre koncentrálók száma. Jellemző válaszok:

- A gyerekek szeretete (7 fő)

- A régi diákok örömmel üdvözik volt tanárukat (2 fő)
- Jókedv, szeretet van az iskolában
- Tanulók személyes problémáikkal is fordulnak hozzám
- A gyerekek rendszeresen járnak gyermek istentiszteletre

2024-ben a 66 pedagógus által adott válaszokból 6 kategóriát képeztünk. Ezek az **Emberi dolgok, kapcsolatok előtérbe kerülése**, a **Szaktárgyi sikerek**, a **Régi tanítványok visszalátogatása az iskolába**, a **Szülők pozitív visszajelzései**, a **Versenyeredmények** és hogy érzik irányukban a **Kollégák megbecsülését**.

Mivel az interjú csoportos volt, így ezeket a kategóriákat egy-egy iskolában csak egyszer szerepeltettük (akkor is, ha az interjút adók közül több tanár is felemlítette ezt a témát), így összesen 45 db tétellel dolgoztunk.

A 18 iskola közül 14-ben (77,8%-ban) a pedagógusok az **Emberi dolgokat** emelték ki. Azt, hogy a munkájuk során előtérbe kerülnek/kerülhetnek az emberi kapcsolatok. Ezt úgy is megfogalmazhatjuk, hogy van idő és lehetőség „lelki” dolgokkal foglalkozni.

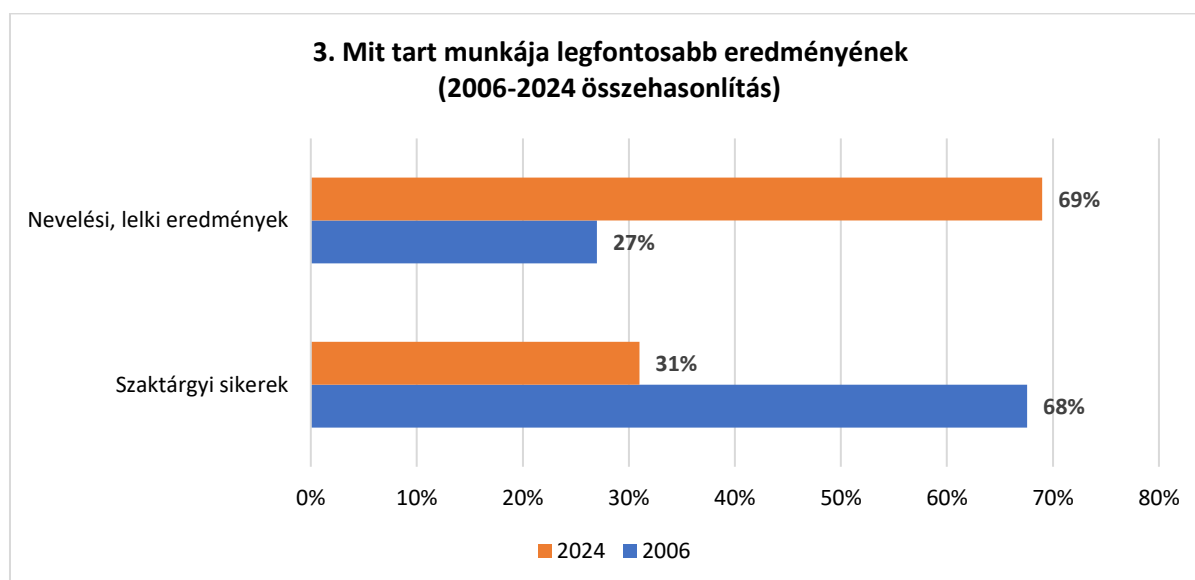
Az iskolák felében a pedagógus(ok) említették a **szaktárgyi sikereket**, melyeket a tanítványaikkal elérnek.

Nagyon fontos mutatónak tartják azt, hogy a **régi tanítványok visszajárnak**, benéznek az iskolában, szeretettel üdvözik a régi tanáraikat. Valahol ez is az emberi kapcsolatok jól működtetését jelenti, ha a diákok az iskolából kikerülve is visszajárnak egy kis figyelmet, törődést kapni. Ez 7 iskolában, az összes intézmény bő harmadában (38,9%) került szóba.

A **szülők pozitív visszajelzését** az iskolák harmadában a munkájuk elismeréseként könyvelik el a pedagógusok. Nagy örömet okoz számukra, ha egy szülő arról számol be, hogy a gyerek szeret iskolába járni.

A **versenyeredményekre** 5 iskolában (27,8%) büszké a tanárok és 4 iskolában a **kollégáktól kapott elismerést**, az érzett megbecsülést is a jó munkájuk visszaigazolásának tartják.

Hogy összehasonlíthassuk a 2006-os és a 2024-es válaszokat, ehhez a **2024-es** kategóriák közül a **Nevelési, lelki eredmények** 2006-os kategóriába soroltuk az **Emberi dolgok, kapcsolatok előtérbe kerülése**, a **Régi tanítványok visszalátogatása** az iskolába, a **Szülők pozitív visszajelzései** és a **Kollégák megbecsülését érzi** kategóriákat, a **Szaktárgyi sikerek**hez pedig hozzávettük a **Versenyeredmények** kategóriát is.

A két mérés eredményeinek így már összevethető kategóriáit százalékos arányukban hasonlítottuk össze, mert a két mérési évben különböző mérőszámokkal, 2006-ban a pedagógusok számával, 2024-ban az iskolák számával dolgoztunk és így kaptuk a legrealisabb összehasonlítást.

Szembevető, hogy míg 2006-ban a **szaktárgyi sikerekre** voltak leginkább büszké a tanárok (68%-uk), addig 2024-ben ez az arány megfordult és a **Nevelési, lelki területen** elért eredmények tették ki a válaszok 69%-át. Ez arra enged következtetni, hogy míg 2006-ban az „életben maradási”, a református iskolák létjogosultságát leginkább az elért jó tanulmányi eredményekkel lehetett igazolni, addig 2024-ben ez már nem kérdés és nagyobb figyelem irányulhat a lelki dolgok felé is.

Másik értelmezésben a közben eltelt majdnem 20 év alatt valószínűleg nagyban változott a vizsgált iskolák tantestületének összetétele. A nevelési, lelki eredmények előtérbe kerülése arra enged következtetni, hogy lelkileg nyitottabbak, érzékenyebbek lettek a pedagógusok (legalább is azok, akikkel az interjú készült.)

Érdeklődtünk arról is, hogy az intézményben van-e a pedagógusok számára **Etikai kódex**.

2006-ban erről így írtunk: A református iskolákban dolgozó tanároktól elvárt erkölcsi és viselkedési normákat az Etikai Kódex szabályozza. Elméletileg a megkérdezettek mindegyikének ismerni kellene ezt a szabályozót. Csupán egyetlen tanár válaszolta azt, hogy egyáltalán nem ismeri, egy másik intézményben, hogy még nem ismeri, de tervezik a

bevezetését. Szintén egyetlen tanár volt, aki 2006-ban változtatott volna az Etikai Kódex előírásain, mert csak 50 %-ban érezte megfelelőnek.

2006-ban 11 fő kategorikusan azt nyilatkozta, hogy semmit nem változtatna rajta, és ugyancsak 11 fő válaszolta azt, hogy az Etikai Kódex beépül a napi gyakorlatba, amit úgy értelmezhetünk, hogy konkrétan egy szabályt sem tudnának felidézni a Kódexből, de e szerint élnek mindennapjaikat, és nem okoz gondot a betartása. (Az Etikai Kódexet a Magyarországi Református Egyház közoktatási intézményeiben dolgozó pedagógusok számára az ORTE (Országos Református Tanáregyesület) VII. konferenciájának közgyűlése fogadta el 1997. november 8-án. Ez általánosságban szabályozza a pedagógusoktól a református intézményekben elvárt magatartást a diák–tanár és tanár–tanár viszonylatban.²⁹⁾

2024-ben a 18-ból 14 intézményben válaszolták azt, hogy van Etikai kódexük. (Nincs Etikai kódex: Szenczi, Enying, Kunhegyes, Verőce). Négy iskola jelezte, hogy az ORTE által összeállított Etikai kódexet alkalmazzák. Csajágon tervezik "Szülői etikai kódex" bevezetését is.

Abban a 14 iskolában, hol van **Etikai kódex**, a pedagógusok ismerik és ennek betartása nem okoz számukra gondot, az abban leírtakat teljes mértékben sajátjuknak érzik. Egyik intézményben sem érzik szükségességét, hogy az Etikai Kódexnek bármely pontját is megváltoztassák.

A **Debreceni Református Gimnáziumban** a pedagógus véleménye az volt, hogy az Etikai kódex egyetemes értékeket fogalmaz meg számukra, amelyeket a kódex nélkül is a sajátjuknak éreznek.

Hajdúböszörményben úgy vélik, hogy az Etikai kódex a keresztyén értékrenddel teljes mértékben összecseng, Kaposváron pedig, hogy „*Hiszen nap, mint nap eszerint élünk, teljesen magunkénak tekintjük.*”

Székesfehérváron és Szentendrén annyira evidensnek tartják az Etikai kódexben leírtakat, hogy ezeket a válaszokat kaptuk: „*Hiszen nap, mint nap eszerint élünk, teljesen magunkénak tekintjük.*” és hogy „*...természetesen a sajátjuknak érzik, különben nem is tudnának itt dolgozni.*”

Az esetleges változtatásokkal kapcsolatban a **Debreceni Református Általános Iskolában** azt mondták, hogy tartalmilag nem változtatnának semmit a rögzített szabályokon, normákon. Alapvető, egyetemes értékeknek tartják, e szerint élnek az iskola falain kívül is.

Szentendrén is úgy látták, hogy nem szorul változtatásra is ezt így indokolták: „*A pedagógusok közvetítik az elvárásokat a diákok felé. Nagyon jól körül van határolva, hogy miktől-mit várnak el, kinek mi a dolga.*”

A 2006-os és 2024-es válaszok összehasonlításánál megint azzal a nehézséggel szembesülünk, hogy 2006-ban pedagógusokként, 2024-ben pedig iskolánként összesítettük az e kérdésre adott válaszokat, de ennek ellenére jól látható, hogy 2006-ban a 19 intézményben megkérdezett tanárok közül csupán 2 fő nem ismerte az Etikai kódexet, vagyis ez az arány nem

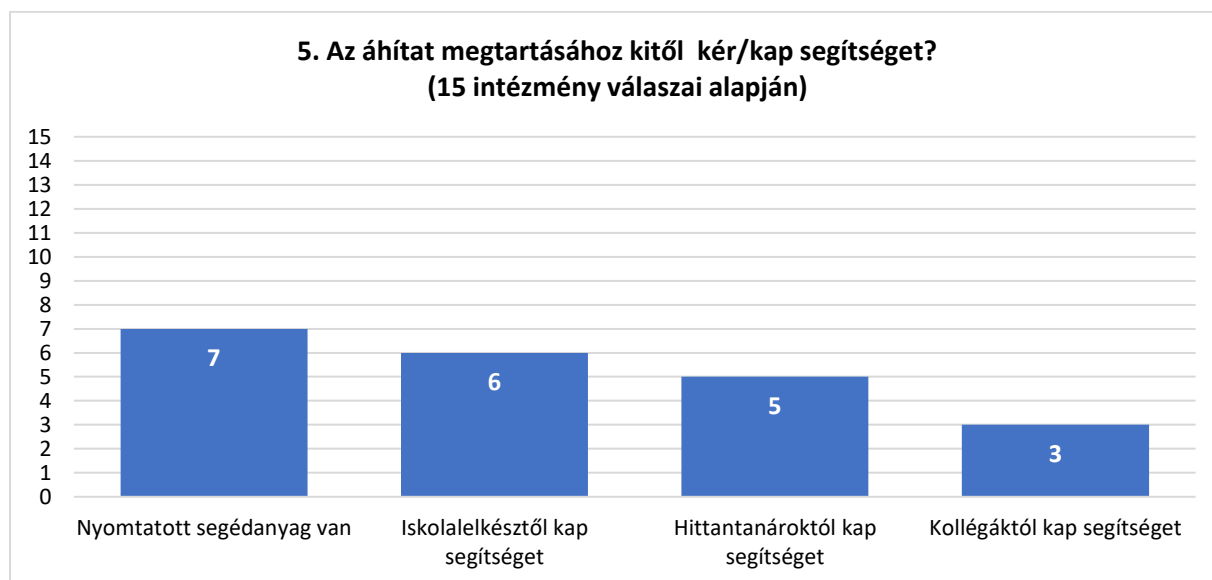
²⁹ <https://orte.hu/etikai-kodex/> 2025.03.10.

sokban különbözik a 2024-es 15 fő (Van Etikai kódexük és ismeri) /18 fő (összes intézmény) aránytól.

Az Etikai kódex módosítását 2006-ban is csupán egyetlen fő tartotta szükségesnek és hasonlóképpen 2024-ben egyetlen iskolában sem kaptunk erre vonatkozó javaslatot.

5. Az intézmény rendje szerint tart-e áhítatot, szüksége van-e ehhez segítségre, ha igen, kitől kapja ezt meg? kérdésre a 18 iskola közül 15-ben mondták a pedagógusok, hogy ők tartanak áhítatot. Nincs a pedagógusoknak ilyen feladata a Szenczi, Kunhegyesi és Verőce iskolákban, mert a hétkezdő áhítatot a lelkész tartja. (Verőcén 2024 szeptemberétől tervezték bevezetni a napkezdő áhítatokat. A 2023/2024-es tanévben még csak azok a pedagógusok tartottak az osztályteremben az adott osztálynál áhítatot, akinek volt hitoktatói végzettségük.)

Az egyes intézményekben nagyon különböző módokon valósul meg a napi áhítat. Ezek teljes körű felsorolása meghaladja a tanulmány kereteit.

A napkezdő áhítatot vagy napi ige felolvasását végző pedagógusok a felkészülésükhöz kivétel nélkül mind a 15 intézményben kapnak segítséget. Az iskolák közel felében (46,7%) ez nyomtatott segédanyag. Ezek leggyakrabban a Jellem ABC, Zárba illő kulcs, Nyisd ki a szíved, Lámpás, Mai ige, Tini Mai ige, Fején a szeget, Református Bibliaolvasó kalauz.

6 iskolában (40%) az iskolalelkész-től (is) kérhetnek/kapnak segítséget. 5 iskolában (az iskolák harmadában) ez a segítség a hittantanároktól is jöhet és 3 olyan iskola is van, ahol a kollégák is segítik egymást a felkészülésben, a napi áhítat megtartásában.

A debreceni Kölcseyben mind a négyféle lehetőséget alkalmazzák, míg a Debreceni Református Általános Iskolában a hittantanár által nyújtott segítség kivételével a másik három az előforduló. A többi intézményben a felsoroltak közül 1-2 segítségnyújtási módot fordul elő.

A napi áhítatok rendje már **2006-ban** is iskolánként változatos képet mutatott. Ez a kérdés akkor is arra kereste a választ, hogy a szakmai munkán túl a pedagógusok mennyire kapcsolódnak be az iskola lelki életébe. Áhítatot minden reggel akkor 12 fő tartott. Ehhez segítséget az iskola hittantanárától kapott 3 fő, a lelképásztortól 3 fő, a vasárnapi

istentiszteletekből, a tanári bibliaórákból és a Csendes percek című füzetből vett ötleteket szintén 3 fő. Általában nem kért segítséget 2 fő, mert nem okozott nekik gondot az áhítatok megtartása. Nem tartott áhítatot 6 fő, és csak ritkán, például nyári táborokban 2 fő. Volt, ahol az általunk Áhítatnak nevezett alkalmat Csendes perceknek vagy napi Igeolvasásnak nevezték. Ilyet tartott 1-1 fő.

2006-ban összesen 22 fő tanárról volt információnk, akiknek 72,7%-a (16 fő) tartott áhítatot. A 2024-es felmérés során az derült ki, hogy a 18 intézmény közül 15-ben (83,3%) feladata a pedagógusoknak a reggeli áhítat tartása, vagyis csak kismértékű változás következett be a vizsgált időszakban.

A **pedagógusok munkájukról visszajelzést** nagyon sokféle forrásból kapnak. A szöveges válaszokból tartalmuk alapján 8 féle kategóriát képeztünk, ezekbe soroltuk be a 60 választ. Az intézményenkénti legtöbb megnevezett kategória a 6 db (Debreceni Református Gimnázium) és az 5 db (Bp. Rózsatéri) volt.

A 18 iskola átlaga 3,33-nak adódott 1,03-as szórással, tehát az előforduló kategóriák száma jellemzően 2 és 4 között mozgott.

A 18 iskola mindegyikében elsősorban az **iskola vezetését** nevezték meg, mind akiktől visszajelzést kapnak a munkájukról. Ez teljesen reális, hiszen ez a vezetés egyik előírt feladata, mely a 2024 szeptemberében bevezetett TÉR rendszer kapcsán még szabályozottabbá vált, még nagyobb jelentőséget kapott.

12 iskolában (az iskolák kétharmadában) a **pedagógustársaktól** kapott visszajelzés is bevált visszajelzési forma. Ez alatt szinte kivétel nélkül a pozitív visszajelzést, az elismerést értették, nem a kritikus (de jobbító szándékú) megnyilvánulásokat, de azért erre is találunk

példát: „*A kollégáktól folyamatos a visszajelzés. Ezt nem mindenki veszi jó néven, de fontosnak tartják, hogy a nehézségeket, véleménykülönbségeket is megbeszéljék egymással.*” – írta le tapasztalatait a **Kunhegyesen** látogató szaktanácsadó.

Mezőcsáton kiemelték, hogy az egy osztályban tanító tanítópárok között nagyon szoros a munkakapcsolat, ők a napi munka során folyamatosan egyeztetnek, visszajelzést adnak egymásnak.

Az iskolák bő felében (10 iskola) a **munkaközösségvezetőt** emelték ki, mint a pedagógusnak munkájáról visszajelzést adó személyt. Ezt az arányt kissé keveselljük, mert a munkaközösségvezetők munkaköri feladata a hozzájuk tartozók munkájának figyelemmel kísérése, értékelése. Feltételezhető, hogy azért lett ilyen alacsony ez az arány, mert több interjúalany a „vezetőség” alatt nem csak a szigorúan vett intézményvezetést (az intézményvezetőt és a helyetteseket), hanem a munkaközösség vezetőt is értette, míg más iskolákban ezt külön nevesítették.

A **diákoktól kapott visszajelzést** 8 iskolában (44,4%) említették. **Szentendrén** ennek kézzelfogható megnyilvánulása is van, a szülők által szervezett pedagógus díjak formájában (Lorántffy díj: a tanév leggondoskodóbb, Apáczai díj: a tanév legjobb tanító pedagógusa)

Kaposváron azt fogalmazták meg, hogy a „legfontosabbaktól”, a gyerekektől kapnak folyamatosan visszajelzést.

A **szülők visszajelzését** 7 iskolában (38,9%) említették.

2-2 iskolában a fenntartó és az „azonnali külső visszajelzésként” kategorizált minősítés és tanfelügyelet, akiktől visszajelzést kapnak a munkájukról.

Külön kategóriát képeztünk a volt tanítványok által adott visszajelzésekről (a pedagógus munkájának utólagos elismeréséről) a **Hosszútávú külső visszajelzés** névvel.

A visszajelzések gyakorisága kategóriánként különböző. A munkaközösségvezető évente két tanítási órát látogat, ahhoz kapcsolódóan visszajelzést ad a kollégának.

Az intézményvezető vagy ehhez kapcsolódóan látogat, vagy a minősítés során tartott órákat (mint a Minősítő Bizottság tagja) látogatja, és ezt követően értékeli a kollégát.

A pedagógusok **egymás értékelése** rapszodikus, alkalmankénti, de mint írtuk ez az alsó tagozatban, azonos osztályban tanítóknál akár napi szintű is lehet.

2006-ban a Kitől és milyen gyakorisággal kap visszajelzést a munkájáról? kérdés összegzéseként a következőket írtuk: (A válaszadók száma 22 fő volt.)

A tanárok munkájukról visszajelzést elsősorban az **iskolavezetéstől**, különösen az igazgatótól kaptak (14 fő). Ennek gyakorisága igen különböző volt. A visszajelzés alatt szinte kizárólag a dicséretet értették a tanárok. Ez a dicséret elhangozhatott egy sikeres óralátogatás után, egy jól megszervezett iskolai programot, műsort követően, a havi értekezleteken (4 fő), vagy évente (2 fő).

Az értékelés, jutalomként pénzben is kifejezve csak egy helyen fordult elő 2006-ban.

A **Főiskolától** kapott visszajelzést két fő (Ők gyakorlóiskolában tanítottak.)

Néhányan a **kollégáktól** is kaptak értékelést (3 fő).

A felsorolt „értékelések” nagyon esetlegesek voltak és gyakran sok idő telt el az elvégzett munka és annak értékelése között, és mint tudjuk, ez rontja az értékelés hatásosságát.

A **fenntartótól** kapott értékelést csupán egy helyen említették. Mi lehet ennek az oka? A fenntartók adott esetben földrajzilag túl messze vannak az intézménytől (amikor a fenntartó egy egyházkerület), vagy nem akartak, nem tudtak érdemben beleszólni az iskola életébe?

A pedagógusok leggyorsabban visszajelzést a munkájukról 2006-ban a **gyerekektől** kaptak (12 fő). (Akkor felvetettük, hogy a pedagógus értékelési rendszer kidolgozásánál lehet, hogy a tanulókkal is számolni kellene? Hiszen ők vannak ott a tanár óráin, nekik a legnagyobb a rálátásuk a tanár munkájára. (Erre a 2015-ben bevezetett pedagógus önértékelési folyamat eljárásrendje a középiskolai korosztály esetében lehetőséget is adott.)

A **szülők visszajelzése** szintén számottevő arányban fordult elő (8 fő pedagógusnál).

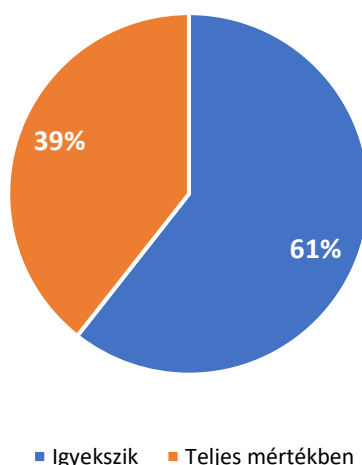
A Minőségirányítási program keretében kapott értékelést csupán egyetlen fő említett.

Összevetve a **2006-os** és a **2024-es** eredményeket, úgy látjuk, hogy történt némi elmozdulás a pedagógusok értékelésében. Míg 2006-ban a 19 iskolában 14 fő mondta azt, hogy az iskolavezetőség szokta értékelni a munkáját, addig 2024-ben az már minden egyes iskolában bevett gyakorlattá vált. A változás okai lehetnek, hogy a kezdeti idők „iskolaszervezési” teendői mellett az iskolavezetésnek kevesebb ideje és energiája maradt a szakmai munka figyelemmel kísérésére, a pedagógusok felé irányuló visszajelzésre. Másik oka adminisztratív kényszerítő erő lehet, hiszen az elmúlt időszakban az oktatási rendszerben hangsúlyossá vált a pedagógusok egyéni értékelése (Intézményen belül a pedagógus önértékelés, külső szereplők által a tanfelügyelet és a minősítés).

A pedagógusok „jól létéhez” valószínűleg nagyban hozzájárul az, hogy értékelik, elismerik munkájukat. Ahogy a 3. kérdésnél (Mit tart munkája legfontosabb eredményeinek?) 2024-re a Nevelési, lelki eredmények került döntő fölénybe a 2006-os „Szakmai eredmények”-hez képest, úgy a pedagógusok a diákoké mellett a saját lelkük „simogatását” is nagyon preferálják.

A pedagógusok a **velük szemben támasztott követelményeknek** igyekeznek megfelelni (61%), csak 39%-uk érzi úgy, hogy ez megfelelést teljes mértékben meg is tudja valósítani.

7. Hogy érzi, milyen mértékben tud megfelelni az Önnel szemben támasztott követelményeknek?

Itt azt is feltételezhetnénk, hogy a 66 fő megkérdezett pedagógus túl szerény, netán maximalista és nem meri kimondani a teljes mértékű megfelelést? Ennek eldöntésére összegyűjtöttük a válaszokból azokat a félmondatokat, ahol a leterheltségre, túlterheltségre panaszkodtak a tanárok. Ez 8 iskolában (44,4%-ban) fordult elő. Ez 7 iskola esetében együtt járt a pedagógusok által **Igyekszik** kategóriába sorolással, vagyis a pedagógus saját elvárása szerint nem tud úgy teljesíteni, mint ahogyan szeretne és ennek okát a túlzott elvárásokban látja.

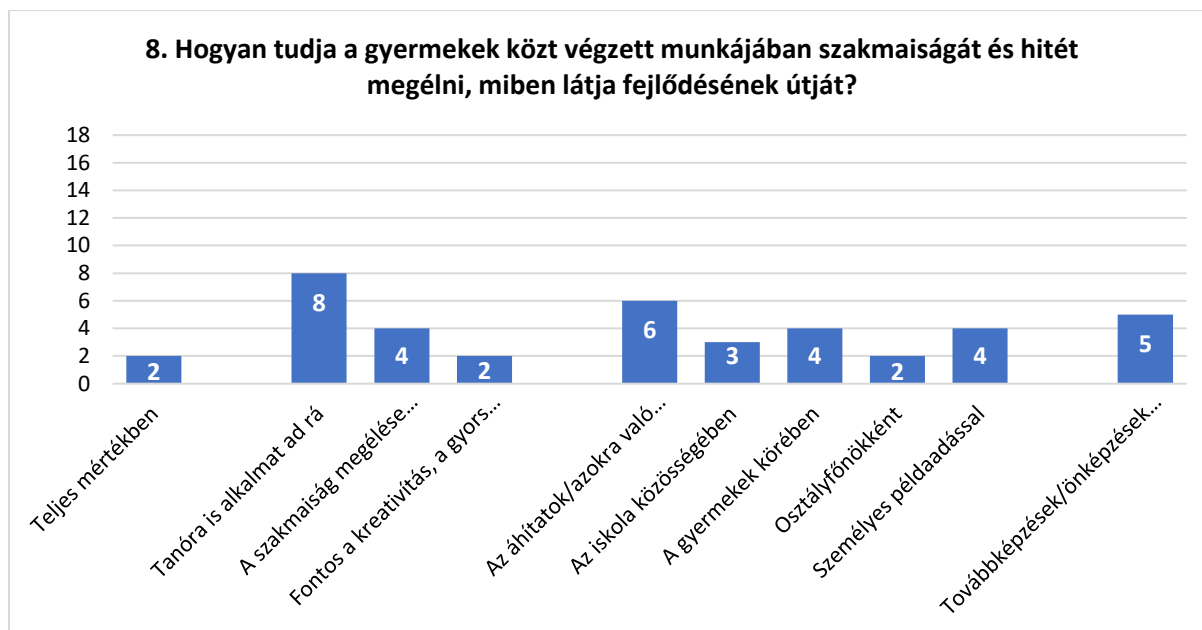
Az elvárásokat nem az iskola(vezetése) „túllozza el”, hanem általában az oktatási rendszer szintjén vagy a szülők felől jelentkeznek. Az iskolákban lejegyzett néhány vélemény ebben a témában:

- *A köznevelésben jelen lévő elvárások nagyon megterhelők, egészségromboló hatásuk van. Az OKM mérések megszervezése, lebonyolítása nagyon megterheli a mindennapi iskolai munkát. (Baár-Madas)*
- *A tantervi követelményi rendszer túl magas. Szülői követelményrendszer nagyon szerteágazó. (Enying)*
- *A szülők a nevelést is a pedagógustól várják el. Azt, amit a szülőknek otthon kellene megadniuk. „Áttolják” a gyerek nevelését a pedagógusra. (Hajdúböszörmény)*
- *Sok az iskolai feladat, ami nem a tanítással kapcsolatos, főleg így év végére, de helyt kell állnunk, hiszen pozitív példát kell mutatnunk tanítványainknak. (Kaposvár)*
- *Nehéz megfelelni, mert a munkával töltött idő nem fér bele a heti 40 órába. (Karcagi Nagykun)*
- *Évről-évre nagyobbak tűnik a terhelés, több a követelmény (Székesfehérvár)*

Szentendrén azt fogalmazták meg a tanárok, hogy maximálisan teljesíteni tudják a feléjük irányuló elvárásokat, de ennek ára az, hogy állandó időhiányban szenvednek.

A Hogyan tudja a gyermekek közt végzett munkájában szakmaiságát és hitét megélni, miben látja fejlődésének útját? kérdésre adott válaszokból tartalmuk alapján szintén kategóriákat képeztünk, 10 db-ot. Ezen kérdés kielemezésénél is a válaszokat adó pedagóguscsoportra jellemző megállapításokat számoltuk össze, tehát egy kategória egy iskolában egyszer került beszámításra. Így összesen 40 tétellel számoltunk.

A válaszok kiértékelése során nyilvánvalóvá vált, hogy ez a kérdés nem szakszerűen volt megfogalmazva, mert egy mondatban két dologra is rákérdeztünk és a válaszolók rapszodikusan a kérdés egyik vagy másik felét helyezték fókuszba (szakmaiságra vagy hitre koncentráltak) és ráadásul egy harmadik komponenst is tartalmazott a kérdés, mégpedig azt, hogy a pedagógus miben látja a fejlődés útját (szakmai és/vagy hitbéli fejlődésre is értelmezhetően).

A kialakított kategóriákat három, sőt négy nagy csoportba rendeztük, mert két iskolában kaptunk a teljesülés fokára utaló választ, vagyis, hogy **Teljes mértékben** meg tudják élni a pedagógusok a munkájuk során a szakmaiságukat és a hitüket is.

A szakmaiság megélése utaló válaszok közül a leggyakoribb (8 iskolában, 44,4%) a **Tanóra is alkalmat ad rá** volt, vagyis legnagyobb arányban a tanórát nevezték meg a pedagógusok, mint azt a színteret, ahol szakmaiságát és/vagy hitét meg tudja élni.

A szakmaiság megélése hullámvölgy-szerű/Nagy a kihívás az IKT miatt (4 válasz, 22,2%), **Fontos a kreativitás, a gyors reagálás a változásokra** (4 válasz, 22,2%) voltak.

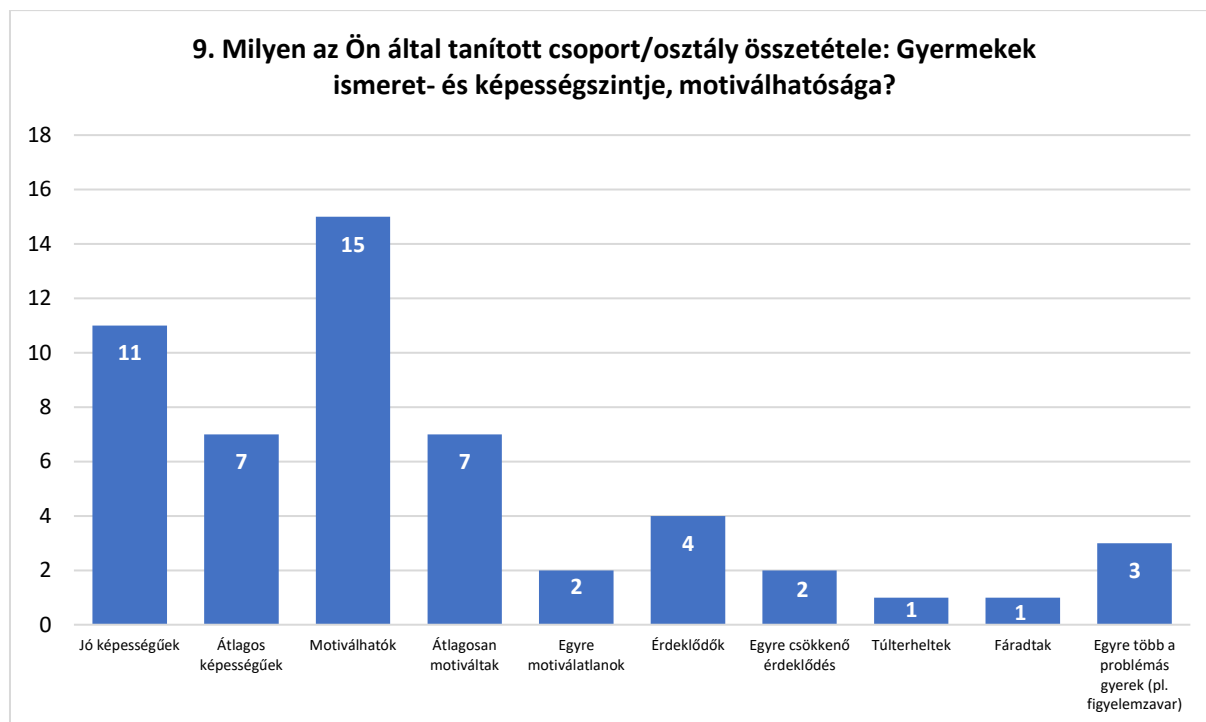
A hit megélésére utaló válaszok **Az áhítatok/azokra való felkészülés** (6 válasz, 33,3%), az **Az iskola közösségében** (3 válasz, 16,7%), **A gyermekek körében** (4 válasz, 22,2%), **Osztályfőnökként** (2 válasz, 11,1%) és **Személyes példaadással** (4 válasz, 22,2%) voltak. Ezek azt mutatják, hogy a hit megélése áthatja a pedagógusok mindennapi munkáját.

A további fejlődés lehetőségeként a **Továbbképzések/önképzések által** biztosított utat látták maguk előtt a pedagógusok (5 válasz, 27,8%).

A szaktanácsadók által lejegyzett néhány jellemző válasz:

- „Szaktanárként osztályfőnöki órán vagy a szakóra 5-10 "lopott" percében lelkigondozást is végeznek. ... Őszinte beszélgetések a szünetben az udvaron (ügyelet közben.) (Kölcsey)
- „A csendes percekre/áhítatokra való felkészülés és azok mindennapos gyakorlata mind olyan, amiben nem csak a hitét tudja megélni az iskolában, de ez által hitében erősödik is.” (Debreceni Református Általános Iskola)
- „...Hitbéli, értékrendbeli egyezésük pedig olyan közeget teremt, ami kellő alapot teremt a pedagógiai munkának...” (Debreceni Református Gimnázium)
- „Fontos, hogy a gyerekek érezzék, hogy mindenki „Isten ajándéka”. (Kunhegyesi)
- „Magyartanárként szinte nincs olyan óra, ahol ne jelenne meg a hit, a vallás.” (Székesfehérvár)

Megkérdeztük a pedagógusoktól azt is, hogy **milyen az általuk tanított osztályok/csoportok összetétele?** A szöveges válaszokból tartalmuk szerint kategóriákat alakítottunk ki.

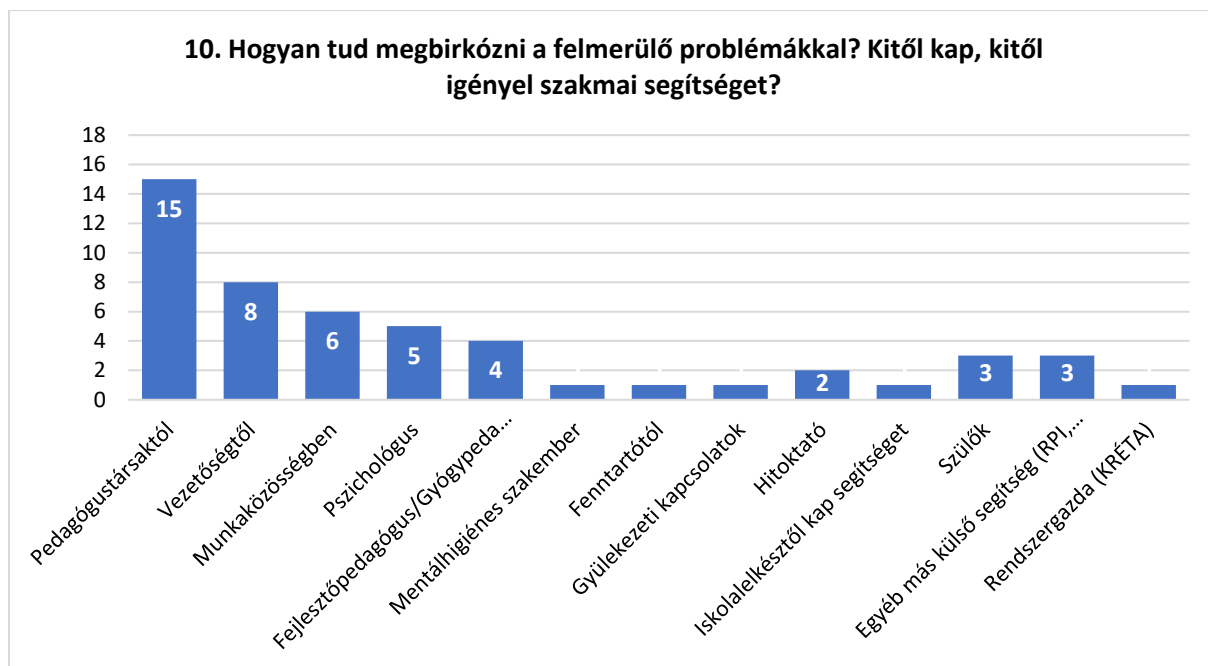
A 18 iskola kétharmadában (11 iskola) inkább jó, egyharmadában inkább átlagos képességűeknek határozták meg a tanulókat.

A **motiválhatóság** megítélése változatos képet mutat. 15 iskolában mondták azt a pedagógusok, hogy az általuk tanított tanulók jól motiválhatók, míg 7 iskolában nyilatkoztak úgy tanárok, hogy átlagosnak mondanák a motivációt és két pedagógus (két különböző iskolában), azt tapasztalja, hogy a diákok évről-évre egyre motiválatlanabbak. (Ezen kategóriák összege 24, mert több olyan volt intézmény is volt, ahol az interjún részt vevő tanárok különbözőképpen ítélték meg a tanulók motivációját és ott mind a két véleményt számításba vettük.)

A pedagógusok között volt, aki nem a motiváció, hanem az **Érdeklődő** kifejezést használta. Így 4 iskolában érdeklődőknek határozták meg a tanulók hozzáállását, míg másik két iskolában két pedagógus egyre csökkenő érdeklődésről számolt be.

Egy-egy iskolában mondták azt, hogy a tanulókra jellemző a túlterheltség, a fáradtság és három iskolában emelték ki, hogy egyre több a „problémás” gyerek. (Ez alatt BTMN-s és SNI-s tanulókat értve.)

A **felmerülő problémák megoldásához** a pedagógusok sok területről kapnak segítséget. A szöveges válaszok tartalma alapján itt 13 kategóriát alakítottunk ki.

A megkérdezettek a **pedagógustársaktól** kérnek/kapnak segítséget 15 iskolában (83,3%), a **vezetőségre** is számíthatnak 8 iskolában (44,4%) és a **munkaközösségük** is segít megoldani a problémájukat 6 iskolában (33,3%). Ezek jelentős arányoknak mondhatók és ezen három lehetőség közül egy-egy iskolában kettő, vagy akár három is (Szenczi, Enying, Hajdúbozsörmény) is előfordult.

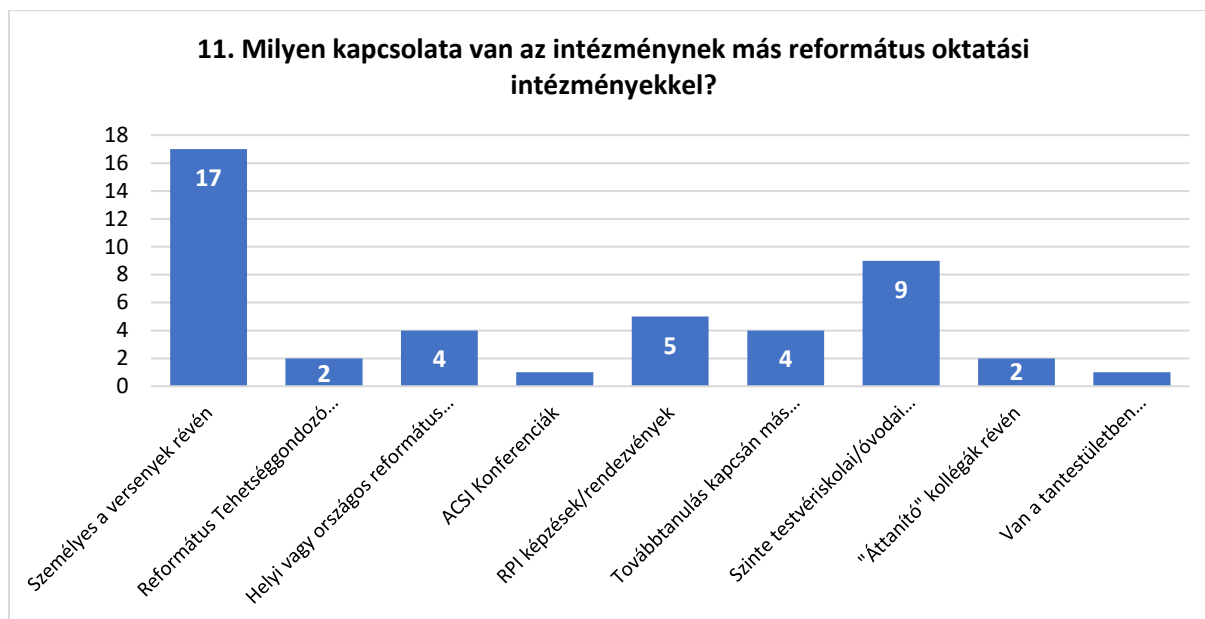
A másik nagy csoport a **segítő szakemberek** csoportja, akikhez a pedagógusok fordulhatnak és tőlük segítséget remélhetnek. Ilyen 5 iskolában (27,8%) a pszichológus, 4 iskolában (22,2%) a fejlesztőpedagógus vagy gyógypedagógus és 1 iskolában (Szentendre) a mentálhigiénés szakember is.

A harmadik nagy csoport az **egyházhoz és a hitéhez köthető**. 1 iskolában (Csajág) említették a pedagógusok ilyen összefüggésben a fenntartót, a gyülekezeti kapcsolatot (Debreceni Ref. Gimn.). Az iskolai hitoktatótól kértek segítséget (Rózsatéri és Debreceni Ref. Gimn.) és szintén a Debreceni Református Gimnáziumban az iskolalelkésztől kértek/kapnak segítséget az interjún részt vevő pedagógusok.

Említésre kerültek még „külső” szereplők is, mint a **szülők** (Debreceni Ref. Gimnázium, Karcagi Nagykun, Székesfehérvár). Szintén 3 iskolában említettek **külső szervezeteket**, mint RPI rendezvények, előadók és 1 iskolában nagyon hálásak a rendszergazdájuknak a KRÉTA rendszer használatához nyújtott segítségéért.

A 18 iskolában összesen 51 tételt tudtunk beazonosítani, így egy-egy intézményben átlagosan majdnem 3 féle lehetőséget is fel tudtak sorolni, hogy probléma esetén kihez fordulhatnak a pedagógusok.

Más **református oktatási intézményekkel való kapcsolat** a kapott válaszok alapján széleskörűnek látszik.

Leggyakoribb kapcsolódási pontok a **versenyek**. A 18 intézmény közül 17-ben (94,4%) mondták, hogy ilyen alkalmakkor személyesen találkoznak más iskolából jött kollégákkal és amíg a tanulók versenyeznek, addig nekik lehetőségük van az ismerkedésre és szakmai beszélgetésekre is.

A következő kategóriák a **szakmai napokhoz, rendezvényekhez** köthetők: A Református Tehetséggondozó Alapítvány rendezvényei (2 iskola), helyi vagy országos református rendezvények (szakmai napok, találkozók, Tanévnnyitó) (4 iskola), ACSI Konferenciák (1 iskola), és RPI továbbképzések/rendezvények (5 iskola), így összesen a rendezvényekhez 12 féle alkalom sorolható be, ami a versenyeken való részvétel mellett a másik jelentős kategória, az intézmények 66,6%-ában van jelen.

4 intézményben (22,2%) említették a **továbbtanuláshoz kapcsolódóan** a tanulókat küldő/fogadó református intézmények közötti együttműködést, kapcsolattartást. 9 intézmény (50%) szinte „testvériskolai” „testvéróvodai” kapcsolatot ápol már intézményekkel. Az **óvodákkal való kapcsolatot**, ahogy az előzőekben, itt is általában a református oktatási rendszerben való gördülékeny továbbhaladás biztosítása generálja.

Összességében az **iskolafokok közötti továbblépés okán** az intézmények 72,2%-ban alakul ki kapcsolat más református intézményekkel.

2 intézményben a kapcsolattartás letéteményese az **„áttanító”**, vagyis több református iskolában is dolgozó kolléga (Rózsatéri, Enying), illetve egy helyen ezt a tantestületben lévő **szaktanácsadók** munkája által látják megvalósulni (Kölcsény).

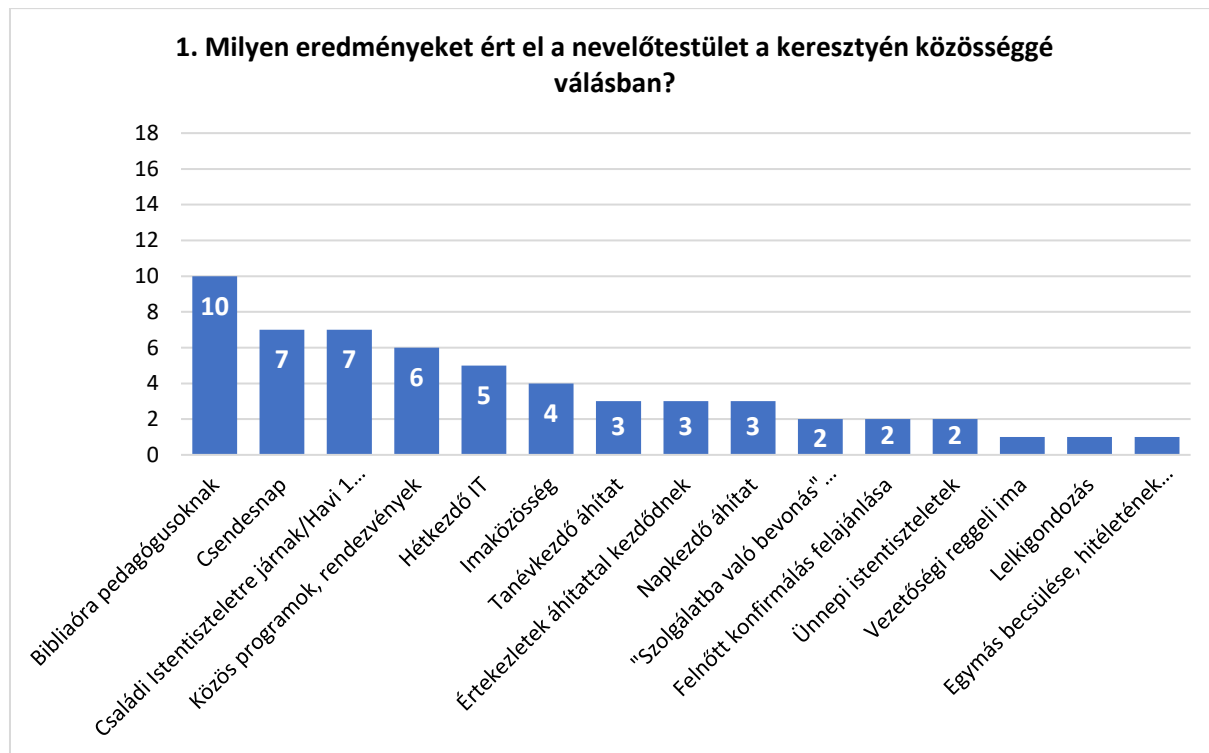
7.15/b A hitoktatókkal

Az intézményekben a hitoktatóktól is gyűjtöttünk információkat. A 18 iskolában összesen 35 hitoktatóval/vallásánárral/iskolalelkésszel beszélgettek az adatfelvételt végző szaktanácsadók. A beszélgetés négy kérdés köré szerveződött. Ezek:

1. Milyen eredményeket ért el a nevelőtestület keresztyénné válása terén?
2. Mit tart a nevelőtestület keresztyén közösséggé válásában a további legfontosabb lépésnek?
3. Milyen eredményeket ért el a diákközösség a keresztyén közösséggé válásban?

4. Mit tart a további legfontosabb lépésnek?
voltak.

A kapott szöveges válaszokból ez esetben is tartalmuk alapján kategóriákat képeztünk. A kategóriák képzése itt viszonylag egyértelmű volt, mert a hitoktatók /vallásanárok/iskolalelkészek az eredményeket pontosan nevesítették, válasz gyanánt általában konkrét hitéleti alkalmakat soroltak fel.

2024-ben a 18 iskola közül 10-ben, az iskolák bő felében a pedagógusok számára tartott **Biblióra** meghonosítását tartották az egyik vívmánynak. A Csendesnap és a **Családi Istentiszteletek** rendszere 7-7 iskolában (38,8%) vált szokássá, mint a keresztyén közösség formálódásának helyszíne.

6 iskolában (33,3%) a **közös programok, rendezvények** is közösségformáló tényezők. A **hétkezdő Istentiszteletet** 5 iskolában, az iskolák bő negyedében említették a hitoktatók. **Imaközösség** a 18-ból 4 iskolában (22,2%) működik.

3-3 iskolában említették a **tanévkezdő áhítatot**, azt, hogy az **értekezletek áhítattal kezdődnek** és a **napkezdő áhítatot**.

2-2 iskolában nagy eredménynek érzik, hogy a pedagógusokat sikerül bevonni a „szolgálatba”, hogy néhány kolléga élt a felnőtt konfirmálás lehetőségével, valamint az ünnepi istentiszteleteket is a keresztyén közösségformálás egyik alkalmának tekintik.

1-1 iskolában említették a vezetőség reggeli imájának szokását, az elérhető lelkigondozást és azt az attitűdöt, hogy kialakult egymás megbecsülése, egymás hitéleti különbözőségének elfogadása.

Összesen 57 tételt soroltak fel a hitoktatók, így az iskolai átlag 3,17-nek adódott 1,2-es szórással, vagyis intézményenként jellemzően 2-4 eredmény került felsorolásra. A legtöbbet Kunhegyesen és Mezőcsáton nevezték meg, 5-5 darabot.

2006-ban erről a kérdésről az alábbiakat írtuk: A nevelőtestület formálása az iskola berkein belül a hitoktató feladata. Könnyebb dolga van az alulról építkező iskolák hitoktatóinak és nehezebb a táblacserés iskolák már adott közösségéből keresztyén, vagy legalábbis a keresztyén értékeket elfogadó nevelőtestületet kovácsolni.

A 2006-os eredmények:

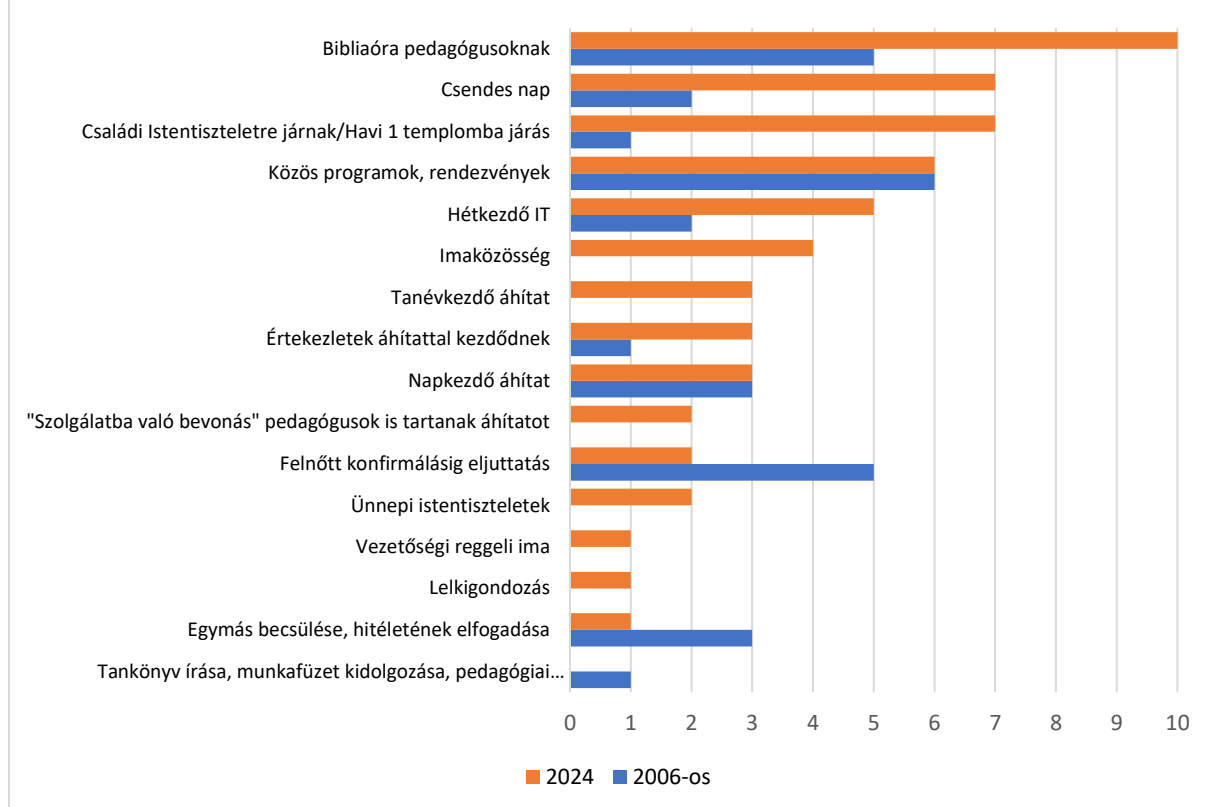
- Pótolták a gyermekkorban elmaradt hitélet megerősítését, rendszeres templomba járás szokásának kialakítása, felnőtt konfirmáció szervezése a pedagógusok számára (5 isk.)
- Közös programok szervezése a tantestületen belül (4 isk.)
- Csendesnapokon való részvétel (2 isk.)
- Egyházi, gyülekezeti rendezvényeken részt vesznek (2 isk.)
- Felnőttek számára Bibliaóra hetente (2 isk.), kéthetente (1 isk.) havonta (2 isk.)
- A hétfői áhítaton nem kötelező részt venni és mégis eljárnak erre (2 isk.)
- Családias légkör, egymásra figyelés erősítése (2 isk.)
- Összdolgozói istentisztelet havonta egyszer (1 isk.)
- Minden értekezlet áhítattal kezdődik. (1 isk.)
- A tanárok reggeli áhítatot tartanak a gyerekeknek. (1 isk.)
- Tankönyv írása, munkafüzet kidolgozása, pedagógiai segédeszközök készítése. (1 isk.)
- Testvéri közösséggé váltak. Nincs politikai szembenállás. (1 isk.)

2006-ban összesen 27 tételt számoltunk össze (az akkori 19 iskolában), míg 2024-ben a 18 iskolában ezek száma lényegesen megnőtt, 57 lett. A 2006-os átlag 1,42-ről 3,17-re emelkedett. Ezek a számok jelentős változást, fejlődést jeleznek.

Fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy **2024-ben** a hitoktatókhoz – e feladatok megvalósításában – már nagyon sok helyen iskolalelkész is társul szegődött és a közeljövőben ez még inkább így lesz, mert Zsinati jogszabály írja elő az intézményekben az iskola/óvodalelkész alkalmazását.

A két 2006-os és a 2024-es adatfelvétel egyes kategóriáit megfeleltettük egymásnak és az alábbi diagramon ábrázoltuk:

1. Milyen eredményeket ért el a nevelőtestület a keresztyén közösségé válásban? (2024-2006 összehasonlítása)

A diagramról leolvasható, hogy a pedagógusok számára *Bibliaórát* tartó intézmények száma a duplájára nőtt (5-ről 10-re).

A **Csendesnapok**nál még nagyobb ugrást látunk. 2006-ban még csak 2 iskolában volt ilyen alkalom, 2024-ben már 7 iskolában számoltak be erről.

A **Családi Istentisztelet** „intézménye” is meghonosodott, 1-ről 7-re nőtt az említések száma.

A **közös programokat**, rendezvényeket mindkét mérés során 6-6 iskolában sorolták fel.

A **Hétkezdi Istentisztelet**nél a változás 2-ről 5-re való növekedést jelentett.

Az egyik kategóriát **felnőtt konfirmálásig** eljuttatásként határoztuk meg. (2006-ban ez így fogalmaztuk meg: „*Pótolták a gyermekkorban elmaradt hitélet megerősítését, rendszeres templomba járás szokásának kialakítását, felnőtt konfirmáció szervezése a pedagógusok számára*”). Ez az a terület, ahol csökkent az említések száma. 2006-ban 5 iskolában is számoltak be ilyen eredményről, 2024-ben már csak 2-ben. Ennek magyarázata az lehet, hogy 2006-ban az átvett iskolákban „ottmaradt” tanárokat sikerült evangelizálni és hitbéli elköteleződésüket hivatalosan konfirmációval is megerősítették. Ezt a folyamatot akkor az egyik táblacserés iskolánál a következőképpen írtuk le.: „*Ökomenikus szemlélettel indultak. Két év után református többség alakult ki a nevelőtestületben. A katolikusok és gyakorolják a saját vallásukat. Új kolléga felvételénél szempont a református vallás.*”

A **2024-ben** a kategóriák száma 10-nek adódott, míg 2024-ben 15 kategóriával számoltunk.

A kategóriák számának másfélszeresre növekedése azt mutatja, hogy az iskolákban az évek során egyre színesebbé vált a hitélet, újabb és újabb területekkel „kínálták meg” a pedagógusokat.

Mit tart a legfontosabb lépésnek a pedagógusközösség további alakításában? kérdésre **2024-ben** a 18 iskolában 24 választ kaptunk, melyeket nagyon sok, 18 különböző kategóriába sikerült csak besorolni. Ez azt mutatja, hogy minden iskola helyzete és tennivalói nagyon egyedi, ezek nagymértékben különböznek egymástól.

A 24 válasz általában konkrét tennivalók, tervek, célok felsorolása, ami azt mutatja, hogy a kérdésünk nem érte váratlanul a hitoktatókat/iskolalelkészeket, folyamatos feladatuknak tartják a közösség fejlesztését.

3 iskolában került szóba, hogy a pedagógusok és a fenntartó, illetve a pedagógusok és a saját gyülekezet kapcsolatának erősödését kell célul kitűzni. Szintén 3 iskolában „profán” alkalmakat is terveznek a pedagógusközösség erősítése céljából.

A 2 válaszos kategóriákban találjuk **Az iskolalelkész vegyen részt a nevelőtestület lelkigondozásában** tervet és a **Senki ne kötelezettségként élje meg a hitéleti alkalmakat** célkitűzést. A további kategóriák csak egy-egy iskolában jelentek meg.

Az iskolák közül a legtöbb tervet (4 db) a Szenczi írta. Ezek: *Minél több kolléga vegyen részt az áhítaton*, *A hitéleti munkacsoport "generáló" hatása nőjön*, *Passzív tanárok bevonása (a hitéleti alkalmakra)* és *hogy Az iskolalelkész vegyen részt a nevelőtestület lelkigondozásában*.

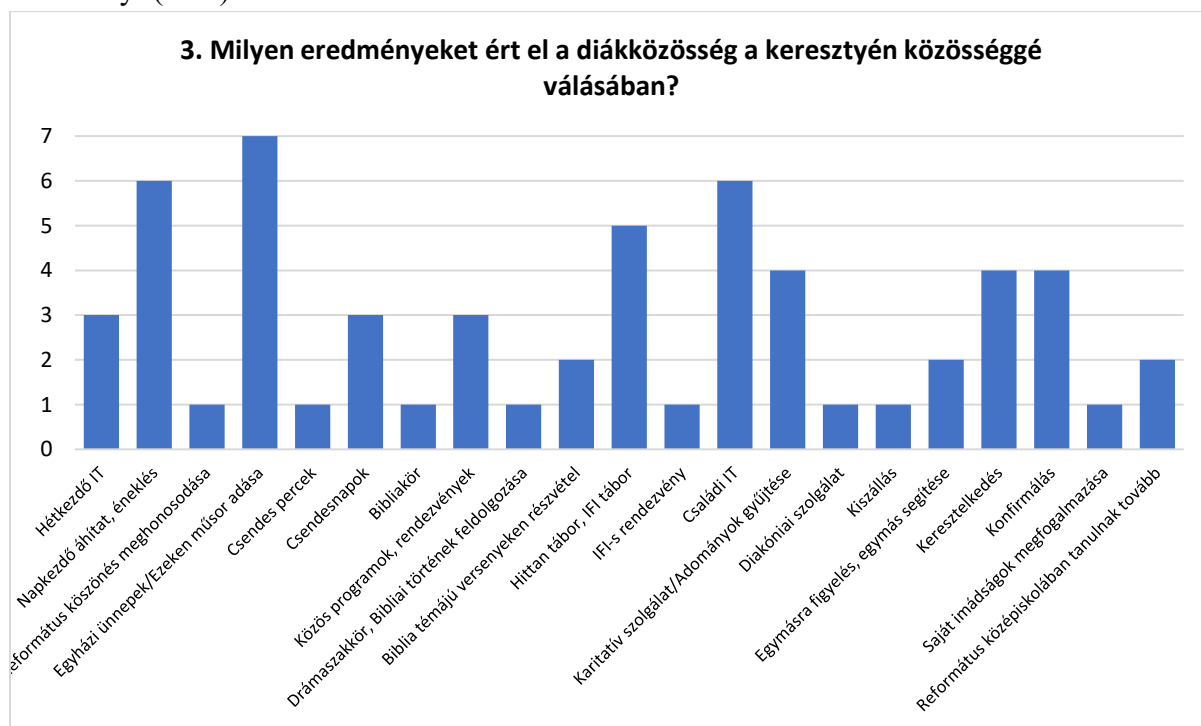
2006-ban a kitűzött célokban azt fogalmazták meg az iskolák, hogy több közös Istentisztelet, több Csenedsnap legyen, a tanárok is tartsanak majd áhítatokat és hogy majd evangelizációs, missziós nyári alkalmak szervezzenek. Több iskolában is célkitűzés volt a még

aktívabb közösségi élet kialakítása. Az e témában feltett első kérdésre (Milyen eredményeket ért el a nevelőtestület a keresztyén közösséggé válásban?) adott válaszok alapján úgy tűnik, hogy sokat sikerült megvalósítani, de ez a munka soha nem „állhat meg”.

Diákközösség keresztyén közösséggé válása terén elért eredményekről is érdeklődtünk a hitoktatóknál és iskolalelkészeknél.

A 18 iskolában 59 választ kaptunk. Ezeket is kategóriákba soroltuk, de mivel nagyon sokszínűek voltak ezek a válaszok így nagyszámú, 21 kategóriába sikerült csak besorolni. A diagramon ábrázolás során a tartalmilag összetartozókat próbáltuk egy csokorban megjeleníteni.

Az egy-egy iskolában kapott válaszok átlagos száma 2,3 db szórásuk 1,56 volt. A legtöbb eredményt (7 db) a Szencziben sorolták fel.

Az első csokor a **szokássá vált rendezvényeket** tartalmazza. Ezek a Hétkezdő IT (3 isk.), A napkezdő áhítat, éneklés (6 isk.), A református köszönés meghonosodása (1 isk.), Az egyházi ünnepek megünneplése és ezeken műsorok adása (7 isk.), a Csendes percek (1 isk.) és a Csendesnapok (3 isk.).

Elgondolkodtató lehet, hogy a református köszönés meghonosodását csupán egyetlen iskola emelte ki, de ennek oka az lehet, hogy már annyira megszokottá vált, hogy el is feledkeznek róla, mint a keresztyén közösséget jelző momentum. (Intézménybejárás során be is bizonyosodott, hogy 17 intézményben már megszokottá vált az „Áldás, békesség!” köszönés.)

Másik csokorba a **tanórán kívüli rendezvényeket** fogtuk össze. Ide tartozónak véljük a Bibliakört (1 isk.), Közös programok, rendezvények (3 isk.), Dramaszakkör, Bibliai témák feldolgozása (1 isk.), Bibliai témájú versenyeken való részvétel (2 isk.). (A pedagógusok arra a kérdésre, hogy hogyan tartják a kapcsolatot más református iskolák pedagógusaival elsősorban a versenyeket említették. Ez itt most kisebb arányban, de visszaköszön.)

Hittan tábor, IFI-s tábor, IFI-s rendezvényeket összesen 6 iskolában említettek.

A Családi Istentisztelet, mint a diákközösséget formáló tényező, 6 iskolában került megemlítésre.

A Karitatív szolgálat 4, a Diakóniai szolgálat és a Kiszállás 1-1 iskolában bevett gyakorlat.

Az utolsó csokor a **lelki dolgokról** szól, mint Egymásra figyelés, egymás segítése (2 isk.), a Saját imádságok megfogalmazása (1 isk.) az egyházhoz való kötődés hivatalos kifejeződése, mint Keresztelkedés (4 isk.) és Konfirmálás (4 isk.).

A diagram utolsó oszlopaként szerepel még a **Református középiskolában tanulnak tovább**, mint a diákok körében elért eredmény (2 isk.).

2006-ban az elért eredményeket akkor így foglaltuk össze:

A 13-14 éves korosztályból egyre többen konfirmáltak (5 iskola). Összetartóbbak lettek a gyerekek (5 iskola). Családias az iskolában a légkör, figyelnek egymásra. Bibliai idézettel figyelmeztetik egymást, kevesebb a durvaság (2 iskola). A felekezeti különbségeket jól kezelik. Sikeres Csenedsnapok rendezvények. A szülők is egyre inkább nyitnak az egyház felé. Családi istentiszteleteket tartanak 3 iskolában havonta egyszer. Szülői Csenedsnapok is voltak néhány iskolában. A nagyobb egyházi ünnepekről az iskolákban is megemlékeztek.

2006-ban is probléma volt, hogy nem minden család ad keresztyén alapot, így nagy eredményként tartották számon, hogy a Reggeli áhítatokat komolyan veszik a gyerekek. Volt, ahol péntekenként tartottak áhítatot, amit az iskolarádióban közvetítettek.

Ifjúsági táborokban vettek részt a tanulók (2 iskola).

Nőtt a vasárnapi és a gyermek istentiszteletek látogatottsága.

Az egyik iskolában Becsületívet vezettek be: Minden héten felírta magát az, aki nem volt vasárnap templomban. Ebben az iskolában csak a rendszeres templomba járók kaphattak hittanból ötöst.

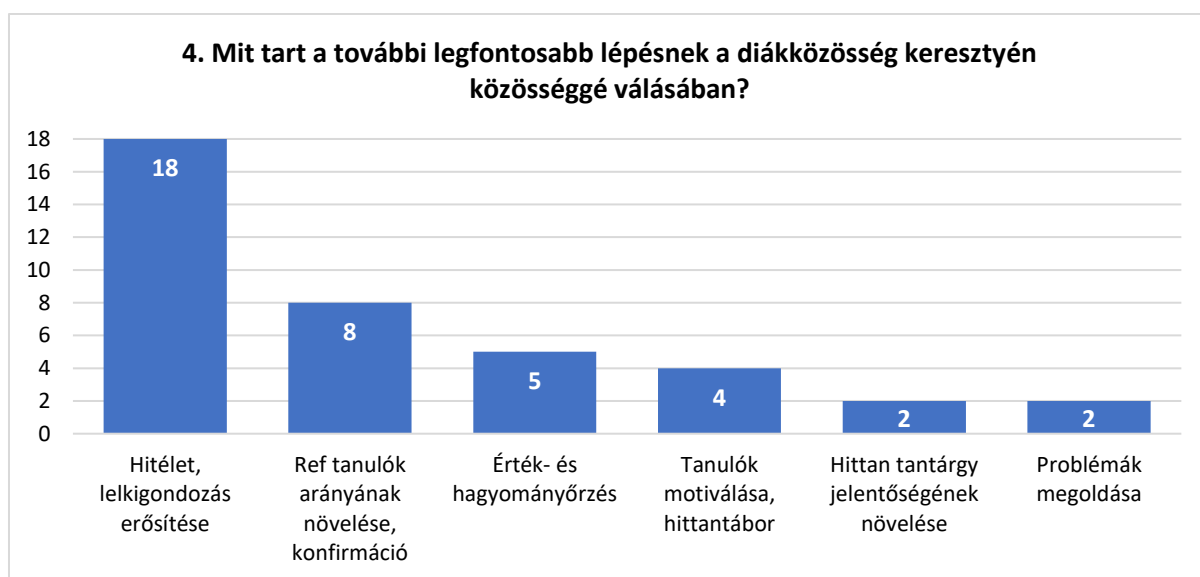
Mit tart a legfontosabb lépésnek a diákközösség keresztyén közösséggé válásában? kérdésre viszonylag kevés számú, 39 db választ kaptunk, melyeket 20 kategóriába soroltunk be. Mind a 18 intézmény írt legalább 1 területet. A legtöbbet a Csajágon sorolták fel (7 db-ot).

Az összes választ az alábbi táblázatban adjuk közre:

Terv	Int. száma
Hitéleti alkalmak bővítése (imaséta, "alternatív" istentisztelet - Bibliai tartalmak, zárandoklat, dicsőítő ifjúsági zenekar létrehozása)	1
A családok bevonása a hitéletbe - missziós feladat (pl. imaközösség)	4
Nyitottabbá váljanak a hit felé a gyerekek a szülők.	2
Diákok, családok, tantestület és a gyülekezet kapcsolatának erősítése	2
Az egyházhoz, gyülekezethez közelíteni a családokat.	4
A lelkipozíció és a hitélet mélyítése.	2
Gyülekezet és iskola kapcsolatának erősítése	2
Intézményi lelkész alkalmazása	1
Egyre több gyerek konfirmáljon	2

8. után is tartozzon gyülekezethez a tanuló	4
Felnőttkori konfirmációk legyenek az intézményi kötődés miatt	1
Növelni a református tanulók arányát	1
Hagyományőrzés	1
Értéket mutatni a hétköznapiakban, keresztyén értékrend megőrzése és továbbadása	4
8. évfolyamosok motivációját a felvételi után is fenntartani	1
Versenyszek szervezése (Hittan, zsoltáreklő)	1
Hittanos napközis / ottalvós tábor szervezése	2
Hittan tantárgy megszerettetése alsó tagozatban	1
Hittanból érettségizők számának növelése	1
A felmerülő problémák közös megoldása, a felmerülő helyzetekhez alkalmazkodás.	2

A 20 kategóriát még mindig soknak tartottuk és ezeket további 6, nagyobb kategóriába vontuk össze (A táblázatban a kategóriahatárok vastagabb vonallal jelöltük.)

Ezek a **Hitélet**, a lelkigondozás erősítése, **A református tanulók arányának növelése**, a **Konfirmáció szorgalmazása**, az **Érték és hagyományőrzés**, **A tanulók motiválása**, hittantábor, a **Hittan tantárgy jelentőségének növelése** és a **Problémák megoldása**.

Ez utóbbi két kategóriába csak 2-2 iskola választ soroltuk be. A Motiválás, valamilyen megfogalmazásban, mint jövőbeni terv 4 válaszban (3 iskolában) is megjelent.

Az Érték és hagyományőrzés erősítése 4 iskolában (5 válaszban) került a tervek közé. 7 iskolában (8 válaszban) a református tanulók arányának és a konfirmálók számának növelése a cél.

18 iskola közül 11-ben tűzték ki célul a hitélet és a lelkigondozás erősítését szolgáló célokat, melyeket összesen 18 tételben fogalmaztak meg.

2006-ban hasonló problémák foglalkoztatták a hittantanárokat, akkor is első helyen állt a hitélet erősítése, de ez a hittan tanárok esetében talán természetesnek is mondható.

A legfontosabb feladatnak 2006-ban a református identitás megerősítését tartották („Derék, hívő, templomba járó fiatalok nevelése”) Ezt az alábbi módokon tervezték megvalósítani:

- A gyakorlati élet felé nyitni a keresztyén szemlélettel, nem csak hittan órára tanulni.
- Hittanóra keretében legyenek gyülekezeti látogatások és legyen diakóniai szolgálat.
- Képesek legyenek komolyabban venni a hit dolgait (a tanulók)
- Nagyobb látogatottság a házi bibliaórákon (2 isk.)
- Nagyobb látogatottság a heti gyermek istentiszteleten (2 isk.)
- A gyerekek vegyenek részt a gyülekezeti alkalmakon
- Több Csendesnap legyen
- A tanárok tartsanak áhítatot
- A szülőket bevonni a hitéletbe. (2 isk.)
- Az evangelizációs napokat célszerűbb lenne önkéntesebbé tenni.
- Állandó hittantanár legyen.
- Egyházi ének továbbképzésen részt venni
- Hittan tanterv, hittankönyv megreformálása, mert ezek nem igazodnak az életkori sajátosságokhoz (3 isk.)
- A népszerű zsoltáréneklő szakkörre építve minél több gyerek lelki fejlődését elősegíteni

Táblacserés iskolában az etikaoktatást felmenő rendszerben tervezték kiváltani felekezeti hittanoktatással. (Akkor az volt a bevett gyakorlat, hogy az átvett gyerekekre nem vonatkozott a kötelező hittan oktatás, hanem kimenő rendszerben etikaoktatáson vettek részt a hittan órák ideje alatt.)

A tervek között szerepelt az is, hogy a tanulók minél nagyobb hányada legyen református vallású.

Az egyik iskolában Imaterem építése révén is tervezték erősíteni a tanulók református szellemiségét.

Több iskolában megfogalmazták, hogy a jövő az lenne, hogy a tanárok is tartsanak áhítatot. (Ez a terv 2024-re szinte maradéktalanul megvalósult!)

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy **kérnek-e a tanulóktól a beiratkozáskor lelkeszi ajánlást.**

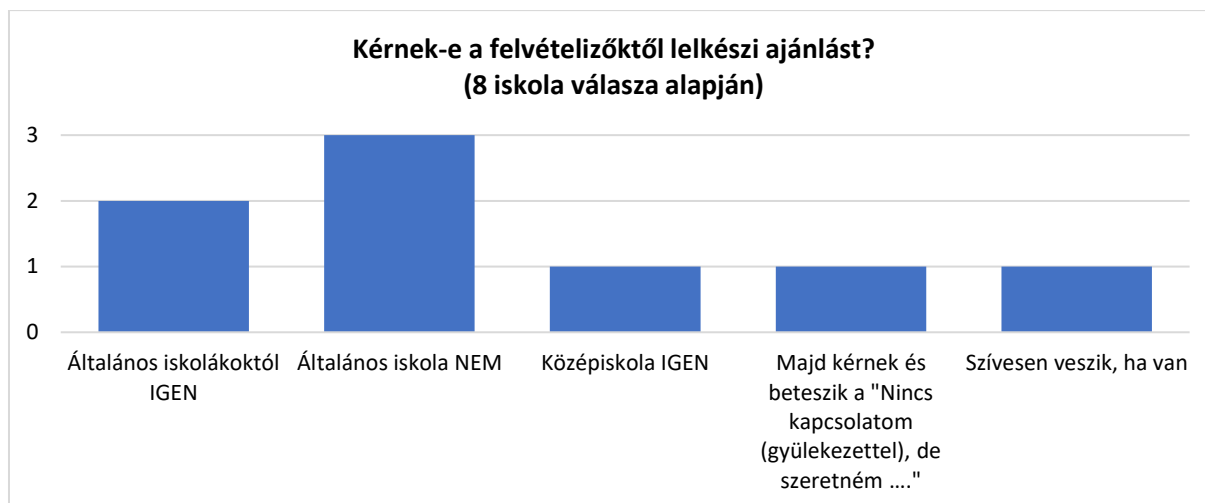
Erre 8 iskolában kaptunk határozott választ. Közülük 2 iskolában az általános iskolai diákoktól igen, míg másik 3 iskolában határozottan nem kérnek.

Az egyik középiskola is kér lelkeszi ajánlást a felvételiző tanulóktól.

Egy iskola volt, ahol most terveznek ilyen dokumentumot, de mivel az egyházzal jelenleg még kapcsolatban nem álló szülők gyermekeit is szívesen fogadják, így beteszik majd a "Nincs kapcsolatom (gyülekezettel), de szeretném..." opciót is.

Egy iskolában mondták azt, hogy szívesen veszik, ha a szülők hoznak lelkeszi ajánlást, de nem tették kötelezővé.

A válaszok diagramon ábrázolva:

A lelkészi ajánlás (a család gyülekezetéhez tartozásának) elvárása felveti azt a kérdést, hogy a református iskolák csak azokat a gyermekeket fogadják, akik már a családjuk révén élő egyházi kapcsolattal rendelkeznek, vagy a missziót és a gyülekezetépítést szem előtt tartva fogadják a nem hívő családok gyermekeit is. Ez a kérdés a beiskolázandó tanulók létszámának folyamatos csökkenése miatt egyre aktuálisabb, és úgy tűnik, hogy erre az intézményvezetők (feltételezhetően a fenntartóval egyetértésben) már meghozták a választ – nem kérnek lelkészi ajánlást.

7.15/c A fenntartóval

Az iskolák fenntartóival is készítettünk interjút. Jellemzően a fenntartó gyülekezet lelkésze, az Egyházkerületi fenntartásban lévő iskolákban pedig az egyházkerület oktatásügyi főtanácsosai válaszoltak a feltett kérdésekre. Ezek az interjúk az iskolalátogatást követően, telefonos beszélgetés során valósultak meg. Néhány fenntartó kérte, hogy írásban válaszolhasson. Ezekben az esetekben elküldtük a kérdéseket. Az ilyen módon kapott válaszok átfogóbbak, elméletibbek voltak, mint azok, ahol a beszélgetés során irányított kérdésekkel rákérdezhettünk egyes, a kutatás szempontjából az adott iskolában még inkább releváns témákra.

A fenntartókat 5 témában kérdeztük meg. Ezek:

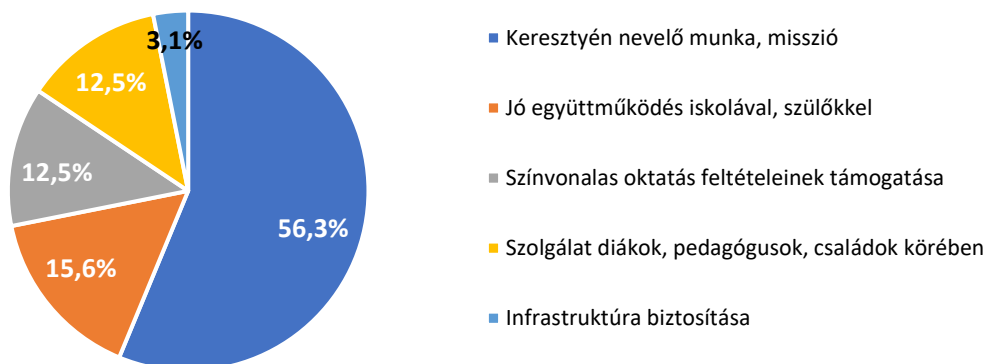
1. Mi az, amit a legfontosabbnak tart az intézmény szolgálatában?
2. Mivel vívták ki legutóbb elismerését az intézmény pedagógusai, diákjai?
3. Mi a fejlesztés legfontosabb iránya? Milyen problémákat észlel?
4. Milyen szakmai segítséget igényelne az RPI-től ebben a (keresztyén szellemiség) a témakörben?
5. Értékelje a református szellemiség megjelenítése szempontjából az intézmény elmúlt közel 20 évet! Tudomása szerint milyen jelentős változások voltak (előre lépések vagy akár megtorpanások) ezen a területen?

Mi az, amit a legfontosabbnak tart az intézmény szolgálatában? kérdésekre adott válaszok tartalma alapján kategóriákat alakítottunk ki, majd ezeket az alábbi táblázat szerint 5 nagyobb kategóriába rendeztük. (A táblázat utolsó sorában feltüntettük, hogy ezek összesen hány intézményben jelentek meg.)

	1. Mi az, amit a legfontosabbnak tart az intézmény szolgáltatában?	Válaszok száma	Intézmények száma
Keresztyén nevelő munka, misszió	Keresztyén elvek szerinti nevelő munka	3	11
	Lelkiség formálása	7	
	Misszió	6	
	A magvetést, hogy Isten igéjét minél közelebb vigyük a családokhoz.	1	
	Hitoktatás, áhítatok, lelkipendozás	1	
Jó együttműködés iskolával, szülőkkel	Szoros kapcsolat kialakítása és fenntartása a tanulók szüleivel és a tantestület tagjaival.	1	4
	Az iskola dolgozóinak és a családok részére, mint lelkipásztor, rendelkezésre állás	2	
	Jó együttműködés a gyülekezet vezetői és az iskola között	1	
	Szoros (praktikus kapcsolat) az iskola és a fenntartó temploma között	1	
Színvonalas oktatás feltételeinek biztosítása	Oktatás színvonalának megőrzése mellett reformátusként működni.	1	4
	A legmegfelelőbb vezetői közösség felállítása	1	
	Az igazgató és a pedagógusok munkájának segítése	2	
Szolgálat diákok, pedagógusok, családok körében	A diákok életében való jelenlét	1	1
	A pedagógusok szolgálata	1	
	Családok közötti szolgálat	1	
	Gyermekek, pedagógusok, családok bevonása a gyülekezeti életbe.	1	
Infrastruktúra biztosítása	Infrastruktúra biztosítása	1	1

Összesen 32 választ kaptunk a 14 iskola vonatkozásában. Ez iskolánként 2,28 tétel. (4 esetben a válasz nem a kérdésre irányult, így ezeket az átlagszámításból is kihagytuk.)

1. Mi az, ami a legfontosabbnak tart az intézmény szolgáltatában?
(A válaszok száma szerinti megoszlás)

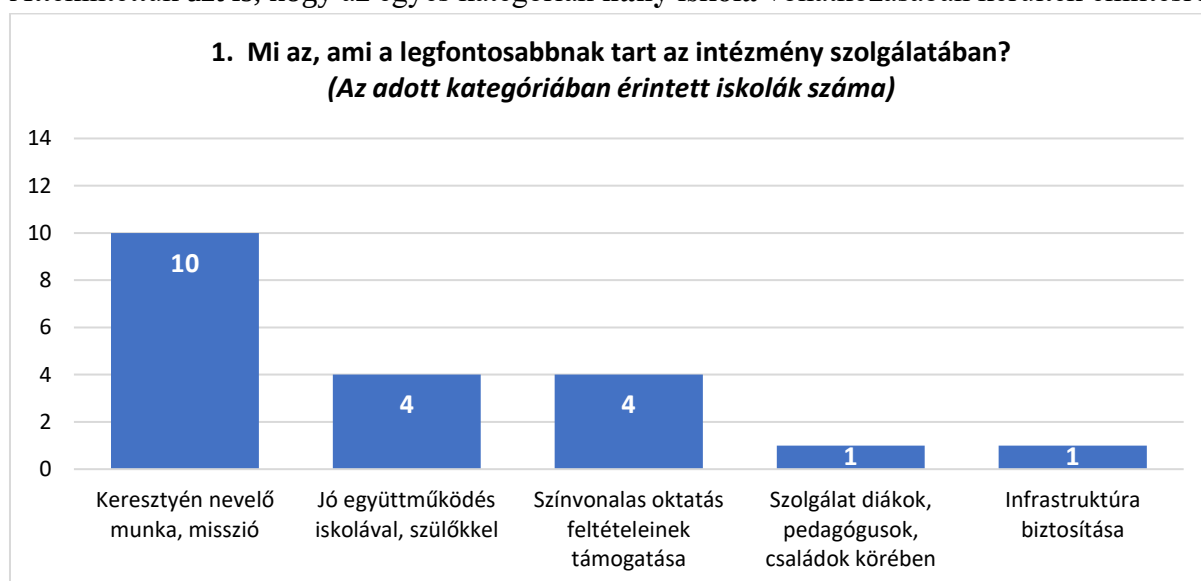
Az összes válasz bő fele (56,3%-a, amit 10 iskola vonatkozásában kaptunk) arra irányult, hogy a keresztyén nevelő munka és/vagy a misszió az iskola feladata, és ebben nyújt segítséget a fenntartó is.

A válaszok 15,6%-a (4 iskolában fordultak elő ezek) a jó együttműködést emelte ki. Ez alatt a fenntartók értették a pedagógusokkal, a tanulókkal és a szülőkkel való kapcsolattartást is.

A válaszok 12,5%-át a színvonalas oktatás feltételeinek támogatása adta. Ezt 4 fenntartó említette az iskolájával kapcsolatban, ahogy a diákok, pedagógusok és családok felé irányuló szolgálatot is. A statisztika itt egy kicsit félrevezető, mert mind a 4 erre irányuló válasz ugyanazon fenntartótól érkezett, tehát ez egyetlen iskolára vonatkoztatható.

Az infrastruktúra biztosítását szintén 1 fenntartó hangsúlyozta.

Áttekintettük azt is, hogy az egyes kategóriák **hány iskola** vonatkozásában kerültek említésre.

A 14 intézmény közül 10-zel kapcsolatosan fordult elő a Keresztyén nevelő munka, a misszió, mint az intézmény szolgáltatának fontos tényezője.

A jó együttműködés megfogalmazása és a Színvonalas oktatás feltételeinek támogatása 4-4 intézményben jelent meg.

A Szolgálat és az Infrastruktúra biztosítása 1-1 fenntartónál, 1-1 intézmény esetében került szóba.

2006-ban úgy láttuk, hogy ezt a kérdést sok lelkész félreértelmezte. Nem arra válaszoltak, hogy a gyülekezet vagy személy szerint ők mit terveznek tenni az intézmény érdekében, hanem hogy ők mit várnak el az intézménytől:

- *Az iskola diák- és pedagógusközösségének bekapcsolódás a gyülekezeti életbe*
- *Az iskolán keresztül a református egyházzal is valóságos képet adni a társadalomnak*
- *Az iskolát elvégzett diákokból legyen egy ifjúsági csoport*
- *Fontos lenne, hogy a diákok a helyi református gimnáziumban folytassák tanulmányaikat*
- *Jó szakmai munka legyen egyensúlyban a hitélettel*
- *Egyházzene bevezetése*

Volt olyan fenntartó, aki a kérdésre válaszolva az iskolájában folyó munkát értékelte:

- *A kollégák missziói elkötelezettséget éreznek, emellett szakmailag is kiválóak.*

Volt, aki egy vágyálmot fogalmazott meg:

- *Biztonság, megalapozott jövő, pénzügyi, szakmai, hitéleti szempontból is.*

Akik **2006-ban** tényleg az intézmény felé irányuló szolgáltról írtak, azoktól az alábbi válaszokat kaptuk:

- *Szolgálni. Segíteni mindenben a munkájukat (mármint az iskolai munkát)*
- *A diákok többsége nem református (táblacserés iskola) ezért missziói munka*
- *A holnap gyülekezetének építése. „Az iskola az egyház veteményeskertje.”*
- *A keresztyénné nevelés segítése*
- *A minőségi pedagógiai munka elősegítése*
- *Megteremteni a működés feltételeit*
- *Tornaterem megépítése*

Ha ezeket a tételeket megfeleltetjük a jelenlegi kategóriáknak akkor azt látjuk, hogy 2006-ban is a keresztyén nevelő munka és a misszió volt a leghangsúlyosabb, ami mellett a „Jó együttműködés iskolával, szülőkkel” kivételével fellelhetők voltak a 2024-es kategóriák is.

	1. Mi az, amit a legfontosabbnak tart az intézmény szolgálatában?
2024-es kategóriák	2006-os válaszok
Keresztyén nevelő munka, misszió	A diákok többsége nem református (táblacserés iskola) ezért missziói munka.
	A holnap gyülekezetének építése. „Az iskola az egyház veteményeskertje.”
	A keresztyénné nevelés segítése.
Jó együttműködés iskolával, szülőkkel	-
Színvonalas oktatás feltételeinek biztosítása	A minőségi pedagógiai munka elősegítése.
	Megteremteni a működés feltételeit.
Szolgálat diákok, pedagógusok, családok körében	Szolgálni. Segíteni mindenben a munkájukat (mármint az iskolai munkát).
Infrastruktúra biztosítása	Tornaterem megépítése.

Összességében míg 2006-ban a fenntartók többsége a kérdést úgy értelmezte, hogy az intézmény mivel szolgálhatná a gyülekezetépítést, addig 2024-re ez a nézőpont megváltozott és felelős „gazdaként” a fenntartók próbálják segíteni az iskola munkáját.

A fenntartóktól azt is megkérdeztük, hogy **Mivel vívták ki legutóbb elismerését az intézmény pedagógusai, diákjai?**

Erre a kérdésre minden fenntartó részletes érdemi választ adott. A 18 intézmény fenntartói összesen 49 tételt soroltak fel, ami átlagban 2,72 db elismerésre méltó dolgot jelentett. A

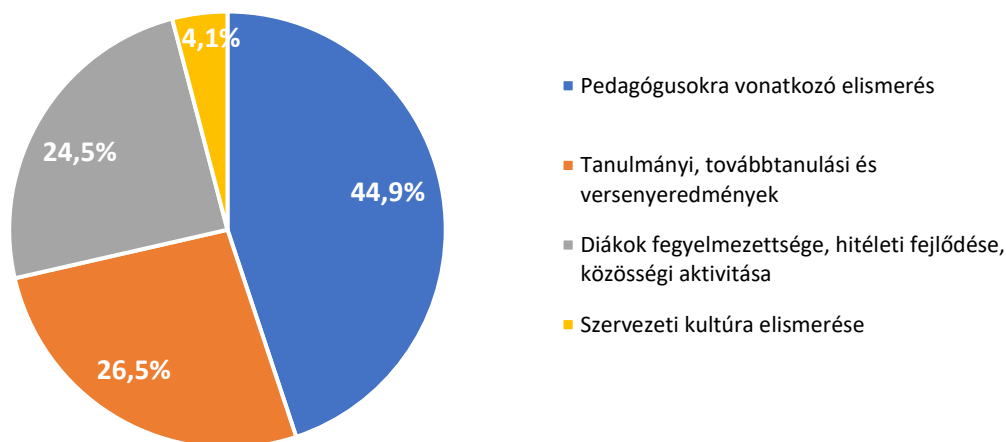
legtöbb felsorolt tétel a Karcagi Nagykun Református Iskola fenntartójától (7 tétel) és az Enyingi fenntartótól (6 tétel) származott és minden fenntartó legalább egy területet megnevezett. (A kutatás során felsorolt területek számából természetesen merész dolog lenne következtetést levonni a fenntartó iskolával való elégedettségére, hiszen a fenntartó habitusától is függött, hogy csupán egy-két nagyon kiemelkedő területet említett, vagy minden egyes dicsőre méltót felsorolt.)

A 49 kilenc tétel úgy jött létre, hogy a szöveges válaszokból kategóriákat alkottunk. Ezek az alábbi táblázatban láthatók. A kategóriákat 4 db nagyobb kategória alá soroltuk be. Ezek a **Pedagógusokra vonatkozó** elismerések, a **Szervezeti kultúrára** vonatkozó elismerések, a **Tanulmányi, továbbtanulási és versenyeredmények** és a **Diákok fegyelmezettsége, hitéleti fejlődése**, közösségi aktivitását elismerő kategóriák.

(A táblázat utolsó sorában feltüntettük, hogy ezek összesen hány intézmény keretében jelentek meg.)

	2. Mivel vívták ki legutóbb elismerését az intézmény pedagógusai, diákjai?	Válaszok száma	Intézmények száma
Pedagógusokra vonatkozó elismerés	A pedagógusok kitartása, rendíthetlensége, aktivitása	4	12
	Pedagógusok elkötelezettsége a keresztyén oktatás iránt	4	
	A pedagógusok nyitottak az "egyháziasságra"/gyülekezethez kötődés	4	
	Kiemelkedő nevelő-oktató munka	4	
	Színvonalas, lelkiismeretes munka	4	
	Szeretetteljes légkör	1	
	Díjazott pedagógusai vannak (Makkai Sándor-díj/Kerületi Kiváló pedagógus) van	1	
Tanulmányi, továbbtanulási és versenyeredmények	Jó továbbtanulási mutatók	2	9
	Tanulmányi és sporteredmények	3	
	Versenyszeredmények	6	
	Az iskola Kiválóan Akkreditált Tehetségpont	1	
	Erasmus programba bekapcsolódott az iskola	1	
Diákok fegyelmezettsége, hitéleti fejlődése, közösségi aktivitása	Diákok fegyelmezettsége, jólneveltsége	3	10
	Általánossá vált az "Áldás, békeesség!" köszönés	1	
	A diákok, ha az elvart 10 alkalom/tanév-nél lényegesen több templomlátogatást teljesítenek	1	
	Tartalmas és sokszínű programokat valósítottak meg a diákok közreműködésével (gyülekezetnek/városnak)	7	
Szervezeti kultúra elismerése	Jól szervezett munkakeretek	1	2
	Kiváló iskolavezetés	1	

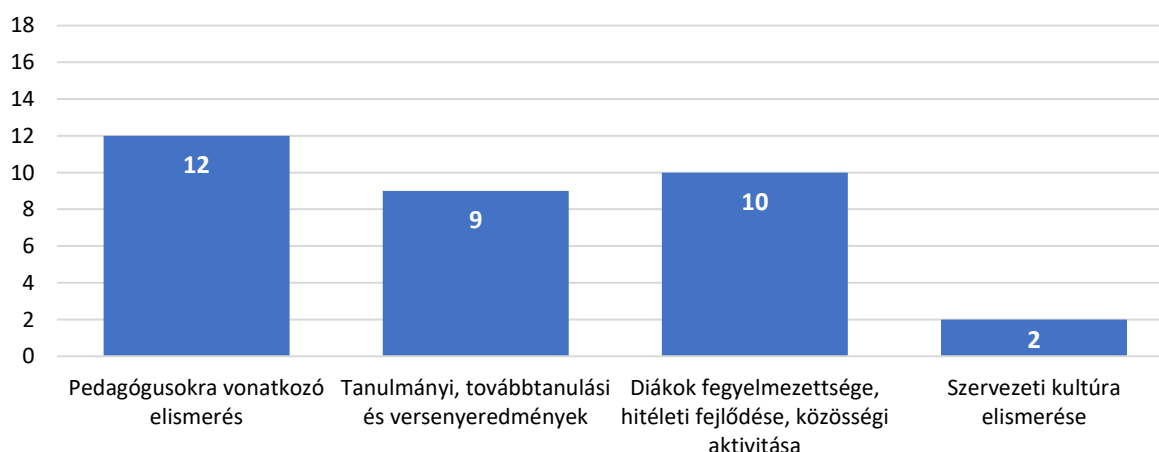
2. Mivel vívták ki legutóbb elismerését az intézmény pedagógusai, diákjai?
(A válaszok száma szerinti megoszlás)

Az összes válasz majdnem felét (45%) a **pedagógusokra**, munkájukra vonatkozó elismerések tették ki. Hozzávetőlegesen a felsorolt tételek egy-egy negyede ismerte el a **tanulmányi munka** eredményességét és a **diákok viselkedésében** megnyilvánuló nevelési eredményeket. Csupán 4%-ot tettek ki az **iskola szervezeti kultúrájára** vonatkozó elismerő szavak.

Áttekintettük azt is, hogy az egyes kategóriák hány iskola vonatkozásában kerültek említésre.

2. Mivel vívták ki legutóbb elismerését az intézmény pedagógusai, diákjai?
(Az adott kategóriában érintett iskolák száma)

A 18 intézmény közül 12 esetében (66,6%) fejezte ki a fenntartó a pedagógusokra vonatkozóan az elismerését.

A tanulmányi munkára, továbbtanulási és versenyeredményekkel kapcsolatban az intézmények fele kapott a fenntartójától elismerő szavakat.

A diákok nevelése, közösséggé formálása terén a 18-ból 10 iskola (55,5%) került megemlítésre.

A jó szervezeti kultúrát 2 iskolában dicsérte a fenntartó.

Ha átgondoljuk, hogy a tanulók tanulmányi, továbbtanulási és versenyeredményei, valamint a nevelésük terén megmutatkozó eredmények mögött is végső soron a pedagógusok munkája áll, és hozzávesszük azt, hogy milyen magas a kifejezetten a pedagógusokra vonatkozó elismerés, akkor azt mondhatjuk, hogy kivétel nélkül minden fenntartó elégedett az iskolája tantestülete által végzett munkával.

Olyan iskolát, mely mind a 4 kategóriában kapott elismerést, egyet találtunk. Ez a Szenczi volt. 3-3 kategóriában, tehát viszonylag széles spektrumban méltatta a fenntartó az enyingi, a kiskunhalasi és a székesfehérvári iskolák munkáját.

Mivel a legtöbb tételt (7 db) a karcagi iskola fenntartója sorolt fel, így felvetődhet a kérdés, hogy ez az iskola miért nem szerepel itt a felsorolásban. Azért, mert ez a 7 tétel „csak” 2 kategóriát, a Pedagógusokra vonatkozó elismeréseket és a Diákok tanulmányi, továbbtanulási és versenyeredményeit fedte le.

2006-ban ezen a területen arra a megállapításra jutottunk, hogy az eredmények, elismerések számbavétele során a fenntartók elsősorban a szakmai munka értékelésére koncentráltak, vagyis a tantestülettől elsősorban a szakmájuknak megfelelő teljesítményt várták, én nem a hitéleti tartalmak megvalósítását. Ezt a megállapítást arra alapoztuk, hogy az akkor meglátogatott 19 iskola közül 9-nek a fenntartója az „*Iskolai rendezvények színvonalas megtartása*” miatt, 6 iskola fenntartója a „*Jó tanulmányi eredmények, versenyeredmények és vizsgaeredmények felmutatása*” miatt volt büszke az iskolájára. Említették akkor még a „*Jó beiskolázási mutatókat*”, azt, hogy „*A pedagógusok kevés fizetésért minőségi munkát végeznek*” és hogy „*Az iskolaalapítás viszontagságai között derekasan helyt álltak.*”

Az összes közül csupán 2 válasz utalt a hitbéli és erkölcsi nevelésre: „*Tudatos hitéleti tartalmak*”, „*Tisztaszívű diákok*”.

A két kutatás eredményét összehasonlítva azt a megállapítást tehetjük, hogy **2024-re** a fenntartók részletesebben ismerik az iskolák életét, az ott elért eredményeket és a hangsúly az „*ünnepségeken megmutatjuk magunkat*” fókuszról áttevődött a nevelési eredmények felmutatására, miközben változatlanul az egyik legfontosabb tényező a **tanulmányi munkával összefüggő siker**.

Ha a fenntartókkal folytatott interjú ezen kérdésének: **Mivel vívták ki legutóbb elismerését az intézmény pedagógusai, diákjai?** eredményét összevetjük azzal, hogy a **pedagógusok mit tartottak a munkájuk legfontosabb eredményének** (7.15./a fejezet), akkor egymástól eltérő nézőpontokat látunk.

A pedagógusok 2006-ban a válaszaik kétharmadában a szaktárgyi, míg 2024-ben ugyanilyen arányban már a nevelési, lelki nevelés terén elért eredményeket tartották munkájuk legfontosabb összetevőjének, de ez nem egyezik a fenntartók nézőpontjával, mert ők 2024-ben is a tanulmányi munkával összefüggő sikert preferálják. Mi lehet az eltérés oka?

A pedagógusoknál a változást azzal magyaráztuk, hogy míg 2006-ban az „*életben maradást*”, a református iskolák létjogosultságát leginkább az elért jó tanulmányi

eredményekkel lehetett igazolni, addig 2024-ben ez a létjogosultság már nem kérdés és nagyobb figyelem irányulhat a lelki dolgok felé.

A fenntartók körében a szakmai teljesítmények preferálásának oka lehet, hogy az elmúlt évtizedekben határozottabban körvonalazódott számukra, hogy a szakmai munkát a pedagógusoktól, a missziós tevékenységet pedig elsősorban a hittan/vallástanároktól és a jelenlegi és/vagy leendő iskolalelkészekről várják.

Mi a fejlesztés legfontosabb iránya? Milyen problémákat észlel? kérdésekre adott válaszok tartalma alapján kategóriákat alakítottunk ki, majd ezeket az alábbi táblázat szerint 8 nagyobb kategóriába rendeztük. A kategóriák nagy száma mutatja, hogy a fenntartók által felvetett problémák nagyon szerteágazók.

A 18 intézmény fenntartói összesen 33 tételt soroltak fel, ami átlagban 1,83 db fejlesztési irányt jelent.

A legtöbb tételt (4 db) a kaposvári iskola fenntartója adta, és minden fenntartó megemlíti minimum egy területet.

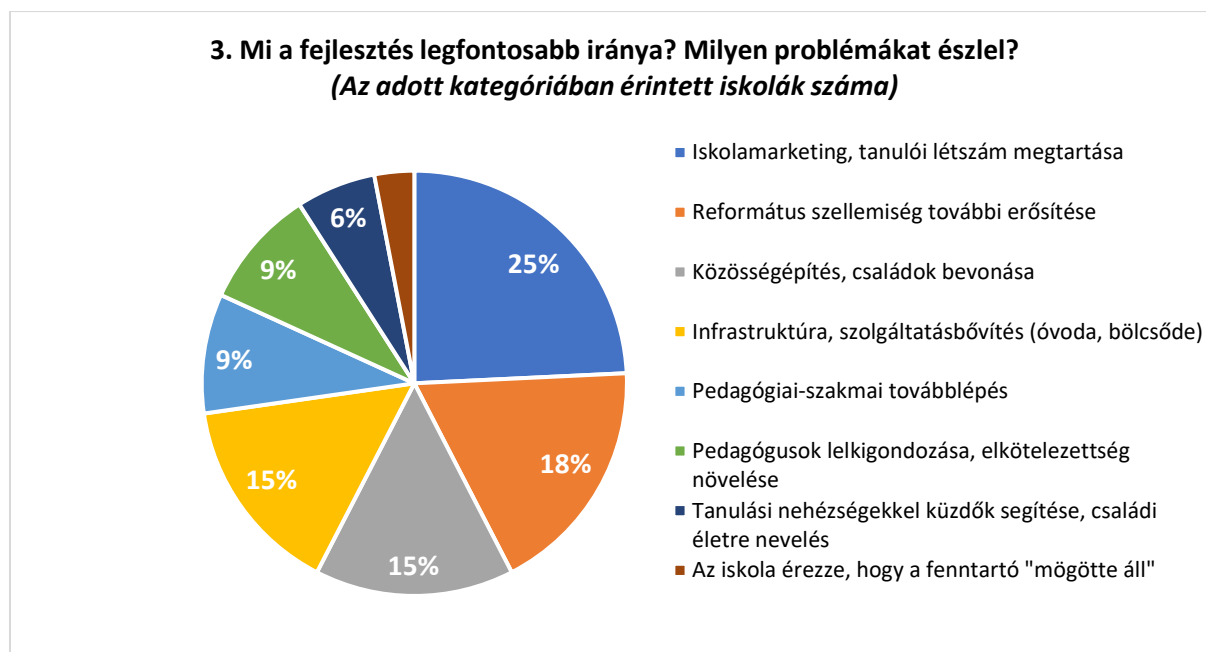
A fejlesztési tervek az alábbi táblázatban találhatók:

(A táblázat utolsó sorában feltüntettük, hogy ezek összesen hány intézmény keretében jelentek meg.)

	3. Mi a fejlesztés legfontosabb iránya? Milyen problémákat észlel?	Válaszok száma	Intézmények száma
Református szellemiség további erősítése	Alkalmazkodni a folyamatos kihívásokhoz	1	5
	A társadalmi változások ellenére a református szellemiség érvényesítése az iskolai munkában	2	
	A református szellemiség még erősebb megjelenítése az iskolában	2	
	Egymás tisztelet, megbecsülése, elfogadása	1	
Pedagógiai-szakmai továbblépés	Modern IKT eszközöket/lehetőségeket is alkalmazni ehhez.	1	3
	Oktatás-nevelés színvonalának megtartása	1	
	Hozzáadott pedagógiai érték mérése a cél	1	
Tanulási nehézségekkel küzdők segítése, családi életre nevelés	Családi életre nevelés	1	1
	Tanulási nehézségekkel küzdő tanulók segítése	1	
Pedagógusok lelkipendozása, elkötelezettség növelése	A pedagógusok elkötelezettségének növelése	1	3
	Szupervíziós alkalmak az alsós és a felsős tanároknak	1	
	A tanárhiány miatti kompromisszumok kivédése	1	
Támogatás	Az iskola érezze, hogy a fenntartó "mögötte áll"	1	1
Közösségépítés, családok bevonása	Közösségépítés	3	4
	A családok bevonása a gyülekezeti életbe	1	
	A szülőknek segítség adása a nevelési feladataikhoz	1	
	Tanulólétszám megtartása	3	5

Iskolamarketing, tanulói létszám megtartása	A beiskolázási stratégia továbbfejlesztése	1	
	Erősebb iskolamarketing	3	
	Református gimnáziumba "továbbmenők" létszámának növelése/ ált. iskola és gimnázium közötti kapcsolat erősítése	1	
Infrastruktúra, szolgáltatásbővítés (óvoda, bölcsőde)	Infrastruktúra fejlesztése	3	4
	Bölcsődeindítás terve	1	
	Óvodaátvétel, bővítés terve	1	

A kategóriákat előfordulásuk arányában ábrázoltuk.

Az összes válasz legnagyobb hányadát (negyedét, 8 db válasz) **Iskolamarketing, a tanulói létszám megtartása** tette ki. Ezt a problémát az igazgatók is jelezték és a válaszok alapján úgy tűnik, hogy a fenntartók is tisztában vannak vele.

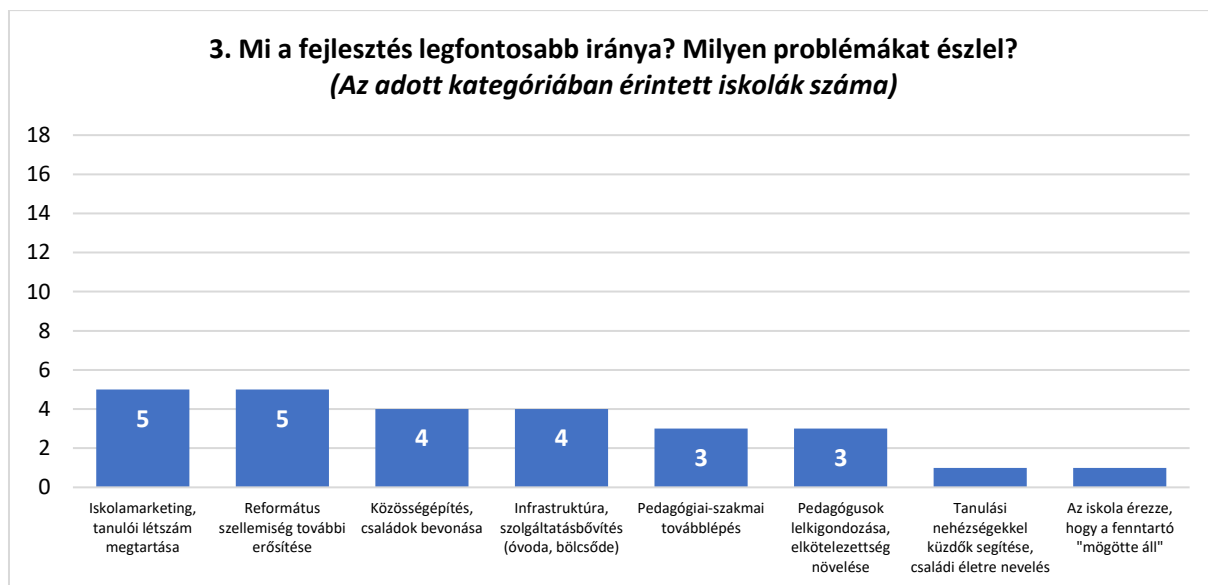
A **református szellemiség további erősítése** az összes válasz közel ötödét (18%, 6 válasz) tette ki.

A **közösség építését, a családok bevonását** az összes válasz 15%-ában (4 válasz) tervezik, ahogy az **Infrastruktúra bővítését** is.

10% alatti arányokban (3, 2, 2 db válaszokban) **A pedagógusok szakmai továbbképzése**, a pedagógusok lelkipozírozása, elkötelezettségnek növelése, a **Tanulási nehézségekkel küzdő tanulók segítése** szerepelt.

Egy iskolában azt a célt tűzték ki, hogy az iskola (még jobban) érezze, hogy a fenntartó mögötte áll.

Diagramon ábrázoltuk azt is, hogy az egyes kategóriák hány iskola vonatkozásában kerültek említésre.

A 18 iskola közül 5-5 volt, ahol az iskolamarketing és a református szellemiség további erősítésén terveznek dolgozni. 4-4 iskolában a fenntartó a közösségépítést, illetve az infrastruktúra fejlesztését látja a legfontosabb iránynak. 3-3 iskolában a pedagógusok pedagógia-szakmai továbbképzése és a lelkigondozásuk a terv. 1-1 iskolában jelent meg fejlesztési irányként a tanulási nehézségekkel küzdők segítése és az, hogy az iskola érezze, hogy a fenntartó „mögötte áll”.

2006-ban is nagyon szerteágazók voltak a válaszok.

Egyik problémakört a **gazdasági nehézségek** jelentették, amit akkor így fogalmaztak meg:

- Szűkös anyagi eszközök (2 iskola)
- A normatíva csökkenése
- A gazdasági helyzet, az állami „hozzaállás”
- Kellenének 1-2 milliós egyházi pályázatok
- Az egyháznak adott adó 1%-ból semmit sem érzékel az intézmény
- Korszerűsítés, bővítés kellene uniós pályázatokkal
- Talpon maradni és a lelkiület is megmaradjon
- Elszegényedő szülők és gyerekek
- Behatárolt a gyermeklélekszám
- Több bejáró gyerek kellene
- Az iskola felfejlesztése 12 évfolyamosra, szakképzés beindítása

Hitéleti problémák:

- Nincs tanári Bibliaóra a tantestület tagjai számára
- A szülők nagyobb mértékű bevonása az iskola és gyülekezet életébe

Szakmai problémák köre:

- Frontális technikákból a kooperatív felé kell elmozdulni
- Jobb OKTV eredmények elérése
- A tantestületben egyedül lévő szakos tanárok magára maradottságát meg kell oldani.

- *A biológia és a fizika tantárgy keresztyén felfogás szerinti tanításához módszertani útmutató kellene*
- *Az egyháztörténetből (11. évfolyam számára) egy jó egyháztörténeti könyv megírása lenne szükséges*
- *Nincs református tanárképzés*

2006-ban a fenntartók által felsorolt problémák túlnyomó többsége gazdasági jellegű volt, az infrastruktúra fejlesztésére vonatkozott, illetve a tanulólétszámra, ami végül is jelentősen befolyásolja az iskola anyagi helyzetét.

A hitélettel kapcsolatos problémák akkor alig merültek fel, és voltak a pedagógusok szakmai munkáját segítő felvetések is.

Ha ezeket a válaszokat összevetjük a 2024-esekkel, akkor azt látjuk, hogy a szorító anyagi gondok az elmúlt évtizedekben megoldódtak, bőven voltak pályázatok, melyekből meg lehetett valósítani az infrastrukturális fejlesztéseket.

A középiskolások hittan modultankönyvei az elmúlt évtizedben az RPI Katechetikai csoportjának gondozásában elkészültek, de kifejezetten református tanárképzés továbbra sincs.

A tantestületben egyedüli szakosként dolgozó tanároknak szakmai közösséget és támogatás nyújt az RPI 2015-től fokozatosan bővülő szaktanácsadói hálózata.

A biológia tantárgy keresztyén felfogás szerinti tanítása a 2024-es adatok szerint minden iskolában megoldódott, tanítják az evolúciót is, hiszen ez érettségi anyag és e mellett a tereméstörténetet is.

A fenntartóknak feltettük még azt a kérdést is, hogy **a keresztyén szellemiség témakörben milyen szakmai segítséget igényelne az RPI-től?**

Ez a kérdés 2006-ban még nem szerepelt a kérdések között, hiszen akkortájt a Református Pedagógiai Intézet (RPI) még nagyon szerény keretek között, kis kapacitással dolgozott és ahogy az abban az időben induló református iskolák, úgy ők is keresték a helyüket a református oktatási rendszerben.

Az RPI feladatköre 2013-ban bővült és ehhez kapcsolódóan bővült a munkatársak köre is, így 2024-ben már bátran meg mertük kérdezni, hogy **Mit segíthetünk?** céljaitok elérésben?

A 18 fenntartótól összesen 28 válasz érkezett, átlagosan 1,5 db. Iskolánként a legkevesebb 1 db, a legtöbb 5 db válasz volt.

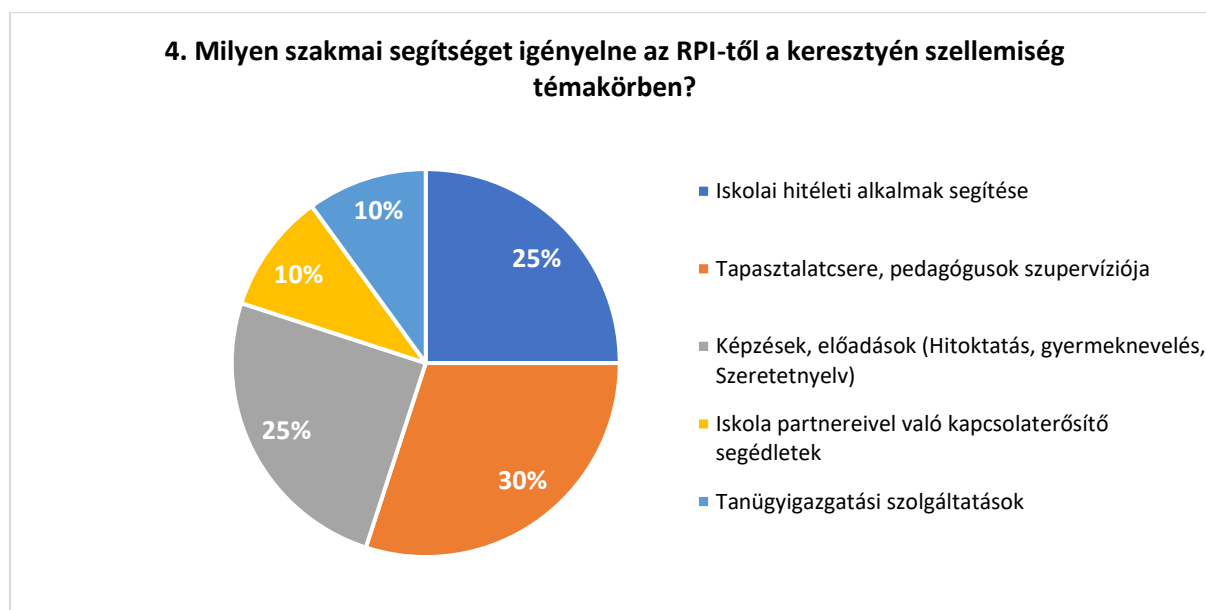
A kapott válaszokból kategóriákat alkottunk. Lett egy olyan kategóriánk is, hogy **Eddig is volt kapcsolatunk az RPI-vel.** Ez a válaszok közel 30%-át adta (8 válasz).

Ez a válasz megmelengette a szívünket, de a további elemzésnél nem dolgoztunk vele.

	4. Milyen szakmai segítséget igényelne az RPI-től a keresztyén szellemiség témakörben?	Válaszok száma	Intézmények száma
	<i>Eddig is volt kapcsolatunk az RPI-vel</i>	8	8
Iskolai hitéleti alkalmak segítése	Áhítatok megtartását segítő kiadványok	1	3
	"Ünnepkörök református módra" kiadvánnyal	1	

	1. osztályos Hittan könyv változtatásával, könnyebben befogadható legyen	1	
	Diákmozgalmi törekvések támogatása/Ifjúsági segédanyagok	2	
Tapasztalatcsere, pedagógusok szupervíziója	Jó gyakorlatok megismerése, tapasztalatok megosztása	2	6
	Tapasztalatcsere alkalmat adó fórumok online/jelenléti	2	
	DIGI klubhoz hasonló rendszerben szakmai, pedagógiai témájú alkalmak	1	
	Pedagógusok szupervíziója	1	
Képzések előadások (Hitoktatás, gyermeknevelés, Szeretetlenelv)	Hittanoktatók számára képzések	1	4
	Előadások hitoktatás témakörben	1	
	Előadások gyermeknevelés témakörben	1	
	Szeretetlenelv képzés	1	
	Szakmai napokon és Csendesnapokon előadások, foglalkozások tartása	1	
Iskola partnereivel való kapcsolaterősítő segédletek	Segítség Iskola és gyülekezet viszonyának erősítése témában	1	2
	A szülőkkel való kommunikációt segítő kiadványok a pedagógusok részére	1	
Tanügyigazgatási szolgáltatások	Intézményelemzés/Dokumentumelemzés	1	2
	Hozzáadott Pedagógiai Érték témakörben segítség	1	

Az Eddig is volt kapcsolatuk az RPI-vel választ mellőzve, a többi 20 db válasz témakörök szerint az alábbi módon oszlott meg:

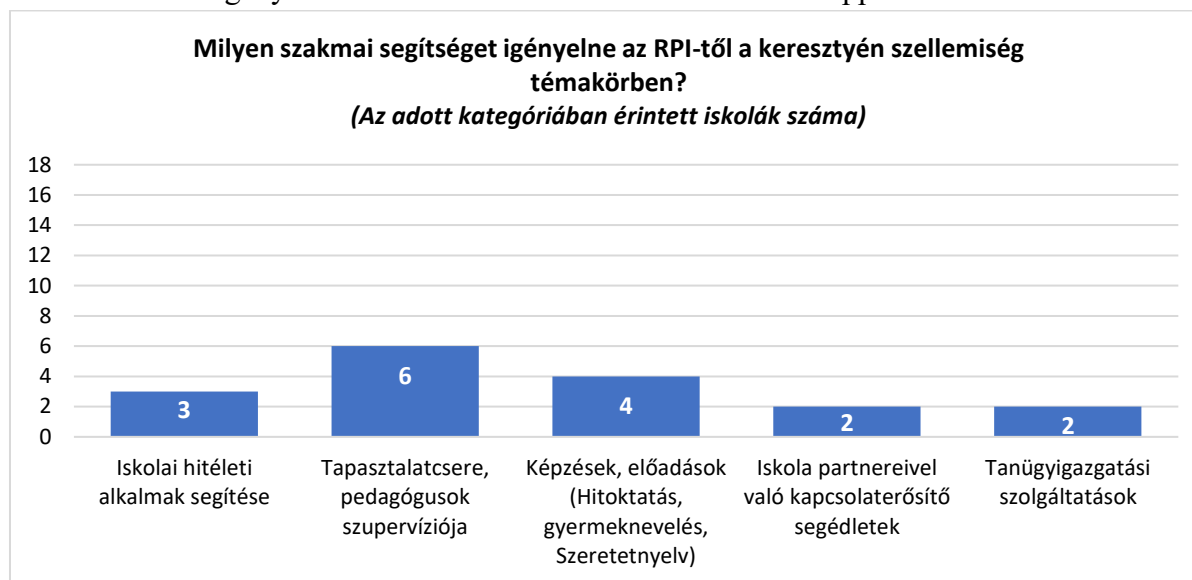
Az iskolai hitéleti alkalmak megsegítését különböző kiadványokkal, segédanyagokkal a válaszok negyedében látjuk.

Ennél magasabb arányban (30%) hasznosnak tartanának tapasztalatcseréket, akár a pedagógusok szupervízióját is.

Az igények egy másik negyede konkrét képzéseket, előadásokat sorolt fel.

Az igények 10-10%-a az iskola partnereivel való kapcsolaterősítő segédleteket, illetve tanügyigazgatási szolgáltatásokat szeretne.

A felsorolt igényekben érintett iskolák száma a következőképpen alakult:

3 iskola fenntartója szeretné, ha az RPI a hitéleti alkalmak anyagában nyújtana segítséget. 6 iskolában a tapasztalatcserét venné szívesen a fenntartó. 4 iskolából érkeztek képzésekre és előadásokra igény és 2-2 iskolában lenne szükség a partnerekkel való kapcsolatot segítő segédanyagokra, illetve tanügyigazgatási szolgáltatásra.

Köszönjük a felsorolt igényeket és ezen igények többségét az RPI ki is tudja elégíteni. Nagyon sokrétű szakmai segítség igényelhető a szaktanácsdói rendszerből. (Az igénylés a <https://refpedi.hu/pedagogia-szolgaltatasok/szaktanacsadasok/szaktanacsadas-igenylese-urlop/tanacsadoi-urlop/> linken adható le.)

Képzéseink listája a <https://refpedi.hu/pedagogia-szolgaltatasok/tovabbkepzesek-tanfolyamok/> linken érhető el és az ott található e-mail címeken kérhető ezekről további információ.

8. A református szellemiség változása az elmúlt 20 évben

Az intézménylátogatás zárásaként kértük az intézményvezetőket és a fenntartókat is, hogy értékeljék az eltelt közel 20 évet.

Ez nem kis feladat volt, de mindenki szívesen gondolta át az eltelt időszakot és nosztalgizva gondolt vissza a kezdeti nehézségekre.

Mivel hosszú idő telt el a két látogatás között, így sok iskolában már az igazgató és/vagy a fenntartó is kicserélődött, ezért a kapott válaszok különböző mélységűek voltak, attól függően, hogy ki milyen időszakra tudott visszatekinteni. (Kiskunhalas és Verőce kimaradt

ebből az áttekintésből, mert a jelenlegi fenntartók csak rövid ideje vannak ebben a minőségükben).

A szöveges válaszokból ez esetben is próbáltunk kategóriákat képezni, kiemeltük a kulcsmondatokat, de ezeket már nem tartottuk célszerűnek további kategóriákba összevonni, mert féltő volt, hogy így elveszne a válaszok és az iskolák egyedisége.

A fenntartók válaszai

Református szellemiség változása az elmúlt 20 évben (A fenntartók válaszai alapján)	Válaszok száma, ami egyben az intézmények száma is	Arány (16 iskolához viszonyítva)
A református szellemiség a mindennapok szerves része lett	11	68,75%
Nőtt a pedagógusok elkötelezettsége (vallási/szakmai)	3	18,75%
Nőtt a református és más keresztyén pedagógusok aránya. Bővült a lelki alkalmak sora. Lett iskolalelkészük.	2	12,5%
A keresztyén alapokon szerveződő alkalmak köre egyre bővült (Hittantábor, Biblia kalandjáték, gyülekezeti kirándulások)	2	12,5%
Lelki egészség gondozása kiemelt szerepet kapott	2	12,5%
Kialakult az iskola "brand"-je: Egyenruha, póló stb./ Nőtt az elismertsége a városban	2	12,5%
Stabil gyermeklétszám	2	12,5%
A tanárok és a tanulók családjaikkal együtt közeledtek a gyülekezetek felé.	1	6,25%
Ökumenikus nyitottság, de ugyanakkor karakteres protestáns, református szellemiség alakult ki.	1	6,25%
Tradicionális értékeket megőrizték, ugyanakkor meg is újultak.	1	6,25%

A 16 közül 11 iskolával kapcsolatban, **az iskolák 68,75%-ában a fenntartók arról számoltak be, hogy az elmúlt közel 20 év alatt a református szellemiség a mindennapok része lett.**

3 iskolában (18,75%) nőtt a pedagógusok elkötelezettsége (vallási/szakmai).

2 iskolában beszámoltak arról, hogy nőtt a református és más keresztyén pedagógusok aránya, bővült a lelki alkalmak sora és lett iskolalelkészük.

Másik két iskolában az elmúlt évek során az iskolán kívüli lelki alkalmak sora bővült.

Szintén 2 iskolában a lelkigondozás jelent meg újdonságként, míg 2 iskola arról számolt be, hogy kialakult az iskola „brand”-je és nőtt az elismertségük a városban.

2 iskolában az eltelt közel 20 évben kialakult a stabil gyermeklétszám, amit tudnak is tartani.

1-1 iskolában az áttekintés azt emelte ki, hogy a tanárok a családjukkal együtt közelebb kerültek a gyülekezethez, más iskolában, hogy ökumenikusan nyitottak, de mégis karakteresen protestánsok maradtak és egy iskolában a tradicionális értékek megőrzése mellett sikerült megújulniuk.

Az intézményvezetők válaszai

Az iskolai látogatás során az intézményvezetőket személyesen, interjú keretében kértük meg, hogy foglalják össze az iskolájuk elmúlt közel 20 évében bekövetkezett változásokat.

Ahogy a fenntartóknál, így itt is előfordultak az iskolát hosszú idő óta, több igazgatói cikluson át vezető igazgatók (pl. Baár-Madas, Kölcsey, Karcagi Nagykun és Szentendre), illetve olyanok is, akik még nem régóta vannak az iskola élén, így nem volt nagy rálátásuk az elmúlt évtizedekre.

Az intézményvezetők által megfogalmazott válaszok teljesen szubjektívek. Nem statisztikát kértünk (bár néhány iskolában azt is kaptunk), hanem az interjúalanyra bízunk, hogy mit emelnek ki a 2006 óta eltelt hosszú időszakból, így van, ahol terjedelmes a leírás és van, ahol csak egy-egy mondattal jellemezték az elmúlt évtizedeket.

Bp. Baár-Madas	Az iskola 1930-ban indul református lánygimnáziumként. 1990-től újra református, alulról építkező iskola. Az újraindításkor a fenntartó megfogalmazta, hogy azt várják, hogy a Baár-Madas legyen a református oktatás zászlóshajója. Nagy változások nem voltak az iskola életében. Régen csütörtökön volt a heti istentisztelet, az átkerült hétfőre. Körülbelül 3 éve szétbontották az istentiszteleteket „kisgimi” és „nagygimi”-re, mert mások az életkori sajátosságok. Ezeket az istentiszteleteket az iskolalelkész, vagy meghívott lelkészek tartják. Az általános iskolásoknak szintén külön van az istentisztelet, a Díszteremben. Nekik ezt a vallástanárok tartják.
Bp. Rózsatéri	Az elmúlt 20 év alatt az iskola célkitűzéseiben nem volt nagy változás, csak a személyek változtak, akikkel ezeket a célkitűzéseket megvalósítják. Volt tanítványok hozzájuk íratják be a gyerekeiket. Az új presbiterek közül több a tanítványuk volt. Karácsony Sándor pedagógiája továbbra is alapvetés.
Bp. Szenczi	A táblacserével induló iskolában 2004 óta a tanulói és dolgozói közösség felmenő rendszerben kicserélődött, mindenki számára elfogadottá vált a keresztyén szellemiség. A szülők ma már kifejezetten emiatt választják az iskolát. A nevelési elvek kialakultak, a szokásrendszerben lépésről-lépésre, megjelentek a hitéleti alkalmak, melyek a mindennapok részévé váltak. A fenntartó gyülekezettel való kapcsolat a formálisból az elmúlt 20 év alatt testvéribbé vált.
Csajág	Táblacserés intézményként indultak 2005-ben. Meg kellett küzdeni a szülőkkel, hogy elfogadják az egyházközséget fenntartóként. 3 évig még az etika oktatás is volt. 2008-ban csatlakozott hozzájuk a Balatonfőkajári iskola. 2021-ben átvették a Balatonfőkajári óvodát és mini bölcsödét. 2013-ban létszámproblémákkal küzdöttek, amit a környező települések lelkészeinek segítségével sikerült megoldani, a bejáró tanulók számának növelésével. A keresztyén értékrendet egyre több család fogadja el, az óvodába-bölcsödébe túljelentkezés van.

	A Covid ideje alatt nehezebb volt az istentiszteletre járás, ezek után újra be kellett vonzani a gyerekeket.
Db. Kölcsey	A református szellemiséget sikerült elmélyíteni, bár ezt nehezítette az a tény, hogy nem tartoznak gyülekezethez. Mindenki (dolgozók, tanulók) nem csak az iskolában, de mindenhol "Áldás, békesség"-gel köszönnek. Meghittebbek lettek a tanári Biblia órák. 2019-ben ők rendezték a szokásos évi Református Általános Iskolák Országos Találkozóját. 25 éves volt az Tanulmányi Versenyük. Egyre több (református) versenyen vesznek részt a tanulók. Részt vettek a 15 éves Egyházzenei Fesztiválon. A pedagógusok között sok az egyház iránt elkötelezett - presbiterek, pótpresbiterek. Az Egyházmegyei Közgyűlés elfogadta a tervüket, „Atyám házában”. Az 1-6. évfolyamon templomlátogatási füzet van, a 7. évfolyamon konfirmáció, és szeretnék, ha ezt követően a tanulók bekapcsolódnának az IFI munkájába. A református szellemiségben sokat haladtak előre a 20 év alatt.
Debreceni Ref. Ált.	Az iskola azt vallja, hogy a világ változik, de az értékrend állandó. Az iskolába elsősorban az aktív gyülekezeti tagok gyermekeit várják, de akár más felekezetek tagjait is felveszik. Az elmúlt évtizedekben a tanulói létszám növekedett, jelenleg stabil.
Debreceni Ref. Gimn.	Voltak változások, melyeket külső hatások és belső igények alakítottak, de az iskola egyéni és a sajátos lelki alkalmi folyamatosan működtek. A Hittudományi Egyetemmel a kapcsolat kissé beszűkült, egyre kevesebb teológus vállal szolgálatot a gimnáziumban. A 2014-ben új helyre költöztek (a Hittudományi Egyetem épületéből a Tanítóképző Főiskola épületébe). 2023-ban bevezetésre került a heti egy alkalommal tartandó áhítat. Kiemelt szerepet kap a hitélet, az egyházi ünnepek megtartása, illetve továbbra is vannak gyülekezeti kiszállások. Kulcsfontosságú a közös istentiszteleti alkalmak megszervezése és a hagyományos kollégiumi „bentmaradásos” istentiszteleti alkalmak. Az elmúlt 20 évben színesedett a hitéleti paletta, új szemléletmód jelent meg, megtartva és megőrizve az istentiszteletek hagyományos elemeit.
Enying	A templomba járásban történt előrelépés az elmúlt 20 év alatt, de még messze vannak az ideálistól. Szigorítottak: Nem kaphat 5-ös magatartást az a tanuló, aki nem jár rendszeresen templomba. A missziós tevékenységgel „megfertőződtek” a gyerekek.
Hajdúböszörmény	2000-ben évfolyamonként csak egy osztály volt, az is 20 fő alatti létszámmal. Sok volt a 2H-s, 3H-s és részképességzavaros gyerek. Emiatt és az egyházi fenntartás miatt is a szülők elzárkóztak az iskolától. Mára a város elismert iskolája lettek, 30 fős osztályaik vannak. Infrastrukturálisan is fejlődtek: 2009-ben épületbővítés volt (5 tanterem és egy ebédlő), 2020-ban tornacsarnokot építettek saját forrásból.

Kaposvár	Kaposvárról annyit tudtunk meg, hogy az elmúlt időszakban díjakat alapítottak, melyeket a tanévzáró ünnepségeken adják át: Lorántffy-díj, Matolcsy Sándor díj, Lorántffy-s emlékkutató.
Karcagi Nagykun	Legnagyobb eredményként azt éli meg a vezető, hogy olyan az iskola értékrendje, munkamorálja, hogy bizonyos szociális háttérrel rendelkező családok ezzel nem tudnak azonosulni, inkább nem jelentkezik az iskolába. Kiemelkedő területük a tehetséggondozás.
Kiskunhalas	Átütő változás nem történt az elmúlt 20 évben. Folyamatos a megújulás, az innovációra törekvés, alkalmazkodva az aktuális körülményekhez. A református szellemiség mindig jelen volt az iskola életében, még akkor is, amikor az intézmény állami fenntartásban működött.
Kunhegyes	Amíg az iskola kisebb volt, mélyebben lehetett megélni a református szellemiséget, most kissé „üzemszerűen” működnek.
Mezőcsát	Az elmúlt években megtorpanás volt az istentiszteletek látogatottságában. A COVID kényszerűen otthon tartotta az embereket és azóta ez így is maradt. A szülők értékrendje változott. Távolság került az egyháztól. Régen az iskola megfogalmazott célja a gyülekezetépítés volt, ma a nevelő-oktató munka a cél.
Mezőtúr	A városban a szülők körében egyre elfogadottabb és fontos az az értékrend, amit a református iskola közvetít.
Székesfehérvár	A református szellemiség folyamatosan áthatja az iskolai munkát és az erre való törekvés minden igazgató munkájában jelen volt.
Szentendre	Pozitívnak ítélik az elmúlt 18 évet. 2006-ban még nem volt teljesen kiépülve az iskola. (5. és 9. évfolyammal kezdtek felmenő rendszerben, akkor még csak egy-egy osztállyal.) Azóta a diák- és a pedagóguslétszám is duplájára nőtt. 2024-ben háromszoros túljelentkezés volt. A tanulók tanulmányi eredményei egyre jobbák. Bekerültek az első 100 iskola közé (HVG középiskolai rangsor). A tanulóktól kérnek lelkesítő ajánlást, de az nem minden esetben garancia a család elkötelezett gyülekezeti tagságára. A jelenlegi tantestület hitben erős. Az új munkatárs felvételénél előnyt jelent a református gyülekezeti tagság. A pedagógusok természetesnek veszik és már rutinosan tartják a reggeli Áhítatokat. A szülők a tapasztalatok szerint azért hozzák ide a gyermekeiket, mert a gimnáziumuk egy „védőháló”, de nem fal, tehát ki is lehet látni innen a világra. 2010-ben lett tornatermük.
Verőce	Községben egyedüli oktatási intézmény volt és jelenleg is az. Az átvétel időszakában (2004) nehézkesen indult a fenntartó gyülekezettel az együttműködés, de mára ez már példaértékű lett.

Összességében minden igazgató fejlődésről, a kezdeti nehézségek legyőzéséről számolt be. Ezek a nehézségek lehetnek személyiek (az átvett intézményeknél a nevelőtestület és a tanulók összetétele miatt), az alacsony tanulói létszámból fakadóak, vagy infrastrukturálisak.

Ahol a kezdetekkor nehézséget jelentett a református iskola elfogadtatása, mostanra ott is megoldódott ez a probléma. A színvonalas szakmai munkával és a református szellemiség nem

erőszakos, hanem szelíd és fokozatos megerősítésével mindenhol sikerült kivívni a környezet és a szülők elismerését, amit a gyermekeik református iskolába való beíratásával fejeznek ki.

Az infrastruktúrát a megnövekedett tanuló létszámhoz igazítva, általában állami támogatással, pályázatok útján, de néhol önerőből sikerült fejleszteni.

9. Az intézmények adottságai

Mielőtt összegeznénk az intézménylátogatások eredményeit, érdemes áttekinteni a vizsgált 18 iskola indulását, melyik évben és milyen módon lettek református iskolává.

A 18 iskola közül 13 alulról építkező és csupán 5 vált reformátussá táblacserés átvétellel.

Név ³⁰	Település	Indítás/ Reformátussá válás éve	Táblacserés/ Alulról építkező
Baár-Madas Református Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium	Budapest	1990	a.é.
Karácsony Sándor Rózsatéri Református Általános Iskola és Óvoda	Budapest	1993	tcs.
Szenczi Molnár Albert Református Általános Iskola	Budapest	2003	tcs.
Aranyalma Református Általános Iskola, Óvoda és Mini Bölcsőde	Csajág	2005	tcs.
Kölcsény Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola	Debrecen	1994	tcs.
Debreceni Református Kollégium Általános Iskolája	Debrecen	1992	a.é.
Debreceni Református Kollégium Gimnáziuma és Diákotthona	Debrecen	folyamatosan működő	
Tinódi Lantos Sebestyén Református Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	Enying	2002	a.é.
Baltazár Dezső Református Általános Iskola	Hajdúböszörmény	1995	a.é.
Lorántffy Zsuzsanna Református Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium	Kaposvár	1992	a.é.
Karcagi Nagykun Református Általános Iskola és Talentum Óvoda	Karcag	1996	a.é.
Kiskunhalasi Református Kollégium Szilády Áron Gimnázium és Kollégium	Kiskunhalas	1993	a.é.
Kunhegyesi Református Általános Iskola, Óvoda és Családi Bölcsőde Hálózat	Kunhegyes	2003	a.é.
Dr. Enyedy Andor Református Általános Iskola, Óvoda és Bölcsőde	Mezőcsát	1992	a.é.
Mezőtúri Református Kollégium, Gimnázium, Technikum, Általános Iskola, Óvoda és Bölcsőde	Mezőtúr	1992	tcs.
Talentum Református Általános Iskola	Székesfehérvár	2002	a.é.
Szentendrei Református Gimnázium	Szentendre	1999	a.é.
Géza Fejedelem Református Általános Iskola, Óvoda és Bölcsőde	Verőce	2004	tcs.

³⁰ Az intézményeket a 2024-es nevükön szerepeltettük.

2006-ban az iskolákról leírtuk, hogy a 13 alulról építkező iskola tantestületében meghatározó arányban voltak, ha nem is református, de hívő emberek. Aki nem volt vallásos, az is vállalta az Etikai Kódex szerinti magatartást. 2006-ban az intézményvezetők kevés rendszeres visszajelzéssel élnek a beosztottak felé. A már említett Etikai Kódex szerint a követendő magatartás az, hogy a tanár ne hivatkozzon az eredményeivel, a felettesek pedig vegyék észre az elért eredményeket.

A hitoktatók minden téren szerették volna erősíteni a hitéletet. Mind a pedagógusok, mind a diákok és mind a szülők körében. Hitük is erre kötelezte őket, hiszen krisztusi elvárás, hogy „*Tegyetek tanítvánnyá minden népet*”.

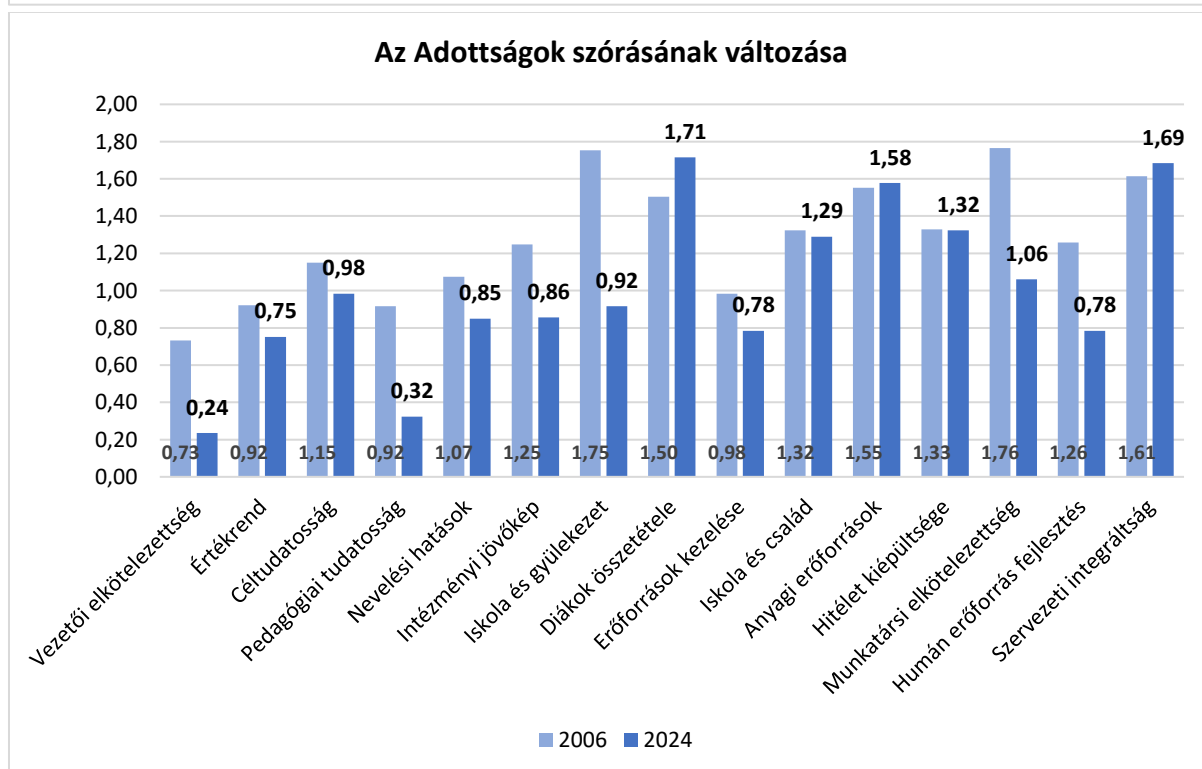
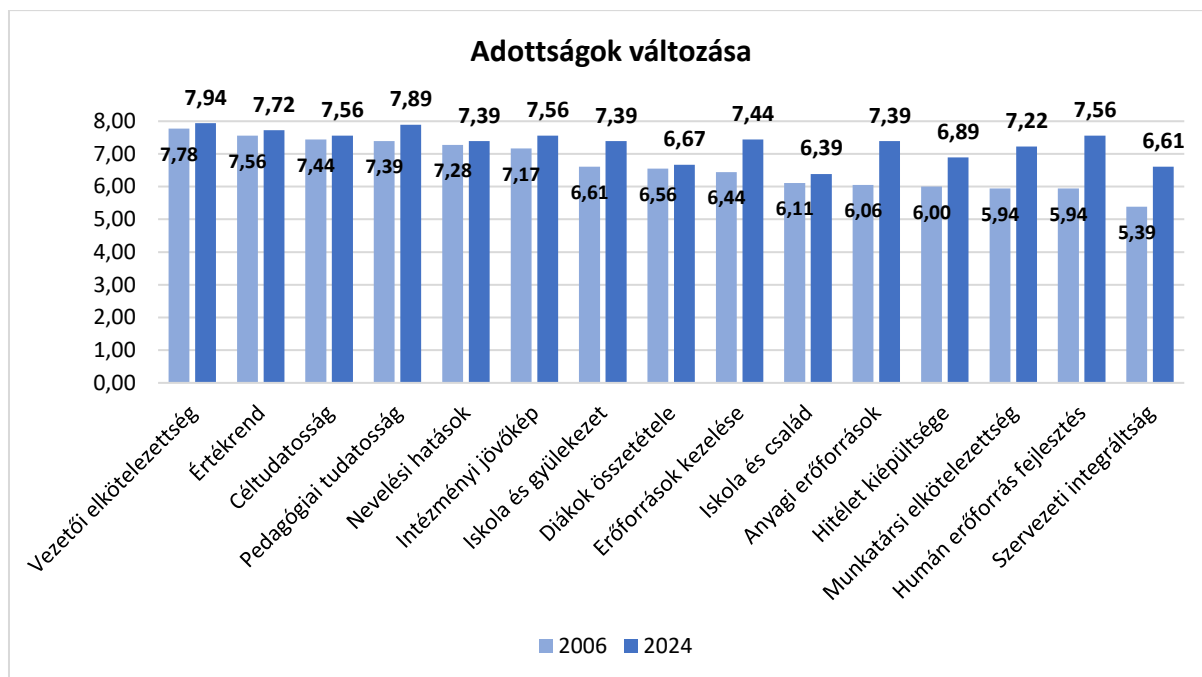
A fenntartók 2006-ban is elégedettek az iskolájukkal. Elismerték a tanárok áldozatos munkáját, értékelték az elért eredményeket. Fő céljuk akkor az iskolákban a hitélet erősítése volt. A pedagógiai munkába nem folytak bele. (Kivéve, ha a fenntartó lelkész egyben hittanár volt az iskolában.) Dicséretesnek tartottuk 2006-ban azt az erőfeszítést, ahogyan a fenntartóvá vált lelkészek „tanulták” az iskolát.

Nézzük, hogy **2024-ben** hogyan alakultak ezek a dolgok:

Az iskolában tapasztaltakat nem csak szövegesen jegyeztük le és ezen tanulmány keretében elemeztük, hanem a látogatást követően a szaktanácsadók a benyomásaikat **pontszámokra** is átváltották. Pontozták az intézményben tapasztalt **Adottságokat** és pontozták az elért **Eredményeket**. Természetesen ezek pontozása az alapján történt, amit az intézmény magáról meg tudott mutatni. Volt olyan intézmény, amely ebben sikeresebb volt, volt, ahol valószínűleg visszafogottabban nyilatkoztak a munkájukról és az elért eredményekről. Ezért javasoljuk, hogy az alább következő diagramokon bemutató sorrendeket csak, mint az adott intézmény, adott napot megmutatott arcképét tekintsék, ne köbe vésett, megmásíthatatlan tényeket.

Az Adottságokat 15 jellemző mentén határoztuk meg. Az egyes területeken elérhető maximum pontszám 8,00 volt. A pontszámok „odaítélésben” a **Látogatási forgatókönyvben** található „skála” volt a segítségünkre. Ez minden területhez egy-egy tételmonddal meghatározta, hogy a 8 pontos skálán az egyes pontszámokhoz milyen elvárás tartozik.

Az **Adottságok** 15 tételét a 2006-os átlaguk szerinti csökkenő sorrendben ábrázoltuk, melléjük téve a 2024-ben számolt átlagot. Ugyanilyen sorrendben közöljük az egyes tételek szórását a 2006-os és a 2024-es adatok vonatkozásában. (Mindkét évben 18 intézmény vonatkozásában, az azóta megszűnt Dévaványa adatai nélkül.)

Az Adottságok átlagértéke a 8-as skálán 2006-ban 7,78-tól 5,39-ig, 2024-ban 7,94-től 6,39-ig változott, vagyis mindkét mérés során magas átlagértékeket láttunk, amelyek 2006-ról 2024-re kivétel nélkül minden területen kisebb-nagyobb mértékben nőttek.

2006-ban a legmagasabb értéket (7,78), a **Vezetői elkötelezettség** kapta és ez az érték 2024-ben tovább nőtt, csupán egyetlen intézményben nem érte el a maximális 8 pontot.

Minden intézményről már 2006-ban is elmondható volt, hogy élén rátermett, tapasztalt, elkötelezett vezető áll, aki nem munkájának, hanem már-már küldetésének tekinti az intézmény vezetését – és ahogy ezt 2024-ban láttuk – sokaknál ez tényleg több évtizedes küldetés lett, ami akár még jelenleg is tart.

A vezetői elkötelezettséget 2006-ban 7,56-os átlaggal az **Értékrend kialakultsága** követte. A református iskolák már akkor is meg tudták mutatni, hogy egy jól meghatározott értékrend köré szerveződtek. Az értékrendjük fő irányvonala a Bibliában leírt Krisztusi tanítás. Ezeket az értékeket jelenítik meg és képviselik a különböző dokumentumaikban, az iskola külső képében és rendezvényeikben, így az a cél, amiért az iskola létrejött, a belső és a külső környezet számára is jól érzékelhetően megnyilvánul. 2024-ben ez a hatás még tovább növekedett, átlaga 7,72 volt.

Ennek a jellemzőnek a szórása 2006-ról 2024-re némileg csökkent, a magas 0,92-ről 0,75-ra változott, tehát egyre homogénebb az iskolák értékrend megmutatása.

A harmadik helyen 2006-ban a **Céltudatosság** állt 7,44-dal, ami 2024-re szintén kissé nőtt 7,56-ra. A református iskolák földrajzilag nagy távolságokra vannak egymástól, különböző fenntartókhoz tartoznak, így önállósághoz vannak szokva. A kezdetekkor az iskolaépítés, a későbbi években az iskolafenntartás céltudatos, tervszerű munkát kívánt, mely mind a dokumentumokban, mind a gyakorlatban, minden területen megtapasztalható. Erre rá is vannak kényszerülve, mert az iskolák mögött (az egyházkerületi fenntartásúakat kivéve) nincs nagy gyakorlattal rendelkező, több oktatási intézmény fenntartását is ellátó fenntartó, aki megoldja helyettük a problémáikat.

Az iskolák döntő többsége egyházközségi fenntartású. Az egyházközségeknek 2006 óta már valamelyest van tapasztalata az iskolafenntartásban, de továbbra is alapvetően az intézmény az, aki átlátja és menedzseli a saját ügyeit.

A céltudatosság szórása is csökkent némileg, 1,15-ről 0,98-ra.

A **Pedagógiai tudatosság** is magas átlagértéket, 7,39-ot kapott 2006-ban, ami 2024-ben tovább nőtt 7,89-ra.

Ezek a magas átlagok arra utalnak, hogy a tanítók, tanárok munkájukat szakszerűen, magas színvonalon végezték és ez a színvonal azóta még tovább emelkedett. Kitzúzik a célokat, ezek megvalósításához megkeresik a megfelelő eszközöket. A fejlődés egyúttal a 18 iskolában tanító pedagógusok homogenizálódását is jelenti, hiszen a 2006-os 0,92-es szórás 2024-re már 0,32-ra csökkent.

A **Tanórán kívüli nevelési hatások** 2006-ban 7,28-as átlaggal valósultak meg, ami 2024-re kismértékben tovább növekedett, 7,39-ra. A református iskolába járó gyerekek számára van egy jól körülhatárolt és folyamatosan kommunikált vezérfonal, ami segíti a nevelést, irányt mutat a személyiségfejlesztés terén.

A tanórán kívüli nevelési hatások szórása 2006-ról 2024-re kissé csökkent, ezen a területen is homogénebbé vált a munka a 18 iskolában.

2006-ban 7,17-es értéket kapott az **Intézmény jövőképe**. Ez közelít ahhoz a 8-as jelentette ideális értékhez, amely azt mondja: „A Református Egyház stratégiai tervéhez igazodó, helyi, hosszú távú, alaposan kidolgozott stratégiai terv, a minőségpolitikát a változásmenedzselés szolgáltatásban tudatosan alkalmazzák.”³¹ Ez a jövő kihívásaihoz pozitív hozzáállást jelez. A szakmailag és lelkiességükben is rátermett igazgatók próbálják az intézményt jól menedzselni, a kitűzött célokat minél maximálisabban megvalósítani. Az egyházi iskola régi mítosza átalakulóban van. A szülők reálisan értékelik, és a helyén kezelik a felekezeti oktatást és örömmel tapasztaljuk, hogy egyre többen teszik le e mellett a voksukat.

³¹ A Református Pedagógiai Intézet szaktanácsadói látogatásainak forgatókönyve kézirat 19. oldal

Az intézményi jövőkép 2006-ban 1,25-os szórás mutatott, ami viszonylag magas érték volt. Abban az időben sok iskola küzdött még anyagi és létszámgondokkal, ezért voltak, akik pesszimistábban látták a jövőt. 2024-ben ez a szórás 0,86-ra csökkent.

A további 9 terület átlaga már 7,00 alatt maradt.

6,61-es értéket kapott az **Iskola és gyülekezet viszonya**. A Látogatási dokumentumban úgy határoztuk meg, hogy 5 pontot ér az, ha az iskola és a gyülekezet között „Tervezett alkalmi együttműködés. A kapcsolat hasznát legalább az egyik fél érzékeli” és 8 pontot az, ha „Szoros, sokrétű, egymást segítő együttműködés. Az intézmény szerepet játszik a gyülekezet épülésében, megújulásában” teljesül. Az átlag ezek alapján lett 6,61, ami 2024-ben 7,39-ra ugrott, vagyis jelentős elmozdulás következett be a 8 pontos meghatározás felé. Ezt – az itt pontokkal kifejezett állapotot – hallottuk vázolni az interjúk során a pedagógusoktól, az intézményvezetőktől és a fenntartóktól is.

Az iskola és gyülekezet viszonya nagyon változatosan alakult ez egyes iskolákban, mert változatos a fenntartók köre is. Szorosabb a kapcsolat egy faluban, ahol minden református vallású ugyanahhoz a gyülekezethez tartozik, míg városi iskolában, ahol a szülők, és a diákok egy része más-más gyülekezetekhez tartozhat. Ha a fenntartó egyházkerület, akkor az iskola „háta mögül” fizikailag is hiányzik egy adott gyülekezet. A 2006-os, kezdeti időkben a gyülekezet és az iskola még csak „tanulták” egymás.

Az iskolák alapításának/átvételének idején az egyik kimondott és kimondatlan célja hosszú távon a gyülekezetépítés volt, a gyerekeken keresztül a fiatal szülőket is bevinni az egyház közösségébe. Ez egy hosszú és lassú folyamatnak ígérkezett 2006-ban is és ez azóta sem gyorsult fel. 2006-ban még az volt jellemző a szülőkre, hogy a templomtól idegen környezetben nőttek fel. A mostani szülők többségére is igaz ez, de több iskola beszámolt arról is, hogy öröndetes módon sikerült a szülőket is a gyülekezethez vonzani, vagy hogy volt tanítványuk is hozzájuk járhatja a gyermekét, illetve tanítványaik közül sokan tartósan megmaradtak a gyülekezetben. Sajnos az ellenkezőjéről is sok iskola beszámolt, hogy a tanulók nem „lekonfirmálnak”, hanem „kikonfirmálnak”.

Az **Iskola és gyülekezet viszonya** Adottságnak a szórása a 2006-os 1,75-ről 2024-ben 0,92-ra csökkent. A szórás azt mutatja meg, hogy milyen mértékű az eltérés az egyes iskolák értékei között. 2024-re ez az eltérés nagymértékben csökkent, ezen a területen is homogénebb lett az iskolák adottsága.

A **Diákok összetételére** kapott átlag 2006-ban csupán a 6,56-os értéket érte el, de ezt az alacsonyabb értéket úgy is felfoghatjuk, hogy ez jelzi intézményeink más felekezetek felé való nyitottságát, de ugyanakkor jelzi a tanulófelvételnél a kényszerítő körülményeket is. Erre az adottságra az az iskola kapott 5-ös értéket, ahol a református tanulók aránya elérte a 40-50%-ot, és a maximális 8-as értéket az, ahol ez az arány 80% feletti volt.

Az iskolák törekednek a református vallásúak meghatározó többségére, de nyitottak más felekezethez tartozó tanulók felé is, és ezt a nyitást akár kényszerűségből is meg kell tenniük, hogy meglegyen a tervezett tanulói létszám.

2024-ben ennek az adottságnak az átlaga csak kismértékben, 6,67-ra nőtt, tehát az elmúlt 20 évben nem sikerült a tanulói összetételt jelentős mértékben a református vallásúak felé elmozdítani.

A református tanulók arányának növelése sok iskolában jelenleg is aktuális feladat, ahol pedig a lakosság felekezeti összetétele miatt erre nincs reális lehetőség (pl. Székesfehérvár,

Verőce), ott büszkéek az ökumenikus jellegükre. A diákok összetételének a szórása 1,50-ról 2024-re 1,71-ra nőtt, tehát kissé nőtt az iskolák közötti különbség.

Az intézmények közötti nagy szórás azzal magyarázható, hogy a 18 vizsgált intézmény között nemcsak alulról jövő kezdeményezésként induló, társadalmi összefogással alapított református iskolák vannak, hanem 2006 előtt alig néhány évvel tantestületestül, diákostul táblacserével átvett intézmények is.

2006-ban 6,44-es értéket kapott az **Erőforrások kezelése**, ami annyit jelent, hogy a rendelkezésre álló kapacitásokkal megfelelően sáfárgodtak, reális terveket dolgoztak ki az intézményi erőforrások bővítésére, de úgy érezték, hogy a továbbfejlődéshez nem rendelkeznek megfelelő adottságokkal.

2024-re ez a helyzet nagymértékben javult, az átlag 7,44-re nőtt, ami 15,5%-os növekedést jelent. Nagyon sok iskolában beszámoltak az utóbbi években, évtizedekben lezajlott infrastrukturális fejlesztésekről, de még mindig bőven van tennivaló ezen a téren is. Az erőforrások kezelése terén az iskolák közötti különbségek csak kismértékben csökkentek, a 2006-os 0,98-os szórás csupán 0,78-ra csökkent.

Az **Iskola és család együttműködése** már többször szóba került. 2006-ban az összesítésnél 6,11-es átlagértéket kapott. Ez a 8-as skála szerint többségében a keresztyén értékrendet elfogadó, együttműködő családokat jelent, de az együttműködés nem minden esetben kölcsönös és folyamatos. A szülők szívesen vették és veszik a vallás adta plusz nevelési lehetőségeket, de elsősorban nem ez motiválta/motiválja őket az iskolaválasztásnál, hanem az intézmény jó szakmai hírneve. A vallásos nevelést sokan csupán ráadásnak tekintik, ami „biztosan nem árthat” – írtuk erről 2006-ban.

Erről feltehetően 2024-ben is így gondolkodik a szülők többsége, mert az e témában összegyűjtött adatok szerint 2024-re is csupán 6,39-re sikerült nőnie az átlagnak, ahogy a szórás is szinte változatlan maradt (1,32-ről 1,29-ra változott).

Az **Anyagi erőforrások** 2006-ban csupán 6,06-os átlagot ért el.

Akkoriban sok iskola említette, hogy kevés a normatíván felüli anyagi erőforrás. Sok iskolában az induláshoz szükséges berendezést, iskolabútorokat is holland adományokból kapták. Ez a forrás 2000 után egyre inkább elapadt. A táblacserés iskolák általában lelakott régi épületek voltak, amelyeket fel kellett újítani.

A 6,00 átlagérték azt mutatta, hogy az intézmények jól felszereltek, a meglévő eszközök esztétikusak, a pedagógus számára módszertani alternatívát biztosítanak, és a fejlesztés az eszközjegyzék ütemterve szerint folyik, de az alapfelszereltségen túl további korszerű eszközök nem igazán jellemzik az iskola eszköztárát, az intézmény új beruházásokat nem folytat és nem tervez.

Ehhez képest 2024-ben nagyon sok sikertörténetet hallottunk és ez az átlagban is megmutatkozott, 7,39-ra nőtt, ami a 2006-oshoz képest 22%-os növekedést jelent. Ezen adottság szórása nem változott. A 2006-os 1,55-ről csupán 1,58-ra mozdult el, de ha megnézzük az egyes iskolák pontszámait, akkor azt látjuk, hogy az a jellemző, hogy az eltelt időben „fordult a kocka”. Ahol 2006-ban jobbnak ítélték az anyagi erőforrásokat, ott most ezek csökkenni látszanak és fordítva. Három iskola van, ahol stabilan ugyanazt a pontszámot tartották (Karcag, Kiskunhalas és Verőce). Az anyagi erőforrásokat a különböző iskolákban az állami és kiegészítő normatíván túl meghatározhatja az iskola szociális környezete és a tanulók szociális háttere is.

2006-ban 6,00 átlagot ért el a **Hitéleti tevékenység szervezeti kereteinek kiépültsége**, vagyis intézményi szinten a hitélet rendszeresen és tervszerűen működött. Megszokottá váltak a hétkezdő Istentisztelet, a napi áhítatok, a heti két hittan óra, a konfirmáció és a szabadidős foglalkozások egy része.

A felnőttek részéről az áhítat tartása, tantestületi Bibliaóra volt a jellemző. 2006-ban arról számoltak be, hogy nem vált még általánossá sem a diákok, sem a dolgozók körében a rendszeres templomba járás és az aktív bekapcsolódás a gyülekezet életébe.

2024-ben ennek az adottságnak az átlaga 6,89 volt, ami növekedést jelez. A tanulmány több helyén is felsoroltuk azokat a hitéleti alkalmakat, amelyeket a tanulóknak, a pedagógusoknak és esetenként a szülőknek is biztosítanak az iskolák.

A hitélet kiépültségének szórása az évek során nem változott, 1,30-os érték maradt.

A **Munkatársi elkötelezettség** 2006-ban 5,94-es átlagértékkel szerepelt.

Ezt akkor úgy értelmeztük, hogy a pedagógusok többsége hitvallásos alapon, munkaköri leírásának megfelelően dolgozik, de nem teljesül az a kitétel, hogy *„szilárd a hitvallása, és minden szakmai tudásával és tapasztalatával az intézmény fejlődését szolgálja.”*

A pedagógusinterjúk elemzése során láthattuk, hogy nagyon sokféle indítatásból dolgozhat egy tanár református iskolában.

2006-ban kevés volt az olyan pedagógus, aki az azt megelőző évtizedekben is napi szinten gyakorolta vallását, és elmondható lett volna róla, hogy szilárd alapokon nyugszik a hite.

Más szempontból áttekintve, az átvett iskolákban sok tanár kényszerűségből vagy kíváncsiságból maradt az iskolában, hogy kipróbálja milyen is az egyházi oktatás, de a kezdetekben ők még nem mutattak nagy elkötelezettséget.

Ez 2024-re lényegesen megváltozott, a 8-as skálán 7,22-es átlagot ért el ez a terület. Ez 21,5%-os emelkedést jelent. Ez valószínűleg azt is jelenti, hogy aki nem volt elég elkötelezett, az időközben távozott az iskolából és új munkahelyet keresett, vagy olyan hatással volt rá a református szellemiség, hogy a felnőtt konfirmációig is eljutott (erre is hallottunk példát).

A munkatársi elkötelezettség szórása 1,76-ról 1,06-ra csökkent, tehát ezen a területen is egységesebb lett a 18 iskolában a kép. A 2006-os magas szórásértéket magyarázhatjuk azzal, hogy a táblacserés (tantestületestül átvett) iskolák óvatos, a változásokat csak „kívülről” figyelő pedagógusai okán fordultak elő alacsony értékek is.

2006-ban szintén alacsony, 5,94-es értéket ért el a **Humán erőforrások fejlesztése** terület. Ez az átlagérték azt jelentette, hogy továbbképzési tervnek megfelelően, az iskola érdekeit szem előtt tartva, de nem kifejezetten a keresztyén nevelés terén és nem kifejezetten az egyházi intézmények nyújtotta szolgáltatások közül válogattak.

A humán erőforrások fejlesztése 2024-ban sokkal kedvezőbb képet mutatott, igen magas, 7,56-os átlaggal, ami így az összes Adottság közül a legnagyobb, 27,1%-os növekedést jelenti.

Az intézmények egyrészt jogszabályilag is rá vannak kényszerítve, másrészt a körülmények (pedagógushiány, pedagógus korfa) is kikényszerítik az intézményeket a tudatos tervezésre, a meglévő humán erőforrásaik minél hatékonyabb kihasználására, fejlesztésére.

Ezen a területen is csökkent az egyes intézmények közötti különbség, a szórás 1,26-ról 0,78-ra változott.

A sorban legutolsónak maradt a **Szervezeti integráltság** 5,39 átlagértékkel.

Ez az átlag a skálánk szerint egyfokú távolságtartást jelzett a hitélettől és a gyülekezettől. A pedagógusok az Etikai Kódexet már 2006-ban is ismerték és elfogadták, részt vettek az iskola

hitéleti rendezvényein, a tanulók felvételénél sok iskolában szempont volt a felekezeti identitás, az iskola diákjai részt vettek a keresztyén ifjúsági szervezetek munkájában.

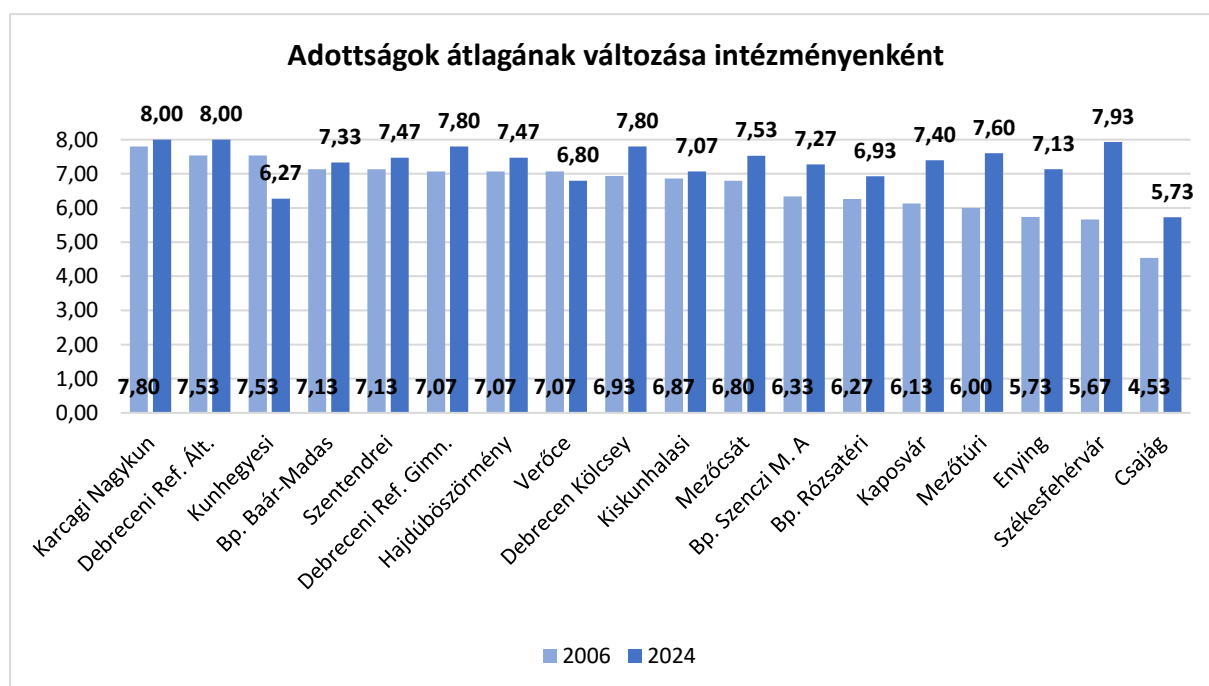
A maximális 8-as értéket az az iskola érte/éri el, ahol „...*az intézményben aktív hitéleti tevékenység folyik, az intézmény vállal missziói feladatokat, és a lelkipásztori feladatok ellátását is*”. Ettől 2006-ban az iskolák többsége még nagyon távol állt.

2024-re ezen a területen is jelentős előrelépés történt. A 2006-os 5,39-es átlag 6,61-ra nőtt, ami 22,7%-os növekedést mutat.

Ezen adottság szórása alig változott, 2024-ben is 1,6 körüli érték volt.

A szervezeti integráltságot befolyásoló tényezők a gyülekezet és az iskola viszonya, hogy az iskola alulról építkező-e, vagy táblacserés, valamint az intézményvezetők személyisége, elkötelezettsége.

Az Adottságok átlaga 2006-ban 6,64, 2024-ben 7,73 volt. Ez 16,5%-os növekedést jelent. Az Adottságok alakulását intézményenként is áttekintettük.

2006-ban intézményenként a legmagasabb átlag 7,80 (Karcagi Nagykun), a legalacsonyabb 4,53 (Csajág) volt. A 18 intézményből 8 esetében (44,4%) az átlag 7,00 feletti, további 7 iskolában (38,8%) 7,00-6,00 közötti volt. Csupán 3 iskolában maradt az átlag 6,00 alatt.

2024-ben az intézmények Adottságának átlaga – egy intézmény kivételével – nőtt. 2 intézmény (Debreceni Ref. Ált. Isk. és Karcagi Nagykun) a maximális, 8,00 pontot érte el. Összesen 14 iskola (77,7%) volt 8,00 és 7,00 átlagérték között, és a legalacsonyabb pontszám is közel volt a 6,00-hez (5,73, Csajág).

Adottságok területén **2006-ban** a legmagasabb átlagot a **Karcagi** iskola érte el (7,80). Őket követte a **Debreceni Református Általános Iskola** és a **Kunhegyesi** 7,53-as átlaggal. A

Debreceni 1992-től, a Karcagi 1996-tól induló alulról építkező iskola. A Kunhegyesi iskola a Karcagi tagiskolájaként kezdte 2003-ban, – átvéve a karcagiak jó gyakorlatát.

2006-ban az alábbi táblázatban szereplő iskolák átlaga között nem volt nagy eltérés, 7,13 – 6,00 közzé estek. Ezek általában alulról építkező, már akkor is évtizedes múlttal rendelkező iskolák voltak. Kivételt képezett a Szenczi és a verőcei iskola, ahol akkor folyt a református szellemiség kialakítása.

Sajátos helyzetben vannak a Mezőtúriak, kiknél az átvételt követően egy jelentős törés következett be az iskola életében.

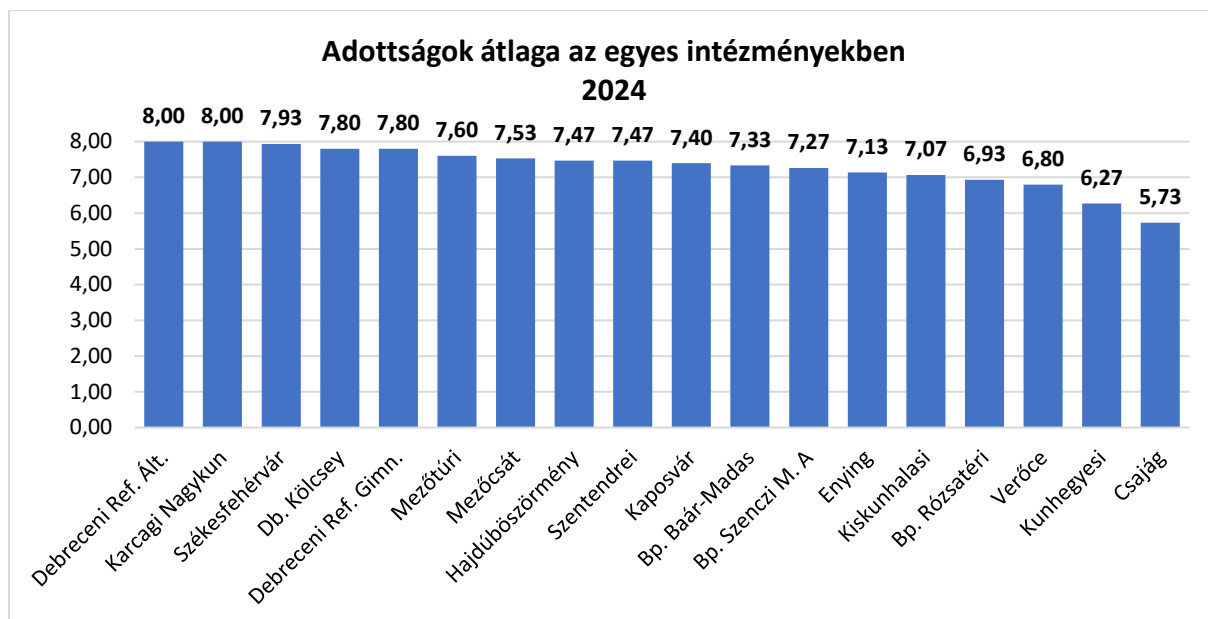
7,13-6,00 közötti átlagok **2006-ban**:

Bp. Baár-Madas	1990	alulról építkező
Szentendrei	1999	alulról építkező
Debreceni Ref. Gimn.	folyamatosan működő	
Hajdúböszörmény	1995	alulról építkező
Verőce	2004	egyedüli a faluban
Debrecen Kölcsey	1994	táblacserés
Kiskunhalasi	1993	alulról építkező
Mezőcsát	1992	alulról építkező
Bp. Szenczi M. A.	2003	Táblacserés
Bp. Rózsatéri	1993	átvett alapítványi 1-3 évfolyammal
Kaposvár	1992	alulról építkező
Mezőtúri	1992	Táblacserés, tömegesen mentek el a régiek

6,00 alatti átlagok 2006-ban

Székesfehérvár	2002	alulról építkező
Enying	2002	alulról építkező
Csajág	2005	táblacserés, először az alsó, majd a felső tagozatot vették át

A 2006-ban 6,00 alatti átlagot kapott iskolák mind az adatfelvétel előtt csupán pár évvel alapított/átvett iskolák voltak.

2024-ben az intézmények Adottságának átlagai magas értékek voltak. 2 intézmény (Debreceni Ref. Ált. Isk. és Karcagi Nagykun) a maximális, 8,00 pontot érte el. Összesen 14 iskola (77,7%) volt 8,00 és 7,00 átlagérték között, és csupán 1 iskola átlaga maradt 6,00 alatt.

2024-ben az élen a 2006-os eredményekhez hasonlóan szintén a Karcagi Nagykun és a Debreceni Református Általános Iskolát találjuk a maximálisan elérhető 8,00 átlaggal. Hozzájuk zárkozott fel Székesfehérvár (7,93).

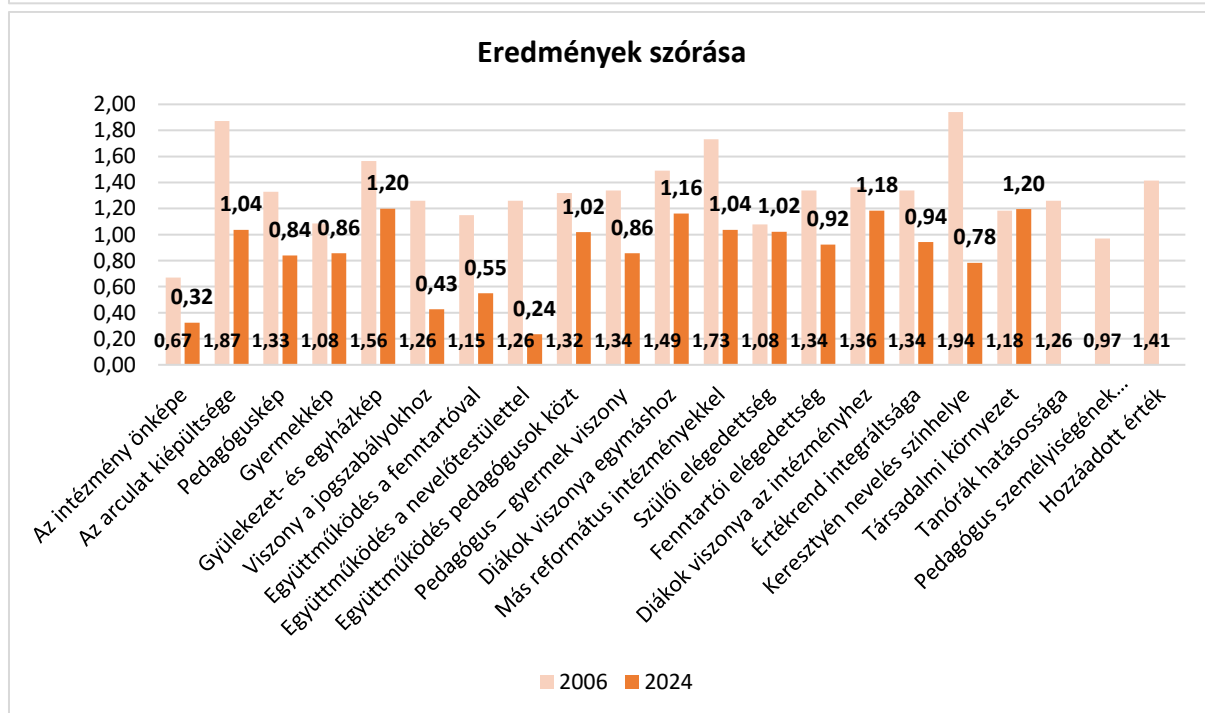
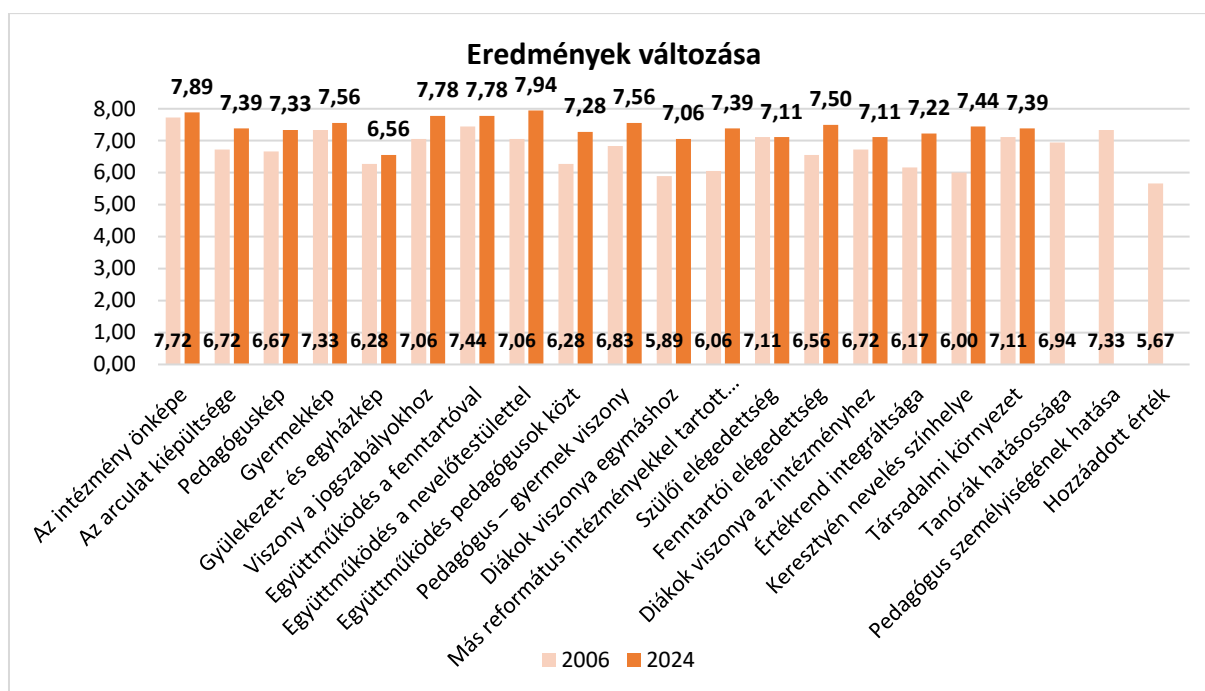
10. Az intézmények eredményei

Az intézmények által elért Eredményeket a látogatás végeztével pontoztuk. Ehhez a látogatási forgatókönyvben található „skála” volt a segítségünkre. Ez minden területhez egy-egy tételmondatot meghatározta, hogy a 8 pontos skálán mit várunk el 2, 5 és 8 pontért (Ezek közötti pontszám is adható volt.)

Eredményeket 2006-ben 21 jellemző mentén határoztuk meg. Mivel 2024-ben nem volt óralátogatás, így most az Eredményeket ennél kevesebb, 18 területen vettük számba. (Mivel mindkét évben pontszámátlagokkal számoltunk, így a két kutatási eredmény ezen a területen is összehasonlítható maradt.) Az egyes területeken a maximum pontszám 8,00 volt.

Az Eredmények 18 tételét a témakörök sorrendjében ábrázoltuk, egymás mellett a 2006-os és a 2024-es átlagértékeket. (A 2006 óta megszűnt Dévaványa adatai nélkül.)

Az átlagértékek összehasonlítása mellett a szórások változását is áttekintjük.

Az Eredmények átlaga 2006-ban az egyes területeken 7,72-től 5,67-ig terjedt. 2024-ben ezek az átlagok magasabbak voltak, 8,00-tól 6,17-ig alakultak.

Az intézmény eredményeinek körében először a koncepciókat és felfogásokat vizsgáltuk meg. **2006-ban az Intézmény önképe** érte el az összes vizsgált eredmény közül a legmagasabb, 7,72-es értéket, ami a Látogatási forgatókönyv szerinti a 8,00 pontos „*Reálsan kialakult, tudatosan, közös szempontok alapján végiggondolt önkép.*” meghatározást nagyon megközelítette. 2024-ben az Intézményi önkép átlaga ennél kissé még magasabb (7,89) volt. Az önkép szórása 2006-ban 0,67 volt és 2024-ben ez felére, 0,32-ra csökkent, vagyis az iskolák eredménye még homogénebb lett.

Az **Arculat kiépültségéről** 2006-ban azt gondoltuk, hogy még folyamatban van, az akkori 6,72-os átlagérték alapján úgy láttuk, hogy még sok az iskolák körében a tennivaló. 2024-re ez az átlag is öröndetesen nőtt, 7,39-ra.

A szórás 2006-ban nagyon magas, 1,87 volt. Ez azt mutatta, hogy az iskolák nagyon különböző szinteken voltak az arculat kiépültségében.

2024-re a szórás még mindig eléggé magas, 1,04, vagyis ennek a területnek a megvalósítása intézményenként eltérő eredményekkel sikerült.

Az **Intézmény pedagógusképe** 2006-ban 6,67-os átlaggal törekedett a tökéletes állapot felé, ami a meghatározásunk szerint azt jelentené, hogy a tantestület pedagógusai „*felelősséggel bíró, fejlődőképes személy, aki az élet minden területén szerepét betöltő testvér*”. Ezt az ideális állapotot 2024-re sikerült jobban megközelíteni, mert az átlag a 8,00-as skálán már 7,33-nak adódott.

Az **Intézmények gyermekképe** szerint a pedagógusok a gyermeket valóban gyermeknek tekintik, aki magában hordozza a Krisztus-képet és a jövő ígérétét. Öröndetes, hogy minden iskolában erre törekednek és a látogatások szerint ezt 2006-ban 7,33-os értékkel sikerül is elérni, ami 2024-ben kissé még tovább, 7,56-ra emelkedett.

Az **Intézmény gyülekezet és egyházképe** 2006-ban az egyik legkevesebb pontszámot kapta (6,28). Ennek értelmében a gyülekezet és az iskolák az egyházi ünnepeket közösen élik meg, de még messze vannak attól, hogy egymás örömeiből és terheiből részt vállaljanak.

Ez a terület **2024-ben** is csupán 6,56-ra nőtt, de néhány iskolában nagyon nagy fejlődésekről számoltak be az intézményvezetők és/vagy a fenntartók.

Mindhárom területen a 2006-ban tapasztalt 1 egésznél magasabb szórásérték lecsökkent, de 2024-ben továbbra is a gyülekezet és egyházkép az, amiben a legnagyobb szórást mutatják az iskolák.

Az intézményi viszonya a **Jogszabályokhoz** a 2006-os 7,06 átlaggal is jónak volt mondható, ami 2024-re sokat fejlődött, 7,78-ot ért el. Ahogy nőtt ennek a területnek az átlagértéke, úgy csökkent a szórása is, a 1,26-os 2006-os értékről 2024-re 0,43-ra.

A következő nagy egység az együttműködés a különböző partnerekkel. A **Fenntartó és az intézmény együttműködése** 2006-ban 7,44, ami az évek során javult, 7,78-os magas átlagot ért el.

A fenntartóval való kapcsolatban empatikusan, jól meghatározott célok érdekében a tudatosan végzett közös munka a jellemző.

Az **Igazgató és a nevelőtestület együttműködése** 2006-ban ennél kisebb, 7,06-os átlagot ért el, ami 2024-re rekordmagasságra ugrott, csaknem a maximális, 7,94-ra. (12,5%-os növekedés). A 2006-os adatok értelmezése szerint, akkor a vezetést demokratikusnak mondtuk, ahol az átlagosnál magasabb szinten megvalósul az együttműködés a tantestület és a vezetés között, de az igazgató mellé nem „egy emberként” sorakozik fel a tantestület.

Ez 2024-re megváltozott. A nagyon magas átlag azt mutatja, hogy közös célért, nagyfokú együttműködés keretében dolgoznak az iskolákban. A Látogatási dokumentum 8,00 pontot érő meghatározása így szól: „... *Menedzserszemléletű igazgató, mellé hivatástudattal és elkötelezettséggel felsorakozik a tantestület is.*” – amit majdnem maradéktalanul elértek az iskoláink.

A **Pedagógusok közötti együttműködés** átlaga 2006-ban csupán 6,28 volt. Ez akkor azt mutatta, hogy a pedagógusok egymás munkáját tiszteletben tartják, de még nem együttműködő testvéri közösségként működnek. Ez a viszony 2024-re megváltozott. Az iskolákban az erre kapott átlag 7,28-ra nőtt. (Ez 16%-os növekedést jelent.)

Minden vizsgált együttműködési területen ahogy az átlagok nőttek, úgy csökkentek a szórások. A legjelentősebb szóráscsökkenés az **Együttműködés a nevelőtestülettel** területen volt. Ott a 2006-ban tapasztalt 1,26-os szórás 2024-ben 0,24-ra csökkent, vagyis nincs kiugróan „problémás” iskola, egyetlen intézményben kaptak a 8,00 helyett 7,00 pontot ez a terület.

A **Pedagógus-gyermek viszonyra** már 2006-ban is a szeretetteljes, bibliai értékeken alapuló odafigyelés volt a jellemző (átlag 6,83), ami 2024-re még erősödött, amit a 7,56-os átlag jelez.

A **Gyermekek egymáshoz való viszonyát** az egymásra figyelő kapcsolat és a vidám légkör jellemzi. A 2006-os nem túl magas 5,89-es átlagot 2024-ben már 7,06-nak tapasztaltuk, ami jelentős előrelépést jelez.

Más református intézményekkel tartott kapcsolat 2006-ban csupán 6,06-os átlagot kapott. Ez 2024-ben már 7,39-es átlagot ért el, ami közelít a Látogatási forgatókönyv maximális pontszámhoz tartozó meghatározásához, hogy *„Rendszeres, szervezett kapcsolattartás, látogatások, részvétel, az anyagi hozzájárulás vállalása, az iskola kezdeményező szerepet vállal.”* (Az anyagi hozzájárulás úgy értendő, hogy az iskola a rá háruló költségeket vállalja, ezeket állja.)

2006-ban az interjúk során a tanárokkal arról számoltak be, hogy a személyes találkozások leginkább a tanulmányi versenyek alkalmaira korlátozódnak, mert a nagy távolságra lévő iskolák közötti szorosabb kapcsolattartásnak komoly anyagi kihatásai és korlátai vannak. 2024-re ez a paletta kiszélesedett (pl. webináriumok), de a tanulmányi versenyek megtartották a vezető helyüket.

A következő kérdéskör az intézmény a partnerek által történő elfogadottságát vizsgálta.

Az intézménnyel való **Szülői elégedettség** 2006-ban is magas, 7,11-es átlagértéket ért el, ami érdekes módon 2024-ben sem változott. (Ez az egyetlen terület, amelynek átlaga nem nőtt.) A partneri elégedettséget 2006-ban az akkor folyó minőségügyi program keretében rendszeresen mérték, és figyelembe vették az iskola stratégiájának kidolgozásakor. A szülők „jelenléte” az iskolák életében már akkor is egyre gyakoribb volt (Pl. alapítványi támogatások, közös munkák során).

A szülői elégedettség szórásában sem láttunk lényeges változást. Bár a szülői elégedettség átlaga nem növekedett, de mivel az iskolák iránt továbbra is meg van az érdeklődés és kellő számú tanulót fel tudnak venni, úgy tűnik, hogy a szülői elégedettségre nem lehet „panasz”.

Az intézménnyel való **Fenntartói elégedettség** 2006-ban alacsony, 6,56 volt.

Akkor úgy láttuk, hogy ez az elégedettség gyakran kimerült a pénzügyi és a törvényességi kérdésekben. Ha ezek rendben voltak, akkor a fenntartó elégedett volt. Az iskolában folyó pedagógiai munkáról akkortájt még tartózkodtak véleményyt formálni a fenntartók.

2024-ben ez az elégedettség nagyon magasra, 7,50-ra ugrott (14,4%-os növekedés). Az interjúk során a fenntartók kifejezték elismerésüket az intézményben folyó munkával

kapcsolatban. Úgy tűnik, hogy mostanra a fenntartók is beletanultak az iskolafenntartói szerepkörbe, nagyobb rálátásuk van az ott folyó munkára és megtanulták értékelni azt.

A szórásérték a 2006-os 1,34-ről 2024-re 1,00 alá csökkent, csupán egyetlen intézmény kapott 5-ös értéket és kettő iskola 6-ost.

A **Diákok viszony az intézményhez** 2006-ban 6,72 átlaggal bírt. Ez akkor azt jelentette, hogy a diákok elfogadják az intézmény szabályait és sok esetben büszkéek arra, hogy az adott intézménybe járhatnak. Mivel az általános iskolák közül egy kivételével nem tartozott (és most sem tartozik) kötelező beiskolázási körzet, így a gyerekek és a szülők önkéntes választása a református iskola, ahová azután általában örömmel járnak a tanulók.

2024-ben ez az átlagérték tovább növekedett 7,11-ra, de még mindig viszonylag magas, 1,18-os szórással.

Három intézményben értékelték ezt a területet 5 pontra, ami a Látogatási forgatókönyv szerint azt jelenti, hogy *„Jólneveltek, elfogadják az intézményt örömeivel és nehézségeivel együtt.”*, de nem érik el azt a szintet, hogy *„Büszkéek arra, hogy ennek az intézménynek tagjai és áldozatát is készek hozni érte.”*

Az **Értéktrend integráltsága** az intézmény életébe a 2006-os 6,17-ről minimális növekedéssel 7,22-ra változott, úgy, hogy a szórás 1,00 alá csökkent.

Ezek az értékek azt fejezik ki, hogy vannak olyan gyerekek, akik csak tudomásul veszik az értéktrendet és olyanok is, akik ezt lelkületükben is magukénak vallják. Ahogy az átlag növekedett, úgy gondoljuk, hogy ez utóbbiak kerültek többségbe.

Az iskola, mint a **Keresztyén nevelés színtere** a 2006-os 6,00-os átlagról 7,44-ra ugrott. Ezen a területen következett be a legnagyobb változás, 24%-os növekedés.

Ez az adat bizonyítja, hogy az iskolák beváltották a hozzájuk fűzött reményeket, a más fejezetekben már részletezett színvonalas szakmai munka mellett a keresztyén nevelés színtereivé is váltak.

A 2006-os kiugróan magas 1,94-es szórásérték 2024-ben már csak 0,78 volt.

Míg 2006-ban két olyan iskola is volt, akik erre a területre csupán 2-es értéket kaptak és bőven voltak 5-ös értékek is, addig 2024-ben az erre a területre adott legalacsonyabb pontszám már a 6 volt.

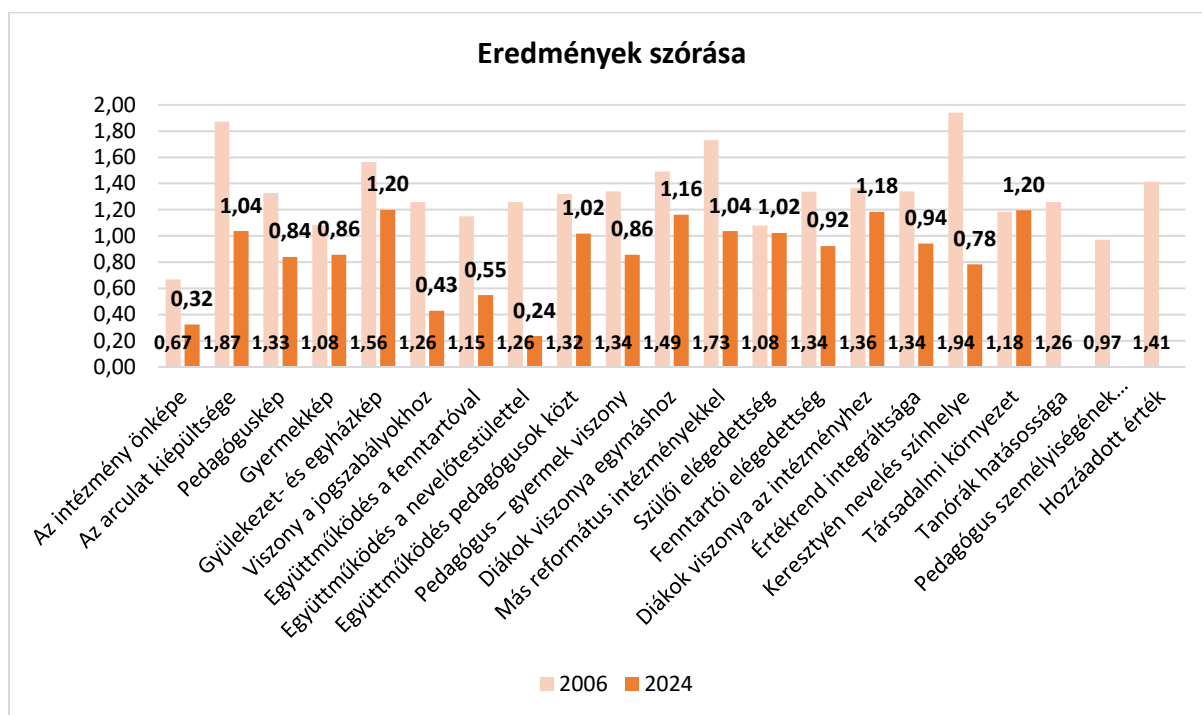
A **Társadalmi környezet** már 2006-ban is 7,11-os átlagot ért el, ami 2024-re 7,39-re nőtt, vagyis sikerült a magas színtről még kicsit tovább építeni.

Az iskolák **Kapcsolatrendszerük, társadalmi tevékenységük** és rendezvényeik révén tudatosan alakítják az intézményről kialakult képet.

Az utolsó témakörrel csak 2006-os adatokkal rendelkezünk, mert 2024-ben nem voltak óralátogatások. 2006-ban ezt írtuk erről a témáról:

A **tanórák hatásossága** 2006-ban 6,94-os átlagot ért el. Ez összecsengett az Adottságoknál taglalt anyagi erőforrások helyzetével. Egy határon túl már nem lehet személyi tényezőkkel javítani a tanórák hatásosságát, tárgyi fejlesztésre is szükség van, még akkor is, ha 7,33-os értékkel magas szinten van a pedagógus személyiségének hatása.

A pedagógust a gyerekek példaképnek tekintik, és ennek indirekt formában jelét is adják. Ennek óriási motiváló hatása van a tanítás során. A hozzáadott értéket 2006-ban 5,67-ra tette a kutatás. Ez azt jelentette, hogy a látogatást végző munkatársak az elért eredmények alapján a hozzáadott értéket magasnak állapították meg, de ez a megállapítás teljesen szubjektív.

Az eredmények szórásának összehasonlításához újfent idehoztuk az „Eredmények szórása” diagramot. Ezen azt látjuk, hogy a szórások **2006-ban** tág határok (1,94-0,67) között mozogtak.

Az iskolák közötti legnagyobb különbség annak megítélésében volt, hogy az iskola a **Keresztyén nevelés színtere-e?** Volt olyan intézmény, ahol erős volt a „vallásos vonal”, és volt olyan is, ahol csak egy plusz sajátosságnak tekintették, hogy az adott iskolában hittan oktatás is folyik.

Az **Arculat kiépültsége** (1,87) és a **Más református intézményekkel való kapcsolattartás** (1,73) szintén nagy szórást mutatott 2006-ban. Kistelepüléseken, ahol mindenki ismer mindenkit, talán nem volt szükség olyan markánsan meghatározni az iskola jellegét, mint egy nagyvárosi iskola esetében, ahol a szülők iskolaválasztását sok tényező befolyásolta.

Az **Értéktrend integráltsága** 1,34-es szórással jelent meg. Ez magyarázható volt az alulról építkező és a táblacserés iskolák tantestülete közötti különbséggel. Az értéktrend kialakulása és integráltsága sem azonos mértékű a két esetben.

Az **Együttműködés a fenntartóval** szórása 1,15 volt.

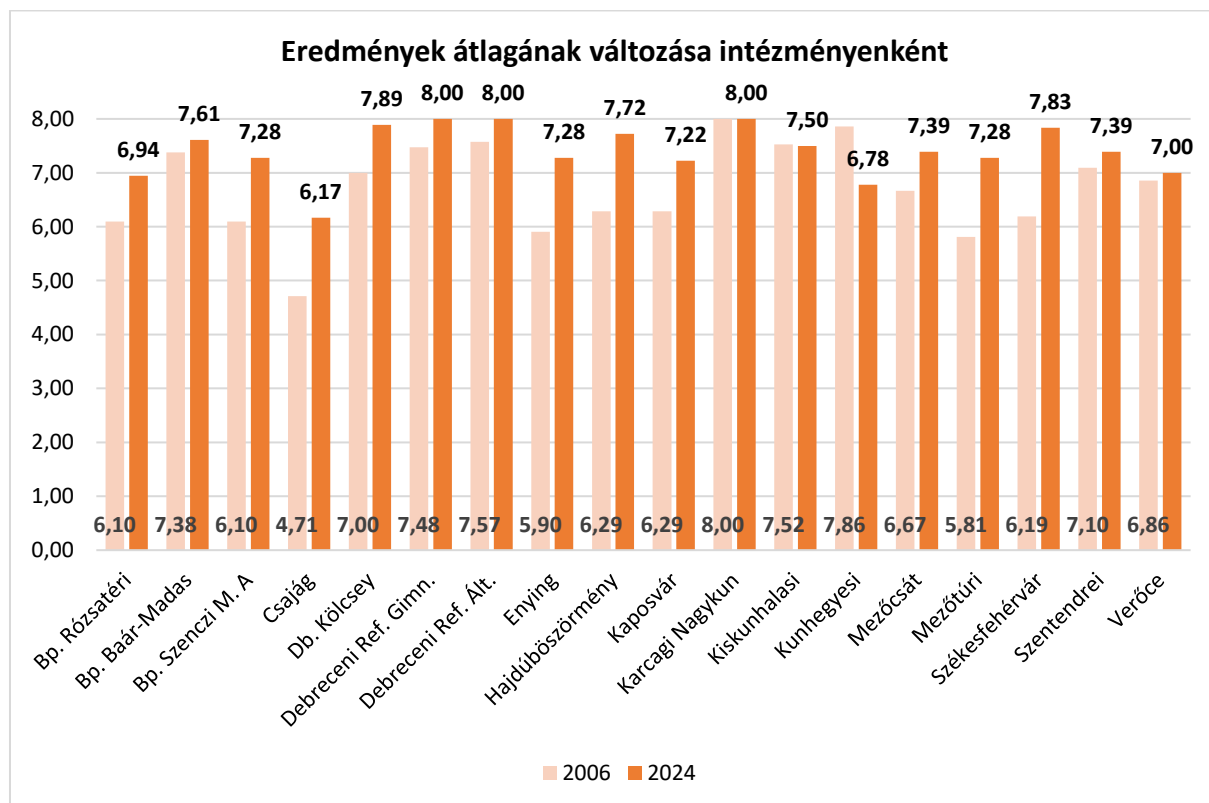
A kapcsolatot már 2006-ban is befolyásolta a fenntartó közelsége, valamint az iskolaigazgató és a lelkész személyes kapcsolata is.

A többi eredménytényező szórása azonos értékek körül mozgott. A legalacsonyabb volt a szórás az **Intézmény önmagáról kialakított képénél** (0,67). Ez egységesen minden iskola érdeke volt már 2006-ban is, hogy el tudja „adni” önmagát, ehhez pedig reálisan fel kellett mérni a körülményeket, a várható tendenciákat.

2024-ben egységesebbek lettek a szórásértékek, csupán 0,32 és 1,20 között váltakoztak. A legmagasabb szórásértékeket a **Gyülekezet és egyházkép** (1,20), **Társadalmi környezet** (1,20), a **Diákok viszonya az intézményhez** (1,18) és **Diákok viszonya egymáshoz** (1,16) érte

el, vagyis ezeken a területeken van a legnagyobb mértékű eltérés az egyes intézmények megítélésében.

A 2006-os és a 2024-es szórásokat összevetve arra a következtetésre jutunk, hogy átrendeződtek az egyes területek, de ha a fenntartó lelkésszel már nem is, de a gyülekezettel való kapcsolat még nagyon eltérő az egyes iskolák esetében, ahogy a diákok neveltségi szintje. (Ha általánosítjuk az intézményhez és a diákok egymáshoz való viszonyát.)

Ha áttekintjük az intézmények összesített Eredményét, akkor azt látjuk, hogy **2006-ban** a legmagasabb átlagot a maximális 8,00 értékkel a **Karcagi Nagykun Református Általános Iskola** érte el, akiktől alig maradt el a **Kunhegyesi Iskola** 7,86-os átlaggal.

Őket követte a sorban 7,57, illetve 7,52-es átlagokkal a **Debreceni Református Általános Iskola** és a **Kiskunhalasi Iskola**. A debreceni 1992-től, a karcagi 1996-tól induló alulról építkező iskola. A Kunhegyesi iskola a karcagi tagiskolájaként kezdte 2003-ban, – átvéve a karcagiak jó gyakorlatát.

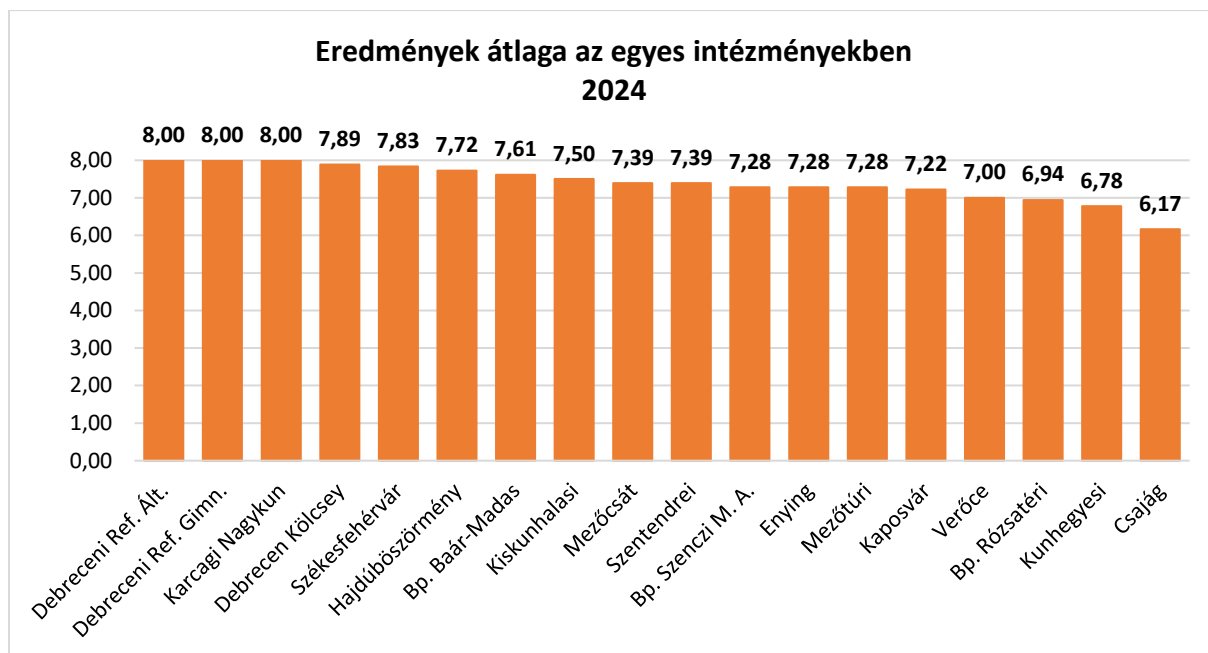
A 18 intézmény közül további 4 ért még el nagyon magas, 7,00 feletti átlagot.

7 iskolában (38,8%) 6,00 - 7,00 közötti átlagot számoltunk.

Csupán 2 iskolában maradt az átlag 6,00, illetve 1 iskolában 5,00 alatt.

2024-ben az intézmények Eredményének átlaga 2 intézmény kivételével nőtt. A legszerényebb növekedést (0,14) **Verőcén** a legjelentősebbet (1,40-1,50 között) **Csajágon**, **Hajdúböszörményben** és **Mezőtúron** tapasztaltunk. (A **Karcagi Nagykun Református Általános Iskolában** mindkét méréskor 8,00 lett az átlag, így ott már további növekedés nem volt lehetséges.)

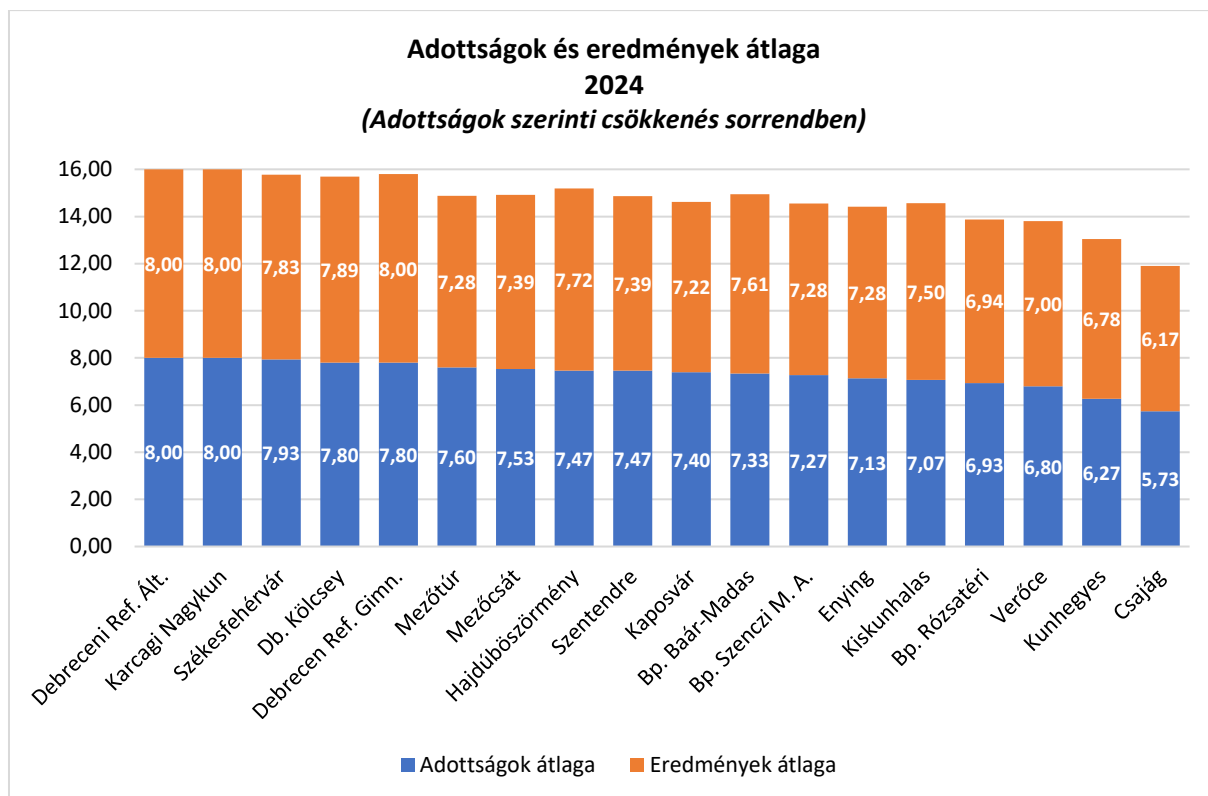
A 16 db, növekedést mutató intézményekben ennek a növekedésnek az átlagértéke 0,85-nak adódott, ami a 8-as skálán jelentős mértékű változás.

2024-ben az intézmények Eredményének átlaga nőtt. 3 intézmény (**Debreceni Ref. Ált, Isk., Debreceni Református Gimnázium és a Karcagi Nagykun**) a maximális, 8,00 pontot érte el.

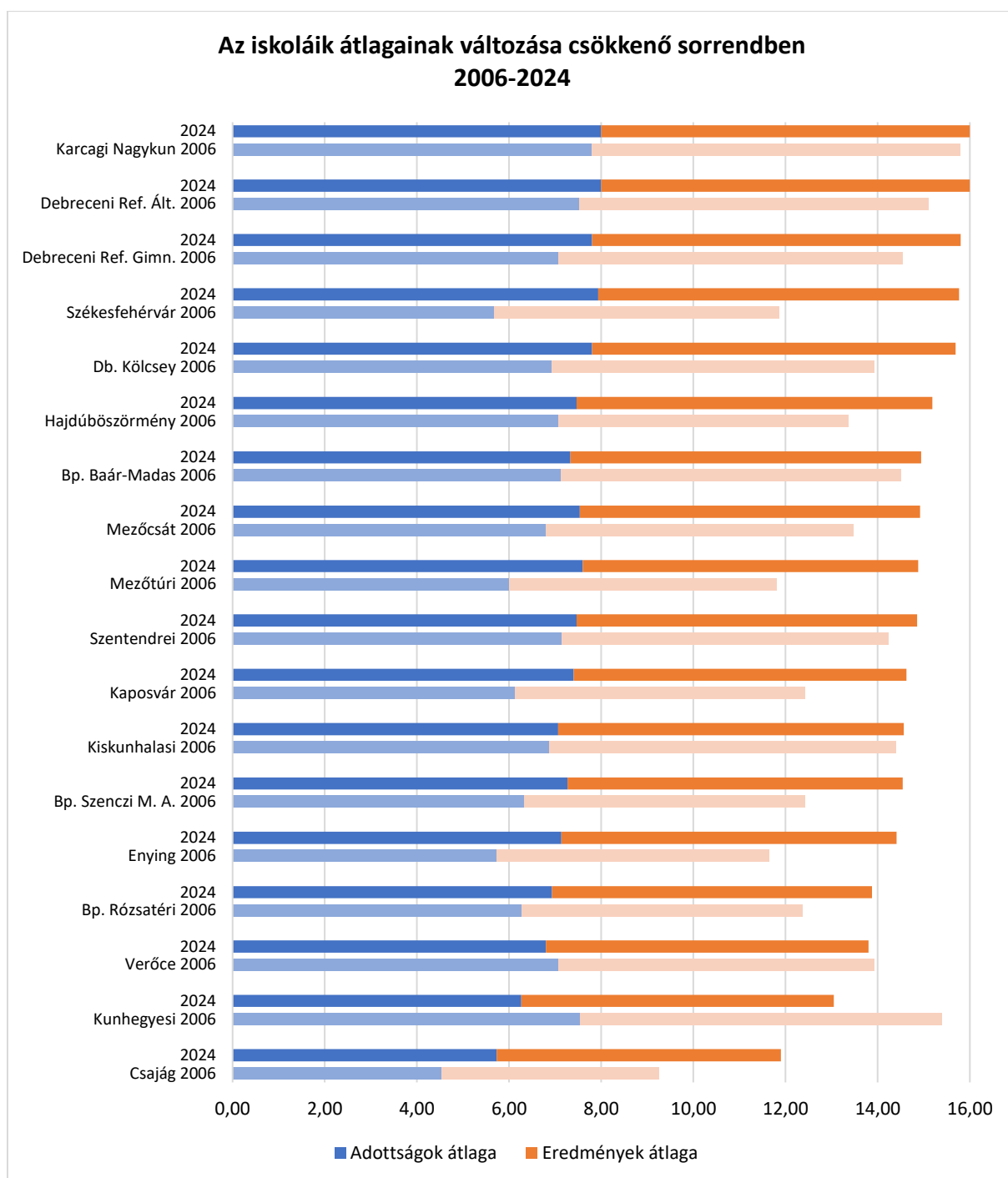
Összesen 15 iskola (83,3%) volt 8,00 és 7,00 átlagérték között, és csupán 3 iskola átlaga maradt a 7,00-6,00 pont közötti tartományban.

Összesítés

Az Intézménylátogatási foratókönyv pontozása szerint mind az Adottságok, mind az Eredmények területén 8,00, összesen 16,00 volt az elérhető maximális pontszám.

2024-ben ezt a maximális pontszámot két iskola, a **Debreceni Református Általános Iskola** és a **Karcagi Nagykun Református Általános Iskolák** „hozták”. További 3 iskola (**Székesfehérvár, Debrecen Kölcsey, Debrecen Református Gimnázium**) alig néhány tizeddel maradt el ettől a maximális értéktől és jelentős volt a 14,00-15,00 közötti összpontszámot elérő iskolák aránya is.

Érdeemes ránézni az iskolák Adottságainak és Eredményeinek változására is. Ahogy már az előzőekben részleteztük, az iskoláknál túlnyomó többségére 2006-hoz képest mind az Adottságok, mind az Eredmények növekedése volt a jellemző. A diagramról azt is leolvashatjuk, hogy ezen mutatók változása (növekedése) általában együtt járt, de vannak kivételek is. Pl. Hajdúböszörményben az Adottságok értékelése alig mutatott változást, de ennek ellenére az Eredményekben jelentős elmozdulás történt.

2006-ban azt írtuk, hogy az iskolák (akkori) sorrendjét megvizsgálva bizonyítottnak tűnt az a feltételezés, hogy az iskola református jellegének erőssége függ attól, hogy mióta működnek református iskolaként, hiszen az akkor 19 intézményből a 15. helyre került

székesfehérvári, a 17. helyen lévő enyingi és a 19. helyen végzett csajági iskolák a 2006-os felmérés előtt csupán 4-4, illetve 1 évvel korábban kezdték el református iskolaként működni.

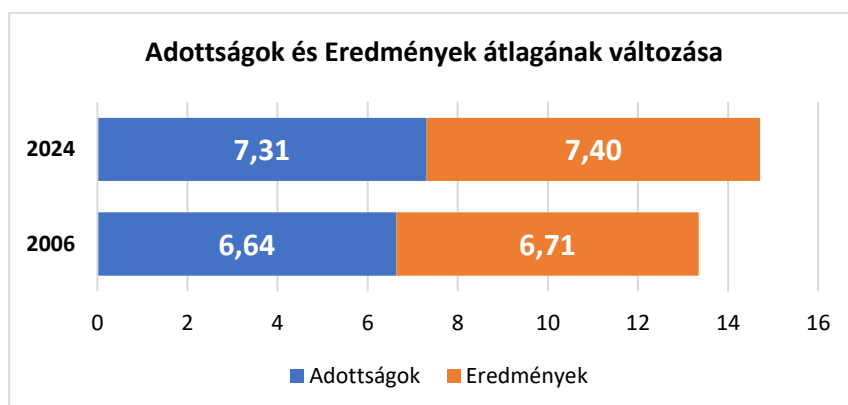
Úgy véltük, hogy az iskolák sorrendét meghatározóan befolyásolta az is, hogy az adott intézmény táblacserés átvétellel vált-e egyházi iskolává, vagy alulról építkező-e? Ezt a feltevést ugyan cáfolni látszott a táblacserés debreceni Kölcsey Iskola a 6. helyével, de ennek az intézménynek, mint a Debreceni Református Tanítóképző Gyakorló Általános Iskolájának nagyon jók voltak az általános előzetes Adottságai és Eredményei és ezek valamelyest kompenzálták az indulás hitbéli hátrányait, melyekből 2006-ra már sokat sikerült lefaragni.

Az 1993 óta református fenntartású budapesti Rózsáteri szintén nagyon jó pozícióban lévő iskola volt (A 19 intézmény közül a 8. helyen állt) már 2006-ban is.

Mezőtúr esetében már szóba került az átvételkor lezajlott megtorpanás és ezt az iskola a 2006-os felmérésig nem igazán heverte ki.

A 2006-ban 13. helyen álló Senczi és a 19. helyen álló csajági iskola akkor még csak 3, illetve 1 éve volt református intézmény, így ez a két iskola még az elején tartott a megkezdett útnak.

2024-re minden iskola mögött ott volt már plusz 18 év, ami úgy tűnik, hogy az Adottságokban és az Eredményekben is megmutatkozott, hiszen mind az Adottságok, mind az Eredmények összesített átlaga 2006-ról 2024-re jelentősen, bő 10-10%-kal megnőtt.

11. Összegzés

2006-ban azt tapasztaltuk, hogy a vizsgált 19 intézmény közül 17-ben határozottan, 2-ben kevésbé hangsúlyosan, de azokban is jelen van a keresztyén jelleg.

Az utóbbi két iskola a reformátusság mellett más erősségekkel rendelkezett, ami miatt méltán lehetett büszke rájuk már akkor is a református oktatási rendszer.

2024-re mind a 18 iskola mind a dokumentumaiban, mind szellemiségében, mind külső jegyekben határozottan megjelenítette a református jelleget.

2006-ban bizonyítottunk, hogy a keresztyén jelleg kialakultsága függ attól, hogy az iskola táblacserés átvétellel lett-e református intézmény vagy alulról építkező, és attól is, hogy 2006 előtt hány évvel történt a reformátussá válása. Minél hosszabb idő telt el az intézmény reformátusként működése óta, annál markánsabban jelentek meg 2006-ban a keresztyén értékek. A megjelenés érzékelhető volt a dokumentumokban, az intézmény külső képében, és

az intézmény mindennapi életében is. A nevelést segítette a Bibliai értékeken alapuló egységes erkölcsi felfogás. A református iskolákban tanító tanárok szakmai és emellett erkölcsi kötelességüknek is érezték a legjobb tudásuk szerinti gyermekközpontú, magas színvonalú oktatást. 2024-re már minden iskola mögött jelentős „múlt” állt. A két mérés között eltelt években ezek az iskolák bebizonyították a létjogosultságukat, megerősödtek nevelőtestületükben, tanulói létszámban és a működés napi gyakorlatában.

A gyülekezetek és az iskolák 2006-ban még „tanulták” egymás jelenlétét, az együttműködésben hogyanjában még sok volt a tisztázatlan nyitott kérdés, a bizonytalanság. Ezen a területen is minden helyére került az elmúlt évtizedekben.

Az iskolák a szülőkkel bizalmon alapuló jó viszony kialakítására törekedtek és ezt a hozzáállást tartósan, a mai napig fenn is tudták tartani.

2006-ban úgy tűnt, hogy az igazgatók és velük együtt iskolájuk sikerességét erős hitbéli meggyőződésük és menedzser-szemléletű vezetés biztosítja. Ezek a jellemzők azóta még tovább erősödtek.

Az intézményértékelés hipotézise beigazolódott és látjuk azt, hogy **„minden iskola másképp református”**.

A vizsgált 19 iskola között 2006-ban és 2024-ben sem volt még kettő sem, amelyek egyforma helyzetben lettek volna. Mindegyik a többitől különböző földrajzi, társadalmi és gyülekezeti környezetben működött/működik. A vizsgált iskolák mindegyikének a maga – sokszor rögzös–, útját kellett bejárnia, hogy a jelen állapotig eljussanak. A református szellemiség kialakultságában számított az iskola indulása – hogy alulról építkezőként vagy táblacserés iskolaként indult-e, mert ez alapvetően meghatározta már a kezdetektől a tanulók és főleg a tantestület szellemiségét. Ezt a kezdeti állapotot a 2024-ig eltelt időben sikerült a lehető legideálisabbá alakítani.

2006-ban az tapasztaltuk, hogy jelentős tényező az indulás óta eltelt idő a fenntartó gyülekezettel kialakult kapcsolat szempontjából. A rövid ideje működő iskolák még keresték a helyüket, a már akkor is évtizedes múlttal rendelkezőknek pedig már jól bejáratott hagyományaik voltak. A hagyományok a közben eltelt évtizedekben tovább bővültek, alakultak.

Számszerűleg nem kimutatható, de úgy tapasztaltuk, hogy meghatározó az igazgató személyisége és hitbéli elkötelezettsége. A vizsgált iskolák a feltételezésnek megfelelően tényleg jól működőknek bizonyultak. Az elérhető maximális 8,00 + 8,00 átlagot két iskola elérte és további 3 csupán néhány tized elmaradással teljesítette a kutatási anyag elvárásait.

A vizsgált iskolákban a református szellemiség magas szinten jelen volt már 2006-ban is és 2024-re még tovább erősödött az iskolai élet minden területén. Soli Deo gloria!

12. Felhasznált irodalom

- Etikai Kódex ORTE Debrecen, 1998. 17. oldal <https://orte.hu/etikai-kodex/> 2025.03.10.
- Bajzák Erzsébet M. Eszter: A komplex intézményellenőrzési- és értékelési program jelentősége és eredményei, Mester és tanítvány 2004/2. szám 48-62. oldal
<https://ojs.ppke.hu/mesterestanitvany/issue/view/9/6>
- Revideált Új Fordítású Biblia: <https://abibliamindenkie.hu/uj>
- Halász Gábor: Az oktatási rendszerek elmélete Műszaki Könyvkiadó Budapest, 2001.
- Halász Gábor: Az állam szerepének változása. Iskolakultúra 2002/4. 3-11. old
- Halász Gábor: Jelentés a magyar közoktatásról OKI Budapest 2003.
- Hoffmann Rózsa: Szakmai ellenőrzés és értékelés a katolikus nevelési-oktatási intézményekben Educatio 2005/3 szám
- Dusicza Ferenc: Az ősi kollégiumok Kálvin Kiadó, 1999.
<http://www.reformatus.hu/egyhaztort/kolleg.htm> 2006. 05. 20.
- Dusicza Ferenc: Az állam és az egyház viszonya: Kálvin Kiadó, 1999.
- Kovács Sándor: Szakmai vélemény az Intézményértékelés a katolikus közoktatásban című kutatási és fejlesztési program eredményeiről
- Kozma Tamás: Egyházi iskolák – interkulturális nevelés Educatio 2005/3 467. old.
- Papp Kornél: Az egyházi közoktatás finanszírozása 2006. 05. 23.
- Papp Kornél: A református közoktatási intézmények... Magyar Református Nevelés VI. évf. 9. szám
- Papp Kornél: A református közoktatás a 2006/07-es tanévben Magyar Református Nevelés VII. évf. 4-5. szám

13. Melléklet: Látogatási dokumentum

**„Református oktatási intézmények
értékelése a keresztyén szellemiség
tükrében”
című**

követéses vizsgálat látogatásának
forgatókönyve

2024. május

LÁTOGATÁSI FORGATÓKÖNYV

Az intézmény neve:

Az intézmény címe:

Szaktanácsadó neve:

A látogatás időpontja:

	A látogatás fázisai
1.	Interjú az intézményvezetővel
2.	Dokumentumok megtekintése (előzetesen, illetve a helyszínen)
3.	Intézménybejárás (Folyosó, szülői váró, tanári szoba, könyvtár, hittan terem, osztályterem)
4.	Interjú pedagógusok képviselőivel
5.	Interjú hitoktatókkal/vallás tanárokkal
6.	Helyszíni visszajelzés, elköszönés
7.	Összegző elkészítése, beküldése az RPI-nek (utólag, egy héten belül)

A látogatás során feltárt erősség, jó gyakorlat, ismertté teendő jellegzetesség:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dátum:

.....
szaktanácsadó

INTÉZMÉNYVEZETŐI INTERJÚ

1. A látogatás menetének egyeztetése az igazgatóval

2. Adatgyűjtés helyben megtekintett dokumentumokból:

Helyi tanterv:

A magyar irodalom tanterv foglalkozik-e Szenczi Molnár Alberttel?

A magyar irodalom tanterv foglalkozik-e a XX. századi / kortárs keresztyén lírával?

Miként szerepel a határon túli magyarság kérdése a helyi tantervben? (magyar, történelem, földrajz)?

A hittan vagy a történelem tantárgy keretén belül előfordul-e témaként a Magyar Református Egyház a XX. században?

A biológia tanterv milyen módon kezeli az evolúciós elméletet?

Továbbképzési terv:

Szerepelnek-e benne keresztyén neveléssel kapcsolatos továbbképzések?

Szerepelnek-e benne az egyházi felsőoktatási intézményekben, illetve az RPI-ben megvalósuló továbbképzések?

Hittan helyi tantervre rendelkeznek-e az RPI támogató szakvéleményével?

(A 2007. évi II. törvény a református hittanoktatásról 2.§ (1) és (5) pontja alapján)

Helyzetelemzés

A legutóbbi Intézményi önértékelés és/vagy Tanfelügyeleti ellenőrzés megállapításai alapján kérjük gondolja át az intézménye erősségeit, gyengeségeit és SWOT analízisben azonosítsa a lehetőségeit és a külső veszélyeztető tényezőket!

Gondolja végig, melyek azok a tényezők, amelyek befolyásolják az intézmény pozícióját? (Pl. Az intézmény profilja, beiskolázási mutatók, tanulólétszám alakulása, rivalizálás a település más iskoláival, együttműködés partnerekkel)

Az intézmény erősségei	Az intézmény gyenge pontjai
Az intézmény lehetőségei	Veszélyek az intézmény fejlődésében

- Röviden értékelje a működés alapfeltételeit!** (A tárgyi és személyi feltételek, viszony a református egyházhoz/a helyi gyülekezethez, a fenntartói elvárásokhoz)
- Milyen stratégiai elemekkel rendelkeznek, ezeket hogyan kezelik?** (Pl. Küldetésnyilatkozat, jövőkép, ped. programban meghatározott keresztyén nevelés, az iskola kulcsfontosságú eredményeinek gyűjtése)
- Ismertesse a személyi feltételek alakulását!** (Pl.: Betöltetlen álláshelyek, szakos ellátottság, pedagógusok munkájának értékelése, elismerése, a tantestület felekezeti megoszlása, hitgyakorlata. A diákság és családjuk keresztyén gyakorlata. Hitoktatás és egyházi ének személyi feltételei.
- Keresztyén nevelés lehetőségei: Van-e kialakult rendje az intézményben a keresztyén szellemiségű összejöveteleknek?** (ünnepek, szakkörök, csendesnap, bibliaóra, imaalkalmak...)
- A keresztyén nevelés, mint az intézmény erőssége** (Az intézményi önértékelésben mérik-e, vagy más módon kapott visszajelzések szerint.)
- Egyéb helyi sajátosságok**
- Értékelje a református szellemiség megjelenítése szempontjából az elmúlt közel 20 évet!**
(Tudomása szerint milyen jelentős változások voltak (előre lépések vagy akár megtorpanások) ezen a területen?)

ARCULATI ELEMEEK

(Az intézményvezetővel történő interjú és az intézménybejárás során vizsgálandó)

A) SZIMBÓLUMRENDSZER

	Van-e?	Megjelennek-e bennük bibliai tartalmak?
Dekoráció		
Pecset		
Levélpapír		
Címer / Logo		
Zászló		
Iskolajelvény		
Mottó, vezérige		
Honlap		
Egyenruha		
Köpeny		
Tablók		
Induló		

B) KIADVÁNYOK

	Van-e?	Megjelenítés módja, tartalom, gyakoriság, példák, megjegyzés
Levélpapír		
Prospektus		
Meghívók		
Iskolaújság		
Évkönyv		
Honlap		
Karácsonyi üdvözlőlap, naptár		

C) ARCULATI JELENTŐSÉGŰ RENDEZVÉNYEK, SZAKMAI TEVÉKENYSÉGEK

	Van-e?	Megjegyzés
Iskolai ünnepségek		
Iskola-bemutató műsor		
Énekkar		
Művészeti, sport stb. csoport		
Iskolai kiállítások		
Közművelődési szolgálat		
Híres emberek meghívása		

D) ARCULATI JELENTŐSÉGŰ HELYSÉGEK

	Állapota, hangulata
Belépés	
Szülői fogadóhely	
Igazgatói szoba	
Könyvtár	

INTÉZMÉNYBEJÁRÁS MEGFIGYELÉSI SZEMPONTSORA

		Van-e?	Megjegyzés
1.	Az első benyomás alapján milyen arculat tükröződik?		
2.	Külső sajátosságok (+ arculat)		
	Köszöntés		
	Magyar Köztársaság jelképei		
	Bibliai témájú gyermekmunkák		
3.	Tájékoztatások a szülők és diákok számára		
	Keresztyén programokra való invitálás (Bibliaóra, stb.)		
	Közművelődési értékrend		
	A szülők tájékoztatása a tanulással kapcsolatosan		
4.	Az intézmény általános rendje, tisztasága		
5.	Az osztálytermek/csoportszobák dekorációja tükrözi-e a keresztyén jelleget?		
	A tanári/nevelői szoba dekorációja, információközlő hatása, rendje, tisztasága mennyiben tükrözi a keresztyén értékrendet?		
6.	Az áhítat színtere, felszereltsége (Biblia, énekeskönyv, keresztyén könyvek)		
	A hittanterem és felszereltsége Keresztyén zenei cd-k Keresztyén nevelési kézikönyvek, segédanyagok Flanelképek, diák, bibliai történetek (videokazetta, DVD) műszaki eszközök a használathoz		
7.	A könyvtár keresztyén könyvekkel való ellátottsága		
8.	A szülők részére biztosított várakozási helyen találhatók-e keresztyén kiadványok		
9.	A gyerekek viszonya a házirendhez, iskolai szabályokhoz		
10.	Az intézmény légköre a gyerekek, diákok viselkedése, hangulata alapján		

INTERJÚ A TANÁROK KÉPVISELŐIVEL

Jelen vannak (Névsor, minimum 3 fő):

.....

.....

.....

1. Mi motiválta a keresztyén intézményben való munkavállalását?

Mennyi ideje dolgozik református intézményben/ebben az intézményben?

2. Mennyiben váltotta be a reményeit ez a választás?

3. Mit tart munkája legfontosabb eredményeinek?

4. Van-e az intézményükben Etikai kódex?

(Az 1995. évi I. törvény a Magyarországi Református Egyház köznevelési törvénye 54. § (2) szerint „Azokban az intézményekben, ahol a Zsinat ajánlására a nevelőtestület magára nézve kötelezően etikai kódexet fogadott el, az alkalmazottakkal kötött munkaszerződésben rögzíteni kell, hogy az etikai kódexben foglaltak megszegése rendkívüli felmondási ok.” Etikai kódex ajánlást 1998-ban az ORTE készített.)

Ha van:

Ismeri-e az Etikai Kódexet?

Mennyiben érzi ezt a sajátjának?

Vannak-e az Etikai Kódexnek olyan pontjai, amelyeket, ha Önön múlna, akkor megváltoztatna?

5. Az intézmény rendje szerint tart-e áhítatot, szüksége van-e ehhez segítségre, ha igen, kitől kapja ezt meg?

6. Kitől és milyen gyakorisággal kap visszajelzést munkájáról?

7. Hogy érzi, milyen mértékben tud megfelelni az Önnel szemben támasztott követelményeknek?

8. Hogyan tudja a gyermekek közt végzett munkájában szakmaiságát és hitét megélni, miben látja fejlődésének útját?

9. Milyen az Ön által tanított csoport/osztály összetétele: Gyermekek ismeret és képességszintje, motiválhatósága?

10. Hogyan tud megbirkózni a felmerülő problémákkal? Kitől kap, kitől igényel szakmai segítséget?

11. Milyen kapcsolata van az intézménynek más református oktatási intézményekkel?

INTERJÚ HITOKTATÓKKAL, VALLÁSTANÁROKKAL

Jelen vannak (Névsor, minimum 1 fő, ideális esetben minden hitoktató, vallástanár jelen van):

.....

.....

.....

1. Milyen eredményeket ért el a nevelőtestület a keresztyén közösséggé válásban?
2. Mit tart a további legfontosabb lépésnek?
3. Milyen eredményeket ért el a diákközösség a keresztyén közösséggé válásban?
4. Mit tart a további legfontosabb lépésnek?

SZAKTANÁCSADÓI LÁTOGATÁS **az intézményben folyó református keresztyén nevelés hatásosságának** **felmérésére**

ÖSSZEGZŐ LAP- a tapasztaltak átváltása pontszámokra

A tapasztalatokat az intézménylátogatás alapján úgy szűrtük le, ahogyan az intézmény meg tudta mutatni értékeit, elhivatottságát. Elképzelhető, hogy az intézmény nem tudja megfelelően megmutatni meglévő értékeit. Ez esetben a tanácsadó az intézmény értékeinek hatékonyabb kommunikálására tehet ajánlásokat.

1. Az intézmény adottságai

1. Az intézmény vezetése

1. Az intézmény értékrendjének sugárzása
 2. Az értékrend létezik, de csak dokumentációban, megfogalmazása nem egyértelmű.
 5. Csak a belső környezetben érzékelhető.
 8. A belső és külső környezet számára jól érzékelhető.
2. A működés tervezettsége, céltudatossága
 2. Csak dokumentációban létezik.
 5. A intézménytípusnak megfelelően, a főbb területeken működik.
 8. A mindennapi gyakorlatban, minden területen tapasztalható.
3. Szervezeti integráltság
 1. A keresztyén nevelés nem integrálódott az intézménybe, az intézmény működtetése az MRE társadalmi szolgálatának része.
 2. A hitélet szervezeti kereteinek alapformája megjelent az intézmény életében (hittanórák, legalább heti egy áhítat), a nevelőtestület tolerálja a keresztyén értékrendet, az intézmény legalább évi két rendezvényt tart a gyülekezettel közösen.
 3. A hitélet szervezeti kereteit és az azokon való részvételt az intézmény(vezetés) figyelemmel kíséri, az intézményvezetés tudatosan építi a keresztyén közösséget, a tanmenetek bibliai integrációja megvalósult, az intézmény arculatában markáns módon jelennek meg keresztyén elemek (köszönés, öltözet, címer).
 4. A vezetők közreműködnek az intézmény hitéleti rendezvényein, a szülők rendszeresen részt vesznek az intézmény nyitott hitéleti alkalmain, az intézmény kapcsolatot tart más református oktatási intézményekkel.
 5. A keresztyén pedagógus etikai kódex ismerete és alkalmazása intézményi cél, a pedagógusok közreműködnek az intézmény hitéleti rendezvényein, a tanárok és tanulók felvételénél a felekezeti identitás szempont, az intézmény diákjai keresztyén ifjúsági szervezetekben részt vesznek.
 6. Az intézmény törekszik a pedagógusok keresztyén szellemiségű továbbképzésére, néhány pedagógus aktívan részt vesz a gyülekezeti munkában, az intézmény hitmélyítő rendezvényeket szervez, az intézmény kapcsolatot tart a határon kívüli magyarsággal.
 7. Néhány pedagógus tisztséget vállal a gyülekezetben, az egyházi közéletben, az intézményi felvételnél a bibliai tudás szempont, az intézmény diakóniai feladatokat is vállal, a szülők aktívan részt vesznek az intézmény hitéleti alkalmain, az intézmény keresztyén előadásokat szervez a szülők részére.
 8. Az intézmény hitéleti tevékenységét munkaközösség tervezi és szervezi, az intézmény missziói tervet készít és missziói feladatokat vállal, az intézmény biztosítja a lelkigondozói feladatok ellátását.
4. A hitéleti tevékenység szervezeti kereteinek kiépültsége
 2. Csak a tanév kezdetén és végén van alkalom.
 5. Intézményi szinten rendszeresen és tervszerű működés, több elemű rendszer.
 8. Konstruktívan működik intézményi és csoportszinten is.

2. Humán erőforrások

1. Az intézményvezető elkötelezettsége
 2. Saját egzisztenciájának érdekében tevékenykedik.
 5. Hitvallásos alapon, munkaköri leírásának megfelelően dolgozik.
 8. Szilárd hitvallásos alapon, minden szakmai tudásával és tapasztalatával az intézmény fejlődését szolgálja.
2. Az intézmény munkatársainak elkötelezettsége
 2. Saját egzisztenciájának érdekében tevékenykedik (munkahely megtartása motiválja).
 5. Hitvallásos alapon, munkaköri leírásának megfelelően dolgozik.
 8. Szilárd hitvallásos alapon, minden szakmai tudásával és tapasztalatával az intézmény fejlődését szolgálja.
3. A humán erőforrások fejlesztése
 2. Továbbképzési terv dokumentációja szabályos.
 5. A továbbképzési tervnek megfelelően, az iskola érdekeit szem előtt tartva folyik a fejlesztés.
 8. A továbbképzési terv preferálja a keresztyén nevelési területeket, lehetőség szerint az egyházi intézmények nyújtotta szolgáltatásokat választva. A nevelési értekezletek szakmai fejlődésre orientáltak.
4. Diákok összetétele
 2. Elenyésző a református diákok száma, sok a hátrányos helyzetű tanuló.
 5. 40-50 % a református diákok aránya, a hátrányos helyzetű tanulók számaránya 30 % alatt van.
 8. 80 % feletti a református diákok aránya, a hátrányos helyzetű tanulók fejlesztésére megfelelő intézkedésrendszert hoztak.

3. Stratégia

1. Intézményi jövőkép
 2. Törvényes keretek közötti működés, eseti jellegű változásmenedzseléssel.
 5. Rövidtávú, de tudatos beavatkozások.
 8. A Református Egyház stratégiai tervéhez igazodó, helyi, hosszú távú, alaposan kidolgozott stratégiai terv, a minőségpolitikát a változásmenedzselés szolgáltatásban tudatosan alkalmazzák.

4. Az intézmény anyagi erőforrásai

1. Az intézmény tárgyi, anyagi erőforrásainak értékelése
 1. Az intézmény felszerelése hiányos, a működéshez, fejlesztéshez szükséges források nem állnak rendelkezésre.
 2. Az intézmény elemi feltételekkel rendelkezik, a meglévő eszközök állapota elfogadható, karbantartás, javítás haladéktalanul szükséges, az épület felújítása haladéktalanul szükséges.
 3. A meglévő eszközök a biztonságos napi munkavégzést teszik lehetővé, de cseréjük indokolt, az épület felújítás alatt.
 4. A meglévő eszközök biztonságosak, egészségesek, funkcionálisan megfelelőek, minden fontos pedagógiai feladathoz legalább egy eszköz rendelkezésre áll, az épület kisebb javításai folyamatosan történnek.
 5. Az intézmény jól felszerelt, a meglévő eszközök esztétikusak, a pedagógus számára módszertani alternatívát biztosítanak, a fejlesztés az eszközjegyzék ütemterve szerint folyik.
 6. Az intézmény jó minőségben, esztétikus kivitelben rendelkezik az eszköz- és felszerelésben foglalt tárgyakkal, az épület megfelel a pedagógiai munkára.
 7. Az intézmény az eszköz- és felszerelésen túl további színvonalas, korszerű és pedagógiaiilag indokolt eszközökkel rendelkezik, az épület megfelel a pedagógiai munkára.
 8. Az intézmény az eszköz- és felszerelésen túl további színvonalas, korszerű és pedagógiaiilag indokolt eszközökkel rendelkezik, új beruházásokat tervez ill. folytat.
2. Az erőforrások kezelésének módja, kapacitás
 1. Az intézmény erőforrásainak kezelése felelőtlen (nemtörődöm, hanyag, elherdáló).
 2. Az intézmény kapacitáshiányos, túlszűfolt, vagy az erőforrások kihasználtsága gyenge, sok a fölösleges kapacitás.
 3. Az erőforrások gazdaságosabb kihasználása csak beruházások árán fejleszthető.
 4. Az intézmény az erőforrásait jól használja.
 5. Az intézmény felelősen sáfárkodik a rendelkezésre álló erőforrásokkal.
 6. Az intézmény felelősen sáfárkodik a rendelkezésre álló erőforrásokkal. Reális terveket dolgoznak ki az intézményi erőforrások bővítésére

7. Az intézmény felelősen sáfárkodik a rendelkezésre álló erőforrásokkal. Terveket dolgoznak ki az intézményi erőforrások bővítésére, a továbbfejlődéshez megfelelő adottságokkal rendelkeznek.

8. Az intézmény felelősen sáfárkodik a rendelkezésre álló erőforrásokkal. Az intézményi erőforrások bővítésére eljárásrendjük van, a továbbfejlődéshez megfelelő adottságokkal rendelkeznek, a fejlesztéshez partnereket vonnak be

5. Eljárások, módszerek

1. Pedagógiai tudatosság
 2. Tervezetlenül, ötletszerűen végzett munka.
 5. Tanmenet alapján tervszerűen végzett munka.
 8. Tanmenet alapján tudatosan és tervszerűen, magas szakmai színvonalon végzett munka.
2. A tanórán kívüli nevelési hatások összerendezettsége
 2. Kevés és nem koordinált/ Túl sok és sok átfedést tartalmaz.
 5. Kevés, de koordinált/ Sok, egymást zavaró hatások megjelenése.
 8. Az iskola/intézmény közvetlen partneri körének keresztyén személyiségfejlődését maximálisan elősegítő, tervszerű, koordinált.
3. Iskola és gyülekezet együttműködése
 2. Mindkettő külön-külön működik, csak a lelkészen keresztül van kapcsolat.
 5. Tervezett, alkalmi együttműködés. A kapcsolat hasznát legalább az egyik fél érzékeli.
 8. Szoros, sokrétű, egymást segítő együttműködés. Az intézmény szerepet játszik a gyülekezet épülésében, megújulásában.
4. Iskola és család együttműködése
 2. Csak a kapcsolat fenntartásához minimálisan szükséges együttműködés tapasztalható (törvényi előírás)
 5. Keresztyén értékrendet elfogadó, tervszerű együttműködés (pl. családlátogatás)
 8. Azonos, keresztyén értékrenden alapuló, tervszerű, kölcsönös, egymás lehetőségeit figyelembe vevő, folyamatos együttműködés

2. Az intézmény eredményei

1. Konceptiók és felfogások

1. Az intézmény önképe
 2. Csekély mértékben érdekes az intézmény számára.
 5. Szubjektív alapon általános szempontokat vesz figyelembe.
 8. Reálisan kialakult, tudatosan, közös szempontok alapján végig gondolt önkép.
2. Az arculat kiépültsége
 2. Egyes elemek kialakultak.
 5. Megjelennek a legfontosabb arculatjegyek.
 8. Látható egységbe foglalt, karakteres profil, kialakult arculat, ami keresztyén légkört sugároz.
3. Az intézmény pedagógusképe
 2. A pedagógus csak munkavállalóként tartott személy.
 5. Szakmai munkájában helytálló, kialakult személyiség.
 8. Felelősséggel bíró, fejlődőképes személy. Az intézmény és az élet minden területén szerepét betöltő testvér.
4. Az intézmény gyermekképe
 2. A gyerekanyag a pedagógus munkaeszköze, működési feltétel.
 5. Fejlődőképes gyermek, aki az évek múlásával hasznára válik a társadalomnak.
 8. A gyermeket valóban gyermeknek tekintik, aki magában hordozza a Krisztus-képet és a jövő ígéretét
5. Az intézmény gyülekezet- és egyházképe
 2. A gyülekezet és az egyház csak, mint létrehozó szerepel az intézmény életében.
5. A gyülekezet és az intézmény az egyházi ünnepeket közösen megélő református közösség, az egyház pedig a református intézmény főhatósága.
 8. Az egyház Krisztus teste, az intézmény pedig ennek egyik tagja. A gyülekezet és az intézmény egymás terhére és örömeit imádságban együtt hordozó közösség.
6. Az intézmény viszonya a jogszabályokhoz

- 2. Addig érvényesek a jogszabályok, amíg az érdekeiket képviselik.
- 5. Az általános jogszabályokkal tisztában vannak, azokat megpróbálják betartani.
- 8. Naprakészen ismerik a jogszabályokat, tisztelik és maximálisan betartják, szellemiségét elfogadják.

2. Együttműködés

- 1. A fenntartó és az intézmény együttműködése
 - 2. Mindkét fél elfogadja a másik szervezet szükségességét.
 - 5. Demokratikus a vezetés, átlagos szinten valósul meg az együttműködés
 - 8. Empatikusan, jól meghatározott célok érdekében tudatosan végzett közös munka.
 - 2. Az igazgató és a nevelőtestület együttműködése
 - 2. Autokrata irányítás mellett a nevelőtestület kényszeredetten működik.
 - 5. Demokratikus a vezetés, átlagos szinten valósul meg az együttműködés.
 - 8. Menedzszerszemléletű igazgató, mellé hivatástudattal és elkötelezettséggel felsorakozik a tantestület is.
 - 3. A pedagógusok közötti együttműködés
 - 2. Az együttműködés a kölcsönös udvariasságon alapul.
 - 5. A pedagógusok egymás munkáját tiszteletben tartják,
 - 8. Az intézmény a nevelői hatásokat tudatosan koordinálja, a nevelőtestület együttműködő testvéri közösség.
 - 4. A pedagógus-gyermek viszony
 - 1. Érzelemmentes, oda nem figyelő, elutasító magatartás
 - 5. Szeretetteljes odafigyeléssel a gyermek személyiségét is figyelembe veszik
 - 8. Korosztályonként megfelelő szinten partnernek tekintik a gyermekeket a pedagógusok.
- Jellemző a bibliai értékeken alapuló egymásra figyelés
- 5. A gyermekek, diákok egymás közti viszonya
 - 2. Életkori sajátosságaiknak megfelelő.
 - 5. Egymásra figyelő kapcsolat, vidám légkör.
 - 8. Képesek egymást vállalni, szeretetben elhordozni.
 - 6. Az intézmény együttműködése a református intézményekkel
 - 2. Az intézmény fogadja más református intézmények kezdeményezéseit.
 - 5. Az intézmény jól látható módon vállalja, hogy a református oktatási hálózat része.
 - 8. Rendszeres, szervezett kapcsolattartás, látogatások, részvétel, az anyagi hozzájárulás vállalása, az iskola kezdeményező szerepet vállal.

3. Fogadtatás

- 1. Az intézménnyel való szülői elégedettség
 - 1. Az intézmény nem tudja, és nem kutatja, hogy a szülő miként vélekedik.
 - 2. Az intézmény háttérinformációkat gyűjt a szülők elégedettségéről.
 - 5. Betartják a törvényt, gyűjtik az információkat.
 - 7. Az intézményi minőségügyi program szellemében rendszeresen gyűjtik az információkat és intézkedési tervet készítenek.
 - 8. Indirekt megjelenési módok is jelen vannak az előzőek mellett (alapítványi támogatás, közös munkák, stb.)
- 2. Az intézménnyel való fenntartói elégedettség
 - 2. Nem érzékelhető konfliktus.
 - 5. A fenntartó elégedett az iskola eredményeivel, elégedettsége pénzügyi és törvényességi kérdésekben tapasztalható.
 - 8. A fenntartó egyértelmű cél- és kritériumrendszer meghatározásával folyamatos párbeszédben áll az iskolával, elégedettségét közli és a szakmai munka színvonalának értékelésére is kiterjed.
- 3. A gyermekek, diákok viszonya az intézményhez
 - 2. A gyermekek elviselik az intézményt.
 - 5. Jólneveltek, elfogadják az intézményt örömeivel és nehézségeivel együtt.
 - 8. Büszkéek arra, hogy ennek az intézménynek tagjai és áldozatot is képesek hozni érte
- 4. Az intézmény képe a társadalmi környezetben való megítélésről
 - 2. Az iskola kedvező benyomásokat szerez munkájáról a társadalmi környezettől.

5. Az iskolavezetés értékelési munkájának külső megítélését.
8. Az iskola adatokkal rendelkezik a társadalmi környezet megítéléséről. Kapcsolatrendszere, társadalmi tevékenysége, rendezvényei, tudatosan kialakított arculata révén alakítja az iskoláról kialakult képet.

4. Eredmények

1. Az intézményi értékrend integráltsága a tanulók körében
 2. Bizonytalanok a közvetített értékrendben.
 5. Tudomásul veszik az értékrendeket és szem előtt is tartják.
 8. Az intézményi értékrendet teljes mértékben elfogadják, ennek látható jelei is vannak, lelkületükben is magukénak vallják.
2. Az intézmény, mint a keresztyén nevelés színtere, az intézmény keresztyén elkötelezettségének láthatósága
 2. A dokumentumokban megjelennek a keresztyén elemek. A keresztyén légkör érzékelhető.
 5. A dokumentumokban és az arculatban is megjelennek keresztyén elemek, a foglalkozásokat áthatja a keresztyén szellemiség.
 8. Programjaikban, szemléletükben is megjelennek keresztyén elemek. Az intézményen kívüli életre is kihat a keresztyén nevelés.

SZAKTANÁCSADÓI LÁTOGATÁS

az intézményben folyó református keresztyén nevelés hatásosságának felmérésére

1. ADOTTSÁGOK		
Ssz.	Szempont	Pontszám
1.1.	Értékrend	
1.2.	Céltudatosság	
1.3.	Szervezeti integráltság	
1.4.	Kiépültség	
2.1.	Vezetői elkötelezettség	
2.2.	Munkatársi elkötelezettség	
2.3.	Humán erőforrás fejlesztés	
2.4.	Diákok összetétele	
3.1.	Intézményi jövőkép	
4.1.	Anyagi erőforrások	
4.2.	Erőforrások kezelése	
5.1.	Pedagógiai tudatosság	
5.2.	Nevelési hatások	
5.3.	Iskola és gyülekezet	
5.4.	Iskola és család	

2. EREDMÉNYEK		
Ssz.	Szempont	Pontszám
1.1.	Az intézmény önképe	
1.2.	Az arculat kiépültsége	
1.3.	Pedagóguskép	
1.4.	Gyermekekép	
1.5.	Gyülekezet- és egyházkép	
1.6.	Viszony a jogszabályokhoz	
2.1.	Együttműködés a fenntartóval	
2.2.	Együttműködés a nevelőtestülettel	
2.3.	Együttműködés pedagógusok közt	
2.4.	Pedagógus – gyermek viszony	
2.5.	Gyermekek viszonya	
2.6.	Más református intézményekkel	
3.1.	Szülői elégedettség	
3.2.	Fenntartói elégedettség	
3.3.	Gyermekek, diákok viszonya	
3.4.	Társadalmi környezet	
4.1.	Értékrend integráltsága	
4.2.	Keresztyén nevelés színhelye	